00048298

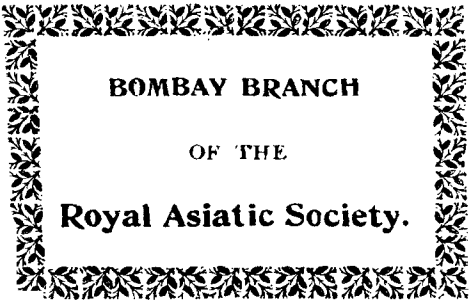

Digitized with financial assistance from

Ms.Vaidehi Thakar

on 06 November, 2019

Presented by
the Trustees Parsi
Panchayat Funds
22 2/15

Shams-ul-Ulma Dastur Darab Peshotan Sanjana, B.A.,

Editor and Translator of the Dinkard, (Vols. X-XIV).

THE DÎNKARD.

THE ORIGINAL PAHLAVI TEXT OF THE LATTER PART OF BOOK VII., THE SAME TRANSLITERATED IN ROMAN CHARACTERS, TRANSLATIONS OF THE PAHLAVI TEXTI NTO THE ENGLISH AND GUJERATI LANGUAGES WITH FULL ANNOTATIONS, AND A GLOSSARY OF SELECT WORDS

48298

BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA, B.A.,
PRINCIPAL, SIR JAMSHEDJI JIJIBHAI ZARATHUSHTI MADRESSA, BOMBAY.

VOLUME XIV.,

CONTAINING THE PAHLAVI

ZARATHUSHTRA-NÂMAG, PART II.

PUBLISHED UNDER THE PATRONAGE OF THE TRUSTEES OF THE
SIR JAMSHEDJI JIJIBHAI TRANSLATION FUND.

LONDON:
KEGAN PAUL, TRENCH, TRUBNER & Co.

IN THE YEAR 1284 OF YAZDAZARD, AND 1915 OF CHRIST.
(*All rights reserved.*)

ORI
Guj 295.5
San/Din.
48298

PRINTED AT BOMBAY AT

THE CAXTON PRINTING WORKS, BY G. W. & A. E. CLARIDGE;

THE BRITISH INDIA PRESS, BY B. MILLER; AND

THE SANJ VARTMAN PRESS, BY P. C. PATHAN;

AND

PUBLISHED IN INDIA BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA, B.A.,

85, CUMBALLA HILL, BOMBAY.

CONTENTS.

Introduction .. .. Page V.
The Pahlavi Text of the Dînkard, Book VII (to the end)....Pages 1—100.

ENGLISH TRANSLATION.

THE DINKARD, BOOK VII.

THE ZARATHUSHTRA-NÂMAG, PART II.,

CHAPTER III.

The heading of this chapter
(§§ 1–4) The proclamation by Zarathushtra of his divine mission after his return from the first conference with Ahuramazda.
(§§ 5–7) The effront taken by the Kigs and Karapans, on hearing the prophet's sermons, especially those regarding the doctrine of *khvaêtûkdasa* or self-sacrifice.
(§§ 8-10) The acknowledgement by the shrewd and far-sighted Tur, Aûrvâîtâ-dêng, the descendant of the Usikhshes, of the truth of the prophet's teachings.
(§§ 11–13) The practical precepts and personal influence of Zarathushtra which produce a wonderful effect on the character of his hearers.
(§§ 14–20) The inspiration of Zarathushtra by Ahuramazda as to the way in which a recalcitrant chief like Aûrvâîtâ-dêng should be induced to join his party.
(§§ 21–23) The message of Ahuramazda to Vaêdvôishta delivered through Zarathushtra to sacrifice his material belongings for the sake of the Great Cause.
(§§ 24–26) The arrogant refusal of Vaêdvoishta to accept the offer.
(§§ 27–28) The announcement by Ahuramazda of the punishment of Vaêdvoîshta.
(§§ 29–35) The miracle of the cure of the black bull by making him drink the consecrated *haôma-water*.
(§§ 36–41) The secret machinations of Aharman and his confederate-demons to put an end to Zarathushtra's life and the latter's escape from the secret attack of these powers of evil by the magical use of the divine incantation of the Ahunavairya formula.
(§§ 42–46) The breaking of the power of the demons on hearing the recital of the Sacred Prayer and their concealment under the earth.
(§§ 47–48) How good men are deluded into the worship of the demons.
(§§ 49–50) The place and time for demon-worship.
(§§ 51–53) The belief of the demon—worshipper that his prosperity is from the evil objects of his worship and his ultimate ruin predicted by Ahuramazda.
(§§ 54–56) Zarathushtra warned by Ahuramazda of his temptation by the *drûj* in the shape of Spenta Armaiti and advised as to how the demoness was to be foiled in her evil intents.

(§§ 57–62) The temptation of Zarathushtra by the *drûj*, her being compelled to display herself in her ugliest form and her destruction by the miraculous recital of the Sacred Formula.

(§ 63) Zarathushtra divulges his secret to men.

(§§ 64–66) The jealousy of the nobles of Vishtâspa's court at the growing influence of Zarathushtra over Vishtâspa and their plot to bring about his downfall.

(§§ 67–69) The incarceration and sufferings of Zarathushtra.

(§§ 70–72) The miracles performed by the prophet to vindicate to Vishtâspa his divine mission, *viz.*, those of the revival of a dead bull to life, of the reading of the thoughts in the minds of the king and his attendants, and of the destruction from the country of the sorcery of the Babylonians.

(§§ 73–76) The manifestation, under the command of the Creator, of the Ameshaspentas, Vahumana and Ashavahishta, and the spirit of Fire to Vishtâspa and his sages to convince them of the truths of Religion.

(§§ 77–82) The message of the three Heavenly Beings to Vishtâspa to accept the new Faith and to help in spreading it in the world.

(§§ 83–87) Nairyôsangha, the messenger of God, administers to Vishtâspa the beverage of consecrated *haoma* and *mang* which enables him to see the future.

(§§ 88–90) The demons, especially Aeshma, the personification of anger, perceive their hopeless position and try to work against the Irânians through the Khyaŏnians.

CHAPTER IV.

The heading of the Chapter

(§§ 1–2) The manifestation of joy by animate beings and inanimate objects in the royal mansion of Vishtâspa on hearing the sound of the Zarathushtrian hymns.

(§§ 3–4) The performance by Zarathushtra of the fire ordeal and its effect on the populace.

(§§ 5–7) Zarathushtra's instructions to Vishtâspa to propagate the faith.

(§§ 8–10) The manifestations of the wonderful powers of Zarathushtra in the various arts and sciences.

(§ 11) The Avesta itself is a great miracle.

(§§ 12–13) The gift of God to Vishtaspa in the shape of a son like Peshôtanu.

CHAPTER V.

The heading of the Chapter

(§§ 1–2) The phenomenon of the chariot of Sraêta of the family of the Vaêsrapas.

(§§ 3–10) The manifestation in public at the behest of Vishtâspa of the miracle of Sraêta's chariot and the increase in Vishtâspa's popularity therefrom.

(§§ 11–12) The splitting up of the chariot into two.

(§§ 13–14) The immediate and far-reaching consequences of the miracles described in this and the preceding chapters.

CHAPTER VI.

The heading of the Chapter

(§ 1–2) The miracles hinted at of the Prophet's disciples and the collection of the religious books in the *Ganj-î-shapîgân* after the devastation wrought by Alexander.

(§§ 3–4) The good work of a line of Zoroastrian reformers ending with Vahumana, son of Spentô-dâta.

(§§ 5–6) The miracles of the high priest Saêna and the calamities inflicted on Irân by Alexander.

(§§ 7–10) The protection afforded to the Religion by the four high-priests Arezvâô, Sento-spâdâô, Zrayanghâô and Spentô-khratvâô.

(§§ 11–17) Areta-khshathra, the first Sâsânian Emperor, and Tanû-sara his prime-minister, as the organisers of the Faith in their age.

(§§ 18–20) The Reformation of the Religion by Âtarô-pâta, son of Mahraspend.

(§§ 21) What the Religion owes to a descendant of Mânûshchîhar.

(§§ 22-25) The spread of Manichean views in Irân.

(§§ 26–27) The prevalence of the counterfeit faith of Mazdak.

(§ 28) The praise of Naõshiravân, the Sâsânian monarch, as the last ruler of Irân to re-organise the ancient faith.

(§§ 29–32) The four signs of the coming of the ravagers of the country, and the precautions to be observed to prevent the entire destruction of learning in those dark ages.

(§§ 33–37) The degradation and downfall of Irân brought about by the wicked, the refusal of the people to follow the true leaders of the Religion, and the spread of iniquity throughout the length and breadth of the land.

(§§ 38–39) The good influence of the miracles described in this chapter in keeping up the continuity of the existence of the Faith.

CHAPTER VII.

The heading of this Chapter

(§§ 1–3) The disorganised condition of the Irânian Religion and country during the ninth and tenth centuries of Zarathushtra's millennium.

(§§ 4–6) The entire replacement of virtues by vices in Irân in these centuries.

(§§ 7–10) The disruption of all laws and of government, and the breaking up of the bonds of society.

(§§ 11–12) The downmost swing of the iron age.

(§§ 13–18) The disruption of spiritual from temporal authority, religion being at its lowest ebb.

(§§ 19–21) The infliction of physical and moral calamities.

(§§ 22–23) The Good Religion will cease to be preached.

(§§ 24–27) A momentary exaltation of the nefarious rabble and the falling of the poor righteous man into derision and hatred.

(§§ 28–31) The existence, even in such a dark age, of righteous persons presaging the advent of Aûshîdar.

(§§ 32-37) The age of hypocrisy and dissimulation which practises irreligion and calls it religion, turns vice into virtue and brings about its own ruin.

(§§ 38-43) Question whether the fallen people will rise again and the down-trodden monarchs will ever recover their quondum greatness.
(§§ 44–47) The prediction regarding the appearance of Chithro-maêsana, the Holy, with his 150 disciples to purge the earth of its wickedness.
(§§ 48–50) The good influence of the teachings of Chithro-maêsana.
(§§ 51–54) The standing still of the sun to mark the passage of one century into another of Zarathushtra's millennium.
(§§ 55–58) The miraculous and virgin birth of Aûshîdar.
(§§ 59–61) The world settles itself down again into law and order when Aûshîdar attains the age of 30.

CHAPTER VIII.

The heading of the Chapter
(§ 1) The miracle of Aûshîdar at his birth in bodily form.
(§§ 2–7) The severity of the seven winters of the sorcerer Mahrkûsha, and the rejuvenation of the world thereafter.
(§§ 8–12) The admonition of the archangel Ashavahishta to men to cease from the slaughter of cattle.
(§ 13) The proportion in which men will be saved.
(§§ 14–17) The standing still of the sun to mark the passage of one century into another of Aûshîdar's millennium.
(§§ 18–20) The miraculous and virgin birth of Aûshîdar-mâh.
(§§ 21–23) The miracles of Aûshîdar-mâh when he attains the age of thirty years.

CHAPTER IX.

The heading of the Chapter
(§§ 1–2) The miracles of Aûshîdar-mâh at his birth in bodily form.
(§§ 3–6) The visible signs of the growth and development of the human race in the first ten years of Aûshîdar-mâh's millennium.
(§§ 7–9) The disappearance of untimely death and the gradual acquirement by men of the ability to live without food and drink.
(§ 10) The release of Azi Dahâk from imprisonment, and the rising of Kareshâspa from sleep to slay Azi Dahâk.
(§§ 11–14) The standing still of the sun to mark the passage of one century into another of Aûshîdar-mâh's millennium.
(§§ 15–18) The miraculous and virgin birth of Saoshans.
(§§ 19) The sun stands still when Saôshans attains the age of thirty.

CHAPTER X.

The heading of the Chapter
(§§ 1–2) The miraculous powers and faculties of Saôshans and the possession by him of the Kayânian glory.
(§§ 3–5) The rapid coming of the human race to perfection during the fifty-seven years of Saôshans.
(§§ 6–11) The complete renovation of mankind.

INTRODUCTION.

The last volume of the present series brought up the publication of the Dînkard to the end of the Second Chapter of Book VII. The rest of the book, comprising eight more chapters, has now been placed before the public in this Vol.XIV. The only old manuscript available for the editing of the book is, as observed by me in my Introduction to Volume XIII, DM. which I was compelled to follow with all its defects and deficiencies. Nine folios in DM. containing the Pahlavi text from chapter II, § 56 upto the end of chapter III, § 90 are missing in the manuscript existing in the Mullan Firoze Library in Bombay, but these are found in DP. The collations in the footnotes to pages 1 to 35 of the Pahlavi text are from these missing folics; for the rest I am indebted to the original manuseript itself.

The edition of the Pahlavi text of the *Zarathushtra-nâmag* has now been completed for the first time accompanied by a translation in English as well as in Gujerati. An attempt has been made, as in the previous volume, to render the translation as readable as possible for the layman without in any way depriving it of its literal sense so very necessary for the student of the language. No pains have been spared to enhance the utility of the work by the addition of copious notes illuminating the obscurity of the language, explaining philological and historical references and indicating, where possible, the allusions to the existing Avesta on which portions of the *Zarathushtra-nâmag* have been based, along with citations from the lost Nasks. The importance of the *Zarathushtra-nâmag* is due as much to the fact that it is based almost solely on the Avesta as then existing as that it is the only available and authentic account of the life and achievements of the great reformer and sage, Zarathushtra.

After having described the marvellous genealogy of Zarathushtra and the miracles accompanying his birth and youth in the first two chapters, the text in the present volume proceeds with what may be regarded as the real miracles performed by the prophet himself knowingly and consciously. The marvels hitherto manifested were as it were supernatural phenomena centered round the innocent infant and untrained youth who was miraculously guided to achieve a higher destiny. After the age of thirty circumstances are entirely changed; Zarathushtra is thrown upon his own resources and the miracles indicate difficulties and failures to which all human efforts, however much they may be allied to the divine, are liable. Indeed, as the book proceeds further the meaning of the very word *afd*, or "miracle," assumes a broader significance than could have been detected in the earlier portion of it. The miracle denotes, no doubt, the marvellous, the wonderful and the superhuman. But it is really something more than that. Ahuramazda has already laid down a plan on which his universe is to build itself up and progress. Religion is one of the lines on which this progress is to be guided. Man, however evolved and high in the scale of civilization, is unable, without the assistance of Ahuramazda and his Ameshaspentas and Yazatas, to carry out this mighty achievement. The necessity of a divine Revelation and of continual adjustment by Ahuramazda of the affairs of the world are thus obvious. Zarathushtra was a centre of these forces and his miracles are nothing less than the special efforts of God to adjust the clockwork of the universe whenever it gets out of order. Time after time religion is revived and reformed by great personages who are divinely inspired to do this and who derive their energy and inspiration from the original source of all these marvels, Zarathushtra.

At the outset of his career, which, it seems, practically begins after the age of thirty, Zarathushtra fails to draw to his teachings petty chiefs, such as the shrewd and well-disposed Tur, who was named Aûrvâîtâ-dêng, a descendant of the Usikhshes, the wealthy Vaêdvoîshta, even the pious Parshîḍ-Tôrâ or the foul

Karapans, Zâg and Cheshmak. On the contrary, Zarathushtra's outspoken attitude, his opposition to the existing creeds, rotten to the core, and his puritanic religion exasperate the people and, in spite of the support of Ahuramazda behind him, he is subjected at first to the mortification and suffering which is the lot of all reformers. His innate purity remains unsullied and his grloy shines brighter than ever; the archfiend Aharman, the *druj* or the demon of lie, the demon Buiti or idolatrous practices, and a host of other fell powers of darkness fall upon him and try to surprise and destroy his untainted purity, but to no purpose. At the back of him are the divine power and guidance which lead him unerring to the performance of his glorious mission. Zarathushtra is warned beforehand miraculously of the danger lurking near in some concealed form, and he is apprised of the weapons required to deal with it. The word "Ahuna-vairya" is a potent instrument of spiritual power to ward off evil. The Gâthic writings now extant confirm the statements in the *Zarathushtra-nâmag* when they depict Zarathushtra in sore straits, bewailing the loss of his following and enquiring what he should do and to what land he should go.

Zarathushtra comes out into greater prominence during the two years after he attains the age of forty. He is invited to the court of Vishtâspa, the reigning monarch, to discuss religion with the sages of the land and vindicate his divine mission by displaying his spiritual powers. Zarathushtra completely foils his assailants by meeting successfully with all the 33 problems propounded by them as the hardest to answer and by performing such feats as those of reading the minds of the king and his attendants, and of curing and resuscitating the favourite animals of the king that had become ill or had died. In all this he was guided and helped by Ahura himself or his archangels. The stir made in the land by the stories of these performances can only be guessed from the naive manner in which the author of *Zarathushtra-nâmag* relates how Zarathushtra's opponents, the great nobles of the court, becoming jealous of him, used their influence with the king and got him imprisoned.

Even in the midst of his sufferings in prison Zarathushtra's glory is seen by all to shine brighter than ever. By bringing to life the dead bull of the king Zarathushtra obtains his freedom. The archangels Vahumana and Ashavahishta and the Fire Bûrzîn-mitra appear at the court of Vishtâspa, who is forthwith made to accept the Religion. After Zarathushtra had fully established himself in his own country, he turned his attention to the spread of his religion in the neighbourhood. The naive way in which again the *Zarathushtra-nâmag* puts it is by showing how Aeshma, the demon of wrath and war, incites the Khyaonians, the hereditary enemies of the Iranians, to wage war against them as the rise of Zarathushtra and his religion would practically mean the downfall of idol- and demon-worship. The hand of God directs the operations against Arejâspa and his Khyaonians, and Vishtâspa's army marches successfully through their territory, spreading a knowledge of the tenets of the faith.

The fourth chapter describes the marvellous effects of the recital of the Gâthic hymns on the men and animals in the royal mansion of Vishtâspa, the successful performance by Zarathushtra of the *Var-nirang*, or the fire-ordeal, and the wonderful knowledge and powers of Zarathushtra extending over all the sciences and arts in the world, *e.g.*, medicine, astrology, character-understanding, magic and over many other "spiritual and celestial and aerial and earthly and other world-profiting mysteries which could (only) be attained to by one through angelic sagacity." The miracle of all miracles, in the sense indicated by me above as fulfilling the divine purpose, is the Avesta itself, "the loftiest of the statements in the sum-total of all wisdom of the world."

Chapter V continues to show the way in which Zarathushtra works his "miracles" after his death, by the effects of the causes set in motion by him when alive. The mysterious miracle of Sraêta's chariot, bringing the soul of Sraêta to that of Vishtâspa and breaking itself up into two, "the one spiritual and the other earthly," and the drive of Vishtâspa in that

earthly chariot to the province of his relatives, the Naôtaras, appear to mark an accession of strength to the Revelation by a general acceptance of the faith amongst a large mass of people. Thereafter, the wisest men of other countries derived their religious inspiration from ancient Persia. The *Zarathushtra-nâmag* then justifies the performance of these miracles on the ground that if they had not been performed, and if they had not convinced the primitive men of the truths of the Religion, the Avesta would not have continued down to our age, as it has actually done, and as it was the wish of God.

Chapter VI indicates briefly the miracles of the immediate followers of the prophet, of Vahumana, son of Spentô-dâta, of Saêna, of the four priests, Arezvâô, Srûtô-spâdâô, Zrayanghâô and Spentô-khratvâô, of Areta-khshatra, the founder of the Sâsânian dynasty and of his prime-minister Tanû-sara, of Atarô-pâta, son of Mahraspend, and of his son Avarethrabâô, known otherwise as Zarathushtra, of Khûsrui, son of Kavâd, and lastly of Naôshiravân, the Just. Along with these we are also informed of the malignance of Alexander, Rashnu-raêsha, Mâni, Mazdak and the like, through whose wickedness and apostacy the Religion was made to suffer.

Chapter VII describes the downfall and degradation of Irân and her religion in the last two "centuries" of the "millennium" of Zarathushtra, whatever durations of time these two expressions may exactly denote. The advent of foreigners and of people of foreign religion such as the Ecclesiastical Romans, the Arabs and Christians indicates the loss of power and religion. The miracles which follow this stage were yet to happen in the writer's time. The first great prophet who was still to come is Chithrô-maêsana, with his victorious club and his 150 followers. The passage of one century into another is invariably marked by a miracle, namely, "the sun stops (for some time)." At the end of the millennium of Zarathushtra the miraculous birth of Aûshîdar takes place. His mother, Shemîg-abû, a maiden, conceives the child by absorbing within herself

the germs which Zarathushtra had dropped in the river Kânsava when he came into contact with Hvôvi. The chapter closes with an account of the miracles of Aûshîdar at the time of his birth.

Chapter VIII deals with the miracles of Aûshîdar. History repeats itself. There is again after the days of Yima the destruction of the world by the infliction of severe winters, this time by the arch-wizard Mahrkûsha, for a period of seven years. This destruction is however followed by an immediate reconstruction by the unclosing of the enclosure in which Yima had gathered the best materials for the future resuscitation of the world. Men then live again a life of simplicity and naturalness in point of food and raiment. At the end of the millennium of Aûshîdar, will be born the second of the three unborn sons of Zarathushtra and saviours of the world, namely, Aûshîdar-mah, from the maiden Shapîr-abu in a way similar to that in which Aûshîdar's birth is described.

The millennium of Aûshîdar-mah as described in Chapter IX will see a repetition of the glorious state of the world in the age of Aûshîdar. Life will become simple and less cumbersome yet, the attention of the people being drawn most to the education of the young. Disease and untimely death will be extirpated. There will be a final struggle between the good, accumulated and unused for ages, and the evil, pent up during the same period, as allegorically depicted by the myth of the unloosening of Azi Dahâk from his age-long bonds and the awakening of Kereshâspa from his sleep to slay the foul demon. At the end of the millennium the last and the greatest of Zoroastrian Saviours takes birth miraculously again from the maiden Gûbak-abû from the dormant seeds of Zarathushtra.

The *Zarathushtra-nâmag* ends with a description of the miracles of Saôshyâns, the final Deliverer and Renovator of the world. The work of improving and reforming the world, carried on from time to time by his predecessors, will be brought to a close and perfected. In this millennium will take place

" the annihilation of the devilishness of the too-footed race and others, and the suppression of sickness and old age, death and affliction, and all other distresses of tyranny, heresy and evil; there will be perpetual growth of fresh vegetation, and joyfulness in all the creations." And again " all mankind will stand on one unanimous ground as to the Religion of Ahuramazda.....The *drûj* Aharman will be annihilated, and the Renovation of the Future Existence will take place. All the good creation will be endowed with purity and complete happiness." Thus will the divine plan be matured and carried out to perfection by human agency assisted from time to time by divine guidance and thus will Zarathustra's divine mission be fulfilled in the ages to come.

I express my indebtedness to the idefatigable labours of my predecessor in the field, the great European scholar Dr. E. W. West, for his translation of the *Zaratûhshtranâmag* in the Sacred Books of the East. His attempt, however helpful, has still all the drawbacks of a first translation of a difficult Pahlavi book like the Dinkard. Besides, Pahlavi scholarship has progressed considerably since the days of Dr. West. I have at places deferred considerably from this eminent authority, though not without some hesitation at times, and have tried to breathe so far as possible into my translations the spirit of Zoroastrianism to which the *Zarathushtra-nâmag* was intended to give expression.

In conclusion I would here warn the student against the unfair and ignorant criticisms of Dr. Jûncker on the method of collating the Pahlavi text adopted by Dr. West. The hasty and misdirected remarks of this raw German orientalist, whose pretensions to Pahlavi scholarship are of a doubtful value, against the mature judgment and keen discrimination of the late Englishman have been treated by me with the contempt they deserve, as but the result of a superficial study and lack of proper discernment. The German critic not only fails miserably to understand and appreciate the value of Dr. West's

intelligent collations of the two original manuscripts containing Book VI of the Dinkard, which is the least troublesome and the easiest portion of the work to decipher, but he betrays also his inability even to rate the value of the codices according to their proper relative merits. It is not at all surprising therefore why Dr. Jûncker, envious of the fame of the great English savant, did not publish his criticisms during the lifetime of the latter while he had a chance of being replied to, although Dr. West lived for years after the publication of his collations in my vol. X of the Dinkard.

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA.

85, CUMBALA HILL,
Bombay, 15*th April*, 1915.

THE DÎNKARD.

BOOK VII.—(*continued*).

[The Pahlavî Zarathûshtra-nâmah.]

CHAPTER III.[1]

Madam afdîh î paêḍâgîhast min ham-pûrsagîh fratûm frâj vad haftûm ham-pûrsagîh rôêshâ, î yehvûnt baên darengîg î 10 shnat ; va âfrîgânîh zyash pavan vakhshvarîh baên gêhân, va paḍîraftan î bûrjâvand Kaê-Vishtâspa Daêna, chîgûn âkhar min 10 shnat î baên ham-pûrsagîh, pavan 2 shnat.

(1). Aêvag hanâ î paêdâg aîgh amat min ham-pûrsagîh î fratûm lakhvâr yehvûnt, adînash pavan fratûm framân î khûdâê

1.—The folios containing the text of this chapter, which are missing in DM.. are found in the library of the late Shams-ul-Ulema Dr. Dastur Peshotanji B. Sanjana. They are here called DP. by me. In these folios the text is divided into different sentences by ∴ mark of punctuation. The translator has taken care to follow it as far as possible, and to point out where necessary, in the footnotes to the Pahlavi text, the places in which the pauses in the MS. are not followed by him. For all other divisions into sentences, and the enclosures into brackets, of the Pahlavi text the editor and translator is responsible. This † note-mark is used in the Pahlavi text to show that the word or punctuation is an insertion by the editor.—2. DP. ۲ ۱۳۵۱—3. DP. adds ∴ —4. DP. ۱۱۴۵۱۳۵

dâḍâr Aûharmazda, adîn aêvatâg baên Kîgân va Karapân rama, vakhshvarîh zyash Daêna Mâzdayasna, va âshtagîh î Aûharmazda karîtunt; chîgûn pavan bûland vâng srûd, anshûtâ ôl Daêna Aûharmazda karîtunt. (2). Chîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêd aîgh:—"Adîn-ash barâ avô ham-ârâst Zaratûhshtra ôl denâ î mânishna-âômand, gaôspend-âômand, zak î pavan aîvyângahân î astâômand, barâ nigirishnîh." (3). Va amat zak î ôlâ-shân nivêdishna ôl nyôgshishna gûbishnîh barâ maḍ, adîn Zaratûhshtra pavan bûland-rasishnîh madam barâ karîtunt ôl gehân î astâômand î yasharâêîh. (4). "Stâyîḍan yasharâêîh, va nikûhîḍan shaêdân, va frinâmishna Mâzdayasnîh î Zaratûhshtra, zak î Amesûspendân âyazishna va nîyâyishna, ôl lakûm pâhlûm yemalelûnam; va â-gazishnîh ôl shaêdân, va khvaêtûgdas, zak-ich pâhlûm âgâs-dahishnîh; aîgh min âgâsîh î yehabûnt

1. DP. [illegible], a corrupt form of [illegible]—2. DP. [illegible]—3. DP. [illegible]—4. DP. [illegible]—5-5. DP. [illegible]—6. DP. [illegible]—7. DP. [illegible]

yegavîmûnêḍ astûbânîh ker*fag-î* za*k* mas hû-dartûm min ôlâ-shân abû bar*tâ*, bar*â*, bûrḍâr, va akh akht*â*."

(5). Paêḍâ*g* aîgh pavan za*k* gûbishna an-aûshmâr Kîg va Karapan, shaêḍâ-yaza*g*, madam Zaratûhshtra sârîhêḍ, va ôl-ash aôsha tûkhshîḍ hav*â*-and, chîgûn hanâ î Daêna yemal*el*ûnêḍ :—"Hav*â*-t adîn mar bar*â* vîrakht hav*â*-and, mûn pavan nazdîgîh yetîbûnast hav*â*-and, î Tûr khun-nûsha*g*, vajerdâr, va akh î Tûr, chîgûn anshûtâ mûn sharm [aîgh-shân min khvaêtûg*das*, î ôlâ gûft aîgh ghal vabîdûnayê*n*, sharm yehvûnt]." (6). Denâ Tûr, Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshan, chîgûn mas pâḍakhshâê î za*k* kûstag yehvûnt, afash kabad spâh va nîrûg dâsht. (7). Afash gûft mar:—"Azash mas yansegûnã mûn kas dâsh, Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshân khun-nûshag ! aîgh-ash pavan-ash denâ mas makhîtunim, mûn levatâ za*k* î avzûnîg mîlayâ ôl

1. DP. ۶۶ـ—2. DP. ۶ـ—3. DP. ۶۶ـ—4. DP. adds ـ—5. DP. ۱۳۰-۰۳ Better ۱۳۰-۰۳—6-6. DP. ۱۳۰-۰۶—7. DP. ۶۱۳۰۶—8. DP. ۶۶

ham-gûmîzêd, aîgh mandavam-*î* î paḍash aêḍûn *a*vîgûmân hav*â*-îm, aîgh lâ âvâyaḍ kar*ḍ*an ch*î*gûn kh*v*aêtûg*d*as, amân gûmân hamâê va*b*îdûnã aîgh gha*l* âvâyaḍ kar*ḍ*an."

(8). Azash gûft Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshan aîgh:—"*Al* ôl*â* gab*r*â makhîtunêsh, mûn-am âyaîn min harvispa ahû î astâômand kâma*g* dôîsratûm khadîtunt aô*j* yehamtûnêd; m*â* lâ li hanâ râê amat-ash makhîtunâe dêr *z*imân dânâ*g*îh yehvûntan medammûnast, aîgh *b*aên denâ *z*imî*g* ahûg dânâ*g*îh lâ yehvûnêd, î aêḍûn hû-chimîg chigûn hanâ haît; aîgh amat gab*r*â-*î* î hû-chimîg makhîtund, arîg dânâ*g*ih lâ yehvûnêd". (9). Azash gûft Tûr î Aûrvâîtâ-dên*g* î Aûsîkhshan aîgh:—"*Li* râê *a*vîza*g* mûn hû-chimîg hav*â*-âe."

(10). Azash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Lâ za*k* akar*j* a-*frâj* gûftâr yehvûnam, mûnash ôl li gûft; ôl*â* a*v*zunîgtûm îyâvishna,

1. Thus in DP.—2. DP. ۳۱۱۳۵—3. DP. ۳۶۹۳—4. DP. adds ۱۳۵۵۳ by mistake.—5. DP. ۳۱۶۹۳—6. DP. ۶۱—7. DP. adds ۱ ∴

andarg gûbishna, va haêm vaêrâstan, va khvaêtûgdas, va dastôbar vabîdûntan, va yazishna kardan."

(11). Va litamâ hû-ahûîh va gadâ-amâvandîh î Zarat-ûhshtra, zak î pasijag ôl âshtagîh î avartûm khûdâê va dâdâr Aûharmazda, paêdâgîhast rabâ avdîh ôl kabadân, dîdârîgîhast rabâ frâjîh zyash madam vakhshvar î dâmân, mûn pavan nangîh raspatag-âômand aîsh, nîhân rûbishna va fradiptâr gaônag, khûp khûg va hû-padag râyînishna. (12). Adîn a-khvîshkârîh aômânâg bîm-âînînag va aharmûg-âînînag, âînag âînag amargânîg khâstâr, amat ôl kabad drûgî-îh yehamtûnêd, andag andag-ich ôlâ nimûdâr, va kûshîdâr, masîh khvâstâr yehvûnêd. (13). Paêdâg aîgh-ash pavan zak tanid, libabmâ-îh va avartar mînishnîh, pavan gadâ î zak stavra gûrd khanid chabun î kabad.

(14). Bûm sharîtâ, Tûr î Aûrvâîtâ-dêng, mîyâna aeshmûn

1. DP. adds ∴—2. DP. ۳۰۵—3. DP. ۱۶۳۹۷۱—4. DP. ۷۵۰—5. DP. ۳۵۵۱—6-6. DP. ۱۹۷۴

va ôl aôsha î ôlâ sârdag va avbars, î Kîgân va Karapân ôl Daêna î Aûharmazda karîtunt, chîgun hanâ î Daêna yemalelûnêd aîgh:—"Afash gûft Zaratûhshtra aîgh:—'Gaêtâ yasharâêih, Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshan! kolâ shaêdân frajâm Mâzdayasnîh Zaratûhshtra.'" (15). Azash gûft Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshan aîgh:—"Zaratûhshtra î Spîtâmân! al li ôl hanâ anâgîh âkhez-âe, mûn baên lak-ich havâ-âe."

(16). Afash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Pûrsîd min li Aûharmazda aîgh:—'Zaratûhshtra! amat avô lenâ baên ahvân barâ mad havâ-âe, hait mûn baên ahû î astâômand min anshûtâân pâs hû-tûbângarân anshûtâân î arataêshtârân, sûd khᵛâstârtûm, va gaôspendân khᵛâstârtûm, va dûrnâmîgtûm, va kabad pishnatûm [aîgh, mandavam vêsh barâ yehabûnêd], kabad babâtûm [aîgh, babâ î hich-gaôna

1-1. DP. illegible—2. DP. illegible—3. DP. adds ı—4. DP. illegible—5. DP. illegible, better illegible—6. DP. illegible—7. DP. illegible—8. DP. illegible—9. DP. illegible

khanjînag khadîtunt]?' (17). Li ôl ôlâ pasakhûn gûft aîgh: 'Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshan.'"

(18). "Va ôlâ li ôl pasakhûn gûft aîgh:—'Zak lak, Zaratûhshtra! fratûm min anshûtâân arataêshtârân âkhezêsh ôl denâ Daêna, madam mînishnîh, madam gûbishnîh, va avar-varzishnîh mûn Aûharmazda va Zaratûhshtra; hat zak, Zaratûhshtra! âkhezêd, afash hîmnunêd, va rûbâgîh-ich ôl hanâ î lak yehabûnêd, padîrag-ich yetîbûnêd pavan hâvishtîh—hanâ aîgh hâvishtîh î lak yemalelûnêd va vabîdûnayên—va Daêna barâ nyôgshêd, va rûbâg vabîdûnayên; zak-îch hamâê âkhar haît, Zaratûhshtra! fratûm min anshûtâân arataêshtârân, sûd khvâstârtûm, gaôspendân khvâstârtûm, va dûr-nâmigtûm, va kabad babâtûm, min ôlâ-shân mûn lâlâ zerkhûnt yegavîmûnd kanûn, mûn lâlâ zerkhûnêd min kanûn

1. DP. ...—2. DP. ... nîyâzîd.—3. DP. ... by mistake.—4. DP. ...

frâj. (19). Va hat zak, Zaratûhshtra! lâ âkhezîḍ, afash lâ hîmnunêḍ, lâ hanâ î lak rûbâgîh yehabûnêḍ, lâ nyôgshêḍ, lâ lak paḍîrag yetîbûnêḍ; mâ lâ lak paḍîrag yetîbûnêḍ-âê aîgh-am dânishnîg aîgh lâ âkhezîḍ, madam ôlâ yemalelûnêsh, Zaratûhshtra! aîgh:—"Zaḍ, khᵛâstâr yasharâêîh! havâ-âe, va tanâpûhragân marg-arjân khrûsishna dâḍâr ôl rûbân"; mâ aêḍûn-ich haît, va hanâ râê marg-arjân yehvûnêḍ, mâ-ash haîtîgîh î Daêna khavîtunast.'" (20). "Mâ lak yemalelûnam, Tûr î Aûrvâîtâ-dêng î Aûsîkhshagân! aîgh zaḍ, khᵛâstâr yasharâêîh! havâ-âe, tanapûhragân marg-arjân khrûsishn dâḍâr ôl rûbân."

(21). Aêvag shkaft î shaêdân paêḍâg, mûn kolâ mâ yazadân dûshman Karapan-î, Vaêdvôishta shem, a-hakhtân î Aûharmazda. (22). Afash gûft Aûharmazda aîgh: "Â-dâram aêḍûn

1. DP. ס ווווסס—2. DP. ומוסס—3. DP. adds ו—4. DP. וסוסוסס—5. DP. וסוסוסו—6. DP. ּוסס

za*k* gabrâ, Zaratûhshtra! mûn-ash pavan li madam dâma *frâj* yehabûnt yegavîmûnêd, mûn hû-andish Aûha*r*mazda havâ-am, mâ havâ havâ-am pavan yasharâêîh jvîd-bîsh [aîgh, pavan *f*rârûnîh bîsh min dâmân lakhvâr yakhsenunam], Amesûspend jvîd-bîsh havâ-and. (23). Adîn bara sâtûn, Zaratûhshtra! li râê min ôlâ bavîhûnêsh [aigh, pavan khᵛîshîh î li yakhsenun], 100 tvishtar va kanîg, va âyûjishna î 4 aspa; aêdûn ôlâ ôl yemalelûn, aîgh:—'Vaêdvoîshta! min lak Aûha*r*mazda bavîhûnêd 100 tvishtar va kanîg, va âyûjishna î 4 aspân; hat ân[2] ôlâ yehabûn-âe, lak râya va gadâ pavan za*k* dahishna, va hat ân[2] ôlâ lâ yehabûn-âe, lak dûsh-gadâ-îh pavan za*k* lâ dahishnîh.' "

(24). Adîn bara ra*f*t Zaratûhshtra za*k* ôl Vaêdvoîshta î a-hakhtân, afash avô ôlâ gûft aîgh:—" Vaêdvoîshta î a-hakhtân! za*k* min lak Aûha*r*mazda bavîhûnêd, 100 tvishtar va kanîg,

1. DP. ৩০—2. Or, *avô*.

va âyûjishna î 4 aspa, va hat ân[6] ôlâ yehabûn-âe, lak râya va gadâ pavan zak dahishna; va hat ân[6] ôlâ lâ yehabûn-âe, lak dûsh-gadâ-îh pavan zak lâ dahishnîh." (25). Va zak Karapan pavan pasakhûn Zaratûhshtra drâyiḍ aîgh:—"-Am lâ min lak bêsh [aîgh-am tûbângarîh haît la min karḍan î lak], va lâ min Aûharmazda; bagatar havâ havâ-îm, pavan tûbângarîh *frâj*tar havâ-îm min Aûharmazda-ich; afam kabad, zak î 1000 khûg ramag, vindiḍ yegavîmûnêḍ."

(26). Barâ raft Zaratûhshtra madam avô Aûharmazda, madam avô Amesûspendân; afash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Aûharmazda, mainûg-avzûnig, dâḍâr î gêhân î astâômandân, yesharûb! aêḍûn-ash avô li pasakhûn gûft, aigh:—'-Am lâ min lak bêsh, va lâ min Aûharmazda; bagatar havâ havâ-îm min lak va Aûharmazda-ich; afam kabad, zak î 1000 khûg ramag, vindiḍ yegavîmûnêḍ'."

1-1. DP. ۱۳۴۰—2. DP. ۳۱۳۱۳۱۴—3. DP. ۳۱۱۱۴۰—4. DP. adds ∴—5. DP. ۱۴۶—6. Or, *avâ*.

(27-28). Afash gûft Aûharmazda aîgh :—"Min ôlâ-shân î lenâ râya va gadâ-î, Zaratûhshtra! ôlâ gabrâ avar-mînishnîh vindîḍ yegavîmûnêḍ [aîgh, gaôspend lenâ yehabûnt, ôlâ avar-mînishnîh kabad gaôspendîh]; adîn-îch ôlâ denâ pavan zak î pâdahishna, amat lâ zak î saḍîgar lêlyâ *frâj* pavan roêshâ zîndag yehamtûnêḍ, pavan zak sadîgar lêlyâ ôlâ khayâ min kôstag barâ yegavîmûnâḍ havâ-and [aîgh-ash min aîyayâr-âômandîh lakhvâr yegavîmûnâḍ havâ-and], 7 zak î raôshan î spaêta-dôîsra, ôlâ-shân zak pavan lâlâîh lâlâ râtûnînîḍ, tamâ pavan lâlâîh lâlâ parnân a-*frâj* vashtamûnt."

(29-30). Aêvag rabâ bîshâzishnîh min mayâ î haômîgân Zaratûhshtra, min rûḍ î Dâîtya zak denâ yansegûnâ, î amat Vahûmana ôl ham-pûrsagîh yezarûnâ paêḍâgîhast; chigûn pavan gûbishna î Aûharmazda ôl Zaratûhshtra paêḍâg, aîgh :—"Pavan ôlâ-shân mayâ î haômîgan mûn debrûn-âe, Zaratûhshtra!

1. DP. adds ١—2. DP. ٧٨—3-3. DP. ٥١٥ ٠١٣٥—4. DP. ٤٣١

al pavan *zak* marḍûm î shaêdâ-yaz*ag* shaêdân yazênd, ayûf ôl sakhun-chîr *zak* madam âhênchând; ôl tôrâ *zak frâj* debrûnêsh, î 4 sâl*ag*, shkast-sân, î sihâ-mûî, î sûḍâômand; va mayâ *frâj* khûrishnîh *zak* tôrâ min *zak* vîmârîh bar*â* dravist yehvûnêḍ."

(31). Barâ âkhar raft Zaratûhshtra, fratûm baên ahû î astâômand, mûn ân ham Parshiḍ-tôrâ shem yehvûnt, Sajâstân pavan rôêshâ madam katrûnast. (32). Afash ôl ôlâ gûft Parshiḍ-tôrâ aîgh:—"Zartûhshtra î Spîtâmân! ôl li hanâ mayâ yehabûn, î haômîgân mûn debrûn-âe". (33). Afash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Stây lak yasharâêîh, Parshiḍ-tôrâ! va nikûh shaêdân, franâm Mâzdayasnîh î Zaratûhshtra andarg sarîtarân yemalelûn." (34). Stâyîḍ-ash Parshiḍ-tôrâ, afash nikûhiḍ shaêdân, afash lâ min ôlâ mekablûnã Mâzdayasnîh î

1. DP. ——2. DP. ——3. DP. ——4. DP. ——

5. DP. ——6-6. DP. ——7. DP. ——8. DP. ——

Zaratûhshtra andarg î sarîtarân gûft. (35). *Frâj* ôl ôlâ raft Zaratûhshtra, pavan zak yasharâêîh stâyishnîh, ash zak mayâ î haômigân mûn bûrd Zaratûhshtra, lâ pavan zak mardûm î shaêdâ-yazag shaêdâ yasht havâ-and; afash ôl zak tôrâ zak *frâj* bûrd Zaratûhshtra, î 4 sâlag, î shkast-sân, î sihâ-mûî, î sûdâômand, va min zak mayâ *frâj* barishnîh zak tôrâ min zak vîmârîh barâ dravîst yehvûnt.

(36). Aêvag zak î min dûbâristan î Ganrâg-mainûg ôl kûshishna î Zaratûhshtra paêdâg, chigûn Daêna yemalelûnêd aîgh:—"Min apâkhtara naêmag *frâj* dûbârîd Ganrâg-mainûg î pûr-marg, afash aêdûn davyaîd, ôlâ î dúsh-dânâg Ganrâg-mainûg î pûr-marg, aîgh:—'Drûj madam dûbârîd, va marenchînîd yasharûb Zaratûhshtra.' (37-38). Drûj ôl ôlâ madam dûbârîd

1. DP. [illegible]—2. DP. [illegible] by mistake.—3. DP. [illegible]—4. DP. [illegible]—5. DP. adds ∴—6. DP. repeats [illegible]—7-7. DP. [illegible]

havâ-and, Bût shaêdâ va vîspa î nîhân-rûbishna î *fradîptâr*, va Zaratûhshtra Ahunavar *frâj* srûḍ, drûj ôl ôlâ starḍ lakhvâr dûbârîḍ havâ-and, Bût shaêdâ va vîspa î nîhân-rûbishna î *fradîptâr*. (39). Va drûj ôl davyaîḍ havâ-and aîgh:—'Tar-nigîrishna havâ-âe, Ganrâg-maînûg! [aîgh, mandavam pavan chim barâ lâ nigîr-âe], va zak framâîḍ karḍan lâ shâyaḍ, lâ mân zak î ôlâ aôsha madam khadîtunt, mûn Spîtâmân Zaratûhshtra.' (40). Min pûr-gadâ-îh î yasharûb Zaratûhshtra, pavan mînishna madam khadîtunt aîgh:—'Shaêdâ î dravand, dûsh-dânâg, pavan zak î li aôsha ham-pûrsênd;' va lâlâ aûstâḍ Zaratûhshtra, *frâj* sâtûnt Zaratûhshtra."

(41). Litamâ paêḍâgîhast rabâ afdîh ôl kabadân, pavan zak î yemalelûnêḍ aîgh:—"Afash kaspâ *frâjyâḍ* yadâ dâsht, î kaḍûg-masâê yehvûnt, yasharûb Zaratûhshtra, mûnash vindîḍ yegavî-mûnâḍ min dâḍâr Aûharmazda, maînûg Yathâ-ahû-vaîryô."

1. DP. ואשמאלם—2. DP. ראשמאלם—3. DP. אשמאלם—4. DP. אשמאלם

(42-43). Va aêvag hanâ î lâ aêvag-ich baên Aîrân shatra ôl Aîrân, barâ baên harvispa bûm va ôl kolâ srâdag paêdâgîhast, shkastan î shaêdân kahrpad, frâj srâyishnîh î Zaratûhshtra Ahunavar; chîgûn zak î yemalelûnêd aîgh:—"Chêr î Kayân gadâ yazam, mûnash madam levatâ yehvûnt yasharûb Zaratûhshtra pavan madam mînishnîh, madam gûbishnîh, madam varzishnîh î Daêna, mûn yehvûnt min harvispa ahû î astâômand pavan yasharâêîh yasharûbtûm, pavan khûdâêîh khûdâêtûm, va pavan râya râya-âômandtûm, va pavan gadâ gadâ-âômandtûm. (44). Va pavan vînâvdâgîh, pish min zak, shaêdân patît havâand, afashân pavan vînâvdâgîh mâyagân frûnid, afashân pavan vînâvdâgîh jêh barâ kashîd min anshûtâân; pavan zak snavîdagân garzîd, ashân stahmagîhâtar garzîd shaêdân. (45). Pavan ôlâ-shân Ahûnavar î yasharûb Zaratûhshtra frâj srûd,

1-1. DP. [illegible]—2. DP. [illegible]—3. DP. [illegible]—4. DP. [illegible]

baên zimîg nigân va khazîḍ havâ-and harvispa shaêdâ [aîgh-shân kahrpaḍ barâ shkast]." (46) Va paêḍâg aîgh-shân âkhar min shkastan zyashân kahrpaḍ, pavan shaêdâ karpîh baên gêhân paêḍâg yehvûntan va vinâsishna karḍan lâ shâyêḍ havâ-and; nihân haêm-ash ôl anshûtâân paêḍâg yehvûnt havâ-and, marḍûmân ôlâ-shân barâ shnâkht aîgh lâ yazadân barâ shaêdâ havâ-and.

(47). Zaratûhshtra min gûbishnîh î Aûharmazda ôl anshûtâân gushûft, chîgûn baên hanâ î Daêna, pavan gûbishnîh ôl Zaratûhshtra, yemalelûnêḍ aîgh:—"Chîgûn baên ahû î astâômand anshûtâân shaêdâ pavan afrâs, pavan dastôbar, yakhsenund; chîgûn havâ-and aîgh yemalelûnd aîgh pavan dastôbar âvâyênd dâshtan?" (48). Afash gûft ôl Zaratûhshtra, Aûharmazda, aîgh:—"Chîgûn ôlâ-shân, Zaratûhshtra! î hû-anshûtâ, shaêdâ pavan afrâs yakhsenund, va chîgûn havâ-and

1-1. DP. ... 2-2. DP. ... 3. DP. ...

aîgh mâ yemalelûnd, shaêdâ aîgh:—'-Tân vabîdûnîm;' mâ yemalelûnd, shaêdâ aîgh:—'-Tân yehamtûnêd'?"

(49). Azash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Barâ pavan zak, Aûharmazda! barâ tachênd mardûm ôl zak î a-mânishna vashgardasht-î, aîgh aîsh lâ katrûnêd min raôshnîh franâmishna, zak vad avô hû-vakhsh yehamtûnêd, amat lêlyâ 2 hâsra va lakhvâr, ayûf min hû-frâshmôdâd zak vad ôl ham vardishnîh, amat lêlyâ 2 hâsra vazlûnt, aîgh tamâ lâ kûnishna anshûtâân, lâ kalbâân kâlâ vashammûnd. (50). Adîn pavan zak yemalelûnd, pavan lakhvâr rasishnîh, aîgh:—'Tamâ ôl shaêdân ham-pûrsîd havâ-îm, amat sâstârîh va pîshôpâêîh min ôlâ-shân jadyîm, zak ôl lenâ yehabûnd; amat pâh-âômandîh va tûbângarîh min ôlâ-shân jadyîm, zak avô lenâ yehabûnd.'"

(51). "Chîgûn aêdûn mandavam pavan ôlâ-shân, Zarat-

1. DP. ...—2. DP. adds ...—3. DP. ...—4. DP. ...—5. DP. ..., *pasas* may be for *pasûsh* ...

ûhshtra! vabîdûnãnd, aîgh-shân yehabûnt yehabûnt chîgûn yehamtûnêd, aîgh-shân yemalelûnd aîgh:—'-Mân mad'?"

(52). Azash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Jvîd pavan zak, Aûharmazda! âvâdîh yemalelûnd; haît mûn aêdûn yemalelûnêd aîgh:—'Hamâê âkhar ramag-âômandtar yehvûnt havâ-am, vad amat ôl shaêdân ham-pûrsagîh havâ-am;' va haît mûn aêdûn yemalelûnêd aîgh:—'Hamâê âkhar vadagtar va dûsh-gadâ-tar yehvûnt havâ-am, vad amat ôl-shân shaêdân ham-pûrsîd havâ-am'; chîgûn pavan ôlâ-shân min shaêdân barâ yehvûnishnîh yakhsenund [aîgh, amat min shaêdân jvîd barâ yehvûnd mâ yemalelûnd]." (53). Afash gûft Zaratûhshtra aîgh:—"Aêdûn pavan zak, Aûharmazda! yemalelûnd aîgh:—' Parûn barâ nigîrîd aîgh aîsh min lenâ lakhvâr vardêd, ayûf ôl ham mûshêd [aîgh, rôêshâ frûd ôl kanâr yakhsenunêd], ayûf barâ mûshêd [aîgh,

1. DP. ౩ ౮౦౦—2. So in DP.—3-3. DP. ౧౫౯ ౧౫౯ ౩౧౮౮—4. DP. ౫౫౯

kôst-*î* bar*â* nig*î*rêḍ], ayû*f* bar*â* bîsma aû*f*têḍ, va *b*aên za*k* min av*â*g*î*h bar*â*ê anŝhûtâân ŝhaêdâ bar*â* nas'hônd'."

(54). Azaŝh gûft Aûhar*m*azda aîgh:—"Ch*î*gûn-at kâmag lak, Zaratûhŝhtra! haîtî lak bar*â* nig*î*r, lâlâîh min roêŝh*â*, va nig*û*nîh min zîrîh regal*â*, va dô lak kûst va kûst, va zâyâê pîŝh va âkhar, harvispa-cha naêmag; m*â* lâ len*â* min lak bar*â* pavan avînâvdâg*î*h bar*â* vispa jadyîm, ch*î*gûn ŝhaêdâ min anŝhûtâân. (55) Bar*â* ŝhaêdâ pavan *frâj* bandiŝhnîh amat bar*â* dûbârênd, bar*â* pavan avînâvdâg*î*h bar*â* nas' hônd. (56) Madam-ich ôl lak, Zaratûhŝhtra! drûj bar*â* dûbârêḍ, nakad, kerpa zarîn, va pûr-sîna [aîgh, pistân-pân yakhsenunêḍ]; va ham-hakhag*î*h î min lak zâyîḍan dûbârêḍ, nakad, kerpa zarîn, va pûr-sîna, ham-pûrsag*î*h min lak zâyîḍan, ham-kerḍârîh min lak zâyîdan;

1-1. DP. ||||—2. DP. ||—3. DP. | —4-4. DP. | —5. DP. ||||—6. DP. ||||—7. DP. ||||—8. DP. adds :—9. DP. ||||—10. DP. |||

afash al ham-hakhagîh yehabûn-âe, va al ham-pûrsagîh, va al ham-kerḍârîh framâêsh; ôlâ ôl âkharîh frûḍ vashtan, zak î pîrûjgar gûbishna frâj yemalelûnêsh, Yathâ-ahû-vaîryô."

(57) Barâ raft Zaratûhshtra avô zak î mânishna-âômand, dûst-âômand gêhân, zak khâpishna î ahû î ast-âômand barâ nigîrishnîh râê; adîn ôl drûj frâj maḍ amat pavan nazdîgîh î jâmag yetîbûnast—zak jâmag î amat Vahûmana barâ ôl ham-pûrsagîh yezderûnã ash barâ hankhetûnt—nakad, kerpa zahbâin, pûr-sina; afash ham-hakhagîh va ham-pûrsagîh va ham-kerḍârîh min ôlâ zadîḍ, afash dandîḍ aîgh:—"Havâ havâ-am Spendarmaḍ."

(58) Gûft-ash Zaratûhshtra aîgh:—"Barâ-am zak nigîrîḍ mûn Spendarmaḍ, baên zak î raôshan yôm î an-avar; va zak li

1. DP. ---2. DP. ---3. DP. ---4. DP. ---5. DP. adds ---6. DP. ---7-7. DP. ---8. DP. ---9. DP. ---10. DP. ---11. DP. ---

medammûnast Spendarmaḍ, hû-avrûn va hû-pargûn va hû-tarascha [aîgh, hamâg jîvâg nyôg yehvûnt]; âkharîh frûḍ varḍ aîgh shnâyînam hat lak havâ-âe Spendarmaḍ."

(59) Azash ôl ôlâ drûj gûft aîgh:—"Zaratûhshtra î Spîtâmân! aîgh ôlâ-shân lenâ havâ-îm mûn nakadân, nyôgûg min pîsh naêmag, va dûsh zêsht min âkharîh, al li ôl âkharîh framâyên." (60) Âkhar min sadîgar patkârîḍ, drûj ôl âkharîh frûḍ vasht; azash ôlâ khadîtunt Zaratûhshtra bâtar, andarg gasht amat hikhra-suft yegavîmûnâḍ, pûr gaz va khun-jalâg va karbûg va pazagûg va vazaga.

(61-62). Afash zak î pirûjgar gûbishna frâj gûft Zaratûhshtra, Yathâ-ahû-vaîryô; adîn zak drûj barâ nasîḍ, va

1. DP. ۱۳۵۱۰۳—2. DP. adds ∴—3. DP. ۶۱۹۲—4. DP. ۲۳۰۵۰—5. DP. ۱۳۵۱۰۵—6. DP. ۱۹۲۵۱۹۳۵۰۳۵—7. DP. ۱۳۵۹۱

Chêshmag Karapan *frâj* dûbârîḍ, afash dandîḍ pavan barâ nasishnîh aîgh:—"Anâgîh min litamâ aêḍûn chîgûn li vindîḍ, mâ min lak mînîḍ aîgh-at gehân shâtar mûn gûrḍân mâ, mûn pavan zanishna ôl dûsh-khan vazlûnd; li gehân shâtar sâtûnam madam pavan tanû khayâ, aîgh-at pavan tanû khayâ barâ fradîp min afam lak râê barâ fradîpt havâ-âe."

(63). Va Zaratûhshtra hanâ râza ôl anshûtâ gushûft, afashân aûzmûḍan va shaêdâ paḍash shnâkhtan paêḍâgîhast min-ichham babâ rabâ afdîh ôl anshûtâân—vînâvdâg dûbârishnîh î shaêdân pîsh min Zaratûhshtra baên gêhân, shkast kehrpaḍ zyashân âkhar pavan *frâj* srâyishnîh î Zaratûhshtra Daêna min Avistâg paêḍâg, î dahyûpaḍ Vishtâspa va marḍûm î zak zimânag pavan râstîh paḍîraft—va hat hanâ ângûn lâ yehvûnt, Vishtâspa va ôlâ-shân avbâmîgân Avistâg, mûn hanâ aêḍûnîh

1 DP. ۱۶—2. DP. ۱۶۷۷—3. DP. ۶—4-4. DP. ۱۱۴۶۶۳—5. So in DP.—6. DP. ۱۱۶۵۱۶۶

azash paêḍâg, pavan kadbâ dâshtan lâ mekablûnâ, va ôl lenâ lâ paḍvast havâ-âe.

(64). Aêvag hanâ î levatâ-iĉh zak î Zaratûhshtra min Daêna, madam sarîtarîh vashtag dînîh î Zâg î pûr-marg, Karapân î Vishtâspa, hân-ĉha kabad Kaî va Karapan î madam babâ î Vishtâspa, hamîh î zyashân madam aôsha î Zaratûhshtra, vaêrâstan î madam-ash girân a-râst ôl Vishtâspa, va sârînîḍan î Vishtâspa ôl aôsha î ôlâ, va min framân î Vishtâspa ôl shkaft band va pâḍfrâs yehamtûnêḍ, âgâs yehvûntan. (65) Âkhar-iĉh âgâsîh zyash madam bûkhtishnî azash, paêḍâgîh zyash afdîh va gaôkâsîh î madam vakhshvarîh maḍan râê; âkhar min zak î afdûm frashna 10 shnat î ham-pûrsagîh *sachishna, pavan zak î Aûharmazda andarz va framân, aêvatâg ôl babâ î Vishtâspa va var î zak sahmgûn razam fravaftan. (66) Madam

1. DP. ۱۹۳۷۱—2-2. DP. ۳۶۳۰۳۶—3. DP. ۳۰۳۰—4. DP. ۳۰۳۹۲—5-5. DP. ۶۵ ۱ ۱۹۶۰

aspânvar î Vishtâspa âshtîh î Aûharmazda, amâvandîh va pîrujgarîh, madam nafshâ gûftan, Vishtâspa ôl Daêna î Aûharmazda karîtuntan; va levatâ zak î Vishtâspa rabâ khratû, bûndag-mînishnîh, va maînûg-vîrûyishnîh î nafshâ râê, Zaratûhshtra milayâ vashammûntan, pavan vakhshvarîh handâkhtan râê bavîhûnast havâ-âe.

(67) Va âkhar-ich—pîsh aîgh-ash milayâ î Zaratûhshtra vashammûnt, va chîgûnîh î Zaratûhshtra shnâkht havâ-âe—min sijînîdan î Zâg î pûrmarg, va avârig olâ-shân Kîgân va Karapân, spazgishnîhâ va yâtûg-kârîhâ Vishtâspa madam Zaratûhshtra, barâ adîn-ash Zaratûhshtra ôl zak band pâdfrâs avispârdanî; chîgûn pavan gûbishna î Zaratûhshtra yemalelûnêd aîgh:— "-Shân 33 khvâst madam gûftam, va 33 azashân bast havâ-am, li marân î dravandân î dîvîyastân pavan 33 band; (68) barâ

1. DP. —2. DP. —3. DP. —4. DP. —
5. DP. —6. DP.

li sang î dûsh-vaîlag-*k*ash za*k* î regalâ an-kârḍ zûr; bar*â* li sang î dûsh-vaîlag-*k*ash za*k* î bâzâê an-kârḍ aô*j*; bar*â* li sang î dûsh-vaîlag-*k*ash za*k* î gûsh an-kârḍ vashammûnishna; bar*â* li sang î dûsh-vaîlag-*k*ash za*k* î aînâ an-kârḍ vînishna; a*f*am bar*â* sîna*j* ôl parshti[4] madam avgûndîḍ [aîgh-am pavan parshti lakhvâr yegavîmûnâḍ], min avar-khastishnih î za*k* î dûsh-vaîl sang î pûr-marg."

(69) Va litamâ min ta*g*ìgih î Zaratûhshtra, pavan aêvatâ*g* ôl agîh sahm*g*ûn razam sâtûnt; tamâ pavan za*k* âînîna*g* î nipisht paêḍâ*g* yehvûnt patûḍan zy-ash zîndagih *b*aên za*k* āngûn pâḍ*f*râs min sûd va tashna, va band î girân, avârîg anâ*g*îh î *b*aên nîrû*g* î chîhar î anshûtâ patâê î *b*aên—lâ vaga-daḍ—paêḍâ*g*îhast rabâ a*f*dîh ôl Vishtâspa malkâ a*f*ash yalêgân, amatshân vindâḍ pûr-gadâ tanû *b*aên shka*f*tih

1. DP. ۹۰۳۳—2-2. DP. ۶۵۱ ۱۹۳۰—3-3. DP. ۲۵۰ ۱۱۳۰۰۳۰—4. General reading: pûsht.

va bandîh va tanid ôlâ paḍ-khastagih dêr a-khûrḍârîh zîvandag.

(70) Aêvag hanâ î yazadân ôl vahân î bûkhtishna î ôlâ min zak shkaftîh andâkht, jân-âômand tanû bikhêdra azash azîvandag a-paêḍâg yehvûnt; âkhar baên rabâ nishast î Vishtâspa va hanjamana î gehân Zaratûhshtra, pavan aôj va vâvarîgânîh î zak î râst milayâ, ham-tanû navag lakhvâr karḍ, chîgûn zak î afdîh î madam aspa î shaêta î Vishtâspân baên srûb-disîg.

(71) Aêvag mînishna î Vishtâspa malkâ va kaêshvarîgân, va hân-ich kabad î nihûftag chabun, pavan maînûg-vînishnîh gûftan va âshkârînîḍan.

(72) Aêvag chand mandavam î vaḍ-jamâs î Dahâka pavan yâtûgîh baên Bâvîr karḍ yegavîmûnâḍ, anshûtâ pavan zak nîyâzânîh ôl aûzdîs paristishnîh maḍ yegavîmûnâḍ havâ-and, va azash

1-1. DP. ‹illegible›—2. DP. ‹illegible›—3. DP. ‹illegible›—4. DP. ‹illegible›—5-5. ‹illegible› written above the line in DP.—6-6. DP. ‹illegible›

marenchinishna î gêhân yehvûnt, pavan za*k* î pîrûjgar Daêna gûbishna î Zaratûhshtra, *zak* paḍîra*g* za*k* yâtûgîh, *frâj* gûftan hamâ*g* vishûpîhast va akârîhast.

(73) Aêva*g* hanâ, î levatâ a*f*dîh î min Zaratûhshtra, paêḍâ*g*-îhast pavan patkâr î madam Daêna levatâ kaêshvar nâmîg *fraj*ânagân, mûnash *b*aên pavan *fraj*ânagîh gêhân âshnâ*g*, srûb bâjgirâygân, *b*aên ôlâ-shân î shkaft patkârtar za*k* dîbzagtar gûbishna, mûnshân *k*âm min dîbzagtar daêna bûkhtan; a*f*ash râstîh dânishnîg paêḍâgînîḍan va Vishtâspa malkâ kâdâ ôlâ-shân *fraj*ânagân pavan râstîh î Daêna a*v*îgûmânînîḍan. (74) Shedrûnîḍ chand dâḍâr Aûha*r*mazda, Vahûmana, Asha*v*ahishta, va Âtâsh î a*v*zûnîg pavan âshtîh ôl Vishtâspa madam râst vakhshvarîh î Zaratûhshtra, va kâma*g* î Aûha*r*mazda pavan paḍîra*f*tan î Vishtâspa Daêna Mazdayasna, va rûbâ*g*înîḍanî *b*aên gêhân.

1-1. DP. ۱۳۳۳ ۵۰۷—2. DP. ۴۰—3. DP. adds. ۱—4. DP. ۱۱۴۰۵۲۴۰—5. DP. ۴۵۵۳۶

(75) Afdîh î ôl Vishtâspa va kaêshvarîgân—pavan-ich frûḍ vâzînîḍan î olâ-shân Amesûspendân min asmân ôl zimîg, va baên vâzîḍanî ôl mân î Vishtâspa—paêḍâgîhast, chîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêḍ, aîgh:—"Adîn-ash ôlâ-shân gûft, mûn dâḍâr Aûharmazda, ôl Vahûmana, Ashavahishta, va Âtâsh-ich î avzûnîg î Aûharmazda, aîgh:—'Frâj sâtûnîḍ mûn Amesûspendîḍ, madam avô mân î Vishtâspa, î avzâr î gaôspend, î dûr frâj nâmîg, avar-âstishnîh î denâ Daêna râê [aîgh vad pavan denâ Daêna barâ yegavîmûnâḍ]; va pasakhun gûbishnîh î Spîtâmân î yasharûb Zaratûhshtra râê zy-ashân zak gûbishna paḍîraftan.' (76) Sâtûnt havâ-and Amesûspend madam avô mân î Vishtâspa, î avzâr î gaôspend, î dûr frâj nâmîg; ôlâ-shân dêh-râya ôlâ Vishtâspa baên zak bûland mânishna mainû hamâg raôshnîh medammûnast, min zak i mas amâvandîh va pîrûjgarîh î ôlâ-shân;

1. DP. ... Better ...—2-2. DP. ... (see § 74).—3. DP. ...; perhaps a corruption of ... "the Ameshaspentas of the Religion."—4. DP. ...—5. DP. adds ...—6. DP. ...

denâ aîgh, amatash zak aêdûn madam khadîtunt, bûrjâvand Kaê-Vishtâspa larzîd, ôlâ harvispa pîshag larzîd, ôlâ harvispa pad gardîhêd, ôlâ min avartar naêmag chîgûn aspa î ras-î vâzînîdâr.

(77) "Afash gûft pavan zak î vîrân gûbishnîh, Âtâsh î Aûharmazda, aîgh:—'Al tars, mâ-at lâ madam tarsishna, bûrjâvand Kaê-Vishtâspa! lâ-at ôl mân tarsîdan mad havâ-and âdâtag va avarkâr paêtâmbar î Arjâspa; afat lâ ôl mân tarsîdan mad havâ-and 2 Khyaôna î Arjâspa, mûn sâk va bâj bavîhûnd; afat lâ ôl mân-at tarsîdan mad, zak î harvispa tarvînîdâr, dûj î khûstâr, sag î râsdâr. (78-79) 3 havâ-îm, mûn-at avô mân taras-cha mad havâ-îm, Vahûmana va Ashavahishta va Atâsh-ich î Khûdâê î avzûnîg, denâ lak âgâsîh rastagtûm dânâgîhâtûm; hat vînâgîh avâgîn-âe [aîgh-at

1. Thus in DP., an active verb used for the causative; better tarsânîdan.—2. DP. —3-3. DP. —4. DP. —5-5. DP. —6. DP. —7. DP. , perhaps for , "most true."

dânâgîh yehvûnêd], âvâyaḍ gaêtâ shapîr Daêna î Mazdayasnân mûn avîzagîhâ pavan aûshmûrishna sâtûnêḍ mûn Spitâmân Zaratûhshtra. (80) Srây Ahunavar, stây yasharâêîh î pâhlûm, va a-âyazishnîh yemalelûn ôl shaêdân, mâ-ash kâmag lak râê Aûharmazda âfrâstishnîh î denâ Daêna, afashân kâmag Amesûspendân, afash kâmag lak râê avârîg yazadân, mûn shapîr dahag yasharûb havâ-and. (81) Va pavan zak yâna, pavan zak pâdahishna, hat lakûm stâyiḍ shapîr Daêna î avîzag î Spitâmân yasharûb Zaratûhshtra, lenâ ôl lak yehabûnîm dêr khûḍâêîh va pâḍakhshâêîh, va dêr zîndagîh î khayâ 150 shnat; lenâ ôl lak yehabûnîm yashar-sakhûnî va rayâ-hastishnîh î dêr, pavan kâmag pavan hamishag avâgîh, va khûp madam avâgîh pavan hamishag avâgîh, va afrâj sachishnîh; va lenâ ôl lak barâ yehabûnîm, Pêshyôtanû haît shem, amarg, aêḍûn azarmân, asûdishna

1. DP. ۱۳۷۵۳۶—2. Thus in DP., better ۵۳۵۵۳۷—3. For ۳۵۵۳۶۵—4. DP. ۵۱۳۵۶۳۷—5. DP. ۱۱۳۵۰۵۵

haît apûyishna; *b*aên ko*l*â 2 ahvân zîvandag va sharîtâ min astâômandân min-cha maînûgân. (82) Pavan za*k* yâna, pavan za*k* pâdahishna, hat lakûm lâ stâyîḍ shapîr Daêna î a*v*îza*g* î Spîtâmân yasharûb Zaratûhshtra, a-lak pavan lâlâîh lâlâ vâzînîm, a*f*at âkha*r*îh framâyîm kar*g*âs î zarmân-mînishna, ôlâ-shân hanâ î lak *fraj* vashtamûnd khadîtund lak, va khûn ô*l* zimîg bar*â* yehamtûnêḍ, va âvân tanû î lak lâ yehamtûnêḍ.'"

(83) Aêva*g* za*k* î leva*tâ* vâvarîhastan î Vishtâspa *b*aên Daêna, pavan-ich za*k* yehamtûnishna î gûbishna î Amesûspendân; âkha*r*-cha padîsâê handîshishna zy-ash min garân ajân pavan khûn-rîjishna î min Arejadâspa î Khyaôna va pas-darishna zy-ash lechadôn ham Khyaôna, min Daêna padîra*f*ta*g*ârîh; yaonamîg za*k* î âgâsîg vînâ*v*dâ*g*-cha nimûḍanî ô*l* Vishtâspa pîrûjîh î madam

1-1. DP. —2. DP. —3-3. DP. —4. DP. —5-5. DP. —6. A correct Pahlavi transliteration of the Avesta —7-7. DP. —8. DP. —9. DP.

Arjâspa va Khyaôna. (84) Ân benafshâ-cha avartar-gâs va asijishnig khûdâêih va râya va gadâ râê shedrûnîdanî baên ham zimân dâdâr Aûharmazda Naîrûgsang yêzata ôl mân î Vishtâspa, pavan âshtagîh ôl Ashavahishta Amesûspénd, khvârînîdanî ôl Vishtâspa zak khayâ aînâ pavan madam vînishnîh î ôl mainûgân ahvân, raôshangar khûrishna mûn râê-ash khadîtunt Vishtâspa rabâ gadâ va râza. (85) Chigûn hanâ î Daêna yemalelûnêd, aîgh afash ôl Naîrûgsang yêzata gûft, mûn dâdâr Aûharmazda, aîgh:—"Barâ sâtûn vâz, Naîrûgsang î hanjamanîg! madam ân mân î Vishtâspa, î avzâr î gaôspend, î dûr frâj nâmîg, va denâ yemalelûnêsh ôl Ashavahishta, aîgh:—'Ashavahishta pâdakhshâê! yansegunî tashta î nyôg, î madam nyôgtar min zakâê tashtagân î kard [aîgh, jâm aêdûn nyôg pavan khûdâêih shâyad kard], va madam haôma va mang lenâ râê debrûnã ôl Vishtâspa,

1. DP. [illegible]—2-2. DP. [illegible]—3-3. DP. [illegible]

afash pavan zak madam *frâj* khᵛârîn dahyûpaḍ Vishtâspa, zy-ash î ôlâ gûbishna paḍîra*ftag*.'" (86) Ashavahishta pâḍakhshâê azash yansegunã tashta î nyô*g*, afash pavan za*k* *frâj* khᵛârînîḍ dahyûpaḍ bûr*j*âvand Kaê-Vishtâspa. (87) Va shakbahônast dêh dahyûpaḍ bûr*j*âvand Kaê-Vishtâspa, amat min vastar *frâj* yehvûnt afash avô Hûtaôsa gûft aîgh:—"Yehvûnîḍ, Hûtaôsa! mûn Spîtâmân Zaratûhshtra tî*j* hûnara barâ hanâ yehamtûnêḍ, pavan tûkhshâ*g*îh î Spîtâmân Zaratûhshtra tî*j* hûnara aê nikîzîḍ Daêna î Aûha*r*mazda va Zaratûhshtra."

(88) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g* aîgh:—"Amat Vishtâspa Daêna meka*b*lûnã yasharâêîh stâyîḍ, shaêdân *b*aên dûsh-khan a*k*ârînîḍ havâ-and, va Aeshma shaêdâ ôl Khyaônân matâân, va mar î

1. DP. ۱۹۰۵۶۵۰۵—2. DP. ۱۱۵۶۵۰۳—3. DP. here repeats by mistake the foregoing three lines, namely: ۳۵۵۰۱۹۵۵ ۵ ۱۵۵۰۳۵۰۳ ۱۹۰۵۶۵۰۵ ۱۳۵۶۲ ۱۹۵ ۵ ۲۵۵۰ ۱۹۵۱۵۵ ۱۹۵۶۵۰۳ ۵۷۱۵ ۶۲ ۲۵ ۱۱۵ ۳۵۰ ۵۱۱۵۱۵۵ ۲۱۵۱۵۲ ۳۵۰—4-4. DP. ۱۶۵۰ ۱۶—5. DP. adds ۵ Perhaps, *Hûtaôsi*.—6. DP. ۱۵۲۵۰۳ by mistake.—7-7. DP. ۱۳۵۲۶۳ ۱۳۰

Khyaôna Arjâspa, chîgûn *ba*êh za*k* avigâma min sâstârân za*k* mazvantûm yehvûnt, dûbârid, a*f*ash *ba*êh Khyaônân matâân zêshtatûm vâng harvispa azashân ôl kûshishna sârînîd."

(89) Va litamâ-ich paêdâgîhast rabâ a*f*dîh ôl-ich Aîrân rama î tamâ madam babâ î Khyaôna Arjâspa madâr yehvûnt havâ-and, chîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêd, aîgh :—"Adîn madam pavan zimân ash hanjamana davyîd, nimûdag Aeshma î tanâpûhragân, ôlâ gêrezîd chîgûn a-gurûh, afash barâ gêrezîd chîgûn:—'Anâg lakûm yehvûntan, mûn Khyaôna havâ-îd, pavan apîrûjgarîh âkhar âyûjîd; min kanun frâj lâ haît aîgh pîrûjîh î Aîrân min an-Aîrân Khyaônân tarascha madan, pavan hamhakhagîh ôl mân zak î tagîgtar gabrâ min zerkhûntag Spîtâmân Zaratûhshtra.' (90) Amatash zak zêshta khûdâêîh madam vashammûnt mar Khyaôna Arjâspa, ôl mar-gaôna

1. DP. ماتوشتان—2-2. DP. ايشمغم ايك—3. DP. فاسوشتك—4. DP. اش—5-5. DP. ايغفاسيم—6. DP. ايلاس by mistake.—7. DP. ساايك—8. DM. ايتاه

khshûft, aîgh-ash aêvag pavan tanid frâj makhîtuntan, afash ham-rân va pavan ham-khun-rîjishnîh ôl ham-vashtamûnt; afash barâ zak î tâkhal khûp-gasht Khyaôna [aîgh-ash vesh barâ akârînîḍ], ôlâ mar î zak î sakhûn-vîn khûn-rân madam khshûft; afash aêḍûn pavan zêshta khûḍâêih davyîḍ, aîgh :—'Tîj hûnara avô ham-yehamtûnêḍ Khyaôna maḍ, adîn tîj hûnara ôl ham yehamtûnêḍ Aîr matâêḍ' " . . . . .

1. DP. ۱۴۵۳—2. DP. ۳۵۱۳۴—3. DP, ۱۱۱۷—4. DP. ۱۴۱۱-۳۵ by mistake—5. According to the Persian numbering of the folios in DM. and DP., one folio is here missing, which contained the remaining text of this chapter III.

CHAPTER IV.[1]

Madam afdîh î paêḍâgîhast min paḍîraftan *frâj* î Vishtâspa Daêna vad vîkhîz î yashta-fravâhar î Zaratûhshtra ôl zak î pâhlûm ahvân, amat aôjiḍ yegavîmûnâḍ min zerkhûnishnîh *frâj* 77 shnat, va min hampûrsagîh *frâj* 47 shnat, va min paḍîraftan î Vishtâspa Daêna *frâj* 35 shnat.

(1) Aêvag hanâ î paêḍâg aîgh amat Zaratûhshtra baên mân î Vishtâspa Daêna srûḍ, aînâ paêḍâg aîgh âkhûmbîhast pavan-îch pâhân, staôrân, âtâshân maînûg-cha î mân mayân hû-ravâkhmanîh. (2) Min-ich barâ paêḍâgîhast rabâ afdîh,

1. The missing nine folios in DM., which are found in DP., contain the Pahlavi text of the Dînkard from chapter II., § 56 as far as the end of section 90 of chapter III. The text of chapter IV. begins again in folio 314 of DM.—2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. DM.adds —6. So DM.

çhîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêd, aîgh:—"Harvispa pâha va staôra va âtâsh î jîvâg î ashô hû-ravâkhmanîh medammûnast; va harvispa î khûp-nîvârd maînûg va mânâ-ashân aôj-âômandih medammûnast, aîgh:—'Mân min kunun *frâj* aôi-âômand pavan Daêna vabîdûnâ', amatshân zak gûbishna barâ vashammûnt, mûn-ash gûft Spîtâmân yasharûb Zaratûhshtra."

(3) Va aêvag kardan î Zaratûhshtra baên vichîr va dâtôbar, zak i bûkht va agirâyîd nimûdâr var pasâkhtan, î madam dâdistânîhâ nihûftag î baên Daêna gûft yegavîmûnêd, çhîgûn 33 âînînag. (4) Hanâ î âkhar-ich min zak vad han-chaptan î Aîrân khûdâêîh hâvishtân î Zaratûhshtra baên kâr dâsht; azash âhang aêvag zak î vîdâkhtag rûî madam aîsh rîkhtan çhîgûn hû-fravard Atarô-pâta î Mahraspendân, pavan pasâkhtan î madam Daêna padash bûkhtan âgâsîh baên

1. DM. ——2. DM. ——3. DM. ——4. DM. ——5. DM. ——

gêhân starḍag; va paêḍâgîhastan î pavan-içh zak rabâ afdîh, pavan shapîr Daêna madam ham-babâ denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh:—"Zak kabad amat nigîrênd, ashân hêmnunênḍ dravandân, zak î nîrang î var."

(5-6). Aêvag zak î âkhar min pîsh kaêḍîgîh î Zaratûhshtra, va avar-gûbishnîh î Daêna ôl Vishtâspa va kaêshvarîgân paêḍâgîhast, çhîgûn padîraftan î Vishtâspa Daêna zak î Zaratûhshtra pavan bûn-yehamtûnishna; aôbash gûft min dahyûpaḍ Daêna paêḍâgîh aîgh:—"Lak denâ haêm va denâ Daêna mûn ârûî-îg haît, khᵛâstag avkunun ôl ham-vabîdûn-âe, Kaê-Vishtâspa! aîgh barâ padîr-âe lak denâ haêm va denâ Daêna mûn haît, aîgh frahângân frahâng, î barâ yakhsenun-âe, dahyûpaḍ! aîgh rûbâgîh vabîdûnã lak denâ haêm madam yakhsenun-âe; çhîgûn stûnag î navag âsyâ pavan madam yakhsenunishnîh madam yakhsenunêḍ, çhîgûn stûnag dâshtâr î denâ Daêna havâ-âe." (7) Va pirûjîh

1. DM. ۱۱۱۱۳۷—2. DM. repeats ۱۱۱۱۳۷—3. DM. adds ۱—4. DM. ۱۱۱۱۳۷۱۱۱

î Vishtâspa madam Arjâspa î Khyaôna, va âvârîg an-Aîrân pavan zak shkaft kârîjâr, chigûn Zaratûhshtra pavan Daêna barâ ôl Vishtâspa châshîḍ kabad î min Daêna paêḍâg.

(8) Aêvag ahû-patih î Zaratûhshtra baên pûr nyôgîh va bazeshgîh va chîhar-shnâsîh, va avârîg pîshag kîrûgih, râzîgîhâ va bandîhâ, î pavan dâtîg dânishnîh va maînûg-vînishnîh shâyaḍ; va nimûḍanî min Daêna nîrangîhâ î madam spûkhtan î sîj va tarvînîḍan î shaêdâ va parîg, va akârînîḍan î yâtûgih va parîgîh; (9) va baêshâzînîḍan î vîmârîh, va hamaêstârînîḍan î gûrgân va khrafstrân, va sharîtuntan î vârân, va bastan î tagarg va tûna va magas va sahm avârîg î jûrḍâgân, aûrvarân va gaôspendân paîtîyârag, afd nîrang î madam-ich Hvardaḍ va Amerdaḍ

1. DM. ; better —2. DM. —3-3. DM. —4-4. DM, —5. DM.

jastan; hân-cha kabad nîrang î vad han-chaptan î Aîrân khûḍâêîh pavan kâr dâsht; va haît î kunun-ich katrûnt yegavîmûnêḍ levatâ andagî min afdîh î pavan âtâshân.; (10) va lâlâ paêḍâgîhastan va âshkâragînîḍanî ôl anshûtâân kabad mayâ-îhâ î tag min argîhâ î afd, va darmân î vîmârîh î min bazeshgân huskâr fragarḍag; kabad maînûgîg va spaharîg va vây-îg va zimîgîg va hân-ich gêhân-sûḍ râza, î pavan yazadân khratû-îh aôbash shâyaḍ maḍan.

(11) Aêvag afdîh î benafshâ Avistâg î pavan hamâg pâhlûm aêvâchîh î gêhân, hangarḍîgih î vispa-dânâgîh gûbishnân avartûm.

(12) Aêvag maḍanî ôl Vishtâspa hanâ-ich î Amesûspendân pavan pâdahishna î Dâena paḍiraft va navîgînîḍ, chîgûn Pêshyôtanû, va khadituntan îfrakhû dahyûpaḍ ôlâ amarg, va azarmân,

1-1. DM. [illegible]—2-2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]—4-4. DM. [illegible]

CHAPTER V.

aniyâz khûrishna, rabâ-tanû, va bûndag nîrûg va pûr gadâ, amâvand va pîrûjgar, va yazadân hamtâg barâ. (13) Aêvarecha î Peshyô-tanú ôl Kanga-daêza khûdâêîh, î tamâ chîgûn dâdâr Aûharmazda aôbash khalkûnt, paêdâgîhastan î pavanich zak rabâ afdîh ôl kabadân.

CHAPTER V.

Madam afdîh î paêdâgîhast âkhar min vîkhîz î yashtafravâhar Zaratûhshtra ôl zak î pâhlûm ahvân baên zîndagîh î Vishtâspa.

(1). Aêvag hanâ î min Daêna paêdâg madam vaîrâstan î Sraêta i Vaêsrapân ras-î, hanâ pavan afdîh î nâmîg, va madan î

1. DM.

srûb î madam afdîh î zak ras-î ôl Vishtâspa, va bavîhûnastan î Vishtâspa zak ras-î min Sraêta, va Sraêta pavan pasakhun î Vishtâspa:—"Zak ras-î ôl gabrâ-î î yasharûb, mûn rûbân î Sraêta pavan zîndagîh î Sraêta, va tanû zak î ôlâ gabrâ pavan zîndagîh î ôlâ tanû, agavîn pavan gaêtâ vînâvdâg ôl ham-yehamtûnd."

(2). Va rûbân î Sraêta, pavan râdînîdan î zak Sraêta zak ras-î ôl ôlâ gabrâ î yasharûbîh chashm, dîdan padash paêdâg yehvûnêd, khadîtunt yegavîmûnâd, va hân âînînag lâ kardan gûft.

(3). Bûrjâvand Kaê-Vishtâspa chîgûn min Daêna madam shnûîdîh î baên zak avigâma hanâ afdîh âgâs yehvûnt, avîrtar denâ-ich afdîh ôl gêhân dagyâ paedâgîhastan, va avarîh i Daêna

1. DM. —2-2. DM. —3. DM. ; the Pers. ح for خ would be naturally written by a Persian scribe for the Pahl. , *kh*. This shows that the writer knew the correct pronunciation of this Pahl. word, which afterwards came to be pronounced *astûnt*.—4-4. DM. —5. DM. ; it might be "existence"—6. DM. —7-7. West —8-8. DM.

Mazdayasna karîtunâgtar yehvûntan râê min kaêshvarîgân dîdârîg yehvûntan bavîhûnast, (4) Ham-bûd-dîd paêdâg yehvûnt rabâ afdîh ôl Vishtâspa va gêhânigân, chigûn Daêna yemalelûnêd, aîgh:—"Adîn zak î ôlâ rûbân Amesûspendân frâj shedkûnã, min zak î raôshan Garô-demâna madam ôl zimîg î Aûharmazda-dâd, min raôshnîh zak sâtûnt ôl rûbân î Vishtâspa, afash baên raôshnîh ôl padîrag sâtûnt Vishtâspa, madam avô zak i avzûnîg Rapithvîn. (5) Zak min ayâvagân ayâvagîhâtar, va zak min pûrsishnigân pûrsishnîgtar, va harvispa mûn khadîtunt ashân gûft, va aêdûn mûn gûft ashân madam vashammûnt; amat-shân pavan agavîn-vînishnîh khadîtunt barâ yegavîmûnâd havâ-and, va rûbân va kerpa î Vishtâspa afashân nîyâyishna andarg nimûd.

(6) Pavan zak madam tîj yehvûnt, lâ dêr, amat frâj mad

1, DM. ‹‹›—2, DM. ‹‹›—3. DM. ‹‹›—4. DM. ‹‹›

pavan dûbârishna, va rûbân î Sraêta î Vaêsrapân, min apâkhtara naêmag î âdrang î âdrang zadâr ; aîgh banafshâ sihâ yehvûnt, afash kûnishna-ich sihâ sihâ yehvûnt, âdrangtûm min shaêdân. (7) Azash aêdûn khûd-khast, afash aêdûn davyîd, rûbân î Sraêta, aîgh ;—"Yehabûn khvârâe î vâzînîdâr mûn zy-at, Vishtâspa, pavan hanjâm akhagîh madam vârûnîh ; va pavan zak sajîd yasharâêîh madam avîzag, al pavan mandavam î sâîg-âômand ; aîgh, al nîrmad î gaêtâ râê, yasharâêîh zûshâram râê, î min haîtân pâhlum."

(8-9) Amat-ash zak gûbishna madam vashammûnt, Sraêta î Vaêsrapân levîn î vâsha barâ yegavîmûnâd ; afash aêdûn pavan gûbishna gûft, aîgh :—"Pavan yasharâêîh ôl lak yehabûnam, aê tagîg Kaê-Vishtâspa ! denâ ras-î î barâ vâzînîdâr, aêvâcha yasharâêîh zûshâram râê, î min haîtân pâhlûm;

1. DM. ۳۵۱۳—2. DM. adds ۵—3. DM. ۱۱۱۵۱۱

va aêḍûn pavan yaŝharâêîh ĉhîgûn pavan yaŝharâêîh pâhlûm; va aêḍûn pavan rûbân ĉhîgûn *ôl* rûbân pâhlûm." (10) Hamîh dahiŝhna vandînîḍ aîgh-aŝh paḍîriŝhna paêḍâ*g*înîḍ vad *ôl* 3 bâr.

(11) Adîn za*k* ra*s-î* 2 ra*s-î* yehvûnt, maînûg za*k*âê va gaêtâ za*k*âê; va pavan gaêtâ *frâj* vâzîḍ bûr*j*âvand Kaê-Viŝhtâspa madam avô vîs î Naôḍarân pavan hû-ravâkhmanîh hû-mînîŝhnîh; va pavan za*k* î maînúg *frâj* vâzîḍ rûbân î Sraêta î Vaêsrapân madam avô za*k* î pâhlum ahvân.

(12) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g* pavan 57 ŝhnat î min paḍîra*f*tan î Zaratûhŝhtra Daêna, va *frâj* bara rasiŝhnîh î Daêna pavan ha*f*t-kaêŝhvar paêḍâ*g*; *b*aên zîndagîh î Viŝhtâspa aêḍûnîh paêḍâ*g*-îhast pavan maḍan î min kaêŝhvar pavan Daêna khᵛâyiŝhnîh *ôl* Fraŝhaôŝhtra î Hvôbân, ĉhîgûn Daêna yema*l*elûnêḍ, aîgh:—"2 mûn

1. DM. ‹›—2. DM. ‹›—3. In DM. ‹› is written above the line—4. DM. ‹›

aêḍûn shem yehvûnd—Spîtûish va Arezurâspa—mûn tachîḍ havâ-and pavan khratû khᵛâyishnih î madam avô Frashaôshtra î Hvôbân."

(13) Va hanâ hand varecha va afdîh î Vishtâspa va kaêshvarîgân madam Zaratûhshtra, va hanâ zak î min maḍan î Amesûspendân pavan gaôkâsîh î madam râst vakhshvarîh î Zaratûhshtra min asmân ôl zimîg levîn î Vishtâspa, va zak-ich î madam Pêshyô-tanû va ras-î î Sraêta va âvârîg babâ î avarnipisht khadîtunt, min Avistâg paêḍâg, î ham î ôlâ-shân min Zaratûhshtra pavan âfrîgânîh î Aûharmazda gûbishnîh paḍîraft. (14) Va hat hanâ varecha va gadâ afdîh î avarnipisht madam khadîtuntan î ôlâ-shân kaêshvar frazânagân î pavan paêḍâgîh, î min Avistâg paêḍâg, lâ yehvûnt; va Vishtâspa malkâ va ôlâ-shân kaêshvar frazânagân lâ khadîtunt havâ-âe zyashân dênâ Avistâg, mûn paêḍâg yehvûnt î hanâ

1. DM. adds ∴—2. DM. ...—3-3. DM. ...—4. DM. ...

hand varecha va afdîh ol ôlâ-shân azash paêḍâg avî-avar dâshtan shedgûnã, ôl lenã lâ paḍvast havâ-âe. . . . .

CHAPTER VI.

Madam afdîh î paêḍâgîhast âkhar min Vishtâspa vad han-chaptan î Aîrân khûḍâêîh.

(1) Havâ-at afdîh paêḍâgîhast âkhar min Vishtâspa vad han-chaptan î Aîrân khûḍâêîh jvîḍ min vâvarîgânîh î var, va pasâkhtan î âvârig Avistâgig nîrang, va rabâ aôj î madam âtâshân î Varasrân, va hân kabad Daêna-îg varecha-gârîh, î pavan hâvishtân î Zaratûhshtra paḍvastag yehvûnt.

1. DM.

(2) Âkhar-ich min vishûpishna î Aleksandar mad, kabad zak î khûdâyân î min zak âkhar min pargandagîh lakhvâr ôl hamîh yâityûnt; haît î pavan Ganj-î-Shapigân dâshtan framûd.

(3) Va âfrîhastan-ich î zak î madam khûdâyân va dastôbarân, shem chîgûn baên zimânagîhâ va avibâmîhâ î âkhar âkhar ôl ârâstârîh î Daêna va gêhan yehamtûnd; va sâstâr-ich î aharmôg[10], î baên avibâm avibâm ôl vishûpdârîh î Daêna va khûdâêîh va gêhân padîd paêdâg madan padîd havâ-and.

(4) Chîgûn min khûdâyân, Vahûmana î Spend-dâdân, zyash baên Avistâg denâ-ich madam yemalelûnêd, aîgh:—"Vahûmana î râst, î hanjaman kerdârtûm min Mazdayasnân." (5) Va min dastô-barân Shaênava, chîgûn-ash denâ-ich madam yemalelûnêd,

1. DM. ۱۳۵۰—2. DM. ۱۱۲۵۰—3. DM. ۹۱۳۵۰۵۱۰—4. DM. ۵۱۱۵۹—5. DM. ۱۳۱۰۹۵۱۰—6. DM. ۱۵۱۱۲۵۰—7. DM. ۳۱۵۰۵۱۵۳—8. DM. repeats ۵۶—9. DM. ۳۱۵۵۱۰۶—10. Better reading: *yashar-môg*.

aîgh:—"100 sâlag yehvûnêḍ Daêna amat Shaênava zerkhûnêḍ, va 200 sâlag amat barâ vaḍîrêḍ; zak-ich fratûm Mazdayasna 100 sâlag khayâ yehvûnêḍ, va mûn pavan 100 hâvishtân *frâj* sâtûnêḍ madam denâ zimîg."

(6) Min vishûftârân Aleksandar, chîgûn-ash baên Daêna denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh:—"Aê zak î ham-ayâvag zimistâna ôlâ î Aeshma madam pavan hich dâmân nihânîhâ mar vabîdûnayên, î dûsh-gadâ Aleksandar".

(7) Va min dastôbarân Arezvâg, zyash vichârishna î shem, "avîzag gûbishna"; va Srûtavôg Spâḍâg, zyash vichârishna î shem, "srûḍ avzûnîg"; va *Zrayanghâo*, zyash vichârishna î shem, "zrayâe ahû"; va *Spentô Khratvâo*, zyash vichârishna î shem, "avzûnig khratû".

1. DM. adds ·:·—2. DM. ꐧꐪꐪꐩ—3. DM. omits.—4. DM. ꐧꐪꐪꐩ—5. DM. ꐩꐪꐪꐩ—6. So DM. for ꐪꐪ—7-7. DM. ꐩꐪꐪꐩ ꐪ ꐩꐪꐪ—8. DM. adds ꐩ—9. DM. adds ·:·—10-10. DM. ꐩꐪꐪꐩ ꐧꐪꐪꐩ—11. DM. adds ·:·—12. DM. ꐧꐪꐪ—13. DM. ꐪꐪꐪꐩ

(8) Ch̨îgûn-sh̨ân denâ-ich̨ madam yemalelûnêd̨, aîgh:—"Paêd̨âgîh î lak va ôlâ âsh̨kâragîh dakh̨shag-ich̨ yemalelûnam:—'Amat hanâ î lak Daêna î Mazdayasnân 400 sâlag yehvûnêd̨, baên denâ a-daêna lêlyâih yehvûnêd̨, va ahû î astâômand pavan mar paêd̨âgîh kh̨adîtund apâkh̨tar va star-ich̨; va mûn-ich̨ li ôl sata-zima—pavan mîyân minish̨nîh 30 zimistâna î mîyân î gabrâ havâ-and—yash̨arûb Arezvâk, va zak 3 î tanid ôlâ-sh̨ân havâ-and, min haîtân yash̨arûbtûm, î baên zak zîmânag ôlâ-sh̨ân madam raḍtûm va dastôbartûm'". (9) Va denâ-ich̨, aîgh:—"Ôlâ-sh̨ân mûn pavan panjûm va sh̨ash̨ûm sata-zima Daêna î Mazdayasnân stâyênd, va ôlâ-sh̨ân lâ aîsh̨ rûbân bûjênd barâ mûn pavan yehamtûnish̨na î 4"; [vich̨ârish̨na aîgh pavan dastôbarîh î denâ 4 aîsh̨ yegavîmûnd, Arezvâk va *Srûtô Spâdhâo* va *Zrayanghâo* va *Spentô Kh̨ratvâo*, mûn pavan mânsra

1. DM. ۱۳۵۳۳۷—2-2. DM. ۷۱۳۵۱—3. DM. ۶۷۱۳۵۱—4. DM. ۳۱—5 DM. ۱۶۷۱۳—6. DM. ۱۶۱۳۱۳۷

bavîhûnd mînishna, gûbishna, kûnishna ôlâ-shân kolâ 4].

(10) Va Rashnû-raêsha aharmôg î zak zimânag, chîgûn gehân baên *Rashnaŏsh* raêshishnîh kabad; va denâ-ich madam yemalelûnêd, aîgh:—"Min zak ôlâ-shân baêshîdârîh bîsht havâ-and, harvispa mûn havâ-and Spenâg-maînûg dâm, ôl ôlâ-shân gabrâân madam aêmîdagînênd, Arezvâk va zak 3 î tanid."

(11) Va min avibâma-ârâstârân Aretakhshatra î Pâpagân, chîgûn-ash denâ-ich madam yemalelûnêd, aîgh:—"Kadâr zak î zûrîg Kaê-Aretakhshatra î tagîg, î tan framân, î shkaft zayana, î khûdâê, mûn ôlâ baên mân Yasharîshvang î nyôg va raôshan frâj sâtûnêd pavan kanîg kerpa, î nyôg, î kabad amâvand, î hûraôsta, î bûland-ayîvyâsta, î râst, î râya-âômandtum, î âzâd ? (12) Mûn haît aîgh pavan rasishna î ardîg, pavan zak î nafshâ bâzâê,

1-1. DM. ۱۳۵۱۱۳۷—2. DM. ۰۳۵۲۱۳۵۱ written in Pâzend.—3. Probably here some such word as ۳۵۳۰۳۵۱ has been omitted in DM.—4. DM. ۱۳۷۱—5. DM. adds ۱—6. DM. adds ۰:۰ and begins a fresh paragraph.—7-7. DM. ۱۳۵۰۱۳۵۷—8-8. DM. ۳۷۳۵—9-9. DM. ۱۵۱۷ ۱۱۷—10. DM. ۱۹۶:۳۵۶۳۵۱

ôl tanû frâkhûîh bavîhûnêḍ; mûn haît aîgh pavan rasishna î arḍîg, aigh pavan zak î nafshâ bâzâê, ôl hamîmâlân madam âyûjêḍ ?"

(13) Afash Tanû-sara pavan avâgîh, chîgûn-shân denâ-ich madam yemalelûnêḍ:—"Lakhvâr-ash min ôlâ pûrsîḷ Zarat-ûhshtra aîgh 'Mûn matâ baêshâzînîḍârtûm, mûn shaêdân avispârḍ min mandavam î frârûn, mûn-ash dastôbarîh madam debrûnt yegavîmûnêḍ dravand va kadbâ châsh.' (14) Gûft-ash Aûharmazda aîgh:—'Sâstâr matâ aê baêshâzînîḍanî, a-raftag [aîgh shapîrân lâ bîshêḍ], va hû-framân [aîgh framân î frârûn yehabûnêḍ], mun haît âzâḍ-taŏkhmag, va âsrunag-ich î âgâs patkâr, î matâ nâmîg, î yasharûb; zak matâ baêshâzînîḍârtûm havâ-and.' (15) Va zak avô lak yemalelûnam, aîgh:—'Zanishna aharmôgîh chîgûn gûrg î 4 zang, mûn zak gêhân frâj yehabûnêḍ ôl varḍag-tâshishnîh [aîgh min karḍan î ôlâ pavan varḍag barâ

1. DM. ואסס ואפ—2. DM. adds ׃—3-3. DM. ڈاڈا ואואפנפ—4. DM. וואפנפנ

yezrúnêd]; mûn haît aîgh ôlâ-ich î âtûbânig vîmârînêd [aîgh-ash mandavam barâ yensegûnayên] min zak î khûnishna-dast; va madam katrûnishnîh khânag î gèhân yezrûnêd pavan vardagih. (16) Barâ madam avô zak matâ zak î avârûn anâshtîh patêd, barâ zak î avârûn daêva-nîyaishna,[9] barâ zak î avârûn spazgîh; va lâ-ich min zak matâ zak î avârûn an-âshtîh *frâj* avîsâihêd, va lâ zak î avârûn daêva-nîyaishna, va lâ zak î avârûn spazgîh, vad amat avô ôlâ yehabûnd padîrishna âsravan î mainûg sardâr, î pûr gûftâr, î râst gûftâr, î yasharûb Tanû-sara. (17) Va amat yehabûnd padîrishna ôl mainûg sardâr, î pûr gûftâr, î râst gûftâr, î yasharûb Tanû-sara haît, aîgh ôlâ-shân matâ amat bavîhûnd baêshâzînishnîh vandênd, va lâ an-âînînagih min zak î Zaratûhshtra Daêna.' "

(18) Va pavan Daêna-ârâstâr Âtarô-pâta î Mahraspendân î

1. DM. ‹illegible›—2. Perhaps ‹illegible› *khûn-dân*, "a receptacle of blood."—3. Generally ‹illegible› *aûftêd*.—4-4. DM. ‹illegible›—5. DM. ‹illegible›—6-6. DM. ‹illegible›—7-7. DM. ‹illegible›—8. DM. ‹illegible›—9. Or, *daêva-niyajishna*.

*F*ryâna nâ*f*; ç*h*îgûnîh î madam patvandi*sh*na î gadâ ôl taŏ*kh*ma*g* den*â*-i*ch* yema*l*elûnêḍ, aîg*h*:—"Amat lâlâ yeham*t*ûnêḍ ya*sh*arâêîh min nâ*f*ân va na*f*tagân î Tûrân, amat aôjîḍ pavan *F*ryânân gû*ft* [aîg*h*-a*sh* tamâ paḍîri*sh*na yehvûnêḍ], pavan bûndag-mîni*sh*nîh *f*râdênd gehân î astâômand î ya*sh*arâêîh, va tangîh ôl drûj yehabûnd, va ham ôlâ-*sh*ân madam pavan Vahûmana katrûnd, Zaratûhs*h*tra! ôlâ-*sh*ân râmînîḍârih pavan gûbi*sh*na. (19) Zâdagîh î Zaratûhs*h*tra min lenâ, mûn Ames*h*ûspendân havâ-îm; lenâ hanâ ôl la*k* râḍîh haît, mûn Ames*h*ûspendân havâ-îm."

(20) Âtarô-pâta î *F*ra*sh*a-vakhs*h*a-tûm, hû-bakhta*g* yehvûnt, a*f*a*sh* denâ-i*ch* madam yema*l*elûnêḍ, aîg*h*:—"Za*k* avibâma î pûrâvtîg, mûn *b*aên za*k* ga*b*râ zerkhûnêḍ, *Avarethrabâo*, avzûn-îgîh ârâstâr, ya*sh*arâêîh ârâstâr, han*j*amanîg, î Âtaô-pâta î Mah*r*aspendân.:—'Denâ-i*ch* *Avarethrabâo* ârâstâr, aê î ya*sh*arûb-*f*ravâhar yazam.'"

1-1. DM. ۱۳۰ ۱۶—2. DM. ۱۹۰۳۱۷۶—3. DM. ۶۱۰۳۳—4. DM. ۱۱۱۹

(21) Vakaêḍrûg-dah î Mânûshchîhar, hû-bâkhtag Âṭarô-pâta nîyâg, yemalelûnêḍ aîgh:—"Min ôlâ barâ *Avarethrabâo*"; va aê î min Daêna paîtîyâragân aharmôgân-aharmôg, zyashân Mazdag-îg-ich karîtunt havâ-and. (22) Chîgûn-shân denâ-ich madam yemalelûnêḍ, aîgh:—"Denâ î li Daêna pavan ahû-mînishna nigîr-âe, kabad barâ nigîr-âe, Zaratûhshtra! amat kabad, aharmôg âgâs, yasharâêîh kerḍârîh va âsrunagih-ich yemalelûnd avinâsîh, kam âshkâr va varzîḍâr havâ-and." (23) Pavan Daêna î Mazdayasnân hanâ aîgh:—"Pavan Daêna barâ nigîr, va afashân chârag bavîhûn, va min ôlâ-shân chîkâm-châê î paîtîyâra-ḍâr yehvûnt yegavîmûnd baên ahû î asṭâômand, va agiraptâr î âyîn-âômand yasharâêîh mûn min hastân pâhlûm, va aêḍûn Daêna î Mazdayasnân; pavan taŏkhmag bûjishnîh bakhshênd, kerḍârîh khᵛîshân râê yemalelûnd, va bâhar ôl khᵛîshân yehabûnd. (24) Khûrishna va pishna vînênd,

1. DM. ווואש—2-2. DM. ג—3-3. So DM.—4. DM. adds ו—5 DM. שמגמשע—6. DM. וא—7-7. DM. אַרווואש

aîgh khûrishna sûḍ patmân yemalelûnd; va zâ*g*îh yemalelûnd aîgh patvand pavan amîtarân yemalelûnd; va gûrgîh khûnênd aîgh mandavam gûrgîhâ vabîdûnând, ôlâ-shân sâkhtanî pavan kâma*g* rûbishnîh; chigûn zak î gûrg zâ*g* bâtir amîtar. (25) Ôlâ-shân-ich patvand pavan amîtarân vabîdûnd; ôlâ-shân nârîk-î gaôspend zadûnând; zak-ich î zâg barâ-akh barâ debrûnând ôl bar, aîgh: '-Shân lakûm ôl amîh yehabûnt havâ-im, lâ sharîtâ havâ-îḍ barâ pavan amîh yegavîmûnâḍ'; ôlâ-shân lâ-cha hêmnund var, lâ amat âshkâra*g* madam yehabûnêḍ, aîgh barâ bûkhtêḍ; ôlâ-shân pavan-ich *fraz*andân drûjênd, aîgh-shân mitrôk-drûj madam yehamtûnishna, va pavan-ich zak î nafshâ tanû."

(26) Litamâ madam Daêna ârâstârîh î anaôsha*g*-rûbân Khûsrûb[7] î Kavâḍân yemalelûnêḍ aîgh:— "Pavan zak î ôlâ-shân lakhvâr-hastishnîh, gabrâ-î yehabûnt

1. DM. repeats ꝺ—2. So DM.—3. DM. —4-4. DM. —5. DM. —6-6. DM. —7. Better *Haŏsrûb*, Av. *Haŏsravangha*.

î yasharûb, î anaôshag-rûbân, î hûzvân-khînîḍâr î dânâg-ì, mûnash hanjamana min nyôgshishna î milayâ [aîgh zak î yemalelûnêḍ pavan dastôbar yemalelûnêḍ], zak amat sraŏshîgîh frâj yehabûnêḍ aîgh vinâskârân pâtfrâs vabîdûnayên. (27) Bâstân pa-fshârêḍ, dîḍârân î ôlâ vîra baêma min zak hanjamana, amat min nazdig pavan ramîtûnishna ramîtûnêḍ, aîgh zûḍ zûḍ yetîbûnast vakhdûnayên; min ôlâ sij-dâg yehvûnd dâḍâr zak-ich î yasharûb-gan marḍûm, chigûn kunun amat zak î sij-dâg î khratû vastarḍ min lakûm î sij-dâg î Spîtâmân." (28) Anaŏshag-rûbân râê, pavan vânîḍan î ahû î aharmôgîh, denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh: "Harvispîn râê avô lak yemalelûnam, Spîtâmân Zaratûhshtra! aîgh-shân avigâma pavan ôlâ mûn âshkârag mitra a-vâvar va drûkhtârtûm î dravandân-ich yasharûbân-ich; Anaŏshag-rûbân haênigḍâr, dâman afrâj,

1-1. DM. ——2. DM. ——3. DM.

mûn dâmân havâ-and î yasharûbân, aîgh lakhvâr ôl kâr yegavîmûnêḍ pavan karḍan î anaŏshag rûbân; mûn patvastâr î kârân râst, pasakhûn gûftâr, zak Anaŏshag-rûbân."

(29) Va madam dakhshag yehamtûnishna î vishûptârân î khûḍâêih î Aîrân shatra va Daêna, afd-i î shem yehvûnt avô Daêna, denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh:—"Adîn amat fratûm dakhshag, yasharûb Zaratûhshtra! yehamtûnêḍ î raêshîḍâr î matâ, adîn kaêna zaḍârtar va an-âmûrzîḍârtar î matâ yehvûnd sâstâr, va pavan-ich zak raêshênd mân, va pavan zak vîs, va pavan zak zand, va pavan zak matâ, va pavan zak harvisp-ich matâ zak paêḍâgîh chigâm-chêê châshishnîh î yehamtûnêḍ, î raêshîḍâr î matâ; va aêḍûn gabrâ î vînâg î frazânag, madam nigâs-aê yakhsenunêḍ, matâ chigûn-ash pavan minishna âgâs-dahishnîh.

1. DM. ꝑꝛꝺꝺ

(30) " Adîn amat dadîgar dakhshag yehamtûnêd î raêshîdâr î matâ . . . . . .

(31) " Adin amat sadîgar dakhshag yehamtûnêd î raêshîdâr î matâ, âsravan mardûm a-vichîdâr gûbishna yehvûnd [aîgh mandavam î dânâgihâ lâ yemalelûnd], havâ-at hanâ râê mâ-shân lâ padîrênd, va zak lâ amat râst yemalelûnd; ashân hêmnunêd zak î raêshîdâr î matâ, va pavan-ich zak raêshênd mân, va pavan zak vîs, va pavan zak zand, va pavan zak matâ, va pavan zak harvisp-ich matâ zak paêdâgîh chîgâm-ich châshishnîh î yehamtûnêd, î raêshîdâr î matâ; va aêdûn-ich gabrâ î vînâg î frazânag madam nigâs-aê yakhsenunêd, matâ chîgûn-ash pavan mînishna âgâs-dahishnîh.

(32) " Adîn amat tasûm dakhshag yehamtûnêd î raêshîdâr

1. Section 30 seems to have been omitted in DM., supposing that the numbering given of the "signs" (*dakhshag*) is correct.—2. DM. ᐱᐱᐱᐱᐱ—3-3. DM. omits.—4. DM. ᐱᐱᐱᐱᐱ—5. DM, adds ᐱ—6-6. DM. ᐱᐱᐱᐱᐱ—7. DM. ᐱᐱᐱᐱᐱ

î matâ, lâlâ aôjêḍ zak âtâsh hû-barishnih, va lâlâ zak gabrâân î yasharûbân, aîgh-shân pâhrîj lâ vabîdûnând, zaôsra-cha lâ aêḍûn avô ôlâ î ratû debrûnând, aîgh bâhar î ratû-ân barâ vakhdûnt lâ yehabûnd, zak î raêshîḍâr î matâ; va pavan-ich zak raêshênd mân, va pavan zak vîs, va pavan zak zand, va pavan zak matâ, va pavan zak harvisp-ich matâ zak paêḍâgih chîgâm-ich châshishnîh yehamtûnêḍ, î raêshîḍâr î matâ; aêḍûn-ich gabrâ î vînâg î frazânag madam nigâs-aê yakhsenunêḍ, matâ chîgûn-ash pavan mînishna âgâs-dahishnîh."

(33) Madam han-chapishna î Aîrân khûḍâê-ih denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh:—"Zak-ich mar, Zaratûhshtra! ôlâ-shân matâ-ân madam yehamtûninêḍ ôl varḍag tâshishnîh, aîgh-shân hû-shkâftag barâ vabîdûnayên mûn ôlâ haît khûḍâêîh î tûbânîg havâ-and; va adîn zak haît bûndag zaḍâr î yasharûbân, adîn zak

1. DM. ۱۳۷—2. DM. ۱۳۱—3. DM. adds ۰۰—4-4. DM. ۶۱۹۱۵—5-5. DM. omits.—6. DM. ۹۱۳۵۶—7. DM. ۱۸۹۳۳۵۱—8. DM. adds ۵—9. DM. ۱۳۵۳۳۷—10. DM. omits.

haît pavan kâmaǧ zaḍâr î yaŝharûbân. (34) Zak-iĉh mar, Zaratûhŝhtra! lâ dêr âḵhar dêr-zîvêḷ, barâ ôl nasênd frazand [aîgh barâ avisûîhênd]; barâ zak î ôlâ rûbân patêḍ ôl bûn î ahvân î tum, mûn âdrang dûŝh-ḵhan; va madam ôlâ-ŝhân tanû-ân harvispîn min benafŝhâ yehamtûnêḷ adâta aŝhâḍîh min karḍan î nafŝhâ, amat lâ yehabûnd paḍîriŝhna ôl âsravan, î maînûg sarḍâr, î pûr-gûftâr, î râst gûftâr, î yaŝharûb. (35) Frâj zak mar patkârêḷ, Zaratûhŝhtra! pavan harvispa ahû î astâômand ahûîh va ratû-îh, aîgh li ŝhapîr ŝhâyîm; va frâj daêna tâŝhiŝhnîh viĉhîr karḍan î vaḍ; va frâj barâ dahiŝhnîh î patkârtârân î ḍravandân-iĉh yaŝharûbân-iĉh, mûn zak î dûr-hastiŝhna vîs dûḍag î bûnig hû-nîyâzân-iĉh vabîdûnând."

(36) "Va zimîg-iĉh mûn ôl tarascha varḍêḍ Ganrâg-maînûg,

1. DM. adds ...—2. DM. ...—3. DM. ...—4. DM. adds ...—5. DM. omits.—6. DM. adds ...—7. DM. ...—8. DM. ...—9. DM. ...—10. DM. ...

ôlâ-shân bûm barâ marenchinêḍ pavan sij avârîg-cha anâgih, va barâ madam avô zak matâ zak î avârûn an-âshtîh patêḍ, barâ zak î avârûn daêva-nîyishna, barâ zak î avârûn spazgîh. (37) Va lâ-ich min zak matâ zak î avârûn an-âshtîh *frâj* avisâihêḍ, va lâ zak î avârûn daêva-nîyishna, va lâ zak î avârûn spazgíh, pîsh min zak vad amat ôl ôlâ yehabûnd paḍîrishna ôl âsravan î maînûg sardâr, î pûr gûftâr, î râst gûftâr, î yasharûb; va amat ôl ôlâ yehabûnd paḍîrishna, haît aîgh ôlâ-shân matâ amat bavihûnd baêshâzishnîh vandênd, va lâ an-âînînagî min zak, Zaratûhshtra!"

(38) Va denâ î aûshmûrḍ nisang-*î*, î min kabad nifrînihêḍ mandavam, î min Avistâg pavan yehvûnêḍ yehamtûnishna, âkhar min Vishtâspa vad han-châpishna î Aîrân khûdâêih min Aîrân

1. DM. comp. Persian *guvârûn*, "a kind of skin disease," "a scab".—2-2. DM. —3. DM. adds —4-4. DM. —5. DM.

shatra ; paêdâg aîgh denâ î nipisht mad gêhânîgân âgâsîh. (39) Denâ-ich madam gaôkâs haît î avar:—"Va hat hanâ î min Avistâg pavan yehamtûnishna î âkhar min Kaê-Vishtâspa vad frajâm î Aîrân khûdâêîh î paêdâg, lâ mad yehvûnt havâ-âe, vâvarîgânîh î Avistâg mûn-ich denâ chabun vad kunun yehvûnt, pavan ghal yehvûnêd, î baên zak afash gâs azash paêdâg, baên ôlâ-shân khûdâyân va dastôbarân min Vishtâspa frâj vishûptan nasîdan, ôl lenâ lâ patvast havâ-âe."

CHAPTER VII.

Madam afdîh î paêdâgîhastan paêdâg paêdâgîhêd âkhar min han-châpîhastan î Aîrân khûdâêîh min Aîrân shatra, vad hazangrôg-zima î Zaratûhshtân rôêshâ va yehamtûnishna î Aûshîdar î Zaratûhshtân.

1. DM. adds ·:·—2. DM. adds ·:·—3. DM. omits.—4. DM. adds ·:·—5. DM. omits.—6-6. DM. omits.—7. DM. omits.—8. DM. adds ·:· by mistake.

(1). Havâ-at hanâ afdîh î vâvarigânîhastan-ich î pîshkaêdîgîhâ âgâsîh madam zak î nahûm va dâhûm sata-zima, min Avistâg paêdâg. (2) Zak i kunun vinâvdâg î aêdûnîh nimûdâr haît, chîgûn han-chîpishna î Aîrân khûdâêîh min Aîrân shatra, va vishûpishna î dâta, âînîn va rastag î pâdakhshâêîh î vijârdvaresa, va bûland pîshag Kirâsîyânîg. (3) Va agavîn hamdâtagîh va patvandîh-ich î ôlâ-shân kolâ 4 vâvarîhastan ôl avartar pâîg, va madan î levatâ-shân kavanân, khûr lagân, tîragân, va âzîdagân î avibâma, va vishûpîhastan va nigûnîhastan î bûnîg va paêdâg mardûm baên zak î ôlâ-shân zimânag.

(4) Va frûd vashtan î khratû haêm min Aîrân matâân an-Aîrân, î Daêna râstîh va sharm nimûdan, va sipâs, va âshtîh, va râdîh, va avârig vêhîh mûn-shân nîvârishna mâhmânîh madam

1. DM. ꝑ𐬀𐬌𐬎-𐬯-𐬱𐬀𐬌𐬎𐬀𐬌𐬎, perhaps for *vâvarîgânîh dâshtan-ich*—2. DM. ꝑ-𐬯𐬀𐬌—3. DM. ꝑ𐬀𐬌 ꝑ𐬀𐬌—4. DM. ꝑ 𐬌ꝑ—5. DM. ꝑ𐬀ꝑ 𐬌

khratû haêm. (5) Va kabadih va çhîrîh î aharmôgîh, va drûjîh, va fradîptârîh, va spazgîh, va stûrgih, va drûjîtârîh, va an-sipâsîh, va an-âshtîh, va pinîh, va avârîg sarîtarîh mûnshân band-îçh khvârdan î haêm, va shedgûnâ pâhrîjîh î âtâsh, mayâ va gaêtâ Amesûspend. (6) Va stahmagîh î aga-dînîh va aûzdîs-paristagîh, va kamîh î âzâtagîh, va vêsh pâdakhshâêîh î âz pavan tanû î anshûtâân, va pûrîh î jvîd dâdistânîh madam yâtûgih, va kabad girâyishnih î kabad madam Yazadân Daêna stûbîh.

(7) Khûdâêîh avîsâînîdan î mardûm, aêvag madam tanid, â-vaêrânîh î jîvâgân rûstâgân min mûstî-içh î girân, va dûsh-pâdakhshâyân î an-Aîr î aêvag madam tanid, va girânraêsha, va zanishna î madam gaôspendân; va pazdîgih î

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. DM. —6-6. DM. *vîrân*, "heroes;" hence, "the wounding and slaughter of heroes."

maînûg î râmishna mîn Aîrân matâân, va mâhmânîh î shîvan va mûî va snaŏdîyân va garzishna *baêṉ* shatra, va a-vandishna kaûḍanîh, nasîḍ-zûrîh, zaḍ-gadâ-îh, va kam-zîvîshnîh marḍûm. (8) Va kabadîh î âîn î sarâḍag sarâḍag, va paḍîraftagîh î aharmôg *baêṉ* sâstârân, apaḍîraftagîh î zak î hû-haêm va dânâg, zûḍ zûḍ rasishnîh î nîyâj va sîj va avârîg paîtîyârag, va hû-shkâpishna va varḍag tâshishnîh î *baêṉ*-ich matâân va jîvâg î Aîrân matâân tarvînîḍâr. (9) Va âzandîh dâshtagîh î Daêna î Yazadân; nizârîh va gardîh va dûsh-gûih î hû-Daênân, va khrûsagîh va khûstûgîh î Daêna-bûrḍârân, va dravandîh, va marenchînîḍan î kerfagîh î frehist î Aîrân matâân. (10) Hân-ich kabad anâgîh î *baêṉ* denâ 2 sata-zima pavan Avistâg makhîtunt yegavîmûnêḍ, î azash viḍarḍ,

1-1. DM. ꝺ𐬌—2. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—3-3. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎𐬱—4-4. Better 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—5. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—6. DM. 𐬉𐬎𐬱 ı—7-7. DM. 𐬉𐬎𐬀 *vispa*, meaning "all (other adversities)."—8-8. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—9. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—10-10. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎—11-11. DM. 𐬉𐬎𐬀𐬉𐬎, *va dûshgûnîh*.

azash kunun-ich aêḍûn vînâvḍâg, azash yehamtûnêḍ paêḍâg.

(11) Va denâ-ich nisang-î afash Daêna yemalelûnêḍ aîgh:—"Zak avibâma î ayagênîn madam gûmîkht [aîgh, min hamâg kûstag nigîrênd ayagênîn], mûn baên zak î stûrg khᵛâstâr aharmôg ash baên zerkhûnt havâ-and. (12) Stûrgih-shân hanâ aîgh-shân pasand an-vînishna î kolâ 2 âînag; afashân khᵛâstârîh hanâ aîgh hamâê amat-shân tûbân anâgîh pavan aîshân vabîdûnãnd; amat frâj pavan karkû î garshnân pîr paêḍâg yehvûnêḍ, saryâ zimânîh râê mûn baên zak gabrâ zerkhûnd, mûn frazânag a-dûst havâ-and [aîgh, aêrpatistâna dastôbarân lâ dûst havâ-and].

(13) "Va âzâḍ gûbishna havâ-and [aigh, milayâ charpîhâ yemalelûnd], va dravand havâ-and, va pûr-tagînîḍâr gûbishna havâ-and, aîgh gûbishna î aêrpatân va dastôbarân akâr vabîdûnãnd; va sîgûnd ahû-âômandîh va raḍ-âômandih, va

1. DM. ۱۹۳۵۲—2. This word is written above the line in DM.—3. DM. ۱۳۵۰—4. DM. ۱۲۳۰—5-5. DM. ۱۴۶۳ ۱۲۳۵—6. DM. ۱۹۲۶—7. DM. ۳۳۵۲—8. DM. ۲۳۱۲ for ۲۳۱۲ âzâd.

khûdâêîh va dastôbarîh pavan dûsh-barishnîh debrûnând pavan âvârûn, barâ aêvatâg hû-nâm debrûnd. (14) Mandavam zak yemalelûnd akarj agîh, va ôlâ matâ î dâsht dâtôbar, ashân ôl zak î ganâg var ramîtund, ôl dûshkhan; havâ-at ham-ashân aê anâgîh paḍash vabîdûnând, vad barâ ôl dravandîh yehamtûnd pavan aûshmûrishna madam yegavîmûnd, zak î dûsh zâg î dûshvift î aharmôg, zak î saritar gûrg î pûr vŏighen, î pûr sîrîtarîh.

(15) "Makhîtund litamâ dûst ôl ôlâ î dûst, afash zabunênd afash zak î nafshâ kerḍârîh [aîgh, hamâê amat-shân tûbân, ash khᵛâstag barâ yansegûnând], va ôl ôlâ yehabûnd mûn-ash afash lakhvâr patishnînênd; amat lâ, ôlâ î nishîn-gûn bavîhûnd, va drîgûsh zak î zakâê zabunînênd, aîgh-ash khᵛâstag barâ yansegûnând, afash rîvînênd amat garzishna vabîdûnayên. (16) Lakhvâr aêḍûn lâ avô lak yehabûnam, lâ litamâ, dûst

1. DM. ---2. DM. ---3. DM. ---4. DM. ---

ôl ôlâ î dûst, va lâ akḥ ôl ôlâ î akḥ, va lâ barâ ôl ôlâ î abîtar, va lâ-iċḥ abîtar ôl ôlâ î barâ; li handarzînîḍ va li haêmnunînîḍ, jîvâg kâmag mânishna yehvûnd [aîgh, kolâ jîvâg-î aîgh-shân âvâyaḍ, barâ katrûnd], pavan kolâ barhâmag zyashân âvâyaḍ barâ sâtûnd; va madam râs gusârînênd pavan râs î vâvarîgânîh, va avzûn frahâng min li dânishnîh yemalelûnd.

(17). "Hanâ, aê avzûn frahâng min zak î lenâ, barâ ḳhavîtunîm pavan lâlâîh zak î kas, va pavan nigûnîh zak î mas—mas min ôlâ î kas barâ âmûḳhtishnîh—aîgh pavan kolâ mandavam-î pavan pâe î ôlâ sâstâr yehvûnêḍ. (18). Maînûg-mînâg maînûg yehvûnêḍ, sâstâr-mânâg Kavîg yehvûnêḍ, va daêvag-haêm daêvag yehvûnêḍ, Kavîg-haêm benafshâ ôl dûjân haḳhtêḍ."

(19). Adîn amat haêm va ḳhratû frûḍ varḍêḍ min Aîrân matâân [aîgh, barâ vazlûnêḍ], aêdûn madam avô Aîrân matâân

1. DM. adds ו—2. DM. omits.—3-3. DM. ⁵⁄₂—4. DM. adds ׃—5-5. DM. ׳׳׳׳—6. DM. ׳׳׳׳׳—7-7. DM. ׳׳׳׳׳

min nazdîgîh î *vôighn* avô ham dûbârêḍ levît-mandavaṃîh va zimistân-iĉh î ṣhaêdân-dâḍ î daêva-nîyiṣhna havâ-and, aîgh vârân-iĉh kam yehvûnêḍ, va *sîj* î nîhân-rûbiṣhnîh î *fradîptâr*, aîgh margîh, vêṣh yehvûnêḍ; aêḍûn ḳhratû-gaṣhta*g*-iĉh î dravand va aharmô*g*-iĉh î an-yaṣharúb pavan ham-hakha*g*îh ôl ham-dûbârênd. (20). Ĉhîgûn za*k* î davyîḍan, ôlâ-ṣhân davyênd aîgh:— "Vaṣhtamûn va makhîtun, dahyûpat! mâ-at ḳhûriṣhna, a*f*at makhîtuniṣhna, âtâṣh-iĉh makhitun, pavan-iĉh ḳhûriṣhna vaṣhtamûn ôlâ-ṣhân mûn Sraŏṣha-vareza hamîh pâna*g* havâ-and, va ôlâ-ṣhân madam pavan yezrûniṣhna yezrûnând drîgûṣh î yaṣharûb-dâdistâna." (21). Aîgh-aṣh hû-ṣhkâ*f*ta*g* ba*r*â va*b*îdûnând, a*f*aṣh makhîtund; a*f*aṣh ḳhratû za*k* debrûnd î ḳhᵛâsta*g*; havâ-at amatṣhân ḳhᵛâsta*g* debrûnând, aṣhân ḳhratû bûrḍ yehvûnêḍ.

(22). "Va *b*aên za*k* a*v*ibâma, la*k* râê am lâ kâma*g*, a*v*îja*g*

1. DM. ——2. DM. ——3. DM. ——4. DM. ——

yasharûb î Spîtâmân! yâtûnishna, lâ barâ vîrûyishnîh î vazlûnishnîh î khayâ, aîgh mitra-gû yaityûnishna va barishna lâ âvâyaḍ; ôlâ-shân î kûḍag aharmôg hanâ î lak srûb nasinênd, Avistâg va Zand, [aîgh, nizâr barâ vabîdûnānd], ôlâ-shân î kûḍag aharmôg zak î nafshâ rûbân âzârînênd, zak î karḍ khᵛâstag zûshârm râê."

(23). Va madam nahûm va dâhûm satôg-zima denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Zak avibâma satûnêḍ hanâ aîgh yehamtûnêḍ, Spîtâmân Zaratûhshtra! amat kabad aharmôg raḍîh va dastôbarîh yasharûbîh yemalelûnd, va kam dravandîh; va ânâsînênd mayâ, va khûshînênd aûrvar, va nasînênd harvispa âvâḍîh mun min yasharâêîh paêḍagîh."

(24). Lakhvâr-ash min ôlâ pûrsîḍ Zaratûhshtra aîgh:—"Mâ aêḍûn ôlâ-shân, Aûharmazda! pavan zak yehabûnd, amat

1. DM. ...—2. DM. ...—3-3. DM. ...—4. DM. ...

ânâsînend mayâ, va khûshînênd aûrvar, va nasînênd harvispa âvâḍîh mûn min yasharâêîh paêḍâgîh?" (25). Azash gûft Aûharmazda aîgh:—"Yehabûnd aêḍûn ôlâ-shân pavan ôlâ-shân, Zaratûhshtra! amat min zak mas yemalelûnd khun-nûshagân va nafshâ-ân râê, chîgûn zak î nafshâ rûbân, âîgh nîrmaḍ î ôlâ-shân râê vêsh yemalelûnd [aigh, zak î nafshâ râê]. (26). Barâ ôlâ-shân yehabûnd ôl Kîgân va Karapân, ôl anshûtâ-pâha î vâstryûsh, va ôl anshûtâ arvand-aspa î arataêshtâr aêvâj-aê, chîgûn mân litamâ pavan basaryâ zak î mas bâhar vabîdûnîm, aîgh-mân sharîtâîh yehabûnând, chîgûn litamâ pavan basaryâ barâ yehabûnîm, zak î mas girâmîg vakhdûnîm. (27). Khvâstag î dravand-ich litamâ, Zaratûhshtra! pavan mîyân mânishnîb, pavan anârâstân bûland vaêrâyishnîh, aîgh dînâ î stavra vakhdûnîm, î paḍîrishna gûbishnatar, chîgûn drîgûsh î yasharûb dâḍistânîh

1-1. DM. ۱۱۱

madam arjânîg yaŝharûb, mûnaŝh paêḍâg yaŝharâêîh franâmiŝhnî ôl kâr va kerfag."

(28). 'Lakhvâr-aŝh min li ôlâ pûrsîḍ aîgh:—"Haît aêḍûn litamâ baên avibâma î Daena î Mazdayasnân gaêtâ paêḍâgîh pâhlûm [aîgh, Daêna î Mazdayasnân mâhmânîh pavan aîŝh hait]?"

(29). 'Azaŝh gûft Aûharmazda aîgh:—"Hait aêḍûn baên ôlâ-ŝhân gabrâân î madam, Zaratûhŝhtra! mûn litamâ havâ-and âsravan î gûftâr, va ôlâ-ŝhân-iĉh gabrâ havâ-and î kharûsag khvâstag baên ahû î astâômand; va sij-dâtâr va marenĉhînishnadâtâr î vizand va yâtûg ôlâ-ŝhân-iĉh râê yemalelûnd marḍûm î dravand î sâstâr; ôlâ-ŝhân min lak barâ, Zaratûhŝhtra! masîhâtar va aŏjmandîhâtar va arvandâg-âômandîhâtar yaŝharâêîh yaŝharâyênd. (30) Kûr ôlâ-ŝhân drûj havâ-and, mûn avô

1. DM. ꬹꬺꬻꬽꬾ—2. DM. ꬾꬾ for ꬾꬽ—3. DM. ꬹꬺꬻꬽꬾ *âsrun-gûn*, "priestly."—4-4. DM. ꬻꬹ—5-5. DM. ꬹꬺꬻꬽ—6. DM. ꬹꬺꬻꬽꬾꬺꬻꬽꬾ

lak ham-pûrsênd, va an-âgâs havâ-and î sâstâr; va vînâg ôlâ-shân-ich drûj havâ-and mûn ôl ôlâ-shân ham-pûrsênd, va âgâsîh mînênd; va an-âgâs[1] havâ-and aharmôg mûn ôlâ-shân nazdîg paîtyâragînênd, aîgh hanâ yemalelûnd, aîgh:—'Mân hanâ î lak yemalelûn-âe paêdâg, aîgh lâ aêdûn chîgûn lak yemalelûn-âe'; mûn ôlâ-shân yemalelûnd aîgh:—'Lâ li hanâ î lak gabrâ kâr [aîgh-am lâ âvâyad kardan], lâ lak [aîgh, lak-ich lâ âvâyad kardan], mâ lâ hanâ î yasharâêîh [aîgh lâ kerfag].'

(31) Mâ denâ avô hanâ î lak gûbishna va mînishna yehabûnt yegavîmûnêd, mûn lak-ich âgâs havâ-âe; zak î mînîdâr patkâr Aôshîdar, chîkâm-châê litamâ, Spîtâmân Zaratûhshtra! mâ madam pavan gaŏmîjag ôl âshkâragîh yehamtûnînêd mûn yasharûb, ayûf lâ yehvûnt yegavîmûnêd, zak î nafshâ rûbân."'

(32) Va denâ-ich yemalelûnêd, aîgh: "Ôlâ-shân ôl lak yema-

1. DM. אנאגאש—2. DM. אנאגאש—3. DM. אנאגאש

lelûnam, Spitâmân Zaratûhshtra! mûn pavan zak î nahûm va dâhûm satôg-zima yehamtûnd, aîgh drûj î âzî yehvûnd; ôlâ-shân baên ashkam haît aîgh frûd karînishna havâ-and, mûn ôlâ-shân pavan frâjîh î pavan pîshôpâêîh, ayûf pavan âvâjîh î pavan pasôpâêîh, aîyyârînênd zak î avârûnîhâ."

(33) Afashân denâ-ich madam yemalelûnêd:—"Ôlâ-shân gabrâân zanishnatar havâ-and"; 'aêdûn-ash gûft Aûharmazda, aîgh':—"Anâg yasharûb mûn nasâê barâ kashênd baên denâ gêhân, pavan kolâ nastan î li, ôlâ-shân âtâsh bîshênd va mayâ-ich î gîrân tachishna; ôlâ-shân tanû î mayâ-vakhdûn-ich î chîharagâômand, î sahmgûn î âzâragânag aîyyâra-dahishnatar yehvûnd, mûn nasâê girân dravand havâ-and. (34) Ôlâ-shân râê ôl lak yemalelûnam, Spitâmân Zaratûhshtra! aîgh, pavan zak nahûm va dâhûm satôg-zima yehamtûnd ôlâ î drûj khun-nûshag

1. DM. ⁂—2-2. DM. ; West suggests kolâ dastûr;—3. DM.

havâ-and, va raeŝha-gâr î Ganrâg-maînûg; aêvag-ich min ôlâ-ŝhân zaniŝhnatar ĉhîgûn 10 daêvâyasna; va ôlâ-ŝhân-ich ôl denâ î li marenĉhînishna yehabûnd, ôl denâ î li Daêna mûn zaniŝhna-âômandîh yemalelûnd, aîgh:—'Amat zîvastan ŝhâyaḍ, pavan râs î lenâ;' va dravand havâ-and va pavan masîh kâhênd. (35) Vatarîh-ich aîgh pavan pîŝhôpâêîh va pasôpâêîh vabîdûnând vinâs, mûn lak Ganrâg-vârag yemalelûnd; avîjag Spîtâmân! nîvâg ôlâ-ŝhân yemalelûnd mûn hanâ î lak Daêna î Mazda-yasnân makhîtund. (36) Ôlâ-ŝhân, Zaratûhŝhtra! barâ min lak zak-ich î li âyazishna va nîyâyishna âfrînênd; vatar hanâ î lak âyazishna mînênd, vatar nîyâyishna, Zaratûhŝhtra! vatar zak î kôla 2 âfrîgânîh mînênd, Avistâg va Zand, mûn lak li *frâj* gûft, mûn min maînûgân avzûnîg-tûm havâ-îm. (37) Raêŝha î sarîtar

1. DM. ١٣٥٣٥—2. DM. ١٥٣٤٣٥—3. DM. ٣٥٥٥٤—4. DM. ٦١٣٤—5-5. DM. ١٣٥, West reads ١٣٥ *lagân* "thy people."—6-6. DM. ٦٢٥ ١ ٣٥٥١١ *niyishna âfrênd.* The correct reading is indicated by the following clause.—7. DM. ٥٣ *tara,* "perversely;" comp. Av. *tarômata.*—8. DM. ٣٥٥٥٥١ *vâvarîgânîh,* "belief."—9. DM. ٤٤٣. In the case of God the verb is sometimes used in the plural.

srâyênd pâhlûm kûnishna ôl mardûm, a-patmân kûshishnîh, mûn min zak î sarîtar kûnishna hû-ravâkhmanîh yemalelûnd; zak-ich marenchînênd zak î maînûgân ahvân, marenchînênd zak î nafshâ rûbân, marenchînênd astâômandân gêhân; ôlâ-shân khrûsishna yehabûnd ôl rûbân; va Daêna-ich madam mâ aînînag râyînîdan î hû-daêna anshûtâ levatâ sarîtarân î ham zimânag."

(38) Va denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Zaratûhshtra pûrsîd min Aûharmazda aîgh:—'Mâ aêdûn ôl ôlâ-shân framâyîm, mûn lâ pavan dâr-snesh tûbânîg havâ-and, aîgh-shân avzâr levît, afashân lâ spâh, va lâ madam pânag, va afashân kabad bîshîdâr.' (39) Gûft-ash Aûharmazda aîgh: 'Ôlâ-shân-ich tôsht mînishna gabrâ vakhshînishna dakhshagî pavan aŏsha mûn lâ haît, pavan spâh tûbânîg havâ-and, afashân kabad bîshîdâr.'"

(40) Va madam sachîhastan î pâdakhshâêîh min sarîtarân î

1. DM. ...

ham zimanag denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Pûrsîd Zaratûhshtra aîgh:—'Zak, Aûharmazda! mûn Kaê va Karapan, zak î dûsh-khûdâêtûm pavan sharîtâîh, lakhvâr ôl shapîrân gûmîkhtêd?' (41) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Zak-ich, Zaratûhshtra!' (42) Pûrsîd-ash Zaratûhshtra aîgh:—'Zak-ich, Aûharmazda! mûn ôlâ-shân î zak hû-khûdâêîh lakhvâr ôl shapîrân gûmîkhtêd, denâ chîgûn Kaêsara va Khâkân.' (43) Azash gûft Aûharmazda aigh:—'Zak-ich, Zaratûhshtra!'"

(44) Madam ham sarîtarân denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Ôlâ-shân amat âgâs havâ-and va baên khvîtûnd, diramag min yasharâêih zaŏshênd, aîgh-shân pârag shapîr medammûnêd min kâr va kerfag; tam zak zaôshênd min raŏshnîh, va zak î vad-tûm ahvân zaŏshênd min zak î pâhlûm ahvân; ôlâ-shân avâgînênd dûsh-vârîh. (45) Ôlâ-shân-ich râê avô lak yemalelûnam aîgh:—

1. The original MS. adds ∴ by mistake.—2. The MS. repeats here the following by mistake:—אמרו אמרו לו כדי מי מיים מהמר ∴ מיים ו ואמר ואמר לו—3. DM. אמרו—4. DM. repeats.

'Zanishna-tar havâ-and min gaz î shaspa, î chîgûn gûrg va shîr; va ôlâ-shân pavan kaêna va bîsh hamâê min zak frinâmênd vad amat zak gabrâ yehamtûnêd mûn Chatrûg-maêsana[5] î yasharûb levatâ vazra î pîrûjgar'. (46) Levatâ 50 × 3 gabrâân sâtûnêd î hâvishtân î amâvand î bûland, frâj nigîrîdâr î kâr va dâdistân î frâkhû-sûpt î stavra bâzâê î kabad milyâ, aîgh-shân dîdan stavra î sihâkgînîh, aîgh-shân shaêdâ va srîtarân azash tarsênd. (47) Va zak makhîtunêd Ganrâg-maînûg levatâ dâmân zak î ab âzî î paêdag aîgh drûj yazêd pavan agavîn yazishnîh; hanâ-cha mûn pavan bûland pîshagîh sâtûnd pavan aspa, Tûrk shaêdâih-ich î vijârd-varesa Tâjig, va Shedâspa-ich î Kirâsâîg Arûmâê.

(48) "Va zak frehist pavan kâr âkhizishnîh gabrâân adîn

1-1. DM. —2-2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. Comp. Av. *Chathru-maêthana*, lit., "a city built within a square area."

âkhizêd, khûrsandîhâ va akhûrsandîhâ; mûn ôlâ lâ khûrsand aîgh pavan zak î yemalelûnêd lâ ham-dâdistân, ash khûrsandîhâ franâmêd, Zaratûhshtra! aîgh-ash barâ ôl Daêna yâîtyûnêd. (49) Ham ôlâ pavan zak vazra masînêd, î hanâ-ham aîgh pavan yadâ î ôl khvârîhêd khvâr dâshtan pavan zak î chîr bâzâê, va pavan zak î garshna tûvishna. (50) Barâ amâvandîh va pîrûjgarîh asrûnêd ôl zak î ôlâ Daêna î Aûharmazda, va pavan zak amâvandîh va pîrûjgarîh hamâê min zak franâmîd yehvûnd; amat ôlâ-shân yehamtûnd mûn barâ î Zaratûhshtra havâ-and, mûn vabîdûnând Frashakard baên ahvân, azarmân va amarg va asûdishna va apûîshna, dêr hamâê vad avô vispa."

(51) Va madam barînag î 10 sata-zima, î baên aêvag hazangrôg-zima î Zaratûhshtân, va âgâsîh î Aûshîdar î Zaratûhshtra barâ,

1-1. DM. ווחסעע—2. DM. עסעסעס—3. DM. עסעסעס—4. DM. ועסוועכ—5. DM. ועוחסס—6. DM. ענד

denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Amat zak satôg-zima barâ sachêd, î fratûm pavan Daêna î Mazdayasnân, min Zaratûhshtra ôl ham-pûrsagîh mad frâj, mâ fratûm satôg-zima barîn haît? (52) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta barâ nihûmbêd. (53) Mâ âkhar dadîgar va sadîgar va chahârûm va panjûm va shashûm va haftûm va hashtûm va nahûm va dâhûm satôg-zima barîn haît? (54) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta madam nihûmbêd.'

(55) "Adîn amat zak î dâhûm satôg-zima 30 zimistâna arânag[aîgh, 30 zimistâna lakhvâr], kanîg avô mayâ madam sâtûnêd, mûn Shemîg-abû, aê, aîgh am î ôlâ î nâmîg Aûshîdar; afash min Vôhû-raôcha î Frâhnyân î baên dûdag î Îsadvâstra î barâ î Zaratûhshtra min Arvij zerkhûnt yegavîmûnêd frâj taôkhmag. (56) Adîn baên zak mayâ yetîbûnêd va vashtamûnêd, va ôlâ ôlâ-shân shûsra

1. DM. ۱۳۱۱۶—2-2. DM. ۱۳۱۱۶—3-3. DM. ۳۳—4. DM. adds ۱

madam lâlâ *frûjêd*, mûn yehvûnt aîgh yasharûb Zaratûhshtra sadîgar *afdûm ôl* Hvov bûn *fraj* shedgûnt, va *zak* bar*â* *baên* yehabûnêd mûn haît 'Vakhshnîdâr î Yasharâêîh' shem. (57) Amat 15 sâla*g* haît kanîg, lâ pîsh min *zak* levat*â* gabrâân bar*â* *vifyîdan*, va lâ amat âkhar vad amat âpustan yehvûnêd, pîsh min *zak* vad amat *zak* lâlâ zerkhûnêd.

(58) "Amat *zak* gabr*â* 30 sâla*g* yehvûnêd, *zak* hvareshaêta bar*â* yegavîmûnêd pavan bâlist î asmân 10 yôm va 10 lelyâ darenga, va madam avô *zak* gâs *zak* lakhvâr bar*â* yehamtûnêd aîgh *zak fratûm* pavan *frâj* brêhînishnîh *frâj* brêhînêd, aîgh min 4 angûst 1 angûst *baên* vakhdûnêd. va harvispa kaêshvar madam tâpêd, mûn 7. (59) Aêdûn-ich ôl*â*-shân, Zaratûhshtra! bena*fshâ*, aêdûn ôl*â*-shân paêdâgîh haît, aîgh khvîtund aîgh hazangrôg-zima î barîn mûn dena Daêna madam pavan

1. DM. ‹illegible›—2. DM. illegible—3. DM. illegible—4-4. DM. illegible

vashammûnishna vashammûntan; aêd̤ûn ôlâ-shân mûn lâ adîn-ich khvîtund aîgh mandavam-î î jvîtar haît.

(60) "Adîn amat zak gabrâ 30 sâlag yehvûnêd̤, zak hampûrsêd̤ ôl Amesûspendân, î hû-khûd̤âyân î hû-dahagân; fraḍâg baên yôm, zak î raŏshan yôm, barâ paêḍâg amat ahû î haît amûst, va a-Kaê va a-Karapan [aîgh, pavan mandavam î Yazadân lâ kar va kûr], va a-nas'honishna [aîgh-ash nafshâ tanû mandavam î Yazadân jvît lâ kard̤ yegavîmûnêd̤], va pûr khayâ-dâd̤îg yegavîmûnêd̤ [aîgh, vârân yehvûnt yegavîmûnêd̤], va mayâ jîvâg jîvâg lakhvâr yegavîmûnêd̤ baên Aîrân-vaêja, aîgh shapîr Dâîtya."

(61) Hanâ dakhshagîhâ î madam satôg-zima î 2 haît, nahûm va dâhûm; dravîstîh î zak î mad̤an sachîhastan denâ mad̤ yegavîmûnêd̤; va paêḍâg kolâ 2 madam dravîstîh î madam zak yehamtûnêd̤, gûft yegavîmûnêd̤ avar, gaôkâs.

1. DM. ‹‹›—2. DM, ‹‹›—3. DM. ‹‹›—4. DM. ‹‹›—5. DM. ‹‹›

CHAPTER VIII.

Madam afdîh î âkhar min hazangrôg-zima î Zaratûhshtân rôêshâ va rasishnîh î Aûshîdar, vad hazangrôg-zima î Aûshîdarân rôêshâ va rasishnîh î Aûshîdar-mâh, min âgâsîh î ham zimânag.

1. Afdîh î Aûshîdar pavan zerkhûnishna tanû, gadâ va milayâ va kâr; hastishna î hvareshaêta 10 yôm mîyân asmân; avîsâishna î 4 zanda-taŏkhmag drûj; yehabûntan î 3-zare-mâe an-avargirîh ôl aûrvarân; nizârîhastan î frehîbûd va aîbîbûd; vêsh zôrîhastan î patmân ; râmîhastan î an-aîrîh vêh-dûstîh; mêh vakhshishnîh î Daêna dânâgîh ; va stâyîdan î chand srâdag mârjan Daêna î Mazdayasnân makhîtuntan î Aûshîdar mazûnîhâ î chârân.

1. DM. adds ۱—2. DM. ۳۹۵۰—3. DM. ۵۶—4. DM. ۰۵۵۰۱—5. DM. ۱۰۱—6. DM. ۱۳۹۵۰۶—7. DM. ۰۵۱۱۶

(2) ... ...

gêhân, va ḵhanîḍîh î ham-bâjîḍag marḍûm, va rabâ vakhshishnîh î râḍîh. (6) Va nizârih î shaknâîh baên anshútâân; chîgûn zak î Daêna yemalelûnêḍ, aîgh:—"Aêḍûn-ich zak, Zaratûhshtra! amat min zak î paḍîraftâr dûsh-vaḵhtar haît, chîgûn zak î dâtâr î aeḍûn baên ahû î astâômand frâj râḍîh barâ dahishnîh, zak pavan mînishna katrûnêḍ."

(7) Va denâ-ich yemalelûnêḍ, aîgh:—"Amat zak zimistâna barâ saḵhêḍ, mún gûft aîgh vas-takarg va marenḵhînûḍâr, adîn ôl Mazdayasnân daḍ madam sâtûnênd, sihâg î frâḵhû-raftâr, va aêḍûn mînênd aîgh:—'Lâ lenâ âḵhar Mazdayasna kînênd vêsh min zak chîgûn zak î nafshâ zâk, barâ-î aêḍûn litamâ mazdayasna ôl gaôspend î hû-dâg akînîh zûshâram madam debrûnd.'

(8) "Adîn Ashavahishta ôl Mazdayasnân min avartar naêmag madam barâ karîtunêḍ, va aêḍûn yemalelûnêḍ, aîgh:—Mazdayasna

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4-4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible]—8. DM. [illegible]—9. DM. [illegible]

havâ-îḍ, al aîsh aêḍûn gaôspend barâ kûshtâr yehvûnêd, ĉhîgûn zak pîsh barâ kûshtâr yehvûnt havâ-îḍ. (9) Andarzînîḍ veh-dahishna pavan yêzata, andarzînîḍ vazdvarîh pavan tanû; Mazdayasna-îḍ, gaŏspend barâ kûshîḍ? zak min ôlâ-shân barâ kûshîḍ mûn ôl lakûm aîyyârînêḍ? mûn ôl lakûm yemalelûnêḍ [aîgh, aîyyâr-âômandîh î lakûm râê ôl lakûm yemalelûnêḍ], aîgh:—'Mazdayasna havâ-îḍ? vashtamûnîḍ li pavan vazdvarîh, pîsh min zak vad amat li gaz va khun-karbâ barâ gangêḍ?' (10) Va andarzînîḍ vêh-dahishna, andarzînîḍ vazdvarîh, Mazdayasna gaŏspend barâ kûshênd, zak-ich min ôlâ-shân mûn ôl ôlâ-shân aîyyârînêḍ; [aîgh: 'Mazdaysna havâ-îḍ, vashtamûnîḍ li pavan vazdvarîh, pîsh min zak vad amat li gaz va khun-karbâ barâ gangêḍ'?]"

(11) Khûrsandîhâ Mazdayasna gaŏspend kûshênd, va

1. DM. ꐏꐚꐘꐒ—2. DM. ꐏꐚꐘ—3. DM. ꐏꐚꐘ ꐏꐚꐘꐒ—4. DM. ꐏꐏꐚꐘꐚꐘꐚ—5. DM. ꐏꐚꐘꐚ—6-6. These four lines seem to be a repetition of the idea contained in the above four lines.—7. DM. ꐏꐚꐘꐒ

khûrsandîhâ Mazdayasna gaŏspend bûrînênd, va khûrsand gaŏspend amat la bûrênd; va khûrsandîhâ Mazdayasna gaŏspend vashtamûnd, va khûrsand gaŏspend amat-ash vashtamûnd. (12) Va adîn amat maînûgân yehvûnd, ham-pâyîḍ kûshḍâr va mûn-chesh kûshênd, va bûrîḍâr va mûn-chesh bûrînênd, va vashtamûntârân va mûn-chesh vashtamûnd.

(13) Va den*â*-ich yema*lel*ûnêḍ, aîgh:—"Amat za*k* satô*g*-zima bar*â* sachêḍ, î pan*j*ûm pavan Daêna î Mazdayasnân, pavan za*k* î daḍîgar hazangrô*g*-zima, adîn ôl*â*-shân harvispa mûn madam pavan zimîg ahûî yehvûnd, dravand-ich yasharûbân-ich, dôsrîshvâta*g* Aîr matâ yasharûb hav*â*-and, va aêva*g*-srîshvâta*g* dravand; va ham aêḍûn Tûrân za*k* î paîrîmûn Aîrân, an-Aîrân paîrîmûn Aîrân mânênd; mas litam*â* min za*k* *b*aên ahû î astâômand a*v*zûnîgîh pavan mânishna katrûnêḍ chîgûn kunun."

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. DM. —6. DM. —7. DM. —8. DM.

(14) Va denâ yemalelûnêd, aîgh:—"Amat zak hazangrôg-zima barâ sachêd, î fratûm pavan Daêna î Mazdayasnân, mâ âkhar fratûm satôg-zima barîn haît? (15) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta madam nîhûmbêd.' (16) Va mâ âkhar dadîgar va sadîgar va chahârûm, pangûm, shashûm, haftûm va hashtûm, nahûm va dâhûm satôg-zima barîn haît? (17) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta madam nîhûmbêd.'

(18) "Adîn amat zak î dâhûm satôg-zima 30 zimistâna arânag, kanig ôl mayâ madam sâtûnêd, mûn Shapîr-abû, aîgh ôlâ î shapîr Aûshîdarmâh ash am; afash Vôhû-raôcha î Frâhnyân, î baên dûdag î Îsadvâstra, î barâ î Zaratûhshtra, min Aurvij zerkhûnt yegavîmûnêd, frâj taôkhmag. (19) Adîn baên zak mayâ yetîbûnêd vashtamûnêd, ôlâ zak shûsra madam lâlâ parû-tanu mûn

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible] by mistake—4. DM. repeats [illegible]—5. DM. [illegible]—6. Perhaps Arnij.

yehvûnt. aîgh yasharûb Zaratûhshtra dadîgar avdûm ash ôl Hvôv bûn zak *frâj* shedkûnã, va zak zak bara baên yehabûnêd, mûn haît aîgh 'Vakhshînîdâr î Nîyâyishna' shem [aîgh, râdîh barâ avzâyînêd]. (20) Amat 15 sâlag zihânag lâ pîsh min zak levatâ gabrâ-ân barâ vifyîdan va lâ-cha âkhar amat âpûstan yehvûnêd pîsh min zak vad amat zak lâlâ zerkhûnêd.

(21) "Amat zak gabrâ 30 sâlag yehvûnêd, zak hvareshaêta barâ yegavîmûnêd pavan balist î zak asmân 20 yôm lêlyâ darenga, harvispa kaêshvar madam tâpêd, mûn 7."

(22) "Aêdûn-ich ôlâ-shân benafshâ paêdâgîh haît [aîgh, khavîtund aîgh hazangrôg-zima barîn], mûn denâ Daêna madam pavan vashammûntan vashammûnt; aêdûn-ich ôlâ-shân mûn râê adîn-ich khavîtund aîgh mandavam-î î jvîtar haît.

1. DM. ווו ו׳. In the *Larger Bûndahishna* her name is written ו׳ו׳ *Hvôâvî*.—2. DM. ו׳ו׳ו׳—3. DM. ו׳ו׳ו׳—4. DM. ו׳ו׳ו׳

(23) "Amat zak gabrâ 30 sâiag yehvûnêd, zak ham-pûrsêd ôl Amesûspendân, hû-khûdâyân î hû-dâgân; fardâg baên yôm, zak î raôshan yômî, barâ paêdâg amat ahû î astâômand haît amûst, va a-Kaî va a-Karapan [aîgh, pavan mandavam î Yazadân lâ kûr va lâ kar]; va a-nas'honishna [aîgh-ash nafshâ tanû mandavam î Yazadân jvîd lâ kard yegavîmûnêd], va pûr khayâ dâd yegavîmûnêd [aîgh, vârân yehvûnt yegavîmûnêd], va mayâ jîvâg jîvâg lakhvâr baên Aîrâna-vaêja, aîgh shapîr Dâîtya."

CHAPTER IX.

Madam afdîh î âkhar min hazangrôg-zima î Aûshîdar rôêshâ va rasishna î Aûshîdar-mâh, vad hazangrôg-zima î Aûshîdar-mâhân rôêshâ va yehamtûnishna î Saôgshâns, min agâsih î ham zimânag.

1. DM. ...—2-2. DM. ...

(1) Afdîh î Aûshîḍar-mâh pavan zerkhûnishna tanû va gadâ va milayâ va kâr, hastishnîh î hvareshaêta mîyân î asmân 20 yôm darenga; va ôl avartûm avzûn yehamtûnîḍan î zak gaŏspendân pîm, chîgûn zak î yemalelûnêḍ aîgh:—"Aêvag-ich tôrâ az dûsêḍ, ôl 1000 gabrâ [aîgh, shîr hand yâîtyûnêḍ chand 1000 gabrâ]"; va nizârîh î sûd va tishna chîgûn yemalelûnêḍ aîgh:—"Min aêvag-ich payân sîr yehvûnêḍ 3 shapag; mûn sînag masâêî vashtamûnêḍ, ash 3 rûjân shapân kabad." (2-3) Kamîgîh zermânîh, va vêshîh î zîvandagîh, vakhshishna î aîrîh va âshtîh, va vahishtîh î râdîh va râmishna baên gêhân, chîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêḍ, aîgh:—"Amat pavan zak î afdûm hazangrôg-zima 10 zak î fratûm zimistâna barâ sachêḍ, adîn Mazdayasna avô ham-pûrsînênd aîgh:—'Dêr-varespatar lenâ min zak gaôspend î hûdâg chîgûn pîsh yehvûnt, aîgh mân khûrishna va

1. DM. ۱۳۷۶—2. DM. ۳۶۵۰—3. So in DM.—4. DM. ۵۰۷۶—5-5. DM. ۵۳۷۰۱—6. DM. ۱۴۵۶۰۶—7. DM. ۱۶۱۱۳۵

vastarg kam âvâyaḍ? Bûndagtar lenâ min zak gaôspendân zûshâram maḍ yegavîmûnêḍ, çhîgûn mân pîsh yehvûnt? Â-râḍtar lenâ min zak pîrîh baên varesa madam vakhshîḍan, çhîgûn pîsh madam vakhshîḍ? Farah-hâtar lenâ zak nâirîg va apernâyîg mînishna va gûbishna va kûnishna, çhîgûn pîsh min zak yehvûnt? (4) Va denâ-içh mandavam yehvûnt aîgh pavan avîz-kâr ârâîhêḍ, î pavan kûḍag vaêrâe pas-ûrûzda barâ yehvûnt yegavîmûnêḍ, tôjishna-çha ârâîhêḍ? Karapan âînînag drûj mînêḍ, afash pavan zak î vaḍtûm mînishna barâ marençhînêḍ, jvîḍ min yasharâêîh, jvîḍ min yasharâêîh zûshishna? (5) Nazda litamâ baên ahvân asîjîh yehamtûnêḍ, çhîgûn mân zak pavan vashammûnishna vashammûnt min pîshînîgân Mazdayasnân, rãst frâj gûftârân? (6) Kunun-çha amat-içh denâ dâḍistâna aêḍûn lenâ mas-dâshtâr marag, arûshag-âômand-

1. DM. ⁵ᵇ—2-2. DM. ⁵ᵈ ¹ ⁵ᵇ—3-3. DM. ¹⁴ ¹⁵ ¹¹ ¹⁴—

4. DM. ⁴

îhâtar, tvakhshâgîhâtar yasharâêîh yasharâyînîm [aîgh, kâr va kerfag vabîdûnîm]."

[(7) Denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Mâ lâ pavan zak î afdûm hazangrôg-zima zakâê min zak barâ vadîrêd, mûn pavan dârsnesh makhîtûnd, mûn-cha min zermânîh barâ vadîrênd. (8)] Amat min zak î ôlâ hazangrôg-zima katrûnt yegavîmûnêd 53 shnat, shîrînîh va charpîh baên pîm va aûrvara aêdûn spûrîgîhêd aîgh anshûtâ, avî-nîyâzîh î min basaryâ râê, basaryâ khûrishnîh shedgûnâ; afashân khûrishna pîm va aûrvara yehvûnêd. [(9)] Amat 3 shnat katrûnt yegavûmûnêd, pîm khûrishnîhich shedgûnând, afashân khûrishna khvârishna mayâ va aûrvara yehvûnêd.

[(10)] "Va baên zak î ôlâ hazârag rânag bandîh î Dahâg, aûspishna î Kerêshâspa ôl zadan î Dahâg, yehamtûnishna î

1. DM. ——2. DM. ——3. DM. adds ——4. DM. ——5. DM. ——6. For

Kaê-Haŏsrûî, afash ham-hakhagân ôl aîyyârîh Saŏgshãns, pavan *F*rasha-kard kerdârîh, va nîvârishna î frehist anshûtâ pavan Gâsânîg haêm va dâta, hân-cha kabad afdîh va shkaftîh baên ôlâ zak hazangrôg-zima yehvûntan paêdâg."

(11) Va denâ-ich yemalelûnêd, aîgh:—"Amat zak hazangrôg-zima î dadîgar pavan Daêna î Mazdayasnân barâ sachêd, mâ âkhar fratûm satôg-zima barîn haît? (12) Azash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta madam nihûmbêd.' (13) Va mâ âkhar dadîgar va sadîgar va chahârûm va panjûm, shashûm va haftûm va hashtûm, nahûm va dâhûm satôg-zima barin? (14) Âzash gûft Aûharmazda aîgh:—'Hvareshaêta madam nihûmbêd.'

(15) "Va amat zakî dâhûm satôg-zima 30 zimistâna a-rânag, ôl kanîg ôl mayâ madam sâtûnêd mûn Gûbâg-abû, hanâ aîgh

1. DM. ۲۱۱۳—2. DM. ۳۹۵۳۶—3-3. DM. ۶۶۱ ۱۳۳

am î ôlâ î gûbâg Saŏgshãns, aîgh Aîb-daḍ paitîyârag barâ bûrḍan nimûḍâr; afash min Vôhû-raŏcha î Frâhnyân î baên dûḍag î Îsatvâstra, î barâ Zaratûhshtra mîn Aurvij zerkhûnt yegavîmûnêḍ, frâj taŏkhmag. (16) 'Mûn "Harvispa Tarvînîḍâr" shem, zak-kanîg aêḍûn harvispa tarvînîḍâr, chîgûn zak pavan zerkhûnishna zerkhûnêḍ mûn harvispa tarvînêḍ, zak-ich î min shaêdân bîsh, va zak-ich min anshûtâân.' (17) Adîn baên zak mayâ yetîbûnêḍ, amat 15 sâlag haît kanîg, zak baên dahêḍ, mûn haît aîgh "Sûḍ-âômand Pîrûjgar" shem, "Tanû-kerḍâr"-ich shem; aêḍûn Sûḍ-âômand chîgûn harvispa ahû î astâômand sûdînîḍan, va aêḍûn Tauû-kerḍâr chîgûn ham tanû-âômand va jân-âômand, astâômandân marḍûmân asijîh madam bavîhûnêḍ. (18) Lâ pîsh min zak levatâ gabrâân barâ vifyîḍan, lâ amat âkhar amat

1-1. DM. [illegible]—2-2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4-4. DM. [illegible]—5-5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible], *savînidan*.—7-7. DM. [illegible]—8. DM. [illegible]—9. DM. [illegible]

âpustan yehvûnêḍ, pîsh min za*k* vad amat mûn lâlâ zerkhûnêḍ.

(19) "Amat za*k* gabrâ 30 sâla*g* yehvûnêḍ, za*k* hvareshaêta bara yegavîmûnêḍ pavan balist î za*k* asmân 30 yôm lêlyâ dareng, va madam avô za*k* gâs za*k* lakhvâr barâ yehamtûnêḍ aîgh za*k* pavan brêhînishnîh *frâj* brêhîneḍ."

CHAPTER X.

Madam a*f*dîh î âkha*r* min hazangrô*g*-zima î Aûshîḍar-mâhân rôêsh*â* va rasishnîh î Sûḍâômand Pîrûjgar, vad 57 shnat î Saŏkshãns rôêsh*â* va *F*rash-ker*t* dahishnîh î *b*aên ahvân.

(1) A*f*dîh î Saŏkshãns pavan tanû, varecha, gadâ râê yemal*el*ûnêḍ aîgh:—"Amat min ôlâ-shân avibâma varḍishnîh î

1. DM. ۴—2. DM. ۳۵۰

Aûshîḍar-mâhân, zak î afdûm varḍishna yehamtûnishna, zak gabrâ lâlâ zerkhûnêḍ Saŏkshāns î maînûg khûrishna, hvareshaêta kerpa [aîgh-ash tanû aêdûn raôshan chîgûn hvareshaêta]; denâ-ich aîgh zak nigîrêḍ pavan 6 dôîsrîh min harvispa naêmag, madam khadîtunèḍ zak î drûj bîsh chârag".

(2) Denâ-ich aîgh:—"-Ash levatâ yehvûnêḍ Kayân gadâ î pirûjgar, mûn-ash bûrḍ tagîg Fraêḍûn amat-ash Azî-Dahâg makhîtunt; afash debrûnt Kaê-Haŏsravî amat-ash Tûra makhîtunt Frangrâsîyâg; afash bûrḍ Frangrâsîyâg amat-ash Dravê Zaînîgâg zaḍ; debrûnayên Kaê-Vishtâspa amat ôl yasharâêîh zak barâ hakhtêḍ pavan zak drûj barâ debrûnayên min denâ î yasharâêîh gehān."

(3) Va denâ aîgh:—"Baên 57 shnat ôlâ yehvûnêḍ avîsâishna î 2-zang taôkhmag avârîg drûjîh va an-âvishna î

1. DM. ᵐᵉᵉᵉ—2. DM. ᵐᵉᵉ for ᵐᵉᵉ—3. DM. ᵍᵒᵒᵒ—4. DM. ᵍᵉᵉ for ᵐᵉᵉ

vîmârîh va zermânîh, margîh va bîsh, va kâdâ anâgîh sâstârih va aharmôgîh va sarîtarîh; yehvûnêd hamîshag aûrvara zarîn vakhshishna, hâm dahishna aûrvâkhmanîh, yehvûnd I7 shnat aûrvara khûrishna, 30 shnat mayâ khûrishna, 10 shnat maînûg khûrishna.

(4) "Va hamâg varecha va gadâ va aŏja î madam kolâ varechâvandân, gadâ-âômandân, va aŏj-âômandân yehvûnt, pavan ôlâ î madam ân ham yehamtûnêd, va ôl zak î ôlâ; amat-ash kabad kaî va nîrûg varechâvand va aŏj-âômand hû-sachîhastan; va pavan zak î ôlâ-shân aŏja va gadâ hamâg drûj va gurd-ash vânîhêd. (5) Va vispa mardûm madam aêvag hamîh î pavan zak î Aûharmazda Daêna yegavîmûnd, min dâdâr kâma, va framâna ôl afash, va ham-hakhagân avzârîh."

(6) Pavan frajâm î 57 shnat, drûj Aharman avisâîhêd, Frasha-kert Tanû-î-pasîn yehvûnêd. (7) Hamâg î shapîr

1. DM. ——2. Inverted in DM.—3. DM. •

dahishna pavan *avîjagîh* pôrû-shaêtâêîh nîvârîhênd. (8) Chîgún Daêna yema*lel*ûnêd aîgh:—"Amat za*k* hazangrô*g*-zima bar*â* sachêd, î sadîgar pavan Daêna î Mazdayasnân, adîn za*k* Mazdayasna *frâj* sâtûnêd min mayâ î *Kânmâsâ*, mûn haît Pîrûjgar shem, levat*â* 1,000 ham-hakha*g* va bigar pa-vand haêm, nôk-var-ich, hû-râs; va mardûm dravand î sâstâr makhîtunêd, afashân avîsâînêd."

(9) "Adîn ôl*â*-shân Mazdayasna makhîtund, afashân là zadâr-âô*m*and. (10) Adîn ôl*â*-shân Mazdayasna *F*rasha-ker*t* *b*aên ahvân kâma*g* yehabûnd, hamâê-zîvandag, va hamâê-sûd, va hamâê-kâma*g* khûdâê. (11) Adîn li mûn Aûhar*m*azda hav*â*-am, *F*rasha-kar*t* pavan kâma*g* *b*aên ahvân yehabûnam, hamâê-zîvanda*g*, hamâê-sûd, hamâê-kâma*g* khûdâê."

1. DM. ۱۳۳۵۳۷—2. DM. ۳۵۵۷—3. DM. ۳۵۵۷ ۳۹ (Pâzend); generally written ۳۳۳۵۹ *Kayânsâê*—4. DM. ۵۹۵۵۱—5. DM. د ۱۱۵—6-6. DM. ۳۳۱۱ ۳۱۱۷—7. DM. adds ۱

End of Book VII.

THE DÎNKARD, BOOK VII.,

(continued.)

[The Pahlavî *Zarathushtra-nâmah*,]

PART II.,

CHAPTER III.

About the miracles, which were manifested from the first conference onwards (*fraj*) till the end of the seventh conference, (and) which happened[1] during the long lapse of ten years; and (about) his[1a] praiseworthiness[2] through (his) prophetic power (as exhibited) in the world; and (about) the acceptance of the Religion by the blessed[3] Kaê-Vishtâspa within[4] the two years that followed the ten years which (elapsed) in the conferences.[4]

(1) One (miracle was) this which[5] became manifest when[5] he returned[6] from the first conference; then he by the first commandment of the lord-creator Ahuramazda, then solely in the midst of a flock of the Kîgs and the Karapans, proclaimed[8] (his) prophetship of that which was for him the Religion of Ahuramazda-worship, and the peace of Ahuramazda; just as he chanted (it)[7] with a loud voice, he attracted[8] mankind to the

1. *I yehvûnt.* The writer means that those seven conferences occupied a period of ten years during which those miracles were manifested, which are mentioned in this chapter.—1[a] Zarathushtra's.

2. Av. *frî*, " to praise." The word might also mean " blessedness." Should it be read *vâvarîgânîh*, by attaching to it the preceding word, it would mean (from Av. *vere*, " to believe "), " trustworthiness."

3. Comp. Av. *barej*, " to bless" or, " to exalt."

4-4. *Chîgûn âkhar min* 10 *shnat î baên hampûrsagîh pavan* 2 *shnat.* Lit., " within two years, such as (happened) after the 10 years....."

5-5. *Paêtâk aîgh amat.*

6. *Lakhvâr yehvûnt*; comp. Mod. Pers. *bâz-shûdan*, *bâz-âmadan.* Literally, " when he (Zarathushtra) was back from the first conference."

7. The Religion. 8. *Karîtunt*; lit., " summoned."

Religion of Ahuramazda. (2) Since (it is) this which the Religion says, namely (*aîgh*) :—" Then as to those who had settled in dwellings[1] and were possessed of cattle,[1] to those who were with the *kusti*[2] (the sacred garment and girdle) on, (and) who were embodied beings, it was altogether arranged[3] by Zarathushtra that thorough attention be paid[4] to them." (3) And when the request[5] was made by them (to him) for hearing (his) utterances,[6] then Zarathushtra with (his) exalted attainments[7] proclaimed aloud to the world of embodied beings,[8] what righteousness (was[9]). (4) " I declare it to be the best for you,[10] to praise righteousness and to condemn the demons, and to do homage[11] to the Ahuramazda-worshipping Religion of Zarathushtra, and the admiration[12] and praise of the Ameshaspentas (archangels), and also to make known[13] (to the people) that denouncement[14] of the demons and self-sacrifice[15] (are) the best (for them) ;" so that from the intelligence that is offered (by Zarathushtra, there shall be) faith in that one meritorious act (which is) the great, (and) the most sympathetic[16] of their (acts, *viz.*, the self-sacrifice of) the father, the

1-1. *Mânishna-âômand va gaôspend-âômand.*

2. *Zak î pavan aîvyângahân,* compare Av. *aîwyâônghana* (root *yâongh,* "to put on "), " the sacred badge of the Parsi Zoroastrian, namely, the *kûstî.*" 3. *Ham-ârâst.*

4. *Barâ-nigîrishnîh* for *barâ-nigîrishna* (subjunctive).

5. *Nivîdishna,* comp. Av. *ni-vid,* Skr. *ni-vid,* " to invite," " to request the company of," (see *Yasna* I., §§ 1-19).

6. *Ôl nyôkshishna gûbishnîh barâ mat.* Lit., " (when their invitation) for listening to (his) sermons reached (him)."

7. *Pavan madam rasishnîh.* 8. Or, " to the physical world."

9. *Î yasharâêîh,* lit., " what righteousness (is)," or, "(to the material world) of righteousness."

10. *Ôl lakûm pâhlûm yemalelûnam.*

11. Av. *fra* and *nam* " to perform dutiful reverence," " to bow down."

12. *Â-yazishna.* 13. *Âgâs-dahishnîh.*

14. *Â-gazishna* ; comp. Pahl. and Pers. *gazîdan.*

15. *Khvaêtûkdasa.* For the interpretation of this word see my essay on " The Alleged Practice of Next-of-kin Marriages in Old Irân," (Trûbner & Co., London, 1888).

16. *Hû-dardûm* for *hû-dard-tûm.*

daughter, the son, (and) her who bore them; (and that) of the brother (and) the sister.[1]

(5) It is manifest that on account of that sermon innumerable Kîgs and Karapans, (who were) demon-worshippers, fell upon[2] Zarathushtra, and strove for his death; since (it is) this which the Religion says: "It was then[3] (that) the cruel[4] (Karapans) fled away, (those) who were seated near him, (and) who (were) the next-of-kin relations[5] of Tûr, the obedient ones,[6] and (with them) the brother of Tûr, just like men who were modest[7]" [that is, they became ashamed on (listening to the doctrine of) the *khvaêtûkdasa* about which he (Zarathushtra) had declared that they should practise it]. (6) This Tûr (was) the Tûr who (was named) Aûrvâîtâ-dêng, who (was) a descendant of the Usikhshes[8]; (he was so named) because he was a great king of that quarter, and he had many a soldier and much power. (7) To him spoke the cruel (Karapans):—"Should they

1. "That is, the self-sacrifice of the father towards his wife and children, and *vice versa*; and that of the brothers towards their sisters, and *vice versa*.

2. Comp. Av. *sar*, "to torment," "to break into pieces."

3. Pahl. *havât adîn*. 4. Comp. Av. *mairya*.

5. Lit., "Those who had sucked the breasts of women of the same family."

6. *Vijîr-dâr*, "those who abided by his decisions or orders;" in other words his staunch followers.

7. *Mûn sharm yehvûnt;* comp. Av. *fsharema*. From the context of this passage and that of section 7, it appears that the word *khvaêtûkdasa* was used and taken in a bad sense by the early Tûrânians, especially the Kîgs and the Karapans, who were the worst opponents of the Religion of Zarathushtra. The Prophet's doctrine was, therefore, misinterpreted by those opponents amongst themselves with an evil motive, and the Avestic idea of "self-sacrifice" or "self-communion" was diverted by them to that of marriages between next-of-kin relations. This accounts for the flight of the party opposed to the Prophet, from amongst the audience while Zarathushtra was delivering his pious sermon.

8. The *Usikhsh* of the Gâthâ, chap. XLIV., § 20, a Tûrânian sect that was opposed to Zarathushtra, just like the Kavis and the Karapans. Compare the Gathic text: *yâîsh gâm Karapâ Usikhsh-châ aêshêmâi dâtâ yâchâ Kavâ ânmêné urûdôyatâ.*

exact greatness from him who has little (knowledge),[1] O Tûr, Aûrvaîtâ-dêng, the next-of-kin relation of the Usikhshes! where on account of it we should kill this great one, who commingles his[2] with the propitious statements (of our religion); where we are so much without doubt as to a work therein[3] (mentioned), that such (a thing as) *khvaêtûkdasa* should not be practised, he would be making[4] us doubtful (about it, by declaring) that it ought to be practised."

(8) Thereupon spoke the Tûr, Aûrvâîtâ-dêng, the descendant of the Usikhshes, thus: "Mayest thou not kill that man who in my opinion (*âyaîn*)[5] is perceived (to be) one who has the most remarkable[6] desires,[6] (the only one) of the entire embodied world (who) will attain to power; because it has not seemed to me (that), if thou shouldst kill him for this (reason), wisdom should exist very long[7] [that is, the lord of wisdom (*ahûk î dânâkîh*) will cease to exist on this earth, who is so perfectly reasonable[8] as this one is]; that is, if they kill a man who has such a good reasoning power, wisdom will cease to exist for a long period.[9]" (9) Thereupon spoke (unto Zarathushtra) the Tûr, Aûrvâîtâ-dêng, the descendant of the Usikhshes, thus: "In my opinion[10] thou art pure, who art sincerely reasonable.[8]"

---

1. *Azash mas yansegûnâ mûn kas-dâst*, better *kas-dâsht*; otherwise it might be read *kasîhast*.

2. That is, his religious ideas.

3. That is, in the religion of those demon-worshippers.

4. Pahl. *hamâê vâbîdûnâ*. 5. *Mûn-am âyaîn*.

6-6. *Kâmak dôîsratûm*, (comp. Av. *doithra*, "the eye"). Lit., "the desires which are most eyed (observed or watched)."

7. *Lâ hanâ râê, dêr zimân dânâgîh yehvûntan, li medammûnast*.

8. The reading *hû-chemîg*, in this section is correct. DM. reads it *hanjamanîg* in § 9, which seems to be an error of the copyist. *Hû-chemîg*, lit., means, "of good reason or reasoning power." Here Zarathushtra's opponent seems to have been convinced of the Prophet's sound and clear reasoning, which was a remarkable characteristic of his sermons.

9. Reading: *arîk* (long) *dânâkîh lâ yehvûnêt*.

10. Lit., "as for me," meaning "as far as I am concerned (*li râî*)."

(10) Thereupon spoke Zarathushtra thus:—"I should never be that (sort of) mean (*a-frâj*) speaker, by whom it was declared (so) against me; for him (these) acquirements[1] (are) most favourable,[2] (namely) an intuitive speech[3] and embellished temper and self-sacrifice, and appointment of the high-priest[4] and performance of (divine) worship."

(11) And here was manifested a great miracle to many, (namely) the true spiritual lordship[5] and the glorious moral courage[6] of Zarathushtra, whereof the preparation[7] (was conducive) to the peace of the supreme lord and creator Ahuramazda; (and here) was observed the sublime exaltation which (was) his, the superior (*madam*) Prophet of the creatures, by whom anybody who (was) disgracefully[8] a glutton,[9] of clandestine movements and a manifold (*gaônak*) cheat, was guided[10] towards a good temperament[11] and moderation.[12] (12) Then (again) as to indiligence[13] which, like the nature of fear and the nature of apostasy, (is) an attractor[14] of innumerable people of different kinds (or creeds) to it,[15] when it reaches intense falsehood;[16] he (who is indolent) becomes little by little proof[17] (against it) and a killer (of it), (and consequently) a desirer of greatness (through the guidance of Zarathushtra). (13) It is declared that through those two (virtues,

1. *Îyâvishna.*
2. *Avzûnîgtûm,* lit., "most increasing," "most propitious."
3. *Andarg gûbishnîh,* lit., "a declaration or speech (emanating) from the inmost of the heart," or "an inward or intuitive speech."
4. *Dastôbar kartan.* The appointment of a qualified person as the head-priest of a community, is here regarded as a meritorious act. Hence it is obligatory on a Zorastrian that he shall in life elect a high-priest for himself.
5. *Hû-ahûîh.* 6. *Gadâ-amâvandîh;* comp. Av. *amavant.*
7. *Pasijak,* comp. Pers. *pasîzah,* "prepared."
8. *Nangîh,* for *nangîhâ.* Comp. Pers *nang.*
9. Comp. *raspatagîh,* used in vol. XII., C., chap. IX., p. 57. Pers. *ras,* "a glutton."
10. *Râyînishna* for *râyînît.* 11. *Khûp khûk,* "a good character."
12. *Hû-patak*; comp. Pers. *pad,* "a guardian."
13. *A-khvîshkârîh,* "inaction," "indolence." 14. *Khâstâr,* or *hâkhtâr.*
15. That is, to indiligence. 16. *Kabad drûgîh.*
17. *Nimûtâr,* comp. the use of the word in Mod. Pers.

namely) conscience and excellent (*avartar*) thinking of his, and through the glory of that strong[1] hero (of the Religion, there) was (in this world) abundance (*kabad*) of wealth that was luminous.[2]

(14) The ruler of the land, the Tûr, who (was named) Aûrvâîtâ-dêng, in the midst of (his) wrath and excitement[3] and distraction[4] for (causing) Zarathushtra's death, invited the Kîgs and the Karapans to (listen to) the Revelation of Ahuramazda, just as this which the Revelation says: "And he, Zarathushtra, spoke thus: 'Righteousness in this world, O Tûr, who (is named) Aûrvâîtâ-dêng, the descendant of the Usikhshes! (and) the Ahuramazda-worshipping Religion of Zarathushtra (will bring) all demonism to an end.'"[5] (15) The Tûr, who (was named) Aûrvâîtâ-dêng, the descendant of the Usikhshes, thereupon spoke as follows: "O Zarathushtra of the Spîtâmas! thou shalt not attract (*âkhez-âe*) me to such a danger as thou, too, art in."

(16) And he, Zarathushtra, spoke thus: "Ahuramazda inquired of me thus: 'O Zarathushtra! when thou hast approached us in (our) spiritual abodes,[6] (I ask thee:) Is (there) someone who from the men in the material world (is) the guardian[7] of the good-powerful men[8] who (are) warriors, (and who is) most desiring for benefit and most desiring for cattle, and most famous in distant lands,[9] and most-possessing food of

---

1. Comp. Av. *stawra*. 2. *Khanît*, Av. *khan*, "to shine."

3. Comp. Pahl. *sârîdan*; see vol. XIII., Bk. VII., chap. I., § 9, p. 23, l. 4; and the Glossary, *s. v.*

4. Reading: *avbars*, "distraction"; see vol. XIII., Bk. VI., E. chap. XXVII., p. 12, l. 1; and the Glossary, *s. v.*

5. Meaning that "Righteousness and the Mazdayasnian Religion of Zarathushtra will cause the destruction of all evil or the demons."

6. *Ahvân*, "spiritual abodes," comp. Av. *anghu*.

7. Comp. Pers. *pâs*, "a guard," "a sentinel."

8. That is, the able or opulent people who are righteous.

9. Reading: *dûr-nâmîgtûm*. It might be read *dûr-zimîgtûm*, meaning "one who owns properties in most distant lands."

many kinds[1] [that is, he gives out things abundantly], (and) most hospitable[2] in many ways[2] [that is, the door of every kind of treasure[3] (of his) is open[4]] ?' (17) I spoke to him in reply, thus: 'Aûrvâîtâ-dêng the Tûr, who (is) the descendant of the Usikhshes.' "

(18) "And he spoke to me in reply, thus:—'That one first from amongst the men (who are) warriors,[5] O Zarathushtra! thou shalt attract[6] to this Revelation of the high thoughts[7], of the high words, and of the superior deeds[8] (of us) who[9] (are) Ahuramazda and Zarathushtra; if that one is attracted, O Zarathushtra! and he believes (in it), and also gives currency to this (Religion) of thine, and even sits in front (of thee) as a disciple—in such a manner that[10] he calls himself thy disciple, (and) would act (as such)—and listens to the Religion and would propagate it; that one, likewise, is always after (thee), O Zarathushtra! first[11] from amongst the men (who are) warriors, (who is) most desiring for benefit, most desiring for cattle, and most famous in distant lands, and most hospitable in manifold ways, (first) of those who have been born until now, (and) who will be born henceforward. (19) And if that one is not attracted, O Zarathushtra! and he does not believe (in it), nor gives currency to this (Religion) of thine, nor listens (to it), nor would sit in front of thee[12]; since he would not sit in front (of thee, as thy disciple), as to him (*aîgh*) my idea[13] is that he will

---

1. *Kabad pishna-tûm.*

2-2. *Kabad babâtûm, lit.*, "who has many doors mostly open for hospitality."

3. Reading: *khanjînak*, Av. *khan*, "to shine;" comp. Mod Pers. *khazânah*. Perhaps, *khanjîvak*, "a place or depository of riches."

4. *khadîtunt*, lit., "is seen or visible."

5. If we would take *anshûtâân* in the sense of Pers. *mardân*, the expression might mean "manly warriors."

6. Reading: *âkhezêsh;* better *hakhzêsh*, comp. Av. *hakhshaêsha*, rt *hach*, "to guide." 7. *Madam mînishnîh.* 8. *Avar-varzishnîh.*

9. Better *lenâ mûn.....* 10. *Hanâ aîgh.*—

11. Perhaps, the most pre-eminent one amongst warriors.

12. *Lâ lak patîrak yetîbûnêt-âe.*

13. *Dânishnîk*, for *dânishnîh*, "knowledge" "anticipation."

not be attracted, (then) thou shalt denounce on him,[1] O Zarathushtra! thus:—'O seeker of righteousness! thou art possessed of the devil,[2] and (thou art) the causer of the hardship[3] of[3a] the *tanâpûhr* sinners (who are) worthy of damnation, unto (thy) soul;' for so, too, it is, and for this (reason) he will be worthy of damnation, because the existence of the Religion is known to him.'" (20) (Then Zarathushtra spoke thus:—) "What I declare to thee, O Aûrvâîtâ-dêng the Tûr, who art one of the Usikhshes! (is) that thou art possessed of the devil, O seeker of righteousness! and (thou art) the causer of the hardship of the *tanâpûhr* sinners, (who are) worthy of damnation, unto (thy) soul."

(21) A wonder relating to a demon (became) manifest, relating to him who (was) a Karapan, Vaêdvoîshta[4] by name, an enemy of the good spirits of every description, one of the non-adherents (*a-hakhtân*)[4a] of Ahuramazda. (22) With reference to him Ahuramazda spoke thus:— "I so lead[5] that man, O Zarathushtra! who is produced to be over creatures by me, who am the good-thinking[6] Ahuramazda; since I am free from harm through righteousness [that is, through straight-forwardness I keep back harm from the creatures]; (also) the Ameshaspentas are free from harm.[7] (23) Therefore (*adîn*) walk forth, O Zarathushtra! thou shalt ask from him[8] for me [that is, assume (him) as my own (and[9] ask from him)] a hundred most

1. *Madam ôlâ yemalelûnêsh.*—2. *Zat havâ-âe*; comp. Mod. Pers. *zada budan*, "to be possessed of the devil," (Steingass.)

3. *Khrûsishna dâtâr ôl rûban*; comp. Pahl. *Vendidâd*, Fragard, V., § 4., where Av. *khraozhdat-urva* is rendered in Pahlavi by va *khrûsishnâ dât ôl rûbân*; see *Vendidâd*, Fd., XV., § 5, *khraôsyéiti*, Av. rt. *khrus*, "to clamour" · Pers. *kharûsîdan*.—3[a] That is, the hardship suffered by such sinners.

4. One of the four Karapans, who were opponents of Zarathushtra, and who flourished before the conversion of Vishtâspa by the Prophet. See Bk. VII., vol. XIII. chap. I., § 9 note 5.—4[a] Av. *hach*, "to follow."

5. Reading: *â-dâram*; comp. Pers. *bar ân dâshtan*, "to lead," or "to instigate," DP. *âsharam*, meaning "I strike," (comp. Pers. *âshurdan*), which is not applicable to the context; so the reading is here altered by me.

6. Reading: *hû-andish*. West's reading: *khvânêsh* "thou shalt invite."

7. *Jvît bîsh havâ-and*. 8. Vaêdvôishta. 9 *Yakhsenûm*.

vigorous[1] males and females, and a team of four horses[2]; thus speak to him :— 'O Vaêdvoîshta! Ahuramazda demands from thee a hundred most vigorous males and females, and a team of four horses[3]; if thou givest them (*ân*) to him, splendour and glory (will be) thine through that gift, and if thou dost not give them to him, evil-notoriety (will be) thine through that non-bestowing.'"

(24) Then walked forth Zarathushtra to that Vaêdvoîshta the non-adherent,[4] and he said to him, thus:—"O Vaêdvoîshta, the non-adherent! what Ahuramazda demands from thee is one hundred most vigorous males and females, and a team of four horses; if[5] thou givest them to him, splendour and glory (will be) thine through that gift; but (*va*) if thou givest not them to him, evil-notoriety (will be) thine through that non-bestowing.[6]" (25) And that Karapan exclaimed (*drâyît*) to Zarathushtra in reply, thus: "For me (there is) much (*bêsh*) not from thee [that is, my opulence is not from thy doing], nor from Ahuramazda; I am[7] a better god[8] (than thee), in opulence I am[7] more abundant, too, than Ahuramazda, much has been acquired by me, (namely) a thousand droves of swine.[9]"

(26) On went Zarathushtra to Ahuramazda, on to the Ameshaspentas; and he, Zarathushtra, said (to them) thus:— "O Ahuramazda, the spirit of progress, the creator of the world of embodied beings, thou righteous one! thus he (Vaêdvoîshta) spoke to me in reply: 'For me (there is) much not from thee,

1. Comp. Av. *têvîshi*, "strength," "vigour."

2. *Â-yûjishna 4 aspa*; comp. Av. *chathru-yûkhta*.

3. The demand does not seem to have been made for an offering or sacrifice in honour of Ahuramazda, but it is a mere demand for causing an increase in the followers and helpers in the religious work of the Prophet. One hundred strong warriors with their families are demanded from Vaêdvoîshta, the chief of the Karapans (idol-worshippers), for their conversion from demon-worship to Ahuramazda-worship.

4. Of Ahuramazda. 5. Pahl. *va hat*, lit., "and if."

6. *Lâ-dahishnîh*. 7. The plural *havâ-îm* is used for a king.

8. *Bagatar*, Av. *bagha*, Old Persian *baga*, "a god."

9. *Zak î* 1000 *khûg ramît vandît yegavîmûnêt*.

nor from Ahuramazda; I am a better god than thee, and Ahuramazda, too; much has been acquired by me, (namely) a thousand droves of swine.'"

(27-28) And he, Ahuramazda, spoke thus:—"From those who (are) ours, O Zarathushtra! that man of arrogance has acquired splendour and glory[1] [that is, the cattle are created by us, (and look at) his arrogance of (possessing) many cattle[2]]; therefore this (will be) his, too, as a retribution for it,[3] when at the end of (embodied) life on the third night he approaches (us)[4] not, on that third night (when) they[5] have stood aside from his soul [that is, they have stood back from helping him], the seven (good spirts) that are shining, that are bright-eyed; (and) he will be caused by them to run up to a height, there to that height where very mouldy (*lâlâ parnân*)[6] food will be largely (*afrâj*) eaten by him."

(29-30) One (miracle) of Zarathushtra's, the great (*rabâ*) curing by means of the consecrated *haôma* water, (and) the bringing of that (water) by him[7] from the river Dâîtya, was manifested when Vahumana was conveying (him) to the conference (with Ahuramazda); just as is evident through the speech of Ahuramazda unto Zarathushtra, thus: "For those[8] the consecrated *haoma*-water (is meant), which thou bringest, O Zarathushtra! not for those demon-worshippers, who worship demons;[9] in other words (*ayûf*) they[10] may sprinkle it (only) on those who follow (thy)

1. *Gadâî* in the sense of *gadâîh*.

2. *Ôlâ avar-mînishnîh kabad gaôspendîh*.

3. That is, for his arrogance and evil practices.

4. Or "when at the end, on the third night he does not approach alive (but he will be condemned to hell"); that is, he does not come to the good spirts in an immortal state worthy of heaven.

5. Perhaps, the seven archangels.

6. That is, he will be thrown down from the *Chînvat Bridge* into hell, where he will eat mouldy food. Comp. Pers. *parnân*, "mouldiness of bread."—7. Lit., "by this one" (namely, Zarathushtra).

8. For the pious spirits and pious men.

9. Meaning that it is not meant for those who do not worship Ahuramazda.

10. That is, the priests.

words (*sakhun-châr*)[1] ; (also) to that bull thou shouldst convey it, who (is) four years old, whose body is broken (*shkasta-sân*[2]), who (is) of black hair and useful (*sût-âômand*) ; and on drinking the (*haôma*) water that bull will become cured of that illness."

(31) Soon after[3] Zarathushtra proceeded first into the embodied world on which dwelt at the end of Sajâstân[4] he who was of that same name, Parshîd-tôrâ.[5] (32) And he, Parshîd-tôrâ, spoke to him thus :—"O Zarathushtra of the Spîtâmas ! give unto me this water which (is) of the consecrated *haôma* (*haômîgân*, and) which thou holdest in thy hand.[6]" (33) And he, Zarathushtra, spoke thus : "Do thou praise piety, O Parshîd-tôrâ ! and condemn the demons ; declare among the evil people[7] the blessings of the Ahuramazda-worship of Zarathushtra." (34) Parshîd-tôrâ praised it[8] and he condemned the demons ; but he did not declare among the evil people his acceptance of the Ahuramazda-worship of Zarathushtra. (35) To him went forth Zarathushtra, on (hearing) his praise of righteousness ; for him the consecrated *haôma*-water was brought by him, who (was) Zarathushtra, but not for the men who were demon-worshippers and worshipped the demons ;

1. Reading : *sakhun-châr*, Av. *char*, "to pass," "to proceed on."
2. Comp. Mod. Pers. *sân*, "the back." 3. *Barâ âkhar*.
4. Generally named Sajistân, which was situated on the frontier of Afghânistân.
5. Parshîd-tôrâ is mentioned in the *Fravardîn Yasht*, §§ 96 and 127, and in the *Bûndahishna*, chap. XXIX., 5. According to the Avesta, there were two men of the name of Parshad-gaŏ, one of whom was the son of Frâta, another was the brother of Dâzgara-gaŏ, of the Apakhshîra country. It is easy to ascertain from the context that the Parshîd-tôrâ alluded to here in the Dînkard, is identical with one of the two illustrious personages of the same name recorded in the avesta. According to the *Bûndahishna*. "Parshadgâ Khembya is in the plain of Peshyânsâî ; Khembya for this reason because they brought him up in a *khemb* (a jar) for fear of Aeshma (the demon of wrath)." The Avestâ mentions one Fradhâkhshti Khumbya, in § 138, and the Pahlavi *Dâdistân-î-Dînîg*, one Fradhâkshta Khumbîgân, in the reply to question 89. 6. *Debrûnâe*, lit., "thou carriest."
7. West, "iniquitous." 8. Namely, piety.

and he, Zarathushtra, brought it for that ox, who (was) four years old, whose body had been broken, who (was) of black hair (and) who (was) useful; (and) owing to the use (*frâj-barishnîh*) of that water that ox was quite restored from that illness to health.[1]

(36) One (miracle was) that which was manifested from the rushing of Aharman (the destructive spirit) for killing Zarathushtra, just as the Revelation says, namely:—"From the northern direction rushed forth Aharman, who is full-of-death; and he who (is) the evil-knowing Aharman, who (is) full-of-death, shouted out thus: 'O *drûjas!* rush upon (him), and kill the holy Zarathushtra.' (37-38) The *drûjas* rushed on towards him, the demon Buiti,[2] and all (others) who (were) thievishly moving[3], (and) who (were) deceitful: and Zarathushtra recited the *Ahûnavar* aloud, (and) the *drûjas*, (namely) the demon Buiti and all (others) who (were) thievishly-moving and deceitful, that (were) near him,[4] were (thereby) confounded, (and) they ran away. (39) And the *drûjas* exclaimed to him thus:—'Thou art arrogantly observing, O Aharman! [that is, thou dost not at all observe things with reason], and what you order (us) to do is not possible; the death of him who (is) Zarathushtra of the Spîtâmas, is not anticipated by us.' (40) Owing to the perfect gloriousness of the holy Zarathushtra, he[4] foresaw in his superior (*madam*) mind thus: 'The wicked, evil-knowing demons conspire (to bring) about

1 *Zak tôrâ min zak vîmârîh barâ dravîst yehvûnt.*

2. Vide the Avesta-Pahlavi *Vendîdâd*, Fd. XIX, §§ 1-4., According to Darmesteter: "Bûiti is identified by the *Larger Bûndahishna*, with the Bût, the idol worshipped by Bûdâsp (a corruption of Bodhisattva). Bûiti would be, therefore, a personification of Buddhism, which was flourishing in Eastern Irân in the two centuries before and after Christ. Bûidhi in Fragard XI. may be another and more correct pronounciation of Bodhi." For this quotation refer to S. B. E., vol., IV., p. 209.

3. *Nihân-rûbishna*, lit., "secretly-moving." The text may be otherwise read thus: *Bût shaêdâ va Sîj î nihân-rûbishna î fradîptâr.* "The demon Buiti, and the thievishly moving (demon) *Sîj* (pestilence), who (is) deceitful." To *Sîj* comp. Av. *Ithyêjangh*, name of the demon of destruction.

4. Zarathushtra.

my death;' and (contemplating thus) stood up Zarathushtra, walked forward Zarathushtra."

(41) Here was manifested a great miracle to many in that (passage) which speaks thus[1] : " And he, the holy Zarathushtra, lifted up[2] a stone[3] (and) held (it) in (his) hand ; it was of the size of a gourd[4] (*kadûg-masâê*), (and) it was obtained by him from the creator Ahuramazda, (namely) the divine[5] (word) *Yathâ-ahû-vairyô.*"

(42-43) And one (miracle was) this which was manifested not only[6] in the kingdom of Irân to the Irânians, but in every land and to every race, (namely) the breaking of the bodies of the demons, (and) the loud intonation[7] of the *Ahûnavar* by Zarathushtra ; just as that (passage) which speaks thus : " I admire the help (*châr*)[8] of the glory of the Kayâns, wherewith the holy Zarathushtra was highly associated[9] through (his) high-thinking, high-speaking (and) high-activity about the Revelation, who was the holiest of all embodied existences in holiness, the best sovereign in ruling, the most splendid in splendour, and the most glorious in glory. (44) And on observing (his) splendour (*vîn-âv-dâkîh*)[10] the demons have already[11] fallen down ; and on beholding (his) splendour their stinging and biting habits[12] have passed away[13] ;

---

1. Pahl. *pavan zak î yemalelûnêt.*
2. Reading : *frâjyât* (from Pahl. *frâjîtan*). Other readings : *frâj-dât,* " gave back," " put forth ; " and *frâjisht* or *frâjîst* " most elevated."
3. *Kaspâ,* the Huzvaresh synonym of the Pazend word *sag,* " stone."
4. DP., *kadag-masâê,* " of the size of a hut; " better *kadûg-masâê,* " of the size of a gourd."
5. *Maînûg,* "spiritual," " divine," " inspired."
6. *Lâ aêvag-ich.* 7. *Frâj-srâyishnîh.*
8. Comp. Pers. *bî-chârah,* " helpless."
9. *Madam levatâ yehvûnt.*
10. The word is composed of *vîn* " sight ", and *âv* " splendour " and *dâkîh,* " gift" ; lit., it means " seeing the halo of splendour."
11. *Pîsh min zak,* lit., " before that."
12. Comp. Mod. Pers. *mâyah,* " a stinging or biting animal."
13. Reading *frûnîtan,* comp. Avestic rt. *fru,* " to go or pass away." It might be *naflûnît,* Pahl. *naflûnastan,* " to fall down."

and their licentious indulgence[1] has been withdrawn from men on beholding (his) splendour ; on account of that the injurious ones[2] deplored, (and) they the demons deplored most violently.[3] (45) To them was chanted the *Ahûnavar* by the pious Zarathushtra,[4] (and) all the demons have been buried and concealed[5] in the earth (thereby) [that is, their bodies have been entirely shattered]." (46) And it is declared that they after the shattering of their bodies, have been unable to come forward and cause destruction in the world as embodied demons ; their concealed nature[6] having become apparent to mankind, men thoroughly recognised them, (and knew) that they were no angels but demons.

(47) Zarathushtra divulged[7] unto mankind by the words of Ahuramazda, how in this (passage) of the Revelation He spoke unto Zarathushtra in (the form of) a question (*gûbishnîh*), namely : " How in the material existence do mankind regard demons as exalted as *dastûrs*[8] ? how are they that say that they ought to regard (them) as *dastûrs* (or head-priests) ? " (48) And Ahuramazda (further) spoke unto Zarathushtra thus : " O Zarathushtra ! how do those who are good[9] men,

---

1. Comp. Av. *jah, jahi.*

2. Comp. Av. *Snâvidhaka,* the name of a giant who caused injury and destruction in this world. It is sometimes used as a common noun in Pahlavi, and signifies " a destructive demon ." According to West, the Pahlavi word is probably intended for *shnâyân* " hearing," or it might be an approximate transcript of the Av. *snaŏdhentish,* namely *snôdîyân,* meaning " weeping."

3. *Stahmagîhâtar,* lit., " more oppressively or tyrannically."

4. West : " By the *Ahûnavaîr* which the righteous Zaratûsht chanted aloud to them."

5. Pahl. *khazît* for *khazîtak*; comp. Mod. Pers. *khazhîdah* " concealed," " lying hid.". It might be read *nigân va apaêtâk.*

6. Reading : *nihân haêmîh.* West : *yazadân haêmîh,* "of the nature of sacred beings."

7. Better *vishûft,* Mod. Pers. *gushûft,* "opened," or " revealed."

8. The chief authorities in religious matters.

9. Here such men are ironically called " good." They are rather the greedy and avaricious people who go to worship demons, because of the deceitful attraction towards the demons by the affirmative replies of the latter to grant every asking, demand and wants, fair or unfair, of their worshippers.

regard demons as exalted? and how are they? to whom (*aîgh*) whatever they say, the demons (reply to) thus: 'We will do (it)' for you'; (and) whatever they ask the demons (reply to) thus: 'It will happen to you.'"

(49) Thereupon Zarathushtra spoke thus: "Only for that[1], O Ahuramazda! mankind run to that (place) which is a desert-plain[2] uninhabited,[3] where no one stays from the passing away[4] of light until sunrise[5] approaches, when (it is) two *hâsras*[6] of night and behind[7] (it), [or from after the time of sunset until the time of their returning (there) together[8], (that is,) when two *hâsras* of night have passed,] where they hear no noise of work, nor voice of men nor dogs[9]. (50) Then as to that[10] they say on returning back (to their country), thus: 'There[11] we have conferred[12] with the demons; when we solicit[13] from them kingship and leadership, they give that to us; when we solicit from them ownership of flocks[14] and opulence, they give that to us.'"

---

1. *Barâ pavan zak.*

2. *Vishkar-dasht.* For the use of the word *vishkar*, "a jungle," see Bk. VI., E., chap. XXX., § 11, p. 18, l. 3. It is the Pahlavi rendering of the Av., word *skairya*, "a hunting ground." Refer to the *Vendîdâd*, Fragard VIII., § 95.

3. *Amânishna*, "without dwelling places," "unpopulated," or "lonely."

4 *Franâmishna*, Av. *fra-nam*, "to bow down (and depart)."

5. *Hû-vakhsh*; comp. Av. *hacha hû vakhshât â-hû frâshmôdâtôit*, "from sunrise to sunset,"

6. In the *Pahlavi Pâzend Frahang* the word signifies a measure of time, about one hour and a half. In the Avesta *hâthra* is used to denote a measure of space, equal to one Roman mile. The Pahlavi text here means that demon-worshippers haunt such a lonely place in search of demon-gods, not before it is 10 or 11 o'clock in the night, but even later than that.

7. Pahl., *lakhvâr*, that is, "after." 8. *Vad ôl ham-vartishnîh.*

9. That is, they frequent a place that is very quiet, in the middle of the night.

10. That is, as to the benefit accruing from demon-worship.

11. In such and such a place. 12. *Ham-pûrsît.*

13. *Jadyîm*; comp. Av. *jad*, "to request," *jaidhyêmi*. The Dînkard in this sentence first reads it *zadyîm*, and afterwards *jadyîm*. The latter reading is correct. 14. *Pâh-âômandîh* "possession of cattle."

(51) (Thereupon Ahuramazda spoke thus:) "How can they do such a thing for them? that is, how do the gifts frequently reach (*yehabûnt yehabûnt*) them?[1] so that they speak thus 'It has come to us'"

(52) Thereupon spoke Zarathushtra thus: "They speak[3], O Ahuramazda! about that prosperity[2] differently[3]; there is some one who speaks thus: 'Always after that[4] I have been possessing more men and herds[5], (and thus it will be) so long as I am in communication with the demons;' and there is some one who speaks thus: 'Always after that I have been continuing worse, and more ill-famous[6], (and thus it will be) so long as I am in communication with those demons;[3] since they possess the entire living[7] for themselves from the demons, [that is, when their different sorts of lives,[8] whatever they may ask for, are owing to the demons].'" (53) And he, Zarathushtra, (further) spoke thus:—"So they speak about it[9], O Ahuramazda! 'You should observe very closely[10] that (when) anybody of us (demon-worshippers) gets perverted[11], either he laments for the same[12] [that is, he keeps (his) head down on his chest (*ôl kanâr*)], or he repents for it [that is, he sees only on one side], or he falls down full of pain,[13] and in that (condition)

1. That is, how can the demons grant all the gifts asked for, every now and then, by the demon-worshippers?

2. Reading: *âvâtîh*. Another reading: *âzâtîh* (Av. *âzâta*) "generosity," "nobility." 3-3 *Jvît yemalelûnd*.

4. That is, after my communion with the demons. 5. *Ramag-âômandtar*. 6. *Dûsh-gadâ-âômand*.

7. *Barâ yehvûnishnûh yakhsenûnd*; West: "they possess a full subsistence for themselves

8. Lit., "when they live differently owing to the demons, as to whatever they ask for." 9. Lit., "So they speak about it, thus"

10. *Parûn barâ nigîrît*; comp. Av. *parenangh*, *paru* "abundant," "much." West: "further."

11. *Lakhvâr vardêt*, comp. Mod. Pers. *gashtan*, "to go away," "to be converted, or perverted."

12. *Ol ham mûshêt*; see the use of the word *mûshêt* in vol. XIII., Bk. VI., E., chap. XLV., § 21, p. 35, l. 10.; Mod. Pers. *mûsh*, "grief," "lamentation."

13. *Barâ bîsma aûftêt*, comp. Sanskrit *vishama*, "painful," "frightful." West: "only pleasantly cast down (*barâ basîm aûftêt*)."

the demons[1] push (him) away from (receiving) the help[1] (which is) for mankind (from the good spirits).'"

(54) Thereupon spoke Ahuramazda thus: "Just as it is desired by thee, O Zarathushtra! observe thoroughly (*barâ*) thy life,[2] upwards from the head, and downwards from the shoe,[3] and on thy two different sides,[4] and thou shouldst produce[5] (fruits) before and behind, and on all sides; because we do not ask (*jadyîm*) from thee everything only clandestinely,[6] just as the demons (do) from mankind. (55) Besides, the demons, when they rush forth with a strong league,[7] draw away[8] (mankind) only surreptitiously. (56) Even on towards thee, O Zarathushtra! the *drûj* will rush forth, a female, golden-bodied,[9] and full-bosomed[10] [that is, she has put on a bosom-protector[11]]; and she will rush to seek[12] companionship[13] of thee, a female, golden-bodied, and full-bosomed, to seek conference with thee, (and) to seek co-operation[14] with thee; (but) thou shouldst not grant her companion-

1-1. *Min avâgîh. . .shaêdâ barâ nas'hûnd.*

2. *Haîtî(h) î lak barâ nigîr.*

3. Pahl. reading: *zîrîh regalâ* (corrected from *lêlyâ va regalâ* in the manuscript DP.); comp. Mod. Pers. *zîr-pâ*, "a shoe". West: "the sole of the foot."

4. West: *arik kûstak va kûstak*, "afar on various sides."

5. Reading: *zâyâê*; comp. Av. *jan*, Pers. *zâyîdân*, "to bring forth," "to produce," "to come forward." It can be read *zadyêâê*, comp. Av. *jad*, "to beseech," "to solicit;" hence West: "thou shouldst beseech."

6. Lit., "in a surreptitious manner" (*pavan avînâvdâkîh*). The demons are here supposed to persuade their worshippers to fulfil their evil objects, generally in the darkness of night, secretly and not openly.

7. *Pavan frâj bandishnîh*, "with strong ties," "strongly united."

8. *Barâ nas'hûnd.* 9. *Kerpa zarîn.*

10. Comp. Pers. *pûr-sînah.* It may be read *vakad kerpa zarîn-pûsîn*, "a female person with a golden crown;" comp. Av. *zaranyô-pusa.* But the latter idea does not accord with the context of the whole passage.

11. That is, "a bodice;" Av. *fshatâna-pâna*; Mod. Pers. *pêstân*, "the breast," and *pân, bân*, "protector." West: "a bodice."

12. Comp. Pers. *justan, aorist zây;* Av. *jad*, "to beg."

13. *Ham-hakhagîh*, Av. *hakha*, "a friend;" Pers. *ham-khwâh* "a fellow-citizen." 14. *Ham-kertârîh.*

ship nor conference, nor shalt thou order her to do any work; thou shalt recite aloud that triumphant (sacred) formula, the *Yathâ-ahu-vairyô*, in order that she be reversed downwards to (her) end.[1] "

(57) Onward walked Zarathushtra, towards the world that was full of habitations and friends, in order to observe thoroughly the life of embodied existence which belonged to himself[2]; then he met the *drûj* who was seated near a garment[3]—the garment which was deposited (there) by him[4] when Vahumana was leading him[4] to the conference[5] (with Ahuramazda)—a female, a person ornamented with gold, and full-bosomed; and she solicited from him companionship and conference and co-operation; and she murmured[6] thus: "I am Spendârmat.[7] "

(58) And Zarathushtra spoke to her thus: "But I have seen her, who (is) Spendârmat, on a bright day that was cloudless,[8] and that Spendârmat seemed to me fine[9] behind,[9] and fine in the front,[10] and fine all round[11] [that is, she was fine on all

---

1. *Ôlâ ôl âkharîh frût vashtan;* comp. Mod. Pers. *frû-gashtan.*

2. Pahl. *zak khâpishna,* "that (was) his own," when Zarathushtra returned to this world. Comp. Av. *khâpaithya* or *hvâpaithya* in *paitish nmânêm yim hvâpaithîm* (see *Yasht* V, § 62). West: *khâpishnô,* "a beaten track."

3. *Adîn ôl drûj frâj mat, amat* (for *mûn*) *pavan nazdîkîh î jâmak yetibûnast.* 4. Zarathushtra.

5. To the first conference with Ahuramazda.

6. Comp. Av. *dantan,* "a tooth." Pers. *dandîdan,* "to mutter to oneself in anger," "to growl." Another reading: *davyît,* Av. *davata.* The Pahl. word might otherwise be read *gandît*; comp. Av. *gainti, gan,* Pers. *gandîdan,* "to stink," "to putrefy," "to make a false statement."

7. Av. *Spenta-Ârmaiti,* the archangel presiding over the piety and humility of females, etc.

8. *Baên zak î raôshna yôm î an-avar.* As to *an-avar,* comp. Av.-Pers. *abar*; hence *an-avar,* or *bî-abar,* means "without clouds."

9-9. Comp Pahl. *hû-avârûn* of which *hû-avrûn* here used is a variant.

10. Reading: *hû-pargûn*; comp. Av. *pairi-chithît,* "before," "in front of."

11. Comp. Av. *tarascha, tarô.*

sides]; (now) turn your back,[1] so that[2] I may know if thou art Spendârmat."

(59) Thereupon the *drûj* spoke to him thus: "O Zarathushtra, the descendant of the Spîtâmas! as we are of those who (are) females, that are handsome in the front side and badly ugly from behind, (therefore) do not order me (to turn my) back." (60) After she had (so) squabbled (*patkârît*) a third time (with him,) the *drâj* turned towards (her) back,[3] whereupon[4] Zarathushtra observed her from behind,[5] when (there) stood[6] hard *nasâ* matter[6] under the interior opening,[7] (which was) full of biting reptiles (*gaz*)[8] and leeches (*khûn-jalâg*)[9] and lizards (*kalbug*)[10] and centipedes (*pazgug*)[11] and frogs (*vazaga*).[12]

(61-62) Thereupon, the triumphant formula, (namely) the *Yathâ-ahu-vairyô*, was loudly recited by Zarathushtra, then that *drûj* was confounded[13]; and Chêshmak the Karapan rushed forth, and while he was in a decaying state,[14] he muttered thus: "The injury from here[15] (is) such as has overpowered[16] me; why (*mâ*) is it thought by thee that thy world (is) more delightful than that of the heroes of any description (*mâ*) who, through (thy) striking, go to hell? I (too) proceed more joy-

1. *Âkharîh frût vart.* 2. *Aîgh* is here inserted by me.

3. *Ôî âkharîh frût vasht.* 4. *Azash.*

5. *Bâtar*, compare Chaldæ, *bâtil*, "behind," "through"; Arabic *bâtin* "interior," "private."

6-6. *Amat hikhra-suft yegavîmûnât:* comp. Av. *hikhra*, and Pers. *suft*, "hard."

7. Pahl. *andarg-gasht.* 8. Av. *azhi*, Pers. *gaz*, "a snake."

9. Reading: *khûn-jalâg*; comp. Mod. Pers. *zalûk* or *zalû* "leeches." Lit., "blood-sucking (reptiles)."

10. Comp. Av. *kahrpu*, Pers. *kalpag.*

11. Comp. Mod. Pers. *pazg*, "a centipede."

12. Av. *vazaga.* This is an allegorical representation showing how Zarathushtra was tempted by vicious and wicked women in this world, how corrupt and filthy the latter were, and how the prophet withstood their temptations by the help of his holy conscience.

13. Reading: *nasît*; comp. Av. rt. *nas*, "to decay," "to grow weak."

14. *Nasishnîh*, from the same root. 15. That is, from this world.

16. *Vandît*, Av. rt. *van*, "to conquer."

fully in (*madam*) my world in my embodied life,[1] so that thou art deceived as to thine (*lak râê*) by deceits from me[2] in thy embodied life.[3]"

(63) And Zarathushtra divulged this secret to mankind,[4] the test of themselves and through it the knowledge of the demons were manifested to humanity also by a great miracle of like nature[5]—(namely), the visible rushing of the demons in this world before Zarathushtra, the shattering of their bodies by Zarathushtra's loud-chanting of the Revelation declared by the Avesta, which king Vishtâspa and the people of his age accepted as truth—and if this had not been so, Vishtâspa and those of (his) generation would not have accepted the Avesta, of which such a (truthful) nature is manifested therefrom, considering it[6] to be false, and it would not have survived to us.[7]

(64) One (miracle was) this which was also associated (*levata*) with the cognizance[8] of Zarathushtra from the Revelation about the evil of the perverted religion[9] of Zâg,[10] who was full of damnation,[11] (and that) of the Karapans of Vishtâspa, and many other Kaîs[12] and Karapans that (were) at the court of

---

1. *Pavan tanû khayâ.*

2. *Barâ fradîpt min afam.* 3. *Aîgh-at pavan tanû khayâ*; lit., "that is, in thy material life."

4. The Prophet revealed unto mankind the danger of vicious temptations in this world, and the test of the good people in the midst of such temptations, and their protection from such temptations by the necessary warning and commandments of the Mazdayasnian Religion. The survival of this Religion up to the present time seems certainly due to its purity, piety and truth.

5. *Min-ich ham-babâ.* 6. Namely, the Avestic Religion.

7. *Oî lenâ lâ patvast havâ-âe*; lit., "it (the Avesta) would not have been now connected with us."

8. *Âkâs yehvûntan.* 9. *Vashtak daênaîh.*

10. Zâg is here the name of a demon. In the *Bûndahishna*, chap. XXXIII., § 5, it is the name of a good person.

11. *Pûr-marg*, "full of death or destruction."

12. Comp. Av. *Kavi* or *Kavan*, he who was blind to the truths of the Zarathushtrian Revelation.

Vishtâspa ;[1] (about) their united action (*hamîh*) for causing the death of Zarathushtra, the fabrication[2] of grievous scandals about him[2] (that were told) to Vishtâspa, and the incitement[3] of Vishtâspa for (causing) his death; and (about this that) he will suffer[4] rigorous imprisonment[5] and punishment by the command of Vishtâspa. (65) Then, too, the intelligence (he received) about his great (*madam*) deliverance therefrom[6], the manifestation of a marvellous act of his, and the remarkable testimony of his attainment to prophetic power ; (and) after the last question (put to God by him) in the ten years that had elapsed (*sachishna*) in (*his*) conference (with Ahuramazda), about (his) lonely departure[7], by the advice and command of Ahuramazda, to the court (*babâ*) of Vishtâspa, and to the ordeal (*var*) of that terrible battle (for the sake of the Religion). (66) About his own superior utterance on the race-course[8] of Vishtâspa, (on) the friendship,[9] power and triumph of Ahuramazda; (about his) invitation of Vishtâspa to the Religion of Ahuramazda ; and besides,[10] the listening of Vishtâspa, on account of his[11] own great wisdom, devotion, and spiritual faith, to the words of Zarathushtra, (what) he[12] should have wished for the establishment of (his) prophetship.[13]

(67) (And) afterwards, too—(but) before the words of Zarathushtra were (completely) heard by him,[14] and the character of Zarathushtra could be understood (by him)—

---

1. *Madam babâ î Vishtâspa.*

2-2. *Vaêrâstan î madam-ash gîrân a-râst* (untruth). West : "the preparation for severe abuses."

3. See the use of the word *sârînîtan* in vol. XIII., Bk. VII., chap. I., § 9. 4. *Yehamtûnêt*, lit., "he approaches to."

5. *Shkaft band*, lit., "strong fetters."

6. That is, from his rigorous imprisonment and punishment.

7. *Aêvatâk fravaftan*, "to stalk ostentatiously alone."

8. *Aspânvar*, "a race-course;" comp. Pers. *aspânvar*.

9. According to the MS., *âshtîh*, Av. *âkhshti*, "peace," "friendliness" ; it mîght be read *ayâdîh*, and mean "remembrance."

10. *Levatâ zak*. 11. Vishtâspa's. 12 Zarathushtra.

13. *Vakhshvarîh andâkhtan râê*. 14. Vishtâspa.

owing to the poisoning of the mind[1] of Vishtâspa against[2] Zarathushtra by Zâg, who was deadly,[3] and the rest of the Kîgs and the Karapans, through back-biting[4] and sorcerous acts, (there was) for Zarathushtra (then) the consignment[5] by him[6] to the punishment of a prison[7], as it is expressed in the words of Zarathushtra, thus:—"I have thoroughly replied to their 33 enquiries,[8] and I have fastened (the mouths of) 33 of them, (that is), I (have fastened) with 33 fetters the cruel ones, who were wicked and demon-worshippers; (68) (but) as to me, the weight[9] of the evil-vindictive[10] ones rendered useless[11] the strength of (my) legs; as to me the weight of the evil-vindictive ones rendered useless the vigour of (my) arms; as to me the weight of the evil-vindictive ones rendered useless the hearing of (my) ears; as to me the weight of the evil vindictive ones rendered useless the sight of my eyes; my bosom was thrust inward upto the back[12] [that is, I

1. *Sîjînîtan î Vishtâspa madam Zaratûhshtra.* Comp. Av. *ithyêjangh* "destruction," Pahl. *sij*, "pestilence," "infection." It may be read *dîpînîtan* or *dîvînîtan*, "to demonize;" Av. rt. *dab*, or *div*, "to deceive."

2. *Madam*, lit., "about".

3. *Pûr-marg*, lit., "full of death or destruction."

4. *Spazgishnaîhâ*, Av. *spazga*, "slander."

5. *Avispârtanî*. 6. Vishtâspa.

7. *Band pâtfrâs.*

8. Lit., "I have spoken excellently (*madam*) to their 33 interrogatories." His replies to the religious enquiries of those thirty-three Kîgs and Karapans, were so cutting and appropriate that their mouths were as though fettered or locked up.

9. Reading: *sang*, Av. *asenga*, Pers. *sang*, "a stone," "a weight." West's reading: *sûd*, "hunger."

10. Reading: *dûsh-vaîlag-kash;* comp. Mod. Pers. *vaîl-kash*, "a vindictive person," According to West, "*gushn-gîrâîh*, 'manhood's inclination,' perhaps *dûshvîrâîh*, 'bad provision.' He was left to starve to death in prison."

11. Reading: *ankârtan*; lit., "to render (any physical part of a body) useless."

12. Pahl. *afam barâ sînak ôl parshti madam avgûndît.* Meaning that, by the distress brought on him by the malignant Kîgs and Karapans, Zarathushtra suffered starvation, whereby his body became so macerated that his breast-bones almost touched the spine like an utterly famine-stricken man.

withdrew[1] towards the back], from the heavy affliction[2] caused by the weight of the evil malignance (*dûsh-vaîl*) of the deadly ones."

(69) And here owing to the brave endurance[3] of Zarathushtra, single-handed[4] he faced[5] the terrible combat against evil[6]; there, in the manner written (above), became manifest the fall[7] of his life into so much punishment[8] from hunger[9] and thirst,[9] and from heavy fetters (and) other afflictions—against which (there is) a guardian[10] in the natural vigour of the man, (and) which (afflictions) are not divinely destined[11]—(then) a great miracle was manifested to Vishtâspa the king and his heroes,[12] when his (Zarathushtra's) body was found[13] by them in full-glory in the midst of distortions (*shkaftîh*) and imprisonment, and of his other afflictions of a life of prolonged starvation.[14]

(70) One (miracle was) that which was designed[15] by the good spirits for the purpose of delivering him[16] (Zarathushtra) from that awful hardship,[17] (when) a life-possessing body of

1. *Aîgh-am lakhvâr yegavîmûnât.*

2. Reading: *avar-khastishnîh*; comp. Av. rt. *khad* "to beat," "to extirpate;" Pahl.-Persian *khastan*, "to wound." West's reading: *padgashtagîh*, "transformations."

3. *Takîgîh*; comp. Av. *tanjishta*; Mod. Pers. *tag*, "brave," "powerful."

4. *Pavan aêvatâk*, "undefended," "standing by himself."

5. *Sâtûnt*, "walked or proceeded towards."

6. *Ôl agîh*; comp Av. *agha*, or *aka*, "bad," "evil."

7. *Patûtan*; Av. *pat*. "to fall." 8. Av. *paiti-frasa*, or *paiti-frasha*.

9-9. Reading: *sud va tashna*. It may be read: *sang i vadagân*, "the weight of the evil ones."

10. Meaning, the virtue of endurance; comp. Pers. *pad*, "a guardian," and *Pahl. patâyîtan*.

11. *Baga-dat*, for *baga-dâta*; see my edition of *Dînâ î Maînûg-î-Khratû*, chap. XXIV. (*bâgûk-bakhta*).

12. Reading: *yalêgân*; comp. Pers. *yal*, "a hero."

13. *Vindât*, Av. *vind*, "to obtain." Reading according to DP., *amat-shân dât*, "was presented to them," "was offered to them."

14. *Dêr a-khûrtârîh zîvandak.*

15. *Andâkht*; it may mean "conceived," "contemplated."

16. *Ôl vahâna î bûkhtîshna î ôlâ.* To *vahâna* comp. Pers. *bahânah.*

17. *Min shkaftîh*, lit., "from a confused condition, or from bewilderment."

an ungelded bull[1] was invisibly (rendered) by them[2] lifeless; (and) afterwards in the great session[3] of Vishtâspa and the conference[4] of the world Zarathushtra, through the strength and faith[5] in what is the true Word[6] (of God), restored the same body to life,[7] just like the miracle about the shining horse[8] of Vishtâspa, which is mentioned in the sacred text.[9]

(71) One (miracle was Zarathushtra's) foretelling[10] and disclosing[10] through(his)spiritual insight[11] what was in the minds[12] of king Vishtâspa and of the people of (his) country, and, likewise, several other valuable[13] (*chabun*) private matters.[13]

(72) One (miracle was that) several objects of vicious[14] delusions[14] which had been practised by means of sorcery

---

1. Reading: *jân-âômand tanû bikhêdra*; comp. Av. *bikhedhra*, Pahl. *bûkhêdrak*, "not castrated," (see *Vendîdâd*, Frag. XIX., § 21). The author refers possibly to the purely white bull used in certain religious ceremonies by Zarathushtrian priests.

2. Namely, by the good spirits. According to DP., *a-zîvandak va a-paêtâk yehvûnt*, "became lifeless and imperceptible."

3. Comp. Pers. *nishast*. 4. *Hanjamana*.

5. *Vâvarîganîh*, "belief," "admiration;" comp. Av. *var*, "to put faith in," "to venerate;" Av. *vâurayâ*, *vâvar*, *vâûr*.

6. *Zak î râst milayâ*.

7. *Ham-tanû navak lakhvâr kart*; lit., "renewed again the body (to life)."

8. Reading: *aspa î shaêta*; comp. Av. *khshi*, "to glitter;" *shaêta*, "affluence." The passage here alludes to the marvellous curing of Vishtâspa's horse by Zarathushtra. This miracle is described in detail by the Persian *Zaratûsht-nâmah*.

9. Comp. Av. *sravangh*, "the (Avesta) sacred text," and Av. *dis*, Skr. *dish*, 'to show," "to exhibit." It may also mean: "which is demonstrated in a remarkable passage."

10-10. *Gûftan va âshkârînîtan*. 11. *Maînû-vînishna*. 12. *Mînishna*, "thoughts."

13-13. That is, they were divulged by him. *Nihûftak chabun* might, otherwise, mean "mysterious (spiritual) wealth."

14-14. Reading: *vad-jamâs*; comp. Pers. *bad-jamâsh*, "evil or wicked deceit."

by Dahâka in Babylon[1]—through the greediness[2] whereof mankind had come[3] to the worship of idols and, consequently,[4] there was destruction of the world,—were[5] entirely dispelled and rendered inactive[5] through the proclamation[6] of the triumphant words of the Religion by Zarathushtra, (namely) those[7] (words that were) opposed to that sorcery.[7]

(73) One (miracle was) this which was manifested with the miracles that[8] are attributed to Zarathushtra,[8] in the controversy[9] on the Religion with the famous sages of the region[10] (of Khanîras), who were well-known[11] in the world for (their) learning (and) contributors[12] to the sacred texts,[12] (and who were) among those that (were) the most awful opponents[13] of the most

---

1. *Bâvîr;* comp. Av. *Bawri,* "Babylon," in *Yasht* V., § 29, and *Yasht* XV., § 19. According to Darmesteter (*Etudes Irânniennes,* II, 210), "the usurper Azi, being a non-Aryan, was identified with the hereditary foe, the Chaldæan; the name Babylon united in it, at the same time, a dim historical record of the old Assyrian oppression, then shaken off and forgotten, and an actual expression of the national antipathy of the Irânians for their semitic neighbours in Chaldæa. After the conquest of Persia by the Musulmâns, Azi was turned at last into an Arab. The original seat of the Azi-myths was on the southern coast of the Caspian Sea." According to *Yasht* XV, § 19, Dahâka built *Kvirintem duzitem,* his palace of Kvirinta, called *Kuleng-dîs* by Hamza, and *Dizukht* by Ferdausi in the *Shâh-nâmah.* Azi-dahâka used to take refuge frequently in this "accursed" fortress of Babylon.

2. *Pavan zak nîyâzânîh.*

3. *Mat yegavîmûnât.*

4. Reading: *azash.* According to DP., *vakhsh,* "increase;" so according to West: "(and its) increase was the destruction of the world."

5-5. *Hamâk vishûpîhast va akârîhast.* 6. *Frâj gûftân.*

7-7 *Zak patîrak zak yâtûkîh.* 8-8 Pahl. *î min Zaratûhshtra.*

9. *Patkâr.* lit., "contest;" here "public argument," or "debate."

10. *Kaêshvar;* Av. *karshware.* 11. Comp. Pers. *âshnâ.*

12-12. Reading: *srûb bâj girâyagân;* comp. to *srûb* Av. *sravangh,* "the sacred test," and to *bâj* the Old Persian word *bâji,* "tribute" (in the Behistâna Inscriptions, col. I., § 19), Av. rt. *baj,* Skr. *bhaj,* "to allot;" Pers. *bakhtan.* Hence *bâj-girâyagân,* lit., means "those who are inclined to pay a tribute (to literature)."

13. *Shkaft patkârtar.*

deceitful doctrine, (and) whose desire (was) for freeing themselves from (that) most deceitful religion (of theirs); to them (there was then) the intelligible[2] manifestation of the truth (by Zarathushtra), and the making of king Vishtâspa and of all those sages[3] certain[4] as to the truth of the Religion. (74) (It was then that) Ahuramazda sent[5] some,[6] (namely) Vahumana, Ashavahishta, and the propitious Fire (Bûrzînmitra[7] to this world), for (creating) peace of mind[8] in Vishtâspa as to the true prophesying of Zarathushtra and as to the wish of Ahuramazda for the acceptance of the Mazdayasnian Religion by Vishtâspa, and for the propagation (thereof) in the world.

(75) The miracle which was revealed to Vishtâspa and the people of (his) region—both through the flight[9] of those Ameshaspentas down from the sky to the earth, and in their entrance into the residence of Vishtâspa—(was) like this which the Religion mentions thus: "Then He, Who is the creator Ahuramazda, spoke to them, (namely) to Vahumana, Ashavahishta, and the propitious Fire of Ahuramazda, thus: 'Proceed, you who are Ameshaspentas,[10] on to the residence of Vishtâspa, who has the resources[11] of cattle (and) who is pre-

1. *Zak dîbzagtar gûbishna*; lit., "the most deceitful words," meaning the doctrine of the demon and idol-worshippers of the age. Comp. Av. *diwza*, "fraud," rt., *diwz*, "to deceive" (see *diwzat hacha* in *Vend.* XVIII., 1 *seq.*,)

2. *Dânishnîk*. 3. Who are referred to above.

4. Lit., "doubtless." 5. *Shedrûnîtan*, "sending," "mission."

6. *Chand* (of the Ameshaspentas).

7. See the *Selections of Zâdsparam*, chap. XXIII., § 7.

8. *Pavan âshtîh, i.e.*, "for producing a stronger conviction" in Vishtâspa, and for helping him and his council of sages to believe in the truth of Zarathushtra's prophecy, and in spreading the same throughout the world. 9. *Vâzitan*, Av. *vaz*, "to move," "to fly," "to drive in a carriage."

10. *Amesûspend-ît* for *Amesûspend havâ-ît*.

11. *Afzâr*, means "resources or means;" also it is used in the sense of "a faculty or aptitude for a special kind of action." According to DP., "who possesses the resources of cattle," signifying that he had abundant financial resources. In Avestic Irân payment was generally made in cattle, and not in coins.

eminently (*frâj*) renowned in distant countries,[1] for the divine guidance[2] (of Vishtâspa) towards this Religion [that is, until he shall stand entirely (*barâ*) for this Religion]; and as to the utterance of the replies (to them)[3] of the holy Zarathushtra of the Spîtâmas, for (causing) the acceptance by them[4] of that utterance.[5]' (76) The Ameshaspentas proceeded on to the residence of Vishtâspa, who had the resources of cattle (and was) pre-eminently renowned in distant lands, (when) the radiances of their bodies[6] in that lofty mansion, owing to their great vigour and triumph, seemed to that Vishtâspa all heavenly[7] light; this (then happened) that, when he was thus looking upon it, the great Kaê-Vishtâspa trembled,[8] he who (was) the premier[9] trembled, he who (was) the chieftain over all[10] became dizzy,[11] (and) he who (was) an aristocrat[12] (was) like the driver of a chariot-horse.[13]

1. Reading: *î dûr frâj nâmîk.*

2. *Avar-âstishnîh;* comp. Pers. *bar-âstâ,* "a skilful guide." It may be read: *avar-hastishnîh,* "faith," "reliance," "superior life."

3. The replies made by Zarathushtra, during the controversy on the Mazdayasnian Religion, to Vishtâspa and the sages of his kingdom.

4. *Zyashân,* "by them," namely, by Vishtâspa and the people of his kingdom. Perhaps, the plural pronoun is used only for the king.

5. West's reading: *zag shân î zak î gûbishna,* "the nature of those words."

6. Of the bodies of the Ameshaspentas. Comp. Pers. *deh,* "the human body." 7. *Maînû,* "heavenly."

8. Comp. Pers. *larzîdan,* "to tremble."

9. *Pîshak;* lit., "he who (was) in the front, or (was) the first in rank."

10. *Ôlâ harvispa pat;* lit., "he who (was) above all," or, at the head of all.

11. *Gardîhêt,* lit., "was tumbled down; comp. Pers. *gardîdah,* "revolved."

12. *Ôlâ min avartar naêmak,* lit., "he who (was) from the highest quarter."

13. He was as stupefied as though he was an ordinary driver of a chariot-horse. To the Pahl. word *ras,* comp. Av. *ratha.* Owing to the awe-striking radiance of the Ameshaspentas, Vishtâspa and all his courtiers were highly thunderstruck, and they began to tremble with awful fear.

(77) "And he, the Fire of Ahuramazda, addressed (them) in a manly speech[1], thus :—' Fear not; because for thee, O exalted Kaê-Vishtâspa ! (there is) nothing to fear about[2]; they (the Ameshaspentas) have not come to alarm[3] thee in (thy) residence, nor have they come to alarm thee in thy residence as lawful[4] and expert[5] envoys[6] of Arjâspa,[7] nor have they come to alarm thee in thy residence as the 2 Khyaônas of Arjâspa, who demand offerings and tribute[8]; nor has come to alarm thee in thy residence the injurious thief[9], who is all-plundering[10], or the dog of a bandit.[11] (78-79) We[12] are three, who have come to thee,[12]

---

1. *Zak î vîrân gûbishna.* Comp. Av. *vîra,* " a manly person."

2. *Mâ-at lâ madam tarsishna.*

3. Better reading : *tarsânîtan* ; Av. *teres,* " to fear."

4. Reading : *â-dâtak,* " appointed," or " lawful ; " according to West, *ayâtak,* " reminder ; " according to DP., *âshtak,* " friendly, " or " peaceful."

5. *Avarkâr.* 6. *Paêtâmbar.*

7. *Arejat-aspa* of the Avesta, the king of the Khyaônians. He is mentioned in *Yasht* V, §§ 109, 113, 116 ; *Yasht* XVII, 50; XIX, 87. The allusion is to the envoys, Vidrafsh and Nâmkhvâst, who were sent by Arjâspa at the court of Vishtâspa, for the purpose of compelling the latter to abjure the new Zarathushtrian Mazdayasnian Religion. The refusal of Vishtâspa and his brother Zairivairi (Zarîr) to do so, resulted in the famous war between Vishtâspa and Arjâspa, which ended in the entire victory of the army of Vishtâspa over the Khyaônians. This " war of the Religion " between Arjâspa and Vishtâspa is described in the Pahlavi treatise entitled the *Yâtgâr-î-Zarîrân.*

8. Comp. Pers. *bâj va sâv.* This expression is off and on mentioned by Firdausi in his *Shâh-nâmah.*

9. Reading : *dûj î khûstâr ;* comp. Pahl. *khûstan,* " to wound." According to DP., the word can be read *sag,* which may denote the figure 60 in Pahlavi. Considering the figure that follows, it might be read *se,* " 3." West's translation runs thus : " and (there has) not come, for alarming thy abode, the all-overpowering thief who is an injurer, (or) the dog who is a highwayman."

10. DP. *tarînîtâr,* better *tarvînîtâr,* which is the Pahlavi rendering of the Av. *hâm-vaintyâô* in the *Sirûzah Yasht,* § 2 (see also *Âfrîn î Rapithvina,* § 3). Av. *hâm-vaintyâô,* means " victorious.," "overpowering ; " rt. *van,* " to conquer."

11. Reading : *râsdâr* ; comp. Pers. *râhdâr,* " a robber, " " a bandit."

12-12. *Se havâ-îm mûn-at mat.*

in (thy) residence outside[1] (the heavens, namely), Vahûmana, Ashavahishta, and the Fire of the propitious Lord[2]; of these thy knowledge[3] is most wisely most unprejudiced[4]; if thou shouldst help[5] (thy spiritual) vision[6] [that is, if (spiritual) wisdom is in thee], (you will perceive that) this world requires[7] the good Mazdayasnian Religion, which proceeds in (its) purity[8] through the recitation[9] of him who is Zarathushtra of the Spîtâmas. (80) Chant[10] the *Ahunavairya*[11], praise piety which is best,[12] and utter no worship[13] for the demons; because the will of Ahuramazda regarding thee is the exaltation[14] (by thee) of this Religion, and as (it is) the desire of those Ameshaspentas, and (also) the desire regarding thee of the other Yazatas (sacred beings), who are judicious[15] and pious. (81) And if you praise the good and pure Religion of the holy Zarathushtra of the Spîtâmas, (then) as the gift[16] (and) as the recompense (thereof) we will give to thee a kingship and sovereignty of a long duration, and[17] a long life which (is) a life of 150 years[17]; we will

---

1. Reading: *tarashcha*, comp. Av. *tarô*, *tarascha*, "through," "beyond." West: "over to thy residence."

2. *Ahuramazda.*

3. Referring, to the knowledge which Vishtâspa received from Zarathushtra about the Ameshaspentas.

4. Pahl. *rastaktûm*, comp. Pers. *rastah*, "liberal," "free."

5. Comp. Av. *avangh*, Skr. *avas*, "help;" rt. *av*, "to help."

6. *Vînâgîh*, "sight," rt. *dî*, *vîn*, *bîn*, "to see."

7. *Gaêtâ âvâyat.*

8. *Mûn avîzagîhâ sâtûnet*, lit., "which goes onward purely."

9. *Pavan aûshmûrishna.*

10. Aorist imper. *srây*, Av. *sru*, "to sing."

11. The *Yathâ-ahu-vairyô* prayer.

12. That is, chant the *Ashem-vôhu* prayer.

13. *A-âyazishnîh*, in the sense of *gazishna*, "execration." In other words: "denounce execrations on the demons."

14. Comp. Pahl. *afrâjîtan*, from *frâj*; Pers. *afrâkhtan* "to raise."

15 *Shapîr-dahak*, lit., "good-giving." Comp. Av. *hu-dhâongh*, "possessing good sense."

16. Comp. Av. *yâna*, "a blessing," "a gift," West's reading is *jân*, "life," and his rendering i "and as the recompense in this life."

17-17. West: "and the long lifetime of a life of 150 years."

give to thee righteous-speaking [1] and a glorious existence of a long duration,[1] (we will give) constant help in your object,[2] and good superior[3] help in (that) constant helping, and sublime progress[4]; and we will give to thee a son, Peshôtanŭ[5] will be (his) name, (who will be) immortal, (who will be) so without old age,[6] without hunger[7] and without thirst[8]; (who will be) alive and powerful[9] in both the lives of the embodied and spiritual existences.[10] (82) If you do not praise the good and pure Religion of the holy Zarathushtra of the Spîtâmas, as the gift (and) as the recompense (thereof) we will not carry thee on high (to heaven), (but) we will order for thee at (thy) end (that) the vultures[11] who (are) thinking of decaying (bodies),

1-1. Reading: *ashar-sakhûnîh va rayâ hastishnîh î dêr*; comp. Pahl. *ashar-gûbishnîh*. West's reading: "*Aharîshvang* and *Râê-astishnîh*, the equivalents of Av. *Ashish-vanguhi* and *Rasâstât*, who are spiritual personifications of the qualities (integrity and rectitude) mentioned in the text."

2. *Kâmak*. 3. *Madam*. 4. *Afrâj-sachishnîh*.

5. The son of Vishtâspa, born long after this prophesying of Zarathushtra (see chap. IV., 12). He is named Peshôtanu in the *Vishtâspa Yasht*, 4. He is mentioned in the *Bûndahishna*, chap. XXIX., 5; *Vahûman Yasht*, chap. III., 25-32, 36-42, and 51-52. Sections 26, 37 and 38 of the *Vahûman Yasht* states:—(26) *Sâtûnêt Naîryôksanga yêzata va Sraôsha yasharûb min shapîr Chakât-î-Dâîtîg ôl Kanga-daêza î Sîyâvakhsha î bâmîk kart, afash kâlâ vabîdûnt aîgh:—"Frâj sâtûn, Pêshyôtanû bâmîk! Chîtrômîyân î Vishtâspân, Kayân gadâ, î Daêna râst vaêrâstâr! frâj sâtûn ol denâ Aîrân matâân î li Aûharmazda dât, lakhvâr vaêrâî gâs va Daêna khûtâêsh."*.....(37) *Va madam yehamtûnêt Peshyôtanû bâmîk, va Âtarô Frôbâg, va Âtarô î Gaôshnaspa, Âtarô î Bûrzîn-Mitra î pîrûjgar, barâ makhîtûnêt zak drûj î kabad-aôj; barâ khafrûnêt zak aôjdîschâr, aîgh nishîmak î shaêdâân; va yazishna frâj sâjênd, barsûm frâj vastarênd, va yezbakhûnd Dvâzdah-hômâst, va stâyênd li Aûharmazda levatâ Amesûspendân; denâ zak levîn yemalelûnam.* (38) *Frâj sâtûnêt Peshyôtanû î bamîk ôl denâ Aîrân matâân, î li Aûharmazda dât, ôl Arvend va Vêh-rût; amat dravandân ôlâ khadîtûnt barâ dâgînând, ôlâ-shân tûmtûmîgân va lâ arjânîgân.*

6. Comp. Av. *zaurva*, rt. *zar* "to decay.". 7. Av. and Skr. *shudha*, "hunger."

8. Comp. Av. *tarshna*, "thirst." Pers. *tishnagî*.

9 Pahl. *sharîtâ*, a synonym of *pâtakhshâ*.

10. *Min ast-âômandân min-cha maînûgân*.

11. Av. *kahrkâsa*, Pers. *kargas*, "a vulture," who is always anxious to find out corpses to feed himself.

will behold thee and devour this (body) of thine, (when) thy blood will reach the earth, and no waters will (then) reach thy body[1].'"

(83) One (miracle was) that which was connected[2] with the faith[2] of Vishtâspa in the Religion through the advent (into this world) of the Ameshaspentas (archangels) as well as their speeches, and, after that, with his[3] distressful[4] anxiety[5] owing to the heavy[6] loss of lives[6] through the bloodshed that (was caused) by the Arêjat-aspa of Khyaôna, and his[7] later defeat[8] beyond[9] the very (district of) Khyaôna; because of the acceptance of the Religion (by Vishtâspa), and continuously (*yaonamîg*)[10] with the intelligent vision causing Vishtâspa to perceive[11] (his) triumph over Arejat-aspa and the Khyaônians. (84) And on account of that most pre-eminent position and harmless[12] sovereignty and splendour and glory owned by him,[13] the simultaneous[14]

---

1. It is a sort of curse on the unbelievers, for whom no water at death will be available for the purpose of purification, and whose blood will be merged in the earth; that is, they will die without leaving any male progeny behind them. 2-2. *Levatâ vâvarîhastan*. 3. Vishtâspa's.

4. *Patîsâê*, comp. Av. *paiti* and *sâ* "to torment." The word is also used in Pahlavi in the sense of "a beginning," hence the rendering would be: "and later on with the beginning of his anxiety." West's reading: *patyasâî*, "obedience." 5. *Han-dîshishna*; comp. Pers. *andishah*,

6-6. Reading: *garân* ("heavy") *ajân* ("lifeless"). According to DP., *garânîgishna*, "heaviness," "burden on the head." 7. Arejat-aspa's.

8. Reading: *pas-darishna*, Pahl. *darîtan*, "to tear," "to defeat," Av. rt. *dere* "to tear." West's reading: *pas-gurdân*, "attendant heroes."

9. Huzvaresh word: *lechadôn*, "beyond," or "across."

10. Comp. Av. adverb *yaônêm*, "perseveringly," "constantly." West's reading: *yômîg*, "daily;" hence it may mean: "daily with the intelligent vision....."

11. Pahl. *nimûtan*. The sentence may be supplemented thus: "One (miracle was) that which (was) connected continuously with the intelligent vision exhibiting (spiritually) unto Vishtâspa (his future) victory over Arejat-aspa and the Khyaônians."

12. Reading: *a-sijishnîg*, "without injury," "without pain." West's reading: *â-sachishnîg*, "unceasing." The latter reading may also mean "progressive" (sovereignty).

13. *Benafshâ-cha*; namely, by Vishtâspa. 5. *Shedrûnîtanî baên ham zîmâna*.

sending of the *yazata* (angel) Naîryôsangha[1] to the residence of Vishtâspa by the creator Ahuramazda, as a companion[2] unto Ashavahishta, to make Vishtâspa drink of the spring of life,[3] for[4] the sublime (*madam*) looking into the abodes of the good spirits[4]—that enlightening beverage (*khûrishna*) on account of which Vishtâspa beheld the great glory and splendour[5] (of heaven). (85) Just as this, which the Revelation declares that He, Who (is) the creator Ahuramazda, said to the *yazata* Nairyôsangha thus: "Proceed quickly,[6] O Nairyôsangha, who is the chief of assemblies[7]! to that residence of Vishtâspa, who (has) resources of cattle, (and) who (is) very famous in distant lands; and thou shalt say this to Ashavahishta, thus: 'O Ashavahishta, the authorized[8] (archangel)! thou shouldst take the fine goblet, highly finer[9] than the other goblets which are made [that is, a goblet so fine as (one) made to suit for royalty[10]]; and thou shouldst carry (in it) our excellent (*madam*) *haôma* and

---

1. Av. Nairyô-sangha, name of the messenger of Ahuramazda. It is also the name of a fire that dwells in the hearts of kings, and helps them in their royal functions.

2. Comp. Av. *âkhshti*, or *âkhshta*, "friendliness."

3. *Khayâ aîna;* comp. Huzvaresh *aîn*, Pers.-Ar. *'aîn*, "a spring."

4-4. In order that his spirit may become exalted, and he may be able to look into the sublime abodes of the spirits in heaven. 5. Comp. Av. *râza*, *râz* "to glitter."

6. *Vâz*; comp. Av. *vâza*, "strength," and *vâzishta*, "swiftest," "quickest;" Here *vâz* may also be taken as an aorist imperative of *vâzitan*, "to drive," or "to hasten," Av. rt. *vaz*. Refer to *Vendîdâd*, chap. XXII., 7: *Naîryôsanghô aôchayata yô dadhvâo Ahurô Mazdâo: "Nairyôsangha vyâkhana! para-âidhi upâ-vazanguha avinmânêm Airyamainê, imat sanghôish."*—"He, Who is the creator Ahura Mazda, sent a message to Nairyô-sangha: 'Go thou, O Nairyô-sangha, the cheif of assemblies! drive towards the residence of Airyaman, and speak thus to him.'" Hence the Pahalvi *barâ sâtûn vâz*.....would signify: "Go, drive swiftly, O Nairyô-sangha! to the residence of Vishtaspa....."

7. Comp. Av. *vyâkhana* of which *hanjamanîg* is the exact Pahlavi rendering. West's meaning: "the assembler."

8. *Pâtakhshâê*, "empowered," or "proper." 9. *Madam nyôktar.*

10. *Pavan khûtâêîh shâyat-kart.*

narcotic[1] (*mang*) to Vishtâspa, and make him drink it up to the brim[2]—the king Vishtâspa, by whom the (divine) Word[3] has been accepted.'" (86) Ashavahishta, the authorized (archangel), taking the fine goblet from him[4], made the blessed king, Kaê-Vishtâspa, drink entirely the contents[5] of it[5]. (87) And the king of the country, the blessed Kaê-Vishtâspa, lay down[6] when he had undressed himself,[7] and spoke to Hûtaôsa[8] thus:—"O Hûtaôsa! you are (she) to whom will reach, besides this[9] (Religion), the prompt skill[10] of Zarathushtra of the Spîtâmas, through perseverance[11] in (acquiring) the prompt skill of Zarathushtra of the Spîtâmas, so that (*aê*) you will expound[12] the Religion of Ahuramazda and Zarathushtra."

(88) One (miracle was) this which is revealed thus: "When Vishtâspa, accepting the Religion, praised piety, the demons were rendered inactive in hell, and the demon

---

1. Reading: *mang*, Pers. *mang;* see Pahlavi *Artâ-Vîrâf Nâmah*, chap. I., § 38; II., §§ 22 *seq.* West's reading: *mûî*, "hair" (meaning thereby the *varesa* used for sacred purposes.)

2. *Pavan zak madam frâj*, lit., "full with it up to the brim....."

3. *Zyash î ôlâ gûbishna patîraftak.* By the Word the Revelation is meant.

4. From Nairyô-sangha. 5-5. *Î pavan zak*, "what (was) in it."

6. *Shakbahônast; shakbah* means in Semitic languages: "to acquire," "to collect," "to toil." In the Pahlavi Version of the Avesta this word is used as the rendering of the Av. word *saêtê* (*shakbahônêt*) "he lies down." The last meaning is here adopted as it is applicable to the context.

7. *Amat min vastar frâj yehvûnt*, "when he had taken off (his) clothings."

8. Av. Hutaôsa, wife of Vishtâspa, who is mentioned in the *Gôsh Yasht*, § 26; *Râm Yasht*, §§ 35-36; and *Ashi Yasht*, § 46. She belonged to the heroic family of the Naŏtaras. In the *Gôsh* and *Ashi Yashts* Zarathushtra prays as follows: *Dazdi mê vanguhi sevishtê Dravâspa tat âyaptem, yatha azem hachayêni vanguhîm âzâtâm Hutaŏsâm, anumateê Daênayâo, anukhteê Daênayâo, anvarshteê Daênayâo, yâ mê Daênâm Mâzdayasnîm sarascha dât apaêcha aôtât, yâ mê varezânâi vanguhîm dât frasastîm.*

9. *Barâ hanâ.* 10. *Tîj ûnara*, "the prompt dexterity or expertnest" of Zarathushtra as the prophet, soothsayer, philosopher, physician, sec. Comp. Av. *thwâ hunarâ* in *Yasna* XLIII., § 5.

11. *Pavan tûkshhâkth.* 12. *Nikîzêt.*

Aeshma rushed towards the Khyaŏnian territories, and towards Arjâspa the cruel ruler[1] of Khyaŏna, as that one was the most powerful[2] of the tyrants[3] in that age, (and) he instigated[4] all of them to battle[5] by the most terrible clamour[6]."

(89) And here, too, was manifested a great miracle to the Irânian deputation[7] that had come[8] to the court of the Khyaŏnian Arjâspa; just as this (passage) of the Revelation declares, (namely): "Then directly[9] he[10] called[11] an assembly, (and) Aeshma the unforgivable[12] appeared[13]; he[14] wailed[15] as being without a retinue of followers[16], and he cried aloud thus: 'Distress must be yours, you who are Khyaŏnians, through (your) defeat after your engagement (in battle); henceforth it shall not be that the victory of Irân comes over[17] to the Khyaŏnians from (amongst) the non-Irânians, because of the companionship[18] in the abode of Vishtâspa of that man who is stronger[19] than those that have been born,[19] (namely) Zarathushtra of the Spîtâmas.'" (90) When (it was that) that worst[20] kingdom of the cruel Khyaŏnian Arjâspa, which was highly heard of[21]

---

1. Comp. Av. *maîrya*. 2. *Mazvantûm*; comp. Av. *mas-vanaiti*.

3. Av. *sâstar*. Skr. *shâstar*, "an oppressor."

4. *Sârînît* (see vol. XIII., chap. II., § 50); comp. Av. *sâra*, and *sâremnô*; Pers. *sâr*, "incitement," "affliction." 5. *Kûshishna*.

6. Reading: *zeshta-tûm vâng*; comp. Av. *achishta*. According to DP., *zeshtatûm va hand*.

7. *Rama*, "a body of people," "a flock of followers;" comp. Av. *hvâthwa*, "a good retinue," which Av. expression is rendered into Pahlavi by *hû-rama*. 8. *Matâr*, lit., "that had been comers."

9. *Madam pavan zimâna*, "immediately at the time." 10. Arjâspa.

11. Comp. Av. *davata*, used for the utterance of evil people, as Av. *aôkhta* is used for the utterance of good people. 12. *Tanâpûhragân*. 13. *Nimûtak*. 14. Aeshma.

15. Comp. Av. *garez*, "to cry aloud," "to wail;" Pers. *garzîdan*.

16. Pers. *gurôh*, "a squadron," "a troop of warriors."

17. Comp. Av. *tarascha*. 18. *Ham-hakhagîh*; comp. Av. *hakha*.

19-19. *Zak î takîgtar gabrâ min zerkhûntak*.

20. Comp. Av. *achishta*, superl. of *aka*. *Zeshta* is generally used in Pahlavi in the sense of the English words "ugly," "hideous," etc.

21. *Madam vashammûnt*. West's reading: *madam vashtamûnt*.

(before), was cruelly disturbed,[1] that is, by its strong (*frâj*) mutual smiting, and its mutual struggling[2] and mutual slaughter,[3] it was altogether engulfed[4] ; and besides, (when) its Khyaŏnians (were) bitterly[5] much perverted[6] [that is, they were much disabled], the cruel one, that one who was eloquent[7] for blood-shedding,[8] became highly confused,[9] and he clamoured thus regarding (his) worst sovereignty :—" Prompt skill (once) approaches (me) simultaneously when the Khyaŏnian came (to power), immediately after that[10] prompt skill approaches (him) simultaneously when the Irânian came (to power)."[11]

---

1. *Mar-gaôna khshûft* (generally read *âshûft*); Av. *khshup*, "to decay."

2. *Ham-rân* ; comp. Av. *râna*, " a fighter," Skr. *rana*, " a battle-field," rt., *ran*, " to fight," " to agitate."

3. Reading : *ham-khun-rîjishnîh* instead of *ham-khûrishnîh* in DP.

4. *Ham-vashtamûnt*, lit., " was all devoured."

5. Reading : *tâkhal* ; comp. Mod. Pers. *talkh*, " bitter."

6. *Khûp-gasht*, " much changed, " " much transformed."

7. *Sakhun-vîn* ; comp. Mod. Pers. *sakhun-var*, *sakhun-rân*.

8. *Khûn-rân*, comp. Mod. Pers. *khûn-riz*, or *khûn-chakân*.

9. *Madam khshûft*. 10. *Adin*, " thereupon " " soon after."

11. Meaning that, prompt skill was at one time a gift of the Khyaônian Arjâspa when he was predominant, but now it has become the gift of the Irânian Zarathushtra.

CHAPTER IV.

About the miracles which were manifested (during the interval) from the acceptance onwards[1] of the Religion by Vishtâspa, until the passing away[2] of Zarathushtra of the revered *fravâhar* to the best abode, when 77 years[3] had passed away[4] from the nativity, and 47 years onwards from the conference (with Ahuramazda), and 37 years onwards from the acceptance by Vishtâspa of the Religion.

(1) One (miracle was) this which was manifested thus (that) when Zarathushtra chanted[5] (the hymns of) the Religion in the residence[6] of Vishtâspa, it could be seen with the eye[7] that even the animals (and) cattle, and the spirits of the (sacred) fires which were in the midst of the royal mansion, were made to leap[8] with sincere joy.[9] (2) From that,[10] too, was manifest a great miracle like this which the Revelation describes thus: "All the animals and cattle and fires of holy places manifested joyfulness, and all the well-adorned[11] spirits

1. *Frâj.* 2. *Vîkhîz,* (see Bk. VII., Pahl. intro., § IV., p. 18, l. 5 and Glossary, *s. v.*), a corruption of *âkhîz,* "rising," "ascension."

3. The original has here "57 years," which is evidently a mistake for "77 years," for we know from chapter II, § 51, that a period of 30 years elapsed after the nativity, and before Zarathûshtra had a conference with Ahuramazda; adding to this the 47 years mentioned here, the time that should have elapsed from the nativity ought to be 77 years and not 57.

4. *Âvazît;* Av. *vaz,* Sans. *vah.,* lit. "to drive," "to be carried swiftly."

5. *Srût.* 6. *Mân,* lit. "a house." Av. *nmâna* or *demâna.*

7. That is, there could be no doubt on the point.

8. *Âkhûmbîhast.....hu-ravâkhmanîh,* lit. "joy was leapt to." *Âkhûmbîhast,* a denominative verb; comp. Pers. *khamb,* "a trumpet," hence lit., "were summoned to good rejoicings." West. "to dance to."

9. *Hûravâkhmanîh*"; Av. *urvâzeman,* "joy," "friendliness."

10. *Min.* 11. *Khûp-nivârt.*

and (those) of their ranks[1] manifested strength, (thinking within themselves) thus: 'We shall henceforth be powerful through the practice of the Religion'; when those words will be heard by them, which will be uttered by the holy Zarathushtra of the Spîtâmas."

(3) And one (miracle was) the performance by Zarathushtra of the achievement[2] of the (fire) ordeal[2], indicating a free[3] and uninvolved[4] (condition of the soul), in (coming to) the decision and dispensation of justice, which have been mentioned as most decidedly the secrets in the Religion, (and) such (secrets) are of 33 kinds. (4) (It was) this (practice) which after that (time), even until the fall[6] of the Irânian sovereignty, the disciples of Zarathushtra used to observe; one of the modes[7] (of performing the ordeal was) to pour melted brass over a person, as (was the case with) Âtarô-pâta of the good-*fravâhar*,[8] son of Mahraspend, by whose undergoing (through the experiment) over (the questions of) the Religion and passing[9] through it successfully[9], knowledge (was) spread[10] throughout the world; and concerning the manifestation which (was) also through that great miracle, this, too, is stated on the same subject in the good Religion, namely:—"When many (people) will observe that they, the wicked ones, (even) believe[11] in that ordeal of fire."

---

1. *Mânâ-shân*; *lit.* "those like them;" Av. Pers. *mân*," to resemble," and *mânâ*, "like," "resembling." West reads *mân-hishânô*, "those quitting the abode," from *hishtan*, "to quit."

2-2. *Var pasâkhtan*. 3. *Bûkht*.

4. *A-girâyît*, i.e., not involved in sin; comp. Pers. *girâyîdan*, "to involve," "to wrap round," "to cover." This refers to the *var-nirang* or the fire-ordeal through which the Prophet and his successors had passed in the public, to prove the infallibility of the truths of the Avesta Revelation.

6. *Han-chaptan*; Av. rt. *schap* or *chap*, "to break down."

7. *Âhang*; comp. Pers. *âhang*, "rule," "custom," "manner of proceeding."

8. *Hû-fravard*; comp. Av. *fravarti*, *fravashi*, rt. *varet* "to guard," hence "the guardian spirit," also Pers. *parvardan*, "to teach," "to educate."

9-9. *Bûkhtan*. 10. Comp. Av. *stere*, "to spread," Eng. *strew*

11. *Haêmnunênd*, "will put faith in."

(5-6) One (miracle was) that which was manifested just after the previous[1] (*pîsh*) captivity of Zarathushtra and the proclamation[2] of the Religion to Vishtâspa and the people, such as the acceptance by Vishtâspa of the Religion of Zarathushtra from the moment[3] of its advent[4] (into the world), (when) he (Zarathushtra) spoke to him (Vishtâspa) regarding the proclamation[5] of the Religion by the king, thus :—" O Kaê-Vishtâspa ! thou shouldst collect together[6] now the wealth of this faith[6] (*haêm*) and this Religion which is beyond (all) doubts[7], that is, thou shouldst accept this faith and this Religion which exists, which (is) the science of sciences, (and) which thou shouldst accept, O king ! so that[8] by propagating this faith thou mayest stick[9] to it highly[9], just as[10] a new support[11] props up firmly[12] a mill, so[10] be thou the supporter[13] of this Religion." (7) And many a victory of Vishtâspa over Arjâspa the Khyaŏnian and other non-Irânians in that awful battle, is revealed by the Religion, just as Zarathushtra prophesied[14] to Vishtaspa with (the help of) his spiritual vision.[15]

(8) And one (miracle was) the mastery[16] of Zarathushtra in perfect goodness and healing power and character-under-

---

1. *Pîsh.* 2. *Avar-gûbishnîh.* 3. Lit., " original " (*bûn-*).

4. Lit. " coming," The very fact that the Religion was accepted by Vishtâspa so soon after its Revelation was a miracle in itself.

5. *Paêtâkîh,* lit., " manifestation."

6. *Ham-vabîdûn-âe.*

7. *Arûî-îg,* lit., " without doubt," comp. Pers. *rûî,* " doubt." West reads it *khrôsakô,* " calling."

8. *Aîgh.* 9. *Madam yakhsenun-âe.*

10. Observe the idiomatic use of *chîgûn.....chigûn,* "just as....so."

11. *Stûnak, Av. stûna,* " a pillar ", rt. *stâ,* " to stand." Pers. *sitûn.*

12. *Madam yakhsenunishna madam yakhsenunêt.* This use of the cognate object to denote emphasis is peculiarly Avestic, and shows that the text is a translation of a lost fragment of the Avesta.

13. Lit., " support-keeper." 14. *Châshît* " taught," from Av. *chash.*

15. Here *daêna* is used in the etymological sense, from Av. *di,* " to see," and seems to be the " spiritual vision " (*maînûg-vînishnîh*) which is spoken of in the next section.

16. *Ahû-patîh,* Av. *ahû,* " the earthly leader or master." West, *gushûftîh,* " disclosure."

standing, and in the secrets[1] of other professions, mysteriously and completely, which are essential (*shâyat*) to the knowledge of the law and spiritual vision, and (to) the display from the Revelation of the incantations which (are meant) for the warding off[2] of death, and the annihilation of the demon and the faery, and the disabling[3] of sorcery and witchcraft; (9) and (in) the marvellous rites[4] about soliciting[5] (the help of) Hvardat and Amerdat for the curing of diseases, and the fighting against wolves and noxious creatures, and the freeing of rain,[6] and the confining of hail, and the binding of spiders,[7] locusts[8] and other terrors (*sahm*) that are opposed to[9] corn, plants and cattle; and (in) several other rites which were kept in use until the collapse of the Irânian sovereignty, and (there) are (several) which have survived even till now along with a few miracles which (are performed) through fires; (10) and (in) the publication and disclosure unto men of many powerful liquids[10] (produced) from wonderful (medicinal) essences,[11] and of remedies for diseases which (are) mixtures[12] (made) by well-experienced[13] physicians, and (of) many spiritual and celestial and aerial and earthly and other world-profiting mysteries[14] which could (only) be attained to by one through angelic sagacity.[15]

1. Comp. Pers. *kirû*, "memory," "the getting of the knowledge of a secret," (Steingass). West, *gîrûkîh*, "retentiveness."

2. *Madam spûkhtan.* 3. *Akârînîtan.*

4. *Afd-nirang.* 5. *Jastan*, Av, *jad*, "to seek," "to solicit."

6. Compare the struggle, as described in the Avesta, between Tishtrya and Apaŏsha.

7. *Tûna*, comp. Av. *sûnô*, see *Vend.*, Frag. I; Pers. *tanandû*, "a spider." 8 *Magas*, "locusts," "gnats;" comp, Av. *sûnô madhakhaya ôscha.* Some of the plagues referred to here are mentioned in *Vend.* I.

9. *Paîtîyârak*; lit., "opposition." 10. lit., "waters."

11. *Ark* is the technical expression for a certain class of medicinal essences or preparations. West: "of many running waters from marvellous streams (*ardâyâ*)."

12. Comp. Pers., *fragardah*, "mixture"; Pahl, *a-fragart*, "unmixed," (used in the *Dînkard*, Bk. IV., 12); see also my English foot-note on p 27, Bk. V., vol. X.

13. *Hûskâr*, lit., "thoughtful,"; comp. Pers. *sigâlîdan*, "to think."

14. Reading *râza*; West, *lâfô*, "praise." 15 Lit., "wisdom."

(11) One miracle (was) of the Avesta itself, which on account of (its) all-best praise[1] (is) the loftiest (of the) statements in the sum-total (*han-garîgîh*) of all wisdom of the world.

(12). One (miracle was) the coming from the Ameshaspentas to Vishtâspa, as a reward[2] of his accepting and promulgating[3] the Religion, of such a one, too[4], like Peshô-tanu,[5] and the seeing by that auspicious[6] sovereign of him (who was) the immortal, the ever-youthful one,[7] one needing no food, of a stalwart constitution,[8] and perfect strength and complete glory, mighty and victorious, and a son[9] resembling an angel.

(13). The unique splendour of Peshô-tanu over the kingdom of Kanga-daêza, just as the creator Ahuramazda allotted it to him there, was a manifestation to many also by that magnificent miracle.[10]

---

1. Pers. *aêvâz* or *aêvâzah*, "praise," "fame;"
2. Generally *pâtdahishna*, Av., *paiti* and *dâ*.
3. Av. *nivaêdhaya*, from *vid*, "to know"; Pers. *navîd*, "good news," "gospel."
4. *Hanâ-ich*, "such a one, too."
5. Peshô-tânu is in the Av. *Yasht* XXIV, here, and in the *Bûndahishna*, mentioned as a son of Vishtâspa. He was surnamed Chitrô-Mîyânak from the most prominent river of that name in *Kanga-daêza*, where he was the ruler.
6. Pers, *farrukh*, "auspicious." 7. Lit., "one without old age."
8. *Rabâ tanû*.
9. *Yazadân hamtâk barâ*.
10. Here end the miracles of Zarathushtra, performed by the prophet during his life-time. The next chapter contains a list of such manifestations of Zarathushtra as took place after his passing away. According to a later tradition the event of the Prophet's passing away was also marked by a miracle. When the Prophet was assassinated by Brâdrûg-raêsha the Tur, he threw his beads at his murderer and killed him, thus vindicating his divine powers.

CHAPTER V.

About the miracles which were revealed after the passing of Zarathushtra of the revered-*fravâhar* to the best abode in the life-time of Vishtâspa.

(1) One (miracle was) this which is revealed by the Religion about the preparation[1] of a chariot for Sraêta of (the family of) the Vaêsrapas[2]—this was through a celebrated marvel—and the coming to (the ears of) Vishtâspa of the fame of (that) great marvel in connection with that chariot, and the request of Vishtâspa to Sraêta for that chariot, and the response[3] of Sraêta to Vishtâspa :—"That chariot (is) for a holy man whose soul, which (was) Sraêta's in the life-time of Sraêta, and (whose) body (which was) of that (holy) man in the life-time of that body, came visibly[4] together over the earth."

1. *Vaêrâstan*, lit., "to adorn," "to embellish."

2. Sraêta mentioned here is probably the one referred to in the Pahl. (*Vend.*) XX., § 2 comm. His patronymic, as given here, is Vaêsrapân, which name is spelt Israzân or Israpân in the Pahl. (*Vend.*). In section 7 of this chapter the spelling used is Israpân. The Sraêta of the Dînkard, Book VII, is certainly not the Av. Thrita, son of Sâyûzdri, whose Fravashi is worshipped in *Yasht* XIII., § 113. West thinks that as the legend in the text appears to refer to the soul of Sraêta, revisiting the world to meet Vishtâspa, this Sraêta may have been the warrior Sraêta, the seventh brother, employed by Kaî-Ûs, about 350 years earlier, to kill the "frontier-settling" ox of that time.

3. *Pasakhûn*, comp. Av. *sâkheni, sangh*, "to speak."

4. It must be remembered that the prophet is performing the miracle from the other side of death, hence he necessarily has to use the soul of one who has already passed on to the next world, but the body must necessarily be the body of one who is living. The miracle as described is at first sight rather vague and chimerical, but the leading ideas are the same which we find described in the spiritualistic experiments narrated by the most eminent scientists of our age.

(2) The soul of Sraêta, on account of the driving[1] of that chariot by that Sraêta to that man of righteous[2] vision, was[3] manifest to his sight thereby; it was (thus) seen (by him) it is said, and not by doing anything else.

(3) The blessed Kaê-Vishtâspa, when he became aware of this miracle at that time (by) listening[4] to[5] the Revelation, (in order that) this miracle, too, may be best manifested to the world in a pure form,[6] and (that) the supremacy of the Mazdayasnian Religion may be best proclaimed,[7] wished that it may be exhibited to the people of his region. (4) A great miracle was simultaneously[8] manifested to Vishtâspa and the people of the world, just as it is related in the Revelation, namely:—"Then the Archangels sent down the soul of that (Sraêta) from the brilliant Garô-demana towards the earth created by Ahuramazda, from the light it walked forth towards the soul of Vishtâspa and he, Vishtâspa, proceeded in the light to meet it, towards the propitious south." (5) He (Vishtâspa was) the more talking[9] amongst the talkative, and more questioning amongst the questioners; and he accosted everyone whom he saw and, likewise,[10] listened attentively[11] to those who spoke to him; when they had (just) a sight of him they stood (still), and they carried[12] obeisance to the soul and the person of Vishtâspa.

---

1. West also, *râdînîtan*, "to drive." 2 *Yasharûbîh* for *yasharûbîk*. 3. Lit., "is" (*yehvûnêt*).

4. Comp., Pers. *shnavidan*, "to listen." Av. *sru*, "to hear."

5. *Min*, lit., "from."

6. *Dagyâ*; West's reading gêhânîgîh, "worldly existence."

7. *Karîtunâgtar*, from Huzvâresh *karîtuntan*, rt. *karra*, "to invoke," "to call."

8. *Ham-bût-dîd*. or *ham-bûd-ast*; comp. Pers. *ham-bûdah ast*.

9. Pers. *yâvagî*, "talkativeness," generally used for a foolish talk. The familiarity of Vishtâspa with the poorest of his subjects is described here. West, "acquiring," "gaining." 10. *Aêdûn*. 11. *Madam*.

12. Lit., "showed."

(6) It was immediately after that, (but) not long after, that[1] he, the calamity[2]-striker[3], came running along with the soul of Sraêta of (the family of) the Vaêsrapas, from the horrid quarters of the north[4]; that is, he was himself black and his actions, too, were extremely[5] wicked[5], the most destructive[6] of the demons.[6] (7) And he (the demon) so self-distressed therefrom, cried out to the soul of Sraêta thus :— "Give distress[7] to him who (is) the driver, (and) who (is) thine, (namely) Vishtâspa, he is highly perverted[8] for sincere companionship[9]; and by that you shall be worthy of the highly pure holiness, (but) not by things which (are) shadowy[10]; that is, (it[11] is) the best amongst existing things[12] not for (any) earthly recompense,[13] but for the love of holiness (itself)[14]."

(8-9) When he had listened to those words attentively,[1] Sraêta of (the family of) the Vaêsrapas stopped in front of the carriage[16]; and he spoke in these words[17], namely:—"O mighty king Vishtâspa! I bestow this self-driving[18] chariot on thee

---

1. *Amat*, lit., "when." 2. Reading: *î âdrang zatâr*, "who is the striker of affliction."

3. That is, the evil spirit 4. *Min apâkhtara naêmak î âdrang*; see Pers. *âdrang*, "grief," "heavy calamity," "ruin." West, *âgrand*, "horrid.' The word might also be read *aîrvad*, Pers. *aîr*, "the north-wind."

5-5. *Sihâ sihâ*, lit., "black black" or "very black."

6-6. *Âdrang-tûm min shaêdân*. 7. *khvârîh*, comp. Pers., "distress;" intensive form *dûsh-khvârîh*. West, *khûd âyêt*, "comes himself."

8. Here *vârûnîh* for *vârûnîk*; Pers., *vârûn*, "inverted,' "unfortunate." West's reading: *khvârag*, "maintenance" 9. Reading: *khûp ham-hakhagîh*. West, too, reads *khûp ham-hakhagîh*, "good fellowship;" it might also be read *khûp hamîshagîh*, "for ever."

10. *Sâîg-âômand*. That is, not substantial. West: "protective."

11. Namely, holiness. 12. *Haîtân pâhlûm*. 13. *Nîrmad î gaêtâ*. The word *nîrmad* is used off and on in Pahlavi for the fees of a Zoroastrian priest, or for his share in a diocese (*panthak*).

14. Holiness is to be practised not for any earthly reward it brings, but for its own sake, as the proverb goes: "virtue is its own reward."

15. *Madam*. 16. Pahl. *vâsha*, Av. *vâsha*, Sans. *vâha*, Lat., *vehiculum* "a waggon," from Av. root, *vaz*, to carry. West's reading: *levînô-vakhsh*, "the early bestower." 17. *Aêdûm pavan gubishna*. 18. Lit., "without (*barâ*) a driver." Apparently the miracle of the chariot is an allegory.

for (thy) holiness, and only[1] for (thy) love of purity, which is the best of existing things[2]; and thus much for purity as (is) the best for purity, and thus much for the soul as (is) the best for the soul." (10) On the whole,[3] he obtained possession of the gift, whereof (*aîgh*) he announced the acceptance three times.[4]

(11) Then that one chariot became (*yehvûnt*) two chariots, the one[5] spiritual and the other[5] earthly; and in the earthly (one) the blessed Kaê-Vishtâspa drove over to the province of the Naŏtaras[6] in sincere joyfulness[7] (and) devotion, and in the spiritual (one) the soul of Sraêta of (the family of) the Vaêsrapas (drove) over to the best abode.

(12) One (miracle was) that which (was) manifested in the 57th year onwards from the acceptance of the Religion by Zarathushtra, and at the coming of the Religion to the seven *kaêshvars* (of the earth); (and) in the life-time of Vishtâspa it was manifested in this manner[8] by the coming (of people) from the (several) *kaêshvars* to Frashaôshtra of the Hvôvas,[9] desiring for the Religion; just as the Revelation declares, namely:—"The two, whose names are as follows[10]:—Spîtûîsh and Arezurâspa[11]—came running to Frashaôshtra of the Hvôvas in search of wisdom."

---

1. *Aêvâcha.* 2. That is, virtues. 3. *Hamîh.* 4. Probably Vishtâspa repeated the *Ashem Vohu* formula three times.

5-5. Mark the use of *zakâî.....zakâî*, "the one.....the other."

6. According to the *Bûndahishna*, Naôtara was the descendant of Mânûshchîhar of the Kayânian dynasty to which Vishtâspa belonged. Hutaôsa, the wife of Vishtâspa, also came of the Naŏtara family.

7. *Hû-ravâkhmanîh.* 8. *Aêdûnîh;* West: "a circumstance."

9. He is the Ferashaôshtra Hvôgva of *Yasna* LI, 17, the brother of De-Jâmâspâ, and the father-in-law of Zarathûshtra. He was one of the first disciples of Zarathushtra.

10. *Mûn aêtûn shem yehvûnt.* 11. According to the *Bûndahishna*, these two personages were the high-priests of the two *kaêshvars*, Fradadhafshu and Vîdadhafshu, respectively. They were brothers, sons of Uspâsnû, and their *fravashis* are remembered in the *Fravardin Yasht*, section 121.

(13) And it is clear from the Avesta that as soon as so much of the glory and wonder (displayed) by[1] Zarathushtra to Vishtâspa and (his) country-people, and that (displayed) in the coming of the Ameshaspentas in the presence of Vishtâspa, from the sky to the earth, in witness[2] of the highly[3] true prophetship[3] of Zarathushtra, and even that regarding Peshô-tanu and the chariot of Sraêta and other matters, which are written above, were observed, (people) accepted from Zarathushtra entirely those words (which were) in praise of Ahuramazda[4]. (14) And if the marvellousness of that splendour and glory, which is described above as observed, had not been manifested to those wise men of these (different) regions, as (it is) declared by the Avesta; and if king Vishtâspa and those wise men of the *kaêshvars* had not looked over this Avesta which became manifest along with so much splendour and marvellousness that appeared to them[5] from it,[6] (but) had abandoned the same by disbelieving[7] it[6], it[6] would[8] not have survived to our times.[8]

---

1. *Madam*, lit., "over."
2. *Gaôkâsîh*, originally *gaô-âkâsîh*.
3-3. *Madam râst vakhshvarîh*.
4. That is to say, one got converted to the Religion and became Ahuramazda-worshipper. This passing remark well indicates the object with which the Prophet performed these miracles. It was neither for self-glory nor for working upon the simple faith of the king and his people, but in order to turn their minds towards the One God and His worship.
5. *Ôl ôlâ-shân azash paêtâk*. 6. The Avesta.
7. Comp. Pers. *bâvar-dâshtan*, "to believe;" hence *avî-bâvar-dâshtan* means "disbelief," "scepticism."
8-8. Lit., "would not have continued (to exist) to our times."

CHAPTER VI

About the miracles which were revealed after (the death of) Vishtâspa until the collapse[1] of the Irânian sovereignty.

(1) There are miracles which were revealed after Vishtâspa until the overthrow of the Irânian sovereignty, besides (*jvît*) those (manifested) from the faith[2] in the ordeals, and from the accomplishment of other Avestic rites and great powers of the superior Behram Fires, and many other acts of glory[3] pertaining to the Religion, which have been associated[4] with the disciples of Zarathushtra.

(2) Even after the devastation by Alexander which had reached Irân, many (things) were brought again together from a scattered condition by the rulers[5] who (came) after him[6]; there was one (ruler) who ordered (those things) to be deposited in the (*Ganj-î-Shapîgân*) Treasury of Shapîgân.[7]

(3) And, likewise, (the records of) the fame[8] and names of great[9] rulers and high-priests, according as they came

1: *Hanchaptan.* 2. *Vâvarîgânîh.*

3. West: *varich-gârîh*, " religious observances."

4. Lit., " connected with." 5. Referring to king Valkhas (Vologeses I) the Ashkânian, and kings Artakhshathra and Shahpûhrs of the Sâsânian dynasty. 6 That is, the Greek emperor Alexander the Great.

7. The treasury where an accurate copy of the Avesta and Zend, written on cow-hides in golden letters, is said to have been deposited by Jâmâspa, by the order of the Kayânian monarch Vishtâspa. The name is written Ganj-î-Shapîgân, Ganj-î-Shaspîgân, or Ganj-î-Shapân; also Ganj-î-Khûdâyân in the Dînkard, Bk. V. In Pahlavi the word *shapîg* is used for the sacred shirt (*sûdrah*) of the Parsi-Zoroastrians; so the name *ganj-î-shapîgan* may mean : " the treasury of the (religious writings of the) Zoroastrian *Bastêkûstîyân* " of ancient Irân.

8. *Âfrîhastan.* 9. *Madam.*

one[1] after the other[1] for the organisation[2] of the Religion and the world at different times and at different places; and even of[3] the apostate-tyrants who have appeared,[4] and whose coming was manifest and well-known at different times for the destruction of the Religion and sovereignty and the world (in general[5]).

(4) Just as from amongst the rulers (there was) Vahumana,[6] the son of Spentô-dâta, regarding whom this, too, is mentioned in the Avesta :—"Vahumana, the truthful and the best organiser[7] of the community[8] from amongst the Mazdaysnians."

(5) And from amongst the high-priests (was) Saêna,[9] just as about him, too, it says, namely :—"It will be 100 years to the Revelation when Saêna will be born, and 200 years when he will pass away; he, too, will be the first Ahuramazda-worshipper whose life will be of 100 years, and who will walk forth on this earth with 100 disciples."[10]

(6) And from amongst the devastators (was) Alexander, just as about him it is also said in the Revelation, thus :—"Know

---

1-1. *Âkhar âkhar.* 2. Lit "ornamentation," "preparation."

3. Meaning : the records of the evil notoriety and names of. 4. Pers. *padîd*, "apparent." West, *patît*, "penance."

5. That is, for the destruction of the Religion, government and everything else. It is possible that the word *padît* might have been inserted by the copyist through mistake.

6. Vahûmana was the son of Spentô-dâta and a grandson of Vishtâspa. He was the last of the Kayânian rulers of ancient Irân. His name does not occur in the Avesta. Spentô-dâta is the celebrated hero, Ispendiyâr, son of Gûshtâspa, of the *Shâh-nâmah*, with whom ends the Avesta Kayânian dynasty.

7. *Kerdârtûm.* 8. Av. *hanjamana.* 9. He is the Saêna of the Avesta, who is here called Shaêṇava in Pahlavi.

10. This is a quotation from the *Fravardin Yasht* section 97 :—*Saênahê Ahûm-stûtô ashaŏnô fravashîm yazamaidê, yô paŏiryô satô-aêthryô frakhshtata paiti âya zemâ.* "We praise the *fravashi* of the pious Saêna, the son of Ahûm-stûta, who first appeared upon this earth with a hundred disciples."

that (*aê*) he, who (is) Aêshma[1], will inflict all-desolating[2] winters on each[3] and every one of the creatures[3] without[4] being seen[4], the wicked one[5] who is Alexander of evil glory."

(7) And from amongst the head-priests (were) Arezvâŏ,[6] the meaning[10] of whose name (is) "pure speech"; and Srûtô-spâdhâŏ,[7] the meaning of whose name (is) "beneficial intonation"; and *Zrayanghâô*,[8] the meaning of whose name (is) "the lord[11] over the seas"; and *Spentô-khratvâŏ*,[9] the meaning of whose name (is) "propitious wisdom."

(8) Just as about them this, too, it declares, namely:—"I declare thy manifestation[12] and the tokens, too, of their fame[13]:—'When it will be 400 years to this Ahuramazda-worshipping Religion of thine, in the course of (*baêṇ*) which (*denâ*) irreligion will come[14] to an end[14], the people of the world will observe the appearance[15] of a number[15] of

---

1. The demon of destructive wrath, called Esmodeus in the Old Testament.

2. Reading: *ham-ayâvag*. Comp. Pers. *yâvagî*, "loss," "ruin." It can also be read *ham-ayâzag*, "shaking," "trembling" from Persian *yâzeh*. West, *ham-ayâzakô*, "of like purpose."

3-3. *Pavan hich min dâmân.*

4. *Nihânîhâ*; compare the expression *nîhân rûbishnîh*, "moving secretly," which occurs as a rendering of the Avesta word *marshaŏnem*, in *Vend.*, XIX., 1; there it is applied to *Stj*, the demon of death. West reads *apashîmân gêhânîha*, "the impenitent world."

5. *Mar*, Av. *mairya.*

6-9. These are called in the Dînkard, Bk. VII., chap. VI., § 7; Arezvâk, Srûtavôk-spâdâk, Zrayanghâŏ and Spentô-khratvâŏ. They are the four high-priests mentioned in the *Fravardin Yasht*, § 115:—*Arezvâŏ Srûtô-spâdhâŏ ashaônâŏ fravashîm yazamaidê. Zrayanghâŏ Spentô-khratvâŏ ashaônâŏ fravashîm yazamaidê.* The last two names are here transcribed in their Avesta form, and are in the genitive singular.

10. *Vijârishna*, "explanation."

11. Reading the word as *ahû*, "lord." West's rendering: "ocean existence."

12. *Paêtâgîh î lak*, "thy appearance" "sight." 13. *Va ôlâ-shân âshkârakîh dakhshak-ich.*

14-14. To *lêlyâ yehvûntan* comp. Pers. *shab shudan* "to terminate."

15-15. *Pavan mar paêtâkîh. Mar* here means "a number of," Av. *mar*, "to count"

planets as well as stars; and of those who are mine during the century[1]—according to a moderate view[2] who have been amongst mankind for thirty years[3]—the holy Arezvâŏ and those three others of them, who are the holiest of the (human) existences[4], (and) who (are) the most exalted lords[5] and best *dastûrs*[6] of the period.' " (9) And this, too, (is added), namely :—" (It is) they who, during the fifth and sixth centuries, will glorify the Ahuramazda-worshipping Religion, and none of them[7] will save (his) soul except by the coming of (these) four;" [the exposition (is this) that everybody[8] will stand through the spiritual guidance (*dastôbarîh*) of these four,—namely, Arezvâŏ and Srûtô-spâdhâŏ and Zrayanghâŏ and Spentô-khratvâô—who[9] will seek[9] the thoughts, words and deeds of all those four[10] through the *mânthras*.]

(10) And Rashnû-raêsha[11] (was) the apostate[12] of that age, when much injury (was done) to Justice; and this, too, is declared about it, namely :—" On all those who are the creatures of Spentâ-mainyu, and who believe highly[13] in those men, (namely), Arezvâŏ and those three others, calamities will be inflicted by him."[14]

1. West here remarks: " If the chronology in the *Bd.* xxxiv, 7, 8, were correct, the interval between the first revelation of the religion and the death of Alexander would be 272 years, and this would make the 400th year of the religion coincide with B.C. 195. The four successive high-priests insure the continuance of orthodox religion for more than a century, or well into the sixth century of the religion as mentioned in § 10."

2. *Mayân mînishnîh*; *lit.*, " moderate thinking."

3. Lit, " 30 winters." Evidently a distinction appears to have been made here between a *sâlak* and a *zimistâna*, though it is difficult to see exactly what it is. 4. *Haîtân.*

5. *Madam radtûm.* 6. *Dastôbartûm.* 7. *Ôlâ-shân lâ aîsh.* 8. *Aîsh.*

9-9. That is, " everybody will stand, who wishes for, or seeks (them)." 10. *Olâ-shân kôlâ* 4.

11. He is mentioned in the *Dînkard*, Bk. III., Dasturji Peshotanji's edition, vol. V., § 198, in which his ten monitions against Saêna aforesaid, are given. He flourished two centuries later than Saêna.

12. Av. *ashemaŏga.* 13. *Madam.*

14. Rashnû-raêsha. Pahl. *min zak bîshîtârîh bîsht havâ-and.*

(11) And from amongst the organisers of the age[1] (was) Areta-khshatra,[2] the descendant of Pâpak, as regarding him this, too, is declared, namely:—" Who (is) that powerful Kaê-Areta-khshatra, who (is) mighty, who (is) an embodiment of commandments, who (is) awfully armed,[3] who (is) the lord in whose residence (the angel) Ashish-vangh, the good[4] and bright, walks forth in a virgin body,[5] who (is) virtuous, who (is) very (*kabad*) bold, who (is) of a beautiful stature (*hû-raŏsta*), who (is) high-girt[6], who (is) truthful, who (is) glorious and noble (*âzâta*)[7]?. (12)[8] Who is he that on the outbreak of war[9] seeks success[10] for himself with (the strength of) his own arm? who is he that on the outbreak of war encounters his enemies with (the strength of) his own arm? "

(13) Tanû-sara[11] (will be) as his assistant, as about them this, too, it says:—" Zarathushtra inquired of him[12] again

---

1. *Avibâma* for Av. *aivigâma.*

2. The well-known founder of the Sâsânian dynasty of Irân. For his life see the Introduction to my edition and translation of the Pahl. *Kârnâmag î Artakhshtar î Pâpagân.* He is called Kaê-Areta-khshatra, because his pedigree is traced from the Kayânians. 3. *Skaft zayana.* 4. *Vanguhi* is a recognised epithet of Ashi. 5. *Kanîg kerpa.*

6. *Bûland aîvyâsta.* 7. Most of these epithets are applied to the *yazata* Ashi-Vanghui in the *Fravardîn Yasht,* § 107: *Yênghê nmânê Ashish Vanghui srîra khshôithni fracharaêta, kainînô kehrpa, srîrayâŏ ashamayâŏ, hu-raôdhayâŏ, uskât yâstayâŏ erezvaithyô raêvat chithrem âzâtayâŏ.*

8. This section seems also to be a quotation from the Pahlavi Version of the *Fravardin Yasht,* § 107, with reference to the hero Karesna, son of Zbaurvant:—*Yô azgatô arezyayâŏ havaêibya bâzubya, tanuyê ravô aêshishtô; yô azgatô arezyayâo havaêibya bâzubya, hamerethem paiti yûidhishtô.*

9. *Artîg.* 10. DM. has *frâkhûîh* " ease," " prosperity"; possibly *fîrûjîh,* " victory," " success," is here meant.

11. This name is generally spelt so as to read *Tanû-sara* (lit. " the head of the embodied existence"), *Tanû-gîra* (lit., " the conqueror of the embodied existence"), *Tanûwasar* ("of hairy body"), *Tôsar,* and *Tansar.* He was the *dastûrân-dastûr,* the head-priest, and the prime minister of the first Sâsânian king, Ardashîr Pâpakân. He played a very important part in reforming the Religion, and it was mainly through his efforts that the lost Avesta fragments were gathered together and compiled in the present form, and translated into Pahlavi. This explains the reference in the text. Tanû-sara's letter to Gûshnasp-shâh, king of Padashkhvârgar and Tabaristân, was translated into Arabic by Ibn-al-Moqaffa, and is still preserved to us (*vide* Darmesteter's edition in the Journal Asiatique, 1894, Lp. 185-250, 502-555). See my papers on " Tansar's Alleged Pahlavi petter to the king of Tabaristân," read before the B. B. Royal Asiatic Society. 12. Of Ahuramazda.

thus :—'Who is the most health-giving for the country, which the demons have enchanted away[1] from (all) good things? to whom has the office of its *dastûr* been assigned[2] for the teaching of the wicked and the false?' (14) To him Ahuramazda replied thus: 'The potentate[3] (is) for keeping the country salutary, who has not exceeded[4] (the limits of his authority), [that is, he does no harm to the good], who is well-directing [that is, he issues righteous commands], who is of noble blood[5] and also a priest, who (is) versed in warfare (*patkâr*[6]), renowned in the land, (and) holy; such a one[7] is the most health-giving (ruler) of the country.'[7] (15) And this I declare to thee, namely: 'The apostasy of destruction is like unto a four-footed wolf, that[8] gives up the world to a confused formation[8] [that is, it drags it into confusion by its action]; it is he who afflicts[9] the opulent person [that is, he robs him of his wealth] with[10] a murderous hand;[10] and he throws into confusion superior habitations[11], the homes of (the people of) the world. (16) But horrible strife[12] doth descend upon that country, besides the wicked *daêva*-worship[13], (and) besides the dishonest slander; nor does the horrible strife, nor the wicked *dâeva*-worship, nor the dishonest slander disappear[14] from that country, until they (the people of the land) acknowledge[15] him,

1. *Avispârt*, "delivered away," "removed." 2. *Debrûnt*, lit., "conveyed."

3. Av. sâstar, Skr. *shastar*, "a ruler," "a king." Lit., "the potentate of a country (is) for rendering it healthy."

4. *A-raftag*, lit.," not gone (beyond)."

5. *Âzâta taŏkhmak.*

6. Or, "in (religious) controversies."

7-7. Meaning that, such (people are) the best restorers or reformers of the country. 8-8. *Mûn zak gêhân frâj yehabûnêt ôl vartag tâshishnîh.*

9. *Vîmârînêt;* the Persian word *bîmâr* is also used sometimes in this sense.

10-10. *Khûnishna dast.* West reads *khûnyân dast*, "by the hand of the assassin." It might be read: *khûnîgân-dast* or *khûn-yehvûn-dast*, "a bloody hand."

11. *Madam katrûnishnîh.*

12. *Avârûn an-âshtîh*, "immoral discord," "wicked struggle."

13. Reading: *daêva-nîyaishna.* 14. *Avîsâîhêt*, lit, "is annihilated."

15. *Yehabûnd padîrishna*, "they give acceptance to."

the priest who (is) the spiritual guide, who (is) the eloquent[1] speaker[1], who (is) the truthful preacher, who (is) the holy Tanû-sara. (17) And when they will accept as (their) spiritual leader him who is the holy Tanû-sara, the eloquent speaker, and the truthful preacher, then those (people) of the land will obtain redress[2] whenever they desire it, but not (so) by unlawfully[3] deviating from (*min*) the Zarathushtrian Religion.'"

(18) And as to the restorer of the Religion, Âtarô-pâta, son of Mahraspend, the descendant[4] of the Fryâna[4] (race), (and as to) the nature[5] of the high connection of the glory with (his) family, this, too, the Revelation mentions, namely :—" When, righteousness is exalted[6] (by the descendants and offspring[7] of the Tûrânians, when it is said[8] to be elevated by the Fryânas, [that is, when it is there accepted by them[9]], they further the material world of holiness with perfect[10] understanding,[10] and involve[11] the wicked in distress; and, O Zarathushtra! they, too (*ham*), rely[12] on Vahûmana, their joy (is) in the words (of[13] Ahuramazda[13])."

1-1. *Pûr gûftâr; pûr* meaning lit., "full." "complete," "perfect."

2. *Baêshâzînishnîh*, "the remedy of a disease." 3. *Lâ-âînînak.*

4-4. *Fryâna nâf.* The Fryânas were a border tribe, a clan of the Tûrânians. They appear to have been friendly to the Irânians, and were converted to Zarathushtrianism. According to the author of the Dînkard, Âtarô-pâta-î-Mahraspend was a descendant of this race. Doubts must have been felt by certain classes of the Irânians as to whether so much piety and zeal for the Religion could sincerely be shown by a Fryâna, hence the writer cites the authority of the Gâthâ wherein the Fryânas are alluded to. The passage quoted here is a Pahlavi translation of the *Yasna, hâ* XLVI. § 12 (see Mills, p. 262). Dr. West instead of reading *Fryâna nâf*, reads *pûrsishna va vâch* "questions and statements."

5. *Chîgûnîh.* 6. *Lâlâ yehamtûnêt.* 7. *Naftagân;* Dr. Mills in his translation of the Gâthâs reads *nafteshô.* *Nâfân* and *naftagân* stand for the Avesta *naptyaêshû and nafshuchâ*, which are both connected with the Sans., *nâbha.* 8. *Gûft* may be for Av. *aŏjyaêshû..* 9. The Fryânas.

10-10. That is, *Ârmaiti*, "devotion," "humility." 11. This seems to be a translation of the Avesta word *thwakhshanghâ.* 12. Av. *aibî môist.*

13-13. Added from the Gâthâ XLVI. This whole quotation is very interesting like other similar ones occurring in the Dînkard, as showing that there were more than one edition and translation of the Avesta, extant at the period, out of which only one has survived to us. It is also probable that the author is giving his own explanation of the Avesta. The Pahlavi version of the Avesta passage, as we have it at present, is :—*Amat lâlâ yasharâêîh min nâfân va naftagân î Tûrân aôjêt pavan Fryânân zak gûft [aîgh tamâ padîrishna yehvûnêt], pavan bûndak mînishnîh gêhân frâj yehabûnd pavan tûkhshâkîh; aêtûn ôlâ-shân ham pavan Vahûmana katrûnd [pavan frârûnîh], ôlâshân zak î Aûharmazda râmînîtârîh yemalelûnd [zak mandavam yemalêlûnd zyashân râmînîtârîh azash yehvûnêt].*

(19) "The birth of Zarathushtra is from us who are the Ameshaspentas; we, who are the Ameshaspentas, are thus liberal to thee."

(20) Âtarô-pâta was a descendant of Frashâ-vakhsha,[1] (and) well-destined; regarding him this, too, is revealed, namely:—"That steel[2] age, in which that man, Avarethrabâŏ,[3] will be born, the organiser of prosperity, the furtherer of holiness, possessing a high status in society,[4] son of Âtarô-pâta, son of Mahraspend:—'I admire also this Avarethrabâŏ, the restorer (of the Religion), this one (*aêi*) who (is) of the holy fravâhar.[5]'"

(21) And (about) Vakaêdrûg-dah,[6] the descendant

---

1 The name occurs in the *Fravardîn Yasht*, sec. 109: *Frashâ-vakhshahê ashaônô fravashîm yazamaidê*. He seems to be a progenitor of Âtarô-pâta. The Pahl. *tûm* at the end of the word, is sometimes used as a variant of *taôkhma*. Hence *Frasha-vakhsha-tûm* means "of the family of *Frashâ-vakhsha*." Âtarô-pâta flourished in the reign of Shahpûr II. (A. D. 309-379.)

2. Comp. Pers. *fûlâd*, "steel." According to the Pahlavi writers the world has already passed through three ages: the gold age, the silver age and the copper age; we are now in the fourth and the last, namely, the steel age.

3. This name is found written in Avesta characters. From this and the former passages it appears that this Avarethrabâŏ is the same personage who is known as Zarathushtra, the son of Âtarô-pâta. The book of advice known as *Andarz-î-Âtarô-pâta* was written by the latter for the instruction of this Zarathushtra. Âtarô-pâta was the high-priest and prime minister of the Sâsânian king, Shahpûhr II. The *Fravardin Yasht*, § 106, refers to one Avarethrabâŏ, son of Râstare Vanghant, whom Dr. West identifies with this Zarathushtra, son of Âtarô-pâta. This theory however cannot be accepted for the following two reasons:—(1) The list of names given in the *Fravardin Yasht* is, as far as these names can be identified, arranged in the order of the times in which the persons flourished. If so, Avarethrabâŏ, son of Râstare Vanghant, would belong to the age of the Prophet's immediate successors. (2) It does not appear that any of the names in the *Fravardin Yasht* belong to the Sâsânian period. Areta-khshatra and Tanû-sara had greater claims for the inclusion of their names in the list than Zarathushtra, the son of Âtarô-pâta.

4. *Hanjamanîg*. 5. This is a quotation from the *Fravardîn Yasht*.

6. The reading of this name is doubtful. It may be *Vakedrûg-dâ*, Av. *Vâkhedhrô-dâ*. The name does not occur elsewhere as the name of a person, and therefore cannot be identified. Av. *Vâkhedrakae* is the name only of a mountain in the *Zamyâd Yasht*, § 4.

of Mânûshchîhar,[1] and the ancestor of Âtarô-pâta, the well-destined, it[2] speaks thus :—" From him was Avarethrabâô (born)" ; and from this one (will be born) also those who are the opponents of the Religion, the arch-infidels whom they call also Mazdakians.[3] (22) As this, too, it[2] says about them, namely :—" Thou shouldst pore over this Religion of mine with a spiritual mind,[4] O Zarathushtra ! [that is pore over it exceedingly (*kabad*)], when many, tutored by infidels, proclaim the practice of righteousness and priesthood as (conditions of) sinlessness, (though) they are (really) un-informed (people), and practise (them) little." (23) In the Mazdayasnian Revelation this (is declared), namely :—" Observe thoroughly the Revelation, and seek a redemption for them, or (*va*) for any one whatever of them, who[5] have been disturbers of the whole material world[5], and are not restrained[6]

1. In the *Bûndahishna*, chap. XXXIII, Âtarô-pâta's genealogy, as well as that of other high priests, is traced back to this Mânûshchîhar. He must not, however, as it is sometimes done, be confounded with the Kayâniân king Mânûschihar. 2. The Revelation.

3 The followers of the heretic Mazdak who is supposed to be one of the followers of Mânîh, who was put to death in about A.D. 276-277. Mazdak was put to death in A.D. 528. " All men, Mazdak said, were, by God's providence, born equal—none brought into the world any property, or any natural right to possess more than another. Property and marriage were mere human inventions, contrary to the will of God, which required an equal division of the good things of this world among all, and forbade the appropriation of particular women by particular men. In communities based upon property and marriage, men might lawfully vindicate their natural rights by taking their fair share of the good things wrongfully appropriated by their fellows. Adultery, incest, theft, were not really crimes, but necessary steps towards re-establishing the laws of nature in such societies. He preached on abstenence from animal food, other than milk, cheese or eggs, on simplicity of apparel, etc.," (Rawlinson, *The Seventh Oriental Monarchy*, p. 343). The Pahlavi text refers to a third impostor like Mazdak, who preceded the latter, and who must have flourished in the time of Âtarô-pâta, two centuries earlier. He might be a follower of Mânîh.

4. Reading : *ahû-mînishna*, lit., " (with) the mind of a spiritual guide." Reading . *hû-mînishna*, lit., " (with) sincere meditations."

5-5. *Lit.*, the heretics " who have become opponents (of the good Religion) in the material world." 6. *Agiriftâr*, lit., " are uncaptivated by."

by the prescribed[1] rules of holiness, which are (meant) for the best among the living ones; and such is the Religion of the Ahuramazda-worshippers; (but) they grant freedom to their own race, they declare actions for their own, and grant to their own the share (thereof). (24) As to food and provisions they are careful, so that they say that food should be in proportion to (one's) hunger; as to procreation they say that their lineage should be declared through the mothers; and concerning wolfishness[2] they proclaim[2] that anything they would do in the manner of wolves they should do to the gratification of (their) desires; their offspring is like that of the wolf after the mothers. (25) They form their lineage through the mothers, they would buy a woman like cattle[3]; also those of the offspring (that are born to them) as son-brothers[4] they take to young women,[5] (saying) thus: 'We have delivered them to you to be mothers (*ôl amîh*),[6] it is not possible that you should stand to them but as mothers;' they do not even believe in an ordeal, not even when one submits himself to it openly [that is, acquits himself]; they swear falsely[7] in the case of their children, so that the sin of promise-breaking[8] accrues through them highly (*madam*), and even in their own selves."

---

1. *Âyîn-âômand*, lit., "regular."

2-2. *Gûrgîh khûnênd*, Pers. *khvândan*; otherwise, "they wickedly practise (Pers. *khûnîdan, khûn*, "blood") wolfishness."

3. *Ôlâ-shân nâîrîk-î gaŏspend zabûnând.*

4. An appropriate expression for the issue of an inhuman union.

5. *Bar*, probably, from Avesta, *barethrî*. Pers. *bar*, "a young woman." *Bar* also means "embrace," Av. *vara*. The text apparently refers to the spread in Persia of the teachings of an alien school of philosophy. 6. Pahl. *am*, "mother."

7. Lit., "They deceive (others) as to their children." With reference to this passage West remarks:—"This quotation, from a Pahlavi version of an Avesta text, would probably be very applicable to the state of the Persian people at many periods in the fourth and fifth centuries, when heresy was prevalent, and orthodox Zoroastrianism was by no means universal. Some of the evils mentioned are inseparable from slavery at all times."

8. The sin of *mîtrôg-drûjîh*, or breaking a promise, referred to here, includes also the taking of a false oath.

(26) Regarding the reformation (*ârâstârîh*) of the Religion by the immortal-souled Khûsrûî[1], the son of Kavâd, it[2] says here thus :—" During their degenerate condition, a man will be born, who (will be) righteous (and) immortal-souled, who (will be) an eloquent[3] speaker,[3] a man of learning, to listen to whose words (there will be) an assembly, [that is, whatever he speaks, he speaks with authority], (and) when he administers justice [that is, to sinners], he shall deal out punishment to them. (27) Certainly,[4] he exercises (his) influence[5]; when he casts himself in (their) neighbourhood (by a chance), the lookers-on[6] from that community of that awful personage[6] are immediately appeased ;[7] owing to him even those men, who were smiters[8] of the pious[8], become charitable (*dâtâr*), (and) destroyers of affliction (*sij-dâg*)[9] ; just as now those who[10] scattered away religious wisdom, are relievers of distress owing to you (Zarathushtra) of the Spîtâmas, who are the reliever of distress."

---

1. Khûsrûi I. who ruled over Persia from 531 to 578 A.D. In the reign of his predecessor Kavâd arose the great heretic Mazdak, whose evil influence was all powerful at his court. Mazdak's extremely socialistic views found no congenial soil in the Persian mind, and the nobility and the priesthood becoming jealous rose against him, and brought about his downfall. Khûsrûî, as heir to the throne, took a leading part against the unpopular preacher, and called an assembly of the learned to settle issues with him. Mazdak and his heretical teachings were condemned (A.D. 528-9). It was about this time that the final edition of the Pahlavi version of the Avesta seems to have been compiled. 2. The Revelation.

3-3. *Hûzvân-khînîdâr.* Comp., Old Pers. *khînîdan,* " to embellish," " to decorate ; " from Av. *khan,* " to shine." West, " approver of speech."

4. Reading : *bâstân,* comp. Av. *bâidhista,* " most assuredly," and Pers. *bâstân,* " in olden times."

5. *Pa-fshârêt,* for *pavan fshârêt.* Comp. Pers. *fashârdan,* " to squeeze," " to exert pressure." Khûsrûî must have been a great and awe-inspiring speaker. Dr. West, " The constant outpouring of perplexity (*pêch shârîdan*) by the perverters is the fear of that hero." The passage is not clear.

6-6. *Dîdârân î ôlâ vîra bîm.* 7. Lit., " immediately take their seats."

8-8. *Yasharûb-jan.* 9. *Sij-dâg,* lit., " burners of distress " ; Av. *îthyejangh,* "calamity," and *dah,* " to burn." 10. *Amat* is here used as a substitute for *mûn.*

(28) About Anaŏshag-rûbân's[1] vanquishing the leader of heresy, this, too, it speaks, namely:—"On the whole[2] I tell thee, O Zarathushtra of the Spîtâmas! that in their age, he who (is) a prominent friend (will be) a disbeliever and the greatest deceiver of the wicked as well as of the holy; Anaŏshag-rûbân (will be) the leader of armies,[3] the lifter-up (*afrâj*) of creatures, of those creatures that are holy, so that they[4] will go back to their (proper) work with a view to render the soul immortal[5]; (since it is) that Anaŏshag-rûbân who (will be) the centre[6] of true actions, and the utterer of (true) replies."

(29) And about the sign of the coming of the devastators of the sovereignty of the country of Irân and of (its) Religion a[7] well-known miracle[7] occurred, in connection wherewith (*avô*) the Revelation declares this, too, namely:—"Then, when, O holy Zarathushtra! the first sign (of the coming) of the ravagers of the country appears, the tyrants become more spiteful smiters and more unforgiving[8] in the land, and on that account they do harm to the house, and to the village, and to the town, and to the country, and even to all those lands in which is manifested the advent (*yehamtûnîtan*) of any teaching whatever; (namely) those who (are) the ravagers of the country; and thus the man, who is farsighted[9] and intelligent, keeps a watch over it, so that the country may be given knowledge through (his) judgment.

---

1. Naŏshiravân, the Sâsânian emperor, the last of the great rulers of ancient Persia, who supported the Religion, is referred to here.

2. *Harvispîn.*

3. *Haênâdâr;* Av. *haênâ*, Sans. *saênâ*, "an army." It can also be read *khaênâdâr*, "a decorator," "a reformer," "a light-bearer;" from Avesta, *khan* "to shine." West, *ayûkhtâr*, "controller."

4. That is, the people of the world.

5. There seems to be a pun on *anaŏshag-rûbân.*

6. *Patvastâr;* lit., "one who links up or joins together;" comp. Av. *paiti* and *band*, "to fasten."

7-7. *Afdî î shem.* 8. *An-âmûrzîtârtar.* According to the oriental view, the spirit of forgiveness is the mark of a good ruler.

9. *Vînâg*, lit., "seeing"; Av. *vin*, "to see"; Per. *bînân.*

(30) "Then, when the second sign (of the coming) of the ravagers of the country (appears).....[1]

(31) "Then, when the third sign (of the coming) of the ravagers of the country appears, the *âthrava* (priests) become indiscrete[2] talkers [that is (to say), they do not speak anything wisely] ; for this reason[3] they (the people) do not accept them, and that (too) when they do not speak the truth ; (but) the ravagers of the country believe in them, and on that account, too, they do harm thereby to the house, and to the village, and to the town, and to the country, and to every land in which is manifested the advent of any teaching whatever ; (namely) those who (are) the ravagers of the country ; and thus the man, who (is) farsighted and intelligent, keeps a watch over it, so that the country may be given knowledge through (his) judgment.

(32) " Then, when the fourth sign (of the coming) of the ravagers of the country appears, the consecration[4] of fires disappears[5], and (so) do holy men, so that they take no care of them (the fires), nor do they convey the consecrated water[6] to the *ratû*,[7] so that they, (who are) the ravagers of the country, withholding (his) stipend,[8] do not pay it to the *ratû* ; and on that account, too, they do harm to the house, and to the village, and to the town, and to the country, and to every land in which is manifested the advent of any teaching whatever ; (namely) those who (are) the ravagers of the

1. The text describing the second sign of the coming of the ravagers is missing in the original manuscript. This second sign probably appeared in connection with the warrior-class.

2. *A-vichîtâr*, "without judgment."

3. *Hanâ râê mâ*, lit., " for this reason because....."

4. *Hû-barishnîh*, lit., " the pious conveying."

5. *Lâlâ aôjêt* ; Av. rt. *vaz*, " to take flight."

6. *Zaŏsra ;* Av. *zaŏthra*, "the fluid substance consecrated and offered to good spirits."

7. The spiritual preceptor, the representative of God on earth.

8. *Bâhar*, " a fee," " a share."

country; and thus the man, who (is) far-sighted and intelligent, keeps a watch over it, so that the country may be given knowledge through (his) judgment."

(33) Regarding the downfall[1] of the Irânian monarchy, this, too, it says, namely:—"O Zarathushtra! that very worker[2] of iniquity[2] will lead[3] to a perverted[4] constitution[4] those country peoples, so that they shall cause[5] the destruction[5] of those who hold[6] possession of a powerful sovereignty[6]; and then[7] that one is a perfect smiter of the pious people, then[7] he is their destroyer according to (his) wish. (34) That worker of iniquity, too, O Zarathushtra! does[8] not live long after that[8]; besides, his progeny are extirpated[9] [that is, they are annihilated]; besides, his soul falls to the bottom of the dark abode which is the horrible[10] hell; and on account of their[11] own deeds (and) entirely[12] owing to themselves indescribable[13] unhappiness[14] befalls their bodies, when they do not give acceptance to[15] the *âthravan*[16] (priest) who (is) the spiritual leader, who (is) the orator,[17] who (is) the truthful speaker, who (is) holy. (35) That wicked one, O Zarathushtra! he[18] boldly (*frâj*) opposes in favour of[19] the temporal and spiritual leadership of the

---

1. *Han-châpishna.* 2-2. *Mar,* Av. *mairya.* 3. *Yehamtûnînet,* lit., "will cause to arrive."

4-4. *Ôl vartak tâshishnîh;* Av. *varet,* "to pervert," and *tash* "to frame," 5-5. *Hû-shkâftak barâ vabîdûnayên,* lit., "they may cause the entire break-down of (those)", Av. rt. *shkap,* "to break"; Pers. *shkâftan.*

6-6 *Mûn ôlâ haît khûtâêîh î tûbânîk havâ-and.* 7-7. *Adîn....adîn.*

8-8 *Lâ dêr âkhar dêr-zîvêt,* "does not live long, long after (that)."

9. *Nasênd,* Av. *nas,* "to decay" "to be destroyed."

10. *Âdrang, vide* chap. V, § 7, note 2. 11 That is, of those who are iniquitous. 12. *Harvispîn.*

13. *A-dât,* lit., "not given or denounced before." Or, *âdât,* "established," "destined." West, "unseemly."

14. In the manuscript, the word is written *asht,* which is a miswriting for the following word *a-shâtîh.* Comp. Av. *shâiti.* 15. That is, they do not follow the guidance of.

16. *Âsravan,* Av. *âthravan.* West reads *asrûn,* "imprisonment," from Pahl. *asrûntan,* "to bind." 17. *Pûr-gûftâr.*

18. That is, the rightlous spiritual leader mentioned above.

19. *Pavan,* lit., "for."

whole embodied[1] world, which I so well deserve[2]; and he (also) opposes (*patkârêt*) the selection[3] of an evil (and) fabricated religion[3]; and (he is) against the acquittal[4] of (all) suitors,[5] whether guilty[6] or guiltless,[6] who by (allowing) the distant[7] living of (their) original family-relations in villages[7], shall make them very miserable.[8]

(36) "And as to the land, too, through which Aharman[9] wanders, he destroys those (who are) of that country through disease and other calamities; and besides (*barâ*), over[10] near that country[10] befalls immoral strife[11], besides the immoral *daêva*-worship,[12] (and) besides the iniquitous slander. (37) And even from that country that immoral discord does[13] not disappear,[13] nor that immoral *daêva*-worship, nor that iniquitous slander, until[14] they acknowledge[15] as (*ôl*) the *âthravan* him who is the spiritual leader, the orator, the truthful preacher, and holy; and when they (so) acknowledge him, it is then that those countries obtain relief if they wish, but not by any unlawfulness[16] (resulting) from them,[16] O Zarathushtra!"

(38) And this that is recounted (above) (is) a statement[17] in which (there is) many a thing (that is) deprecated,[18] which survives[19] in (the Avesta), (and) which comes[19] (to us) from the

1. *Astâvmand.* 2. *Aîgh li shapîr shâyîm*; comp., Pers. *shâyîdan*, "to be worthy of."

3-3. *Daênâ-tâshishnîh vichîr kardan î vad*, lit: "the approval of the fabrication of a religion which is evil." Here *tâshishnîh* is used for *tâshishnîg*, Av. *tash*, "to make," "to frame."

4. *Barâ-dahishnîh.* 5. *Patkârtârân*, "litigants."

6-6. *Dravandân-ich yasharûbân-ich.*

7-7. *Dûr-hastishna vîs dûtak î ûdnîk*; refers to opulent people who live at a distance from their poor family-relations, and are not in touch with them, nor are they helping them.

8. *Hû-nîyâzân-ich vabîdûnând*, lit., "make them entirely needy."

9. *Ganrâk-maînûg*, name of the evil destructive spirit. 10-10. *Madam avô zak matâ.* 11. *An-âshtîh.* 12. *Daêva-nîyishnîh.* 13-13. *Avisâîhêt*, lit., "is annihilated." 14. *Pîsh min zak vad amat.* 15. *Yehabûnd patîrishna.* 16-16. *Âînînagî mîn zak.* 17. *Nisang-î.*

18. *Nifrîhêt*; Pers. *nifrî*, meaning "execrations." 19-19. *Pavan yehvûnêt yehamtûnishna* (*min Avistâk*).

Avesta, (happening) after (the age of) Vishtâspa until the overthrow of the Irânian monarchy from the territory of Irân; it is manifest that this, which is written (therein), came to the knowledge of the people of the world. (39) This, too, is a superior evidence[1] of the above (statement) :—" And if this, which is declared by the Avesta concerning the occurrences which (are to be) manifest after (the age of) Vishtâspa until the end of the Irânian sovereignty, had not taken place, the belief in the Avesta which too, was till the present time such a treasure (*chabun*), and which will certainly be (so in the future), (and) from which are revealed in its respective place the destruction and annihilation amongst those rulers and *dastûrs* from (the time of) Vishtâspa onwards, could not have survived to[2] us (up to now)."

---

1. *Gaôkâs*, for *gaô-âkâs* ; Av. *gûp* and *kas* " to see " ; Pers. *gavâhî*.

2. *Ôl lenâ lâ patvast havâ-âe*, lit., " could not have been connected (*patvast*) with us."

CHAPTER VII.

About the marvellousness of the manifestations (which were) publicly (*paêtâk*) revealed after the overthrow of the Irânian monarchy from the territory of Irân, until the end of the millennium of Zarathushtra and the arrival of Aûshîdar[1], the descendant of Zarathushtra.[2]

(1) There happened[3] this miracle of the faith[4], too, concerning the knowledge about the first bondage (of Irân), about the ninth and tenth centuries (of that millennium), which is revealed by the Avesta. (2) (It is) the present spectacle, which is the indicator of the condition (of Irân), such as the overthrow of the Irânian sovereignty from the territory of Irân, and the destruction of (all) laws[5], customs and ways (of the Irânians) by the monarchy of (the nation with) dishevelled hair,[6] and of

1. The Prophet had three sons in his lifetime and three others are to be born to him from the seed he leaves behind in this world. The first of these is Aûshîdar.

2. *Zaratûhshtân*, compare *Spîtâmân*, "of the family of the Spîtâmas." Aûshîdar's descent as described below will, from the mother's side at least, be from Zarathushtra. 3. *Havâ-at*, lit., "there was."

4. *Vâvarîgânîh*, "faith," "confidence." The meaning of the sentence is that the prophesy by Zarathushtra regarding the coming of the great ones in succession after his death and about their success or adversity, has been fulfilled up to the age of the writer and, therefore, there is no reason why those marvellous sayings of the Prophet relating to the events which are yet to happen in the future, should not come to pass as true.

5. *Rastag;* Pers. *rastah*, "rule," "institute."

6. *Vijârta-varesa.* These are referred to, in section 47 below, as the Turkish or Arab demons. They came to Irân from the east. In the *Vahûmana Yasht*, chap. II, §§ 22, 24, 28, and chapter III, §§ 1, 6, 13, it is stated that they will invade Irân in the first millennium of the Religion.

the Christians[1] of high skill. (3) And also (such as) the commixture[2] of all the laws and the correlatives[2], too, of all those of the 4 systems of beliefs[3] which are uppermost[4], and the coming with them of the sodomites[5] and the low[6] and the dark[7] and the maimed[8] of the time, and the destruction and overthrow of men of birth[9] and fame[10] in their age.

(4) And the deviation[11] of the nature of wisdom from the Irânian to the non-Irânian countries, which (is) a demonstration[12] of the truth and modesty of the Religion, and gratefulness, and peacefulness, and charity, and other virtues, the entertainment[13] whereof (is) an embellishment[13] regarding the nature of superior wisdom. (5) And the abundance[14] and violence[14] of heresy, and falsehood, and deceit, and slander, and quarrelsomeness,[15] and fraudulence, and ungratefulness, and discord, and miserliness and other vices, the connection whereof (with one, causes)[16] also the deterioration[17] of character[17], and the abandoning[18] of the care[18] of the Ameshaspentas of fire, water and earth. (6) And the tyranny of the evil religion[19] and idol-worship, and the lessening[20] of liberty,[20] and the abundant[21] prevalence[21] of greed in the person

1. These are supposed to be the Byzantine Christians. 2. *Agavînham dâtagîh va patvandîh-ich.* 3. *Vâvarîhastan.*

4. *Ôl avartar pâîg.* Dr. West considers that these four faiths are Zoroastrianism, Mahomedanism, Christianity, and either Judaism or Idolatry. The reference is here to some system or brotherhood, such as we now have of the Bihâists in Persia, which consisted of a mixture of certain elements of the existing principal religions.

5. Comp. Pers. *kavan*, or *kuvan*, "a sodomite."

6. *Khûrtakâṇ.* 7. Comp. Pers. *tîreh*, "obscure," "dark."

8. *Âzîdagân;* comp. Pers., *âzîdan*, "to injure," "to prick."

9. *Bûnîk*, "of a good family or origin." 10. *Paêdâk*, "well-known."

11. *Frût gashtan.* 12. *Nimûtan.* 13-13 *Nîvârishna mâhmânîh.*

14-14. *Kabadîh va chîrîh*, "excess and violence"; West reads, *kabadîh (î) vichîrîh*, "the abundance of the decisions."

15. Comp. Pers., *siturg*, "impudent," "quarrelsome."

16. Vices which lead to or mean.

17-17. *Khvârtan î haêm.* 18-18. *Shedkûnâ pâhrîjîh* ("respect, reverence").

19. *Aka-daênîh.* 20-20. Reading: *kamîh î âzâtagîh*; or, reading *âvâtagîh*, "prosperity." 21-21. *Vêsh pâtakhshâêîh.*

of mankind, and the fulness[1] of heretical[2] views[2] in regard to sorcery, and the abundant[3] propensity[3] of many (a people) for suppressing[4] the Religion of God.[5]

(7) The annihilation of the mastership of men, of one[6] being over the other[6], the desolation of cities[7] even by grievous[8] distress[8], and the non-Irânian evil monarchs who oppose one another and (their) grievous[9] wounding,[9] and the butchery[10] of cattle, and the passing away[11] of the spirit of joy from the Irânian countries, and the lodgment of lamentation[12], and weeping[12], and mourning[13], and clamour in the territory (of Irân), and irredeemable[14] stupidity[14], and degeneration[15], and misfortune[16], and the shortening of the life of man. (8) And (also) an abundance[17] of laws[18] of a conflicting nature[18], and the approval of infidels by[19] the oppressors, and the disapproval (by them) of people of good character and learning, and the fast[20] and frequent approach of want[20] and pestilence and other adversities, and the disruption[21] and perverse[22] constitution[22] which overpower the internal provinces and lands belonging

---

1. *Pûrîh.* 2.-2. *Jvît dâtistânîh.* 3-3. *Kabad girâyishnîh.*

4. *Madam stûbîh,* "overpowering." Pers., *stûh.* 5. *Yazatân,* God. 6-6. *Aêvag madam tanid.*

7. *Jîvâkân rûstâkân,* "populated places." 8-8. *Mûstî-ich î girân.* 9-9. *Girân raêsha.* 10. *Zanishna.*

11. *Pazdîgîh,* comp. Av. *pazdu,* Pers. *pazdî* "a worm"; hence, "consumption or destruction." 12-12. *Shîvan va mûî.* 13. *Snaŏdîyân.*

14-14. *A-vandishna kaûdanîh;* comp. Pers., *kaûdanî,* "stupidity." West reads *avandishna kadîh,* "unobtainable stature."

15. *Nasît zûrih.* West, "non-existent strength."

16. Lit., "a destiny which has received a blow;" or, according to West, "blighted destiny."

17. *Kabadîh.* 18-18. *Âîn î sarâtag sarâtag;* lit., "of different kinds." Comp. Av. *saredha.* As an alternative for *âin* West suggests *haêna,* "squadrons."

19. Lit., "among." 20-20. *Zût zût rasishnîh î nîyâj* (starvation). West, "the coming of the Zôti (reading: *zaŏta*) to want".

21. Comp. Av. *shkap* or *chap,* "to break down." Comp, Pers. *shkâftan.*

22-22. *Vartag tâshishnîh,* Av. *tash.*

to the Irânian districts. (9) And the maintenance[1] of infidelity[1] to the Religion of God, the leanness[2] and affliction[3] and slander of those of the good Religion, and the crying[4] and wounding[5] of the propagators of the Religion and (other) wickednesses, and the extirpation of most of the good works in the districts of Irân. (10) Much other misery which has been smitten[6] during these two centuries (mentioned) in the Avestâ, some of which has passed away (with them)[7], some of which (is) visible (now), and (some) of which is coming on as is evident (*paêtâk*).

(11) And this, too, (is) a statement regarding them, (which) the Revelation mentions thus: "That (is) the age which is highly mingled with iron[8] [that is, (it is) of iron from any standpoint[9] they view it], in which strongly[10] begging[11] apostates will be born among them."[12] (12) Their strength (is) this that their approval[13] is blind[14] to both the doctrines[14]; their begging (is) this that always when they are able they do harm to others; when an old man appears at a meeting[15] of youngsters,[16] the latter[17] are unfriendly[18] to him on account of the evil age

1-1. *Â-zandîh dâshtagîh*; comp. Av. *zanda*, "a false interpreter of the Avesta," "an infidel."

2. Av. *ni-zairina*, Pers. *nizâr* "macerated."

3. Comp. Pers. *gardîh*, "misfortune."

4. *Khrûsagîh*; Av. *khrus*, "to cry."

5. *Khûstûgîh*; comp. Av. *khad*, "to pierce"; Pers. *khûstan* "to extirpate."

6. *Makhîtunt yegavîmûnêt*. 7. That is, with those centuries.

8. Reading: *ayagênîn* (Av. *ayanghaêni*), generally read *âsînîn*.

9. *Kûstag*, lit., "side." 10. Comp. Skr. *sthurá*, *sthula*; Pers., *siturg*, "thick," "able-bodied". West, "sturdy."

11. *Khvâstâr*. 12. *Ash baên*.

13. *Pasand*. 14-14 *Avînishna kolâ 2 âînag*, that is, they do not at all approve of the two doctrines. West, "their approval is unobservant of both the doctrines (*âînag*)."

15. Reading: *karku*, comp. Av. *karshu*, "a thick crowd," "a meeting;" or reading: *gurôg*, Pers. *gurôh*, "a crowd." West, *galag*, "a crowd."

16. Comp. Av. *varshni*. DM. *gû-dânân* "those who know how to make speeches." 17. Lit., "they." 18. *A-dûst*; Av. *zush*, "to love." That is they prove themselves hostile to him.

in which that man, who (is) a sage[1], is born [that is, they are unfriendly to the high-priests of a (Zoroastrian) religious institution,[2]].

(13) "They speak flatteringly[3] [that is, they utter[4] smooth words[4]], and they are wicked, and they use very eloquent[5] language, so that they do render useless the teachings of *aêrpats* and *dastûrs*; and they dissever[6] the temporal authority from the spiritual authority, and they attribute evil reputation to royalty and high-priesthood as (being) immoral, but (when these two are) united, (then) they bear[7] a good name.[3] (14) Anything, which they say, is always[8] bad[9]; and that country which had a judge,[10] they cast into a destructive[11] ordeal[12], (namely) into hell; know that they do inflict injury to all[13] of them[13] therein, until they attain to entire (*barâ*) wickedness through[14] the (religious) reckonings they rely upon[14], (both) he who is of the evil offspring disseminated[15] by the apostate, (and) he who is the worst wolf, full of calamity[16], full of depravity.[17]

---

1. *Frazânak*, Av. *fra* and *zan*, "to know."

2. Reading: *Aêrpatistâna dastôbaran*. Here *aêrpatistâna* is to be distinguished from *dapîristâna*, "a scientific institution."

3. *Âzâta gûbishna*; comp. *âzâtîh*, "praise," "freedom."

4-4. Comp Pers. *charb zabânî*.

5. *Pûrdagînîtâr*. Reading: *pûrtagînîdâr*, Av. *pouru* and *taka*: "flowing"; it means "fully-flowing" or "very eloquent." Also comp. Pers. *pardak*, "an enigma;" hence "enigmatical."

6. *Sigûnd* "they cut." Huzvâresh rt. *sig*, "to cut."

7. *Hû-nâm*. West's rendering: "they bring together (*avô ham*) those (who are) singular."

8. Comp. Old Pers., *hakaramchiy*. 9. *Agîh*, "evil"; West, "mischief."

10. *Dâtôbar*. 11. *Ganâg* for *ganrâg*, "smiting," "painful." Av. *angra*, rt. *angh*, "to torment." 12. *Var*; Av. *varangha*, "an ordeal."

13-13. Reading: *ham-ashân*. *West, amîyân*, "without intermission."

14-14. *Pavan aûshmûrishna madam yegavîmûnd*, lit., "through the (religious) reckonings (or recitations) which they rely upon." That is, by acting according to the directions of their evil religion.

15. *Dûsh-vift*; *viftan*, "to emit seed", Av. rt. *vip*.

16. *Voîghen*, transcribed in Avestic characters; lit., "calamity."

17. *Sarîtarîh*.

(15) "They strike here (below), the friend (smiting) him who (is) a friend; they defraud[1] him (the friend) of (the reward of) his own deeds [that is, always when they are able to do so, they would rob him of his wealth], and they make it over to him from whom they get[2] abundance[2] in return; (and) when not (so), they seek him who (would be) an associate[3] in theft[3], and get the latter (*zak î zakâê*) to defraud the poor man, so that they may seize upon his belongings (*khvâstak*); and they drive[4] him[5] away when he would make a complaint. (16) I shall not again create for thee, not here (below, such) a friend for him who is a friend, nor[6] a brother for him who is a brother, nor a son for him who is a father, nor even a father for him who is a son; advised by me and putting faith in me they (will) reside[7] in desirable places [that is, they will stay wherever they should (stay)], and they will walk in the garment[8] in which they should (walk); and as to their (path) they will be made to quit[9] it for the path of faith, and they will give utterance to the propitious (*avzûn*) learning (derived) from a knowledge of me."

(17)[10] "This, that is (*aê*) the propitious learning of those of ours, we recognise as existing on account of the ascendancy of the poor[11], and the downfall of the great—greater than the poor on account of education—so that he (the poor) is, therefore,

---

1. Reading: *zabûnênd*, (traditional reading) *zadûnênd*; Chaldæ *zab* "to buy" "to rob." According to DM., *zivend*, Av. *dib*, "to deceive," Pers. *ziv*, "deceit," "fraud."

2-2. A denominative verb from *patishna*, "abundant food."

3-3. Reading: *nishîn-jan* or *nishîn-gan*, "an associate in smiting," comp. Pers. *nishîn*. West, *nishîn-gûn*.

4. *Rîvînênd*. Av. rt. *rich*, "to throw off," "to abandon." It can also be read *rîjînend*: comp. Old Pers., *rîzîdan*, "to be bruised," "to be broken into pieces," "to rot." 5. The poor man.

6. *Va la*, 7. *Mânishna yehvûnd*.

8. *Barhâmak*, comp. Pers. *bar ham kardan*, "to put on together," "to wear."

9. Comp. Pers. *gûsârdan*, "to abandon."

10. Sections 17 and 18 do not seem to be the words of Ahura-mazda. 11. *Kas*, "the low."

at the mercy[1] of the tyrant in every respect.[1] (18) One who is thinking of the spirits,[2] becomes a spirit; one who (is acting) like a tyrant, becomes a Kavîg;[3] being demoniacally disposed, one becomes a demon; and being a Kavîg in disposition, one becomes[4] a follower of thieves.[4]"

(19) When good disposition and wisdom turn away from the countries of Irân [that is, they pass away], then destruction[5] and winter, too, produced by the demons who are *daêva*-worshippers, rush together over these Irânian countries from the neighbourhood of disasters (*vôighn*), so that there will be less of rain, and there will be an increase in the secretly-moving and deceitful pestilence, that is plague; thus those of perverted wisdom, too, who are wicked, and even the unholy infidels rush together as companions[6]. (20) Like unto the howling (of the demons) they clamour thus:—"Consume and destroy, O king![7] since (it is) for thee to consume, and (it is) for thee to destroy; destroy even the (sacred) fires[8], and consume even as food those of whom *sraŏshâ-vareza*[9] has been always the protector, and those who lead through (their) guidance the poor man of righteous judgment." (21) That is, they would make them entirely separate[10] (from others), and smite them; they carry away their wisdom which (is their) wealth; (know) that (*havâ-at*) when they rob them of their wealth, their[11] wisdom is lost.[11]

1-1. *Pavan kolâ mandavam-î pavan pâe î ôlâ î sâstâr yehvûnêt.* Lit., "in every thing he will be (or stand) at the foot of the tyrant."

2. *Maînûg mînâg.* 3. Originally, a royal title, degraded later on and applied to persons spiritually blind. 4. *Ol dûjân hakhtêt.*

5. *Levît-mandavamîh*, "annihilation."

6. *Pavan ham-hakhagîh*, Av. *hakha*, "a friend." Comp. Pers. *hamk-hwâh*, "a fellow-citizen." 7. Meaning, the king of the demons.

8. That is, the consecrated fires established in sacred places of worship.

9. The priest of penance or obedience is so called. Or, "those of whom the practice of obedience (*srâŏshâ-varexa*) to Ahuramazda has been the protector."

10. *Hû-shkâftan;* comp. Av. *skap* or *chap;* Pers. *shkaftan*, "to break down," "to split." 11-11. *Ashân khratû bûrt yehvûnêt*, lit., "their wisdom is carried away."

(22) "And in that age, O righteous[1] friend[1], descendant of the Spîtâmas! my desire is not for thy coming,[2] nor for (spreading) the belief of the departure of the soul (to the spiritual world), [that is, the conveying and conducting of a truthful[3] speaker[3] (like thee) are (then) not required]; (in that age) those who are mean-spirited[4] infidels will destroy this Word of thine, (namely) the Avesta and the Zand, [that is, they shall render them powerless[5]]; those mean-spirited infidels will injure their own souls for the love of the wealth which they produced.[6]"

(23) And about the ninth and tenth centuries this, too, it[7] reveals namely[7]:—"While[8] that age is in progress, O Zarathushtra of the Spîtâmas! this happens that many a heretic will preach[9] on the righteousness of the *ratû*-ship and the *dastûr*-ship,[8] and few on the wickedness (of demons); and (under that garb) they will dry up[10] waters, and wither[11] trees, and annihilate[12] all prosperity the manifestation of which (is) through holiness."

(24) He, Zarathushtra, again enquired of him thus:—"So what do they give to them thereby[13], O Ahuramazda! when they dry up waters, and wither trees, and annihilate all prosperity the manifestation of which (is) through holiness?" (25) Thereupon Ahuramazda replied (to him) thus:—"So do

---

1-1. Comp. Pers. *dûst î vîzah*, "a sincere friend."

2. *Yâtûnishna*, "coming."

3-3 *Mitra-gû*, "a speaker of love and friendship."

4. *Kûdag*; comp. Pers. *kûtâh*, "mean." West, *kardag*, "perfect." There is a reference here to mean-spirited teachers of other religions, who distorted the true meaning of the Avesta. 5. *Nizâr*, "lean," "macerated."

6. *Kard*, lit., "which they made." 7-7. Lit., "(the Revelation) speaks thus:"

8-8. The Pahlavi passage should read thus: *Amat zak avibâma sâtûnêt, hanâ yehamtûnêt, Spîtâmân Zaratûhshtra! aîgh kabad aharmôg ratîh va dastôbarîh yasharûbîh yemalelûnd.....*

9. *Yemalelûnd*, 'will speak."

10. Comp. Pers *nâsîdan*, "to be lean," "to decay."

11. Av. *hushka*, "dry;" Pers. *khûsîdan*, "to dry up," "to shrivel," or "*khûshîdan*, "to wither". 12. Av. *nas*, "to decay." 13. *Pavan zak*.

they give them those (things), O Zarathushtra ! while (*amat*) they[1] declare something[2] greater[2] for (their) progeny and relations,[3] such as (they would) for their own souls, so that they speak much[4] in favour of a share (*nîrmat*) for themselves, [that is, that for their own selves]. (26) Besides, they give (reward) to the Kîgs[5] and the Karapans[5], to the shepherd[6] who (is) a husbandman, and to the swift-horsed man who (is) a warrior well-known[7] (among them), in such a manner as[8] we in this world distribute a share of meat to those who are greater than the former, so that they may bestow on us sovereignty (*sharîtâîh*); [(that is) in such a manner as[8] we here below give meat (as a present) to those whom we hold highly dear.][9] (27) The wealth of a wicked man even here (below), O Zarathushtra ! is in the midst of the house[10], among uncivilized[11] people, a lofty ornament[12]; (know) that we[13] hold strong opinions[13], of which the acceptance[14] is most expressed[14], just like the judgment of a poor pious man regarding one who is worthily righteous, whose public piety is to respect[15] duties and acts of merit.

1. They, that is, the heretic spiritual guides and high-priests, flatter them, and manage to obtain their fees from their congregation in this way. This is probably a reference to the degraded condition of the priesthood.

2-2. *Min zak mas*, lit., " greater than those."

3. *Nafshâ-ân* in the sense of *khvîshân*.

4. The priests talk much for obtaining their fees rather than for saving the souls of their people.

5-5. These are the spiritually blind and the deaf people.

6. *Anshûtâ-pâha* ; Av. *pasu, fshu* ; Av. *fshuyant* " thrifty " ; *fshû*, " to increase." 7. *Aêvâj-aê* for *aêvâjîk*. 8. *Chigûn*. 9. The meaning of the whole paragraph is doubtful. The reply to the question is not quite fitting. The sense seems to be that presents are distributed to those whom the donors love or whose attention they wish to draw towards them In the two centuries in question people will obtain gifts by flattering others. This act of unholiness will cause the drying up of water, the withering of trees, and the destruction of sacred fires.

10. Reading : *pavan mîyân mânishnîh*. If we read it : *pavan mîyân mînishnîh*, " in a moderate view."

11. *An-ârâstân*, lit., " *unrefined* " ; comp. Pahl. *ârâstan* Pers. *paêrâstan*, " to adorn," " to elevate "

12. *Bûland vaêrâyishnîh*. 13-13. *Dînâ î stavra vakhdûnîm*.

14-14. *Î patîrishna gûbishnatar*. 15. *Franâmishna* ; Av., *fra-nam*, " to bow down."

(28) " He asked of me again, thus :—' Will (there) be[1] so in that age, here (below) in this world, the best manifestation of the Ahuramazda-worshipping Religion [that is, will[2] any one profess truly the Ahuramazda-worshipping Religion[2]] ? '"

(29) Thereupon Ahuramazda spoke thus :—" There will be, O Zarathushtra ! such superior[3] ones among those men, as have been here (below) eloquent theologians, and they will be also men of limited wealth[4] in the material world; and the wicked and tyrannical men will call them, too, pestilence-creators and destruction-producers, (full) of harm and sorcery ; excepting thee, O Zarathushtra ! they will sanctify righteousness more largely, more powerfully, and more strenuously[5]. (30) Blind are those devils, who communicate with thee, and who are unaware of the tyrants ; and observant are those devils who communicate with them[6], and think intelligently[6] ; unknowing are those apostates who being near cause opposition against them so that this they say, namely : ' What thou sayest is mainfest to us, that is, it is not so as thou declarest it ' ; when[7] they speak (further) thus : 'This business of thee, O man ! is not mine [that is, it should not be done by me], nor thine [that is, you also should not do it], because this (is) no piety [that is, it is no act of merit].' (31) Since this one has been created for these words and thoughts of thine, of which thou, too, art aware—Aûshîdar, who is a picture of the Thinker of every thing whatsoever is here,—O Zarathushtra of the Spîtâmas ! for by the (material) intermingling of his own soul it comes into notice whether he is a holy person, or he has not been so."

---

1. *Hait.* 2-2. Lit., " will there be the dwelling of the Ahuramazda-worshipping Religion in anyone." 3. *Madam.* 4. I have read *andagag khvâstag*, " little wealth."

5. Reading : *arvandâg-âômandîhâtar* ; comp. Av. *aurvanta*, " a warrior."

6-6. Lit., " who think with knowledge of those who are in communication with them." 7. *Mûn* is here used for *amat.*

(32) And this, too, it says, thus :—" As to those who will take[1] birth[1] in the ninth and tenth centuries, I tell thee, O Zarathushtra of the Spîtâmas ! that they will be mostly the *drûjas* of greed, (and) it will be in their[2] wombs that they will be moulded, they who will help the vicious through their greatness in leadership, or through their fame in being followers (*pasôpâêîh*)."

(33) About them this, too, it says, thus :—" Those men are more worthy of destruction " ; ' so spoke about them Ahuramazda, namely ' :—" those (so-called) holy persons, who carry about dead bodies in this world[3], in order[4] to destroy every (creature)[4] of mine (by its infection) ; they destroy fires and deeply flowing[5] waters ; their bodies (are) also cesspools of water[6], which (are) of a frightful[7] aspect[7], (and) they are more helpful to causers of distress, those who are the corpse-holding wicked men (*dravands*). (34) Regarding them I say to thee, O Zarathushtra of the Spîtâmas ! that in those ninth and tenth centuries (there) will be born[8] those who (are) the progeny of the *drûjas*, and are the wound-makers[9] of Aharman, even one of them is more fit to be killed[10] than ten *daêva*-worshippers ; and they, too, cause destruction to those (creatures) of mine—those of my Religion—regarding whose destruction[11] they say thus : ' If it is necessary for them to live, (they shall live) in our

1-1. Lit., " come." 2. That is, in the wombs of the *drûjas*.

3. The crime of carrying dead matter, without proper ceremonies and formalities, was regarded by the ancient Persians as a very heinous one. According to the *Vendîdâd* a person convicted of this offence deserved the extreme penalty of the law.

4-4. Reading : *pavan kolâ nastan* (Av. *nas*) *î li*. West, *pavan kolâ dastûr*, " according to every high-priest."

5. *Gîrân tachishna*. 6. West, too, reads *mayâ-vakhdûn*, Pers. *âb-gîr*, " cesspools of water." 7-7. *Chîharag-âômand î sahmgûn*.

8. *Yehamtûnd*, lit., " come," " arrive" (in this world).

9. *Raêsha-gâr* " killers " ; lit., " wound-makers " ; comp. Av. *raêsha*, " wound " ; or Pers. *rôshgâr, rôsh*, " wicked " ; hence " wicked-doers " West, *reshgâr*, " wound-producer."

10. *Zanishnatar*. 11. *Zanishna-âômandîh*, lit., " destructiveness."

own way' ; but (*va*) they are wicked, and they reduce the power[1] of the great ones. (35) The worst[2] even (is) that they commit sin in the matter of precedence and subordination, who call thee one[3] like Aharman[3], O holy one of the Spîtâmas ! they call them champions[4], who kill those of thy Religion who are Ahuramazda-worshippers. (36) O Zarathushtra ! they celebrate[5] even my *yazishna* and *nîyâyishna* rituals without (naming) thee[5] ; and O Zarathushtra ! they think this thy worship as worst,[6] and thy extollings as worst ; they think also of these two blessings as worst, the Avesta and the Zand, which I announced to thee, I who am the most bountiful of spirits. (37) They encourage[7] the worst kind of[8] bloodshed[9] as the best action for men, (namely) immoderate slaughter, who declare joy (to result) from that worst kind of deed ; they also destroy[10] (for themselves the bliss of) spiritual abodes ; they annihilate[11] their own souls[11] ; they cause ruin to the bodily existences of this world ; they consign their own souls to lamentation[12]; and (they destroy) the Religion, too, on which is based[13] the mode[14] of leading[15] (to the right path) the people of the good Religion, who are associated with the most evil people of the same period."

1. *Va pavan masîh kâhênd*, "and they diminish those in authority." 2. *Vatarîh* for *vadtarîh*. Reading : *va tarîh*, "and their arrogance." The sin in the matter of precedence and subordination, as explained further on, is disrespect towards superiors and ill-treatment of inferiors.

3-3. *Ganrâk vârag*. To *vârag* comp. Pers. *vârêh*," like," "resembling" ; that is, one resembling the evil spirit Aharman. It can also be read *ianâg halag*, "striking (and) destroying" ; to *halag* comp. Pers. *halk*, 'ruining," "leading to destruction." West reads *khalakô*, "a trifle." His rendering is : "the sin which is smiting thee, they call a trifle (*khalakî*)." 4. *Nîvâg ; nêv*, "a hero," "a champion." West reads *va janâg*, "and the smiter."

5-5. *Barâ min lak zak-ich î li yazishna va nîyâyishna âfrînênd*. The text in the original has been restored by me to suit the context. West reads "*barâ min lak zak-ich î lagân vandishna âzârênd*, "they distress those (duties), too, which (are) to be acquired (by) thy people (*lagân*)." 6. Otherwise : "they condemn this thy worship."

7. *Srâyênd ;* Av. *thrâ*, "to nourish." 8. *Sarî-tar*. 9. Av. *raêsha*. 10. *Marenchînênd*. 11-11. That is, they destroy the happiness of their souls in heaven, by submitting them to damnation in hell.

12. *Khrûsîshna* ; Av. *khrûdh* or *khrus*, "to bewail." 13. *Madam mâ*, lit. "on which (is)." 14. *Âînînak*. 15. *Râyînîtan*.

(38) And this, too, it[1] says (namely) :—" Zarathushtra asked Ahuramazda thus :—' So what (is) it (which) we should prescribe for those, who are not capable of military[2] exploits[2], that is, they have no weapons[3] of war,[3] they have no soldiers, and no supervising[4] protector[4]; and their tormentors are many ?' 39. Ahuramazda replied thus : ' Thou shouldst develop the strength of those men who are strong-minded[5], in whom (there is) a characteristic[6] of[7] being without comprehension,[7] who[8] are capable of joining the army[8], (and) whose[9] tormentors are many.[9]' "

(40) And regarding the passing over of authority from the evil ones of that period this, too, it[1] declares, namely :— " Zarathushtra asked thus : ' Does that one, O Ahuramazda ! who is a Kaê or a Karapan, who is the worst ruler in authority, mingle again with the good[10] ? ' (41) Ahuramazda replied : ' That one, too, O Zarathushtra ! ' (42) Zarathushtra enquired of him thus : ' Does that one, too, O Ahuramazda ! who belongs to good sovereignty, mingle again with the good, such as the Kaêsara[11] and the Khâkân[12] ? ' (43) Ahuramazda replied to him thus : ' That one, too, O Zarathushtra.' "

---

1. The Revelation. 2-2. Reading : *pavan dâra-snesh* (for *snesh-dârîh*), lit., " for wielding weapons"; comp., Av. *dâra*, Skr., *dhâra*, " the sharp edge of a weapon," and Av. *snatha*, " a smiting weapon." It might be read *pavan kâr î daênîh*, lit., " for religious exploits," which meaning is not applicable to the context. West, *pavan drîgûsh*, " through being poor."

3-3. *Avzâr*. 4-4. *Madam pânag*. 5. *Tôsht* (Av. *tevîshi*, "strength)" *mînishna* ; better reading *tôshîn mînishna* (from the same Av. word).

6. *Dakhshag*, Av. *dakhshta*, lit., " a characteristic mark." 7-7. *Pavan hûsh mûn lâ haît*, lit., " who are nothing in point of understanding."

8-8. *Pavan spâh tûbânîk havâ-and*. In the absence of intelligence you should do the best you can by developing their physical strength.

9-9. *Afashân kabad bîshîtâr*. 10. That is, " Does he ultimately improve and come in the class of good rulers ? "

11. Refers to the Kaêsara or Cæsar of the Eastern Empire of Rome.

12. The monarch of the ancient Chinese Empire in the West. The idea in this paragraph is, whether an ordinarily good ruler in Persia will attain to a mighty name again as those of the great neighbouring Empires.

(44) About the same evil ones[1] this, too, it says, namely:—" They, when they are cognisant and (when) they understand, prefer *dirams*[2] (money) to (words of) holiness, that is, a reward[3] appears to them to be better than good work and righteousness; they prefer darkness[4] to light, and the worst world (of hell) to the best one (of heaven), and they promote difficulties. (45) ' About them, too, I say to thee that they are more to be destroyed than the leaping[6] snake[7], which (is) like the wolf and the lion; and they continuously advance[8] in malice and harm until[9] the time when[9] that man comes, who (is) Chithrô-maêsana[10] the holy, with (his) victorious club (*vazra*).' (46) He marches (forth) with three (times) fifty[11] men who (are his) disciples, who (are) strong, lofty, watchful of their duties[12] and religious opinions, who (are) of broad[13] shoulders,[13] of stout arms, very popular[14], so that

---

1. Refer to §§ 37-39. 2. *Diramak*; comp. Pers. *diram*, name of a silver coin, hence " money." West, *galimag* " sayings." These men know the law, yet for evil designs they prefer money to right conduct.

3. *Pârag;* comp. Pers. *bâreh* or *pâreh*, " a bribe," " a bribe given to a judge," " a reward."

4. In Pahl. *tam* or *tûm* is used; comp. Av. *temangha*, " darkness."

5. *Avâgînênd*, "help forward." 6. *Shasp*; comp. Pers. *shasp*, "leaping."

7. *Gaz;* comp. Av. *azi*, Pers. *gazâ*, " a biting seprent."

8-8. *Hamâê min zak franâmênd.*

9-9. *Vad amat.* 10. Chithrô-maêsana is spelt in various ways. West suggests that the primary form is *Chîtrô-mêhan*, Av., *Chîthrô-maêthanem*, " of the racial home;" a title applied to a river in Kanga-daêza, and also to the *dastur* presiding over that province. It is supposed to be another name of Peshô-tanû, son of Vishtâspa. It is believed that he is immortal, and will appear again in the world on the Day of the Resurrection, and restore to Irân her old Religion.

11. Lit., " fifty triplets," that is 150. This number is indicated in the *Vahûmana Yasht*, chap. III, 27, 29, 42: *Va frâj sâtûnêt Pêshyô-tanû î bâmîk, levatâ* 150 *gabrâ î yasharûb mûn hâvishta î Peshyô-tanû havâ-and, pavan sihâ samûr jâmak pavan maînûg shapîr yakhsenûnd.* West translates " fifty triplets." 12. Lit., " work," " business."

13-13. *Frâkhû sûpt;* Av., *supti*, Sans. *shupti*; comp. Pers. *sufi*, " the shoulder "

14. *Kabad millîyâ;* Semitic, *s. v.*, " popular," "democratic." West, *kabad milîh* " very hairy." The description of the hair is however given separately later on.

their stout[1] stature (is clothed) in black (garment made of fur);[2] wherefore (*aîgh*) those demons and the vicious ones are afraid of them. (47) And that one smites Aharman together with the brood[3] of which he is the father,[4] the "demon of greed", whom, as is manifest, the *drûj* worships[5] with a complete worship[5]; and those (of his disciples), who march forward on high service[6] on horseback, smite the Turkish[7] demon with dishevelled hair,[7] the Arabs, and also Shedâspa[8], the Christian Arûmân.[9]

(48) "And he instructs men chiefly in the instruction[10] regarding (their) duties, the contented and the discontented; whoso does not agree in what he says, is not pleased by him[11]; (but) contentedly lives[12] he, O Zarathushtra! whom he[11] brings round to (believe in) the Religion. (49) The same (person) he exalts[13] with that mace (of the Religion), who (is) that[14] very[14] (person) who is rendered happy[14] through (his) hands, (whose) happiness[15] he is to maintain[15] with his powerful arms, and with his youthful strength.[16] (50) He attaches

---

1. *Stavra;* see Av. *s. v.;* West, "rough." 2. *Sihâkgînîh* for *sihâk-gûnîh*, lit. "in black colour."

3. *Dâmân*, "creatures." 4. *Âb*, "father," the usual form in Pahlavi is *abû*. West reads: 3 *azg*, "three branches," *viz.*, the Turkish demons, the Arabs and the Shedâspes: Pers. *azg*, "a branch."

5-5. *Yazêt pavan agavîn yazishna.*

6. *Bûland pîshagîh.*

7-7. The Turks were so called. These are the original inhabitants of Tartary, who finally settled in Europe. The Ottoman Turks had not, of course, come into existence.

8. This name is written Shedâspîh in *Vahûmana Yasht*, chap. III., §§ 3, 5, 8, 21. It is supposed to be a corrupt pronunciation of the name of some Byzantine emperor or general who defeated the Persians. Theodosius is the name suggested.

9. The Byzantine Romans were known to the Irânians as Kirâsîyâkig.

10. *Âkhizishna*, Av. *hach.* "to guide"; originally from *â-hachtan*, "to teach." 11. The teacher. 12. Lit., "walks contentedly."

13. *Masînêt;* comp., Av. *masu* Pers. *mah;* hence "to cause to be great"

14-14. *Hanâ-ham.*

15-15. *Khvârîhêt khvâr dâshtan*; comp. Av. *khâthra*, "repose."

16. Comp. Av. *tevîshi*, "strength."

power and victory entirely (*barâ*) to the Religion of Ahuramazda, and on account of that power and victory all (the people) become reverent[1] to it; when those (personages will) come who are the (unborn) sons[2] of Zarathushtra, who are to produce the Renovation in the world, (to produce) the undying and immortal ones who will be hungerless and thirstless long, for ever and everlasting (time)[3]."

(51) And regarding the destiny[4] of the ten centuries comprised in the one millennium of Zarathushtra, and the intelligence (of the coming) of Aûshîdar, son of Zarathushtra, this, too, it relates, namely:—"When that century, which (is) the first concerning the Ahuramazda-worshipping Religion, from the time that Zarathushtra proceeded to the conference onwards (*frâj*) passes, what is destined (*barîn*) for the first century? (52) Thereupon Ahuramazda replied: 'The sun stops[5] (for sometime).' (53) What is subsequently destined for the second, and third, and fourth, and fifth, and sixth, and seventh, and eighth, and ninth, and tenth[6] centuries? (54) Thereupon Ahuramazda replied: 'The sun stops (for some-time.)'

(55) "Then, when the (last) thirty years of the tenth century are unelapsed[7] [that is, when thirty winters are unelapsed (*lakhvâr*)], a maiden who (is called) Shemîg-abû[8] walks forward to the waters[9], she[8] (who is) the mother of him who

---

1. *Fra-nâmêt*, "bows to," "respects," Av. *fra-nam*.

2. These are Aûshîdar, Aûshîdar-mâh and Saôkshâns, who appear each at an interval of 1,000 years to renovate the world.

3. *Dêr hamâê vad avô vispa*. 4. Comp., Pers., *barin frahâng*, "the science of Divinity," also "name of a book ascribed to Tahmûras;" *barin dâira*, "the heavenly sphere," "the terrestrial globe.' West, *bûrinag* "separation." 5. Otherwise, "The sun conceals itself." Comp. the uses of the Persian word *nihumbîdan*, "to stop," "to cover" to conceal;" (see Steingass).

6. What occurs in the tenth is given below separately.

7. *A-rânag* for *a-rândag*, "unelapsed," lit. "not passed."

8. *Shemîg-abû* is the Pahlavi rendering of the *Av.* name *Srûtat-fedhrî*, *i.e.*, "having a renowned father," (Zvârish). 9. To the Lake Kânsu

(is called) the illustrious Aûshîdar[1], and her origin is from Vôhû-raŏcha[2], the son of Franya, who is related to the family of Isatvâstra[3], who (is) the son of Zarathushtra, (and who is) born from Aurvij.[4] (56) Then she sits in that water, and drinks it; and she highly conceives[5] in her body[5] those superior (*madam*) germs, which were the third of the last germs for Hvôvi, those which the holy Zarathushtra dropped; and those (germs) produce in her that son whose name is *Vakhshînîtâr î Yasharâêîh*,[6] 'The Increaser of Righteousness.' (57) Though she (is fifteen years of age[7], the maiden has[8] not before that united sexually with men,[8] nor even afterwards when she becomes pregnant, until the time when she gives birth.

(58) "When that man attains the age of thirty, the sun stands[9] still[9] in the zenith of the sky for the lapse of ten days and ten nights, and it comes back again to that spot where it was[10] created first at (the time of) the original[10] (*frâj*) creation, so

1. In the *Fravardîn Yasht*, § 129, he is called *Ukhshyat-ereta*, "The Raiser up of the Bones (of the dead)," "The Revivor." The name of the maiden who gives birth to him is Srûtat-fedhrî. In the *Saddar Bûndahishna*, she is called Bad. It is stated that, bathing in the Lake Kâsava, she will become pregnant from the seed of Zarathushtra, which is preserved there, and will bring forth a son. 2. One of the three sons of Frânya remembered in the *Fravardîn Yasht*, § 97. He appears to belong to the family of Isatvâstra. See foot-notes, pp. 86-87.

3. Isatvâstra was the eldest of the three sons of Zarathushtra, born to him in his life-time. He was the chief of the priests, and became the *Magûpatân-magûpat* of his age. He died when the Religion was a hundred years old. The two other sons, Aûrvatatnara and Khûrshîd-chihar were agriculturist and warrior respectively.

4. She is apparently one of the three wives of Zarathushtra. The names of Zarathushtra's wives are not found in the Avesta, except that of Hvôvi, the daughter of Ferashaŏshtra, whose name occurs in the *Fravardîn Yasht*, § 139. 5-5. *Frûjêt*; comp. *frûkhtan* or *afrûkhtan*, "to kindle."

6. *Vakhshînîtar î Yasharâêîh*, an imperfect transcript of the Avesta name *Ukhshyat-ereta*.

7. This was considered to be the age of puberty. At the age of fifteen a person was supposed to have entered full manhood in ancient Irân.

8-8. *Levatâ gabrâân barâ vifyîtan*. 9-9. *Barâ yegavîmûnêt*. 10. *Fratûm frâj brêhînît*.

that it occupies one quarter out of four quarters[1], and sheds[2] (its) burning light[2] over all the *kaêshvars*, which (are) seven. (59) So, too, of themselves, O Zarathushtra! from such circumstances[3] (so, too) the manifestation of them is, so that they (the people) should know that (it is) the millennium which is destined[4] (for those) who have been heard[5] of by listening[5] to this superior (*madam*) Religion[5]; so, too, they (are) for whom people do not know[6] then that it is a thing[7] that is extraordinary.[7]

(60) "Then, when that man becomes thirty years of age, he confers with the Ameshaspentas (archangels), who (are) good rulers, who (are) sincerely liberal[8]; on the next day[9], that which is a bright day, it is manifest as though the embodied world (*ahû*) is unembarrassed[10], and without the Kaê and the Karapan [that is, it is neither dumb nor deaf as to things pertaining to God], and without distress[11] [that is, it has not made itself separate from the things pertaining to God]; and it[12] is rendered full of life[12] [that is to say, it has become raining], and water[13] again appears[14] at different places in Airyana-vaéja, where the good Dâîtya[15] (is)."

(61) These are the characteristics of the two great centuries, the ninth and the tenth; the accuracy of the fore-tellings regarding what is to come to pass (is ascertained from) what (*denâ*) (has already) happened; and the accuracy (of the prophecies) regarding those events of those two great (centuries) which have already arrived, (and) which are described above, are being witnessed[16] (by us).

---

1. Lit., "one finger-breadth out of four fingers-breadth." 2-2. *Tâpêt.* 3. *Min aêtûn.* 4. *Barîn.* 5-5. *Pavan vashammûnishna vashammûnt.* 6. When these signs are not observable, people must know that the proper time for the coming of the Renovator has not arrived. 7-7. *Mandavam-î-î jvîtar haît.* 8. *Hû-dahgân;* Av., *hû-dâo;* comp. old Pers. *hûdah.*

9. *Fradâg*; that is, on his 31st birthday; the morrow of the Day of Judgment. 10. *A-mûst.* 11. *A-nas'honishna.*

12-12. *Pûr khayâ dâtîg yegavîmûnêt.* West, *pûr khayâ dâtîg*, "produced full of life."

13. *Mayâ.* 14. *Yegavîmûnêt.* 15. The name of a river in Aîrân-vaêj, the *Vanghuî Daitya*, (the "good-created,") of the Avesta. 16. *Gaôkâs.*

CHAPTER VIII.

About the miracles which (happened) after the end of the millennium of Zarathushtra and the advent of Aûshîdar, until the end of the millennium of Aûshîdar, from the knowledge of the same period[1].

(1) The miracles of Aûshîdar at (his) birth in bodily form, of (his) gloriousness and words and deeds[2], (of) the position[3] of the sun in the middle of the sky for ten days, the annihilation of the fiends of the four terrible[4] races, the production of 3 cloudless[5] springs for the trees, the enfeebling[6] of the fondness of excess and blemish[7], the much strengthening of the bonds of union[8], the enjoyment[9] of the good friendship of foreign countries, the great progress[10] of the philosophy (*dânâkîh*) of the Religion, and the extolling of the greatness[11] of the resources[11] of the Mazdayasnian Religion, the several kinds of criminal scourges[12] for the smiting (of wickedness) by Aûshîdar.

1. *Min âkâsîh î ham zimânak.*
2. West: "as to birth, glory of person, sayings and deeds."
3. West: "standing."
4. Comp. Pers. *zandah,* "terrible," "wicked." West's reading is *zang,* from Av. *zangra,* "the foot"; DM. 4-*zanga,* "four-legged."
5. Reading: *an-avar-girîh,* Av. *awra* and *gar;* comp. Pers. *ba abra girifta,* "cloudy." Hence the whole expression signifies "cloudless."
6. *Nizârîgîhastan,* comp. Av. *zar,* "to be old"; Pers. *nizâr,* "lean," "macerated."
7. *Frehî-bût va aîbî-bût,* comp. Av. *buiti,* "an idol"; lit, "the idol of excess, and the idol of vice." West, "superfluity and destitution."
8. *Patmân,* Pers. *paêmân.*
9. *Râmîhastan,* "indulgence"; perhaps "the indulgence to the good-friendship of non-Arian countries."
10. *Mêh-vakhshishnîh,* lit., "the great growth (of learning)."
11-11. *Mazûnîhâ î châr ân;* comp., Av. *mazena* (*maz*) "exalted," "greatness," and Pers. *châr,* as in *lâ-châr.*
12. *Mâr-jan,* comp. Av. *ashtrâm-mairîm,* "an instrument for punishing criminals." Crime and wickedness were smitten away from the world by Aûshîdar by means of his religious instruments.

(2-3) In the fifth century of the very millennium (there was) the appearance of the wizard Mahrkûsha[1] for four years[2], in those years which are famous[3] in all the *kaêshvars* that are

1. Pahl. *Markûsa*, Av. *Mahrkûsha* (see Westergaard's Fragment VIII., 2). Pahl. *Markûs* is mentioned in the Pahlavi Version of the *Vendîdâd*, Fragard II, §§ 22, *seq.*; *Dînâ-î-Maînûg-î-Khratû*, chap. XXVII., §§ 24-33; and *Dâdistâna-î-Dînîk*, chap. XXXVII., §§ 94-96; and off and on in the *Dînkard*. The reference to him in the Larger *Bûndahishna* runs as follows:—

Amat hazârak î Aûshîtar roêshâ yehvûnêt, Markûs sîj-chîharî min taôkhmak î Tûr-î-Brâtrûk-raêsha, î khunîh î Zaratûhshtra yehvûnt, ôl paêtâgîh yehamtûnêt, pavan yâtûk daênîh va parîg-kâmakîh sahmgûn matrâ, î Markûsân karîtûnd, vabîdûnêt; 3 shnat pavan zimistâna zak î sarta, va pavan hamîn zak î garma, levatâ amar varf va takarg dahishnîh avisâînîtâr; ângûn hamâk martûmân achârak âtâsh avisâênd; va âkhar lakhvâr ârâyishnîh î martûm va gaŏspend min Vara-î-Yima-kart yehvûnêt; denâ kâr râê pavan nihûftakîh kart yegavîmûnêt;—" When the millennium of Aûshîdâr comes to an end, the plague-faced (fatal) Markûs of the family of Tûr-î-Brâtrûk-raêsha, who was the murderer of Zarathushtra, will come into appearance; through the religion of the sorcerers, and through idolatry, he will cause terrible raining, which they call Markûsân; for 3 years he will be the destroyer through cold winters and hot summers, accompanied with the production of continuous fall of snow and frozen rain; thus all men will perish helplessly by fiery heat, and at last the reconstitution of mankind and cattle will be by the *Vara-î-Yima-kart;* for this purpose it was constructed in a concealed (subterranean) place."

Markûsân in Pahlavi is also taken as a denominative adjective derived from the Chaldæ *malkôsh*, meaning "autumnal rain," and an attempt has been made to reconcile the Irânian legend of the world destroyed by winter with the Semitic legend of the Deluge. Against this theory two objections have been raised by M. Halèvy: "(1) That *malkôs* is purely a Hebrew word, and not Aramaic; and (2) that the rains called *maikôs* are beneficent rains falling in the arrear of the season; the ritual in which it is mentioned thanks God who causes the rains to descend. It has nothing to do directly or indirectly with the Deluge." The most important objection is that in the Irânian legend *Mahrkûsha* is the name of a man or a wizard, who sends down hail and snow in the dire winters.

2. DM. states seven years, which does not seem to be correct from the context of this section. Other authorities mention only three years. 3. *Baêu shnat zak î srûb. Srûb* means "famous," Av. *sru*, "to hear." The years in which Mahrkûsha exercised his evil power on the earth.

seven, the coming and approach of the winter of Mahrkûsha, the annihilation[1] of most of mankind and cattle within three winters and in the fourth, through the severity[2] of those winters of the sorcerer[3] Mahrkûsha, and through the blessings of the good spirits[4] the dying away of the male[5] progeny[6] of Mahrkûsha during the fourth winter. (4) The unclosing[7] of the Vara-î-Yima-kart[8], the coming out of mankind and cattle (animals) from it,[9] and (consequently) the complete[10] renovation[11] of mankind and cattle most excellently[12] occurring from them.[13]

---

1. *Avîsâîshna.* 2. *Shkaftîh.*

3. Here *yâtûgîh* is used for yâtûg-î. According to DM., " of (resulting from) the sorcery of Mahrkûsha."

4. This is the literal meaning of the expression *dahmân âfrîn.* " Dâhmân Âfrîn" is also the title of a benedictive prayer, otherwise known as the " Âfrîn î Amesûspendân."

5. Also written *garshna,* which is generally the Pahlavi rendering of the Av. *varshni,* " a male animal," rt. *varesh.*

6. Reading : *zâgân,* comp. Pers. *zâg û zîq,* " children ; " according to DM. it can be read *zâishna,* " birth ; " Pahl. *zâdan ;* Av. *jan,* " to beget.'

7. *A-khûmbishna,* from Pahl. *khûmbishna,* " concealing or hiding into a jâr (Av. *khumba*)."

8. Read the description of this Vara given in detail in the Av. *Vendîdâd,* Fragard II., §§ 25-42. Ahuramazda commands Yima to make a Vara, thus :—" *Âat tem Varem kerenava, charetu-drâjô kem-chit paiti chathrushanâm, hathra taŏkhma upa-bara pasvâmcha staŏra-nâmcha, mashyânâmcha, sûnâmcha, vayâmcha, âthrâmcha sukhrâm saŏchen-tâm. Âat tem Varem kerenava charetu-drâjô kem-chit paiti chathrushanâm, narâm aiwi-khshôithne ; charetu-drâjô kem-chit paiti chathrushanâm, gavâm gâvayanâm* . . . . . " Yima is forewarned by Ahuramazda of a dire universal calamity happening in the future, which will clear off imperfect humanity from this world. He is, therefore, commanded to build a Vara as a refuge for the choice specimens of the good creation, *viz.,* man, animal, tree, etc., which are to replace those that will be destroyed by severe winters.

9. Meaning, the Vara. 10. *Pûri* for *pûrîg.*

11. *Rûbishnîh,* " spread," " increase," " progress."

12. *Avîrtar.* 13-13. *Min ôlâ-shân yehvûntan.*

(5-6). After those winters (there was) much and great increase[1] as to[2] the milk of cattle, and considerable[3] nourishment of man[3] from milk, and no[4] illness[5] in the bodies of cattle; fullness and spaciousness[6] of the world, and the glory[7] of united[8] humanity, and the sublime (*rabâ*) increase of liberality, and the decrease (*nizârîh*) of poverty among mankind; just as the Revelation declares, namely:—"So also, that (man), O Zarathushtra, though (*amat*) he be more unfortunate[9] than he who (is) the acceptor[10] (of his gifts, is) like the donor who, in the material world, (is) so forward in liberality by (*barâ*) his gifts; that[11] (man) is remembered[11]".

(7) And this, too, it declares, namely:—"When that winter will end[12], of which it is said that it (will be) full of heavy frost[13], and fatal[14], then beasts[15], dark-coloured, and walkers[16] far and wide[16] will proceed towards the Mazdayasnians, and so they[17] will contemplate that 'Hereafter the Mazdayasnians will no more hate us than they would

---

1. *Kabad va rabâ avzûn.* That is, increase in quantity and quality. West, "abundant and great increase."

2. *Madam zak î.* 3. *Vêsh srâyishnîh î mardûm.* Comp. Av. *thrâ*, Skr. *trâ*, "to thrive," "to nourish." 4. *Kam*, "little," "less."

5. *Khûjînagîh;* comp. Pers. *khûchîdan*, "to grieve."

6. *Frâkhûîh*, comp. Pers. *farâkh*, "spacious," "plentiful."

7. *Khanîtîh;* Av. *khan*, "to shine."

8. *Ham-bâjîtag*, comp. Pers. *ham-bâj*, "an associate;" lit. "an association (of mankind.)"

9. *Dûsh-vakhtar*, for *dûsh-vakht-tar*, Pers. *bad-bakht-tar.*

10. *Patîraftârtar.*

11-11. *Zak pavan mînishna katrûnêt*, lit. "that one remains in the mind or thought." According to DM., *zak pavan mânishna katrûnêt*, "that one remains in the dwelling."

12. *Sachêt;* Av. *sach*, "to go," "to pass away."

13. *Vas-takarg*, "much frost," "full of snow-flakes", comp. the Pahl. text of the *Vendîdâd*, Fragard II., §§ 22 *seq.* *Madam ôl ahû î astâômand zak î sarîtar zimistâna yehamtûnêt, mûn min zak stahmagîh zyash vas-takarg mrûtag zimistâna.* It is the rendering of the Avesta: *avi ahûm astvantem aghem zemô janghentu, yahmat hacha stakhrô mrûrô zyâô.*

14. *Marenechînîtâr*, "destroyer," Av. *mrûrô.*

15. Better *dadân*, "beasts," namely, cattle; comp. Pers. *dad.*

16-16. *Frâkhû-raftâr.* 17. The wild beasts.

their own offspring[1]; like a son the Mazdayasnians will here below bring up[2] the cattle which are good-yielding[3], with love devoid of hatred[4].'

(8) "Then Ashavahishta will loudly summon[5] and address[5] the Mazdayasnians from the highest[6] quarters[6], thus:—'You are Mazdayasnians (worshippers of Ahuramazda)[7]; none (of you) shall be such a slaughterer of cattle as you have been slaughterers before. (9) You should admonish good offerings to the *yazatas*[8], you should admonish glory[9] for (one's) person[9]; you being Ahuramazda-worshippers[10], are you slaughtering cattle? (and) are you slaughtering those[11] of them by whom benefit is rendered unto you[11]? who[12] will speak unto you thus [that is, on account of your help, (who) will speak to you thus]:—'You are Mazdayasnians, you will eat me for the comfort[9] (of your body), until toads[13] and bloody-lizards[13] will eat[14] me[15].' (10) And you (as Mazdayasnians) admonish good offerings, admonish comfort (of the body), (and) the Mazda-

1. *Zâk*, comp. Pers. *zâk*. 2. *Madam debrûnd*.

3. *Hû-dâg*, "yielding in abundance objects of benefit" to the world, such as milk, etc. 4. *A-kînîh ƶûshâram*, "love without any tinge of malice;" comp. Av. *kaênâ* and *zaôsha*.

5-5. *Madam barâ karîtûnêt va aêtûn yemalelûnêt*. 6-6. *Avartar naêmag*, "highest heaven." Here the comp, adj. is used for the superlative.

7. West: "You are for the worship of Mazda."

8. Reading: *vah-dahishna pavan yêzata*. According to DM., *vakhshishna pavan yezata*, "progress towards the *yêzatas*." West: *vakhshishna pavan dâta*, "increase in gifts."

9-9. Comp. Av. *ahmâi tanvô vazdvare*, "renown or glory for his person;" Av. rt. *vangh*, Skr. *vas*, "to shine."

10. *Mazdayasna-ît* for *Mazdayasna havâ-ît*. 11. *Zak min ôlâshân ôl lakûm aîyyârînît*. 12. Meaning, the cattle as a body.

13-13. *Gaz va khun-karbâ* "scorpions and bloody-lizards;" compare Av. *vazaga*, and *kahrpu*; Pers., *gaz* and *karbû*.

14. Comp. Av. *gangh*, Skr., *ghas*, "to eat," "to devour." After the fifth century of his millennium, Aûshîdar will begin to renovate the world, when the slaughtering of cattle by men will cease, and the cattle will die its natural death, and its dead body will be eaten and devoured not by men, but by reptiles on the earth.

15. That is, "until I die a natural death, when not men but reptiles will begin to eat me."

yasnians slaughter cattle, even (slaughter) those of them by whom benefit is rendered unto them; [that is, (saying) 'you are Mazdayasnians, you eat me for the comfort (of your body), until toads and bloody-lizards will eat me.' "

(11) Willingly[1] the Mazdayasnians slaughter cattle, and willingly the Mazdayasnians cause cattle to be butchered[2], and contented[3] (are) the cattle when they[4] butcher (them); and gladly[1] the Mazdayasnians eat cattle, and contented (are) the cattle when they eat them. (12) And then when good spirits stand[5] (as judges), the slaughterers and whatever[6] they slaughter, and the butchers and whatever they butcher, and the eaters and whatever they eat, are together judged[7] (by them).

(13) And this, too, it declares, namely:—" When that century comes to an end[8], which (is) the fifth as regards the Religion of the Mazdayasnians in the second millennium, of all those who will be then living[9] upon the earth, both the wicked[10] and the righteous, two-thirds[11] of the country of Irân will be righteous, and one-third will be wicked; and so also the Tûrânians, those who (are) round about Irân, (and) the non-Irânians round about Irân, will remain[12]; the great in-increase[13], here[14] in the dwellings of those (who will be) in the material world, will remain (the same) as now."

(14) And this, too, it[1] declares, namely:—" When that millennium comes to an end, which is the first as regards the

---

1. *Khûrsandîhâ*. 2. *Bûrînênd*, (a causal verb) Av. *bar*, " to bore," " to cut," Pers. *bûrîdan*.
3. *Khûrsand*. 4. The Mazdayasnians.
5. *Yehvînd*. 6. *Mûn-chesh*, " whatever object."
7. *Pâyîd*, comp. Pers. *pâyîdan*, " to watch," or *pây*, " rank," " grade." West : " are watched (by) them)."
8. *Barâ sachêt*. 9. Reading: *ahûîg; ahûî* in DM., perhaps for *ahûî-astâômand*.
10. Better: *dravandân-ich*.
11. Comp. Av. *dva-thrishva*.
12. That is, they will remain as they are now.
13. *Mas-avzûnîgîh*. 14. In this world. 15. The Revelation.

Religion of the Mazdayasnians, what is destined[1] at the end of[2] the first century? (15) Thereupon Ahuramazda spoke thus:—'The sun[3] stops at the zenith (*madam*)[3].' (16) And what is destined at the end of the second and third and fourth, fifth, sixth, seventh and eighth, ninth and tenth centuries? (17) Thereupon Ahuramazda spoke thus:—'The sun[3] stops at the zenith.[3]'

(18) "At the time when (the last) thirty years[4] of the tenth century remain unelapsed[5], a maiden[6] who (is called) Shapîr-abû, (*aîgh*) who (is) the mother of him who (is) the good Aûshîdar-mâh, proceeds on to the water[7]; her family descends[8] from Vôhû-raŏcha[9], the son of Frânya, who[10] is related to the family[10] of Isatvâstra, who (is) the son of Zarathushtra,

---

1. Comp. my edition of *Dînâ-î-Maînûg-î-Khratû*, chap. XXVII, § 10:—*pavan barîh va zimânag va vachêr î barîn sâtûnêt. Barîn* in Pahlavi means: "Providence," "Destiny," "The Supreme."

2. *Âkhar*, lit., "after (the first century)."

3-3. *Madam nihûmbêt*; or "the sun conceals itself, or keeps itself out of view." This is the traditional reading, but the philological reading is *ni-khûmbêt*, from Av. *khûmba*, "a jar." Paul Horn reads the inf.: *nihembîtan* or *nûhûmbîtan*.

4. Lit., "thirty winters." 5. *A-rânag*, for *a-rândag*, "unelapsed", "remained;" comp. Pers. *rûz rândan*, "to pass ones days." West: "are unelapsed."

6. The maiden here mentioned is *Vanghu-fedhrî* of the Avesta, whose name is here rendered into Pahlavi by *Shapîr-abû* "having a good father." The Avesta name literally means "of a good parentage;" wherein *fedhrî* is the feminine of *patar, pitar*, "a father." *Vanghu-fedhrî* is the name of the mother of *Ukhshyat-nemangh* (Pahl. *Aûshîtar-mâh*), one of the three future prophets, who will be born in order to achieve the Renovation of the world (see *Fravardîn Yasht*, § 142). In Persian the maiden is called *Vêh-pad* or *Vêh-bad*.

7. That is, to the waters of the Lake Kânsava.

8. *Frâj-taôkhmak*, "pre-lineage."

9. *Vôhû-raŏchô î Frâhnyân*, who is mentioned in the *Fravardîn Yasht*, § 97, as *Vôhu-raŏchah*, the son of *Frânya*. The latter had two more sons, namely: *Ashô-raŏchah* and *Varesmô-raŏchah*. *Yôishta* (*Gôshta Fryâna*) belonged to the same family. They seem to be some of the primi ive teachers of the Religion. 10-10. Reading: *î baên dûtag*.

(and who) is brought forth by (the Prophet's wife) Aûrvij[1]. (19) Then in that water she sits and drinks it, (and) she conceives[2] highly in (her) body[2] those superior (*madam*) germs which (*aîgh*) (were) the second[3] of the last of his germs for Hvôvi[3], those that the holy Zarathushtra dropped,[4] and those (germs) will produce[5] in[5] (her) that son whose name is *Vakhshînîtâr-î-Niyâyishna*[6] [that is, offerings[7] (unto God then) increase[8]]. (20) Though Fifteen years of age, the damsel (*zihânak*) has not before that time united[9] sexually with the male species[9]; nor even after when she becomes pregnant[10], until the time when that (maiden) gives birth.[11]

1. Zarathushtra had three wives, namely, Urvij, Arnij, and Hvôvi, of which the first and the third were *pâdshâh-zan*, and the second *chakar-zan*. Isatvâstra was born of the first, namely Urvij (a *pâdshâh-zan*). According to the Pahlavi legend regarding the marvellous births of the three future prophets, found in the Pahlavi *Bûndahishna* (Larger Edition), chap. XXXII., §8:—*Adîn* 3 *barâ* (sons) *Zaratûhshtra, chîgûn Aûshîtar, Aûshîtar-mâh, va Saŏkshâns min Hvôvî yehvûnt; chîgûn yemalelûnêt aîgh:—" Zaratûhshtra* 3 *yâvar ôl nazdîgîh Hvôvî nîshâ hamâê vazlûnt, kolâ yâvar zak taŏkhma ôl zimîg vazlûnt; Naîrîyôsanga yêzata raŏshnîh va zûr î zak taŏkhma mekablûnt, va pavan nigâs dârishnîh ôl Anâhîta yezata avispârt; avigâma nafshâ ôl mâtar gûmîjênd;* 99999 *fravâhar î yasharûbân pavan pânagîh gûmârt yegavîmûnd.* (See S. B. E., vol. V., p. 144, and compare the Dînkard, Book VIII, chap. XIV., §§ 13 *seq.*)

2-2. *Madam lâlâ parû-tanu mûn yehvûnt*; comp. Av. *paru*, "full of," and *tanu*; *parû-tanu*, " pregnant." Or, *zak shûsra* (comp Av. *khshudra*) *madam lâlâ fravart*, " (she drinks) those superior germs pertaining to the superior *fravâhar* (of Zarathushtra)." According to West: *ôlâ zak shûsra madam lâlâ frûkht*, " she kindles in a high degree those germs." 3-3. *Datîgar avdûm ash ôl Hvôv bûn;* here *Hvôvi* is the name of Zarathushtra's *pâdshâh-zan* ("privileged wife "). West: *ash ôl avô bûn zak frâj shedkûnt.* " (he) was dropping forth originally." 4. Here *frâj shedkûnâ* is used for *frâj shedkûnt.*

5-5. *Baên yehabûnêt.* Here in all statements and predictions of the Revelation the historical present tense of verbs is used for the future tense, and sometimes a singular verb for a plural verb. 6. Which name means " The Developer of the Worship" of Ahuramazda. It is the Pahl. rendering of his Avesta name *Ukhshyat-nemangh.*

7. *Râtîh;* comp. the use of the Av. word *râiti.* The Pahl. word off and on means: " liberality," " charity." 8. Lit. " are caused to increase." 9-9. Reading: *levatâ gabrâân barâ vipyîtan;* comp. Av. rt. *vip.*

10. *Âpûstan;* comp. Av. *âputhra;* Pers. *âbastan*, " pregnant."

11. *Pîsh min zak vad amat zak lâlâ zerkhûnêt.* Otherwise, " until that (prophet Aûshîtar) is born."

(21) "When that man becomes thirty years old, the sun stands still[1] in the zenith of the sky for[2] the lapse of twenty days and nights, shedding its burning light over all the *kaêshvars* (regions), which are seven."

(22) So, too, is the manifestation of themselves[3] [that is (people) should know that a millennium is destined (for[4] each of them)] who are knewn[5] through (our) listening to this superior Religion; so, too, they[6] (are) for whom then (people) should know that (it is) a thing which is different.[7]

(23) "When[8] that man becomes thirty years of age, he sits in conference with[9] the Ameshaspentas (archangels), the good rulers who are sincerely[10] liberal[10]; during the next day[11], that which is a bright day, it is manifest as though[12] the embodied world is unembarrassed[13] and without (the presence of) the Kaîs and the Karapans[14] [that is, (there is) none blind nor deaf[15] to the things pertaining to God[16]], and without distress[17] [that is, it[18] has not made itself separate from the things pertaining to God]; and it is rendered full of life[19] [that is, it has become raining[20]], and (there is) water again in the different districts in Aîryana-vaêja, where the good Dâîtya (is)."[20]

---

1. *Barâ yegavîmûnêt.*

2. *Pavan bâlist î zak asmân,* lit., in the highest part of the sky; comp. Av. *barezishta* and *asman.*

3. The appearance and birth of the three future prophets predicted by the Revelation. 4. *Hazangrôg-zima barîn.* 5. Lit., "which is heard of." 6. The future prophets.

7. Meaning that their birth is something different (supernatural), and it is a marvellous occurrence. West's rendering is entirely different.

8. "This, too, it (the Revelation) says, namely:—" is here understood. 9. *Ham-pûrsêt.* 10-10. *Hû-dâkân.* 11. *Fradâk baên yôm.*

12. *Barâ paêtâk amat,* for *paêtâg barâ amat.* 13. *A-mûst,* better read *a-marsta;* comp. Av. *mared,* "to crush;" or, Pers. *mûst,* "miserable."

14. That is, the opponents. 15. *Lâ kûr va lâ kar*: comp. Pers. *kûr* and *kar*; Av. *ku, kevîtâ,* and *karenâ.* 16. *Mandavam î Yazadân.*

17. *A-nas'hônishna.* 18. The material world or the embodied existence.

19. *Va pûr khayâ dât yegavîmûnêt,* lit., "and lives are prduced plentifully."

20-20. West differs: "that it has become extending, and is again great in various places in Aîrânvêj where the good Dâîtya is." 21. Vide vol. XIII., note 2, p. 58.

CHAPTER IX.

About the miracles which (happened) after the end of the millennium of Aûshîdar and after the advent of Aûshîdar-mâh, until the end of the millennium of Aûshîdar-mâh and the arrival of Saŏkshâns, from the knowledge of the same period.

(1) The miracles of Aûshîdar-mâh at (his) birth[1] in bodily form, (his) glory and words and deeds, the position of the sun in the middle of the sky for a duration of twenty days[1], and the approach[2] of the milk[3] of cattle to the highest[4] increase[4], just as that (passage)[5] says that only one young[6] cow is milked for a thousand men [that is, it brings as much milk as (suffices for) a thousand men]; and as to leanness of hunger and thirst, so it says that from one beverage[7] only one is satiated[8] for three nights; (and) whoso eats meat[9] of the size of a breast[9], has too much for him for three days and nights. (2) The lessening[10] of the weakness of old-age[10], and the longevity or increase[11] of life, the growth of nobleness (*aîrîh*) and peace, and the excellence[12] of charity and joy in this world. (3) Just as this (passage) of the Revelation says, namely: "When the first ten years[13] in that final millennium elapse[14], then the Ahuramazda-worshippers are induced to

---

1-1. See footnotes to chap. VIII, page 2-2. *Yehamtûnîtan*, for *yehamtûnishna*.

3. Comp. Av. *paêman, payangh;* Pers. *pîm*, "milk."

4-4. *Ôî avartûm avzûn.* 5. Of the Revelation.

6. *Az*, comp. Av. *azi* (see *Vend.*, IX., 37:—*azyâo*), rt. *az*, "to graze;" according to the Pahl. comm., it means "a cow three years old."

7. Reading: *payân*, from Av. *pi*, "to drink," "to nourish"; or *pishna*, "a meal," Av. *pithwa*.

8. *Sîr yehvûnêt.* 9. *Sînak masâê-î*; Pers. *sînah*, "the breast."

10-10. Reading: *kamîgîh zermânîh*, lit., "the lessening of old age."

11. *Vêshîh.* 12. Comp. Av. *vahishta*, "best."

13. Lit., "winters," 14. *Barâ sachêt*, Av. *sach*, "to pass on."

mutually ask one another[1], thus: 'Are we longer-preserving[2] ourselves (now) than was the case before[3], owing to the cattle that are well-yielding, so that we require little food and less (*kam*) clothing? Have we more fully[4] attained to love (now) than was the case with us before, owing to those cattle? Are we more liberal, owing to old age, in the hair[5] of which the growth (is now more) than it had been the case before[5]? Are the thoughts and words and deeds of the women and children of ours more refined than they were before? (4) And was there such a thing, too, that one who was prepared[6] for pure actions[6], has become retrograded[7] in the education of (his) child, and (his) punishment is arranged (therefor)? Does one (now) regard a Karapan like a *drûj*[8], (and) does one kill him for his worst thinking, (him who is) without piety, (or) without any love for piety? (5) Near (*nazda*) here in this world does pestilence disappear[9], just as it was heard[10] through listening[10] from the ancient Ahuramazda-worshippers, the truthful[11] proclaimers[11]? (6) And now when we in a majority[12] are also so great supporters[13] of this doctrine[13], do we sanctify piety[14] most steadily[15] and

1. *Avô ham-pûrsînênd*, lit., "they will be made to ask one another."

2. Reading: *dêr-varespatar* for *dêr-varespattar*, comp. Av. *dareghô-vârethman*, in which *vârethman* means, "a shield," or "shelter," rt. *var*, "to protect;" hence "affording protection for a long time," and Pahl. *vârespat*, means "the master of protection." The literal rendering is: "Are we better masters of protection of life for a long period than we have used to be before now." West's reading: *sar-varsichtar*, "more hairy-headed." 3. *Chîgûn pîsh yehvûnt*. 4. *Bûndaktar*, "more completely."

5. Lit. "in the hair which has grown up more (now) than (in the hair which) had grown up before? For *farahîhâtar*, *lit.*, "full of thoughtfulness and grandeur." 6-6. *Avîz-kâr* (for *avîzak-kâr*) *ârâîhêd*.

7. Comp. Av. *uruzdâ*, "impurity."

8. *Drûj âînînag*; otherwise "of the *drûj*-class."

9-9. *A-sîjagîh yehamtûnêd*, lit. "non-pestilence arrives."

10-10. *Pavan vashammûnishna vashammûnt*. 11-11. *Râst frâj-gûftârân*.

12. *Marak*, "in numbers," Av. *mere*, "to count," Pers. *mar*.

13-13. *Mas-dâshtâr î dâdistâna*, "those who exerted most to maintain the Religion." 14. *Yasharâêîh yasharâyînam*.

15. Reading: *arûshak-âômandîhâtar*, comp., Huzvâresh *arûj* or *arûsh*, "firm," "steady." West's reading: *kharûshak-âômandîhâtar*, "more vociferously."

most ardently[1] [that is, do we perform acts of religion and merit] ? "

(7) This, too, it[2] declares, namely:—" No one (*mâ lâ*) will pass away (from this world) in that last millennium, except those[3] whom they will kill by hanging on the scaffold[4], and except those[5] who will die on account of old age[5]. (8) When fifty-three years of that millennium of his are unelapsed, sweetness and fat in milk and vegetables are so complete[6] that men on account of their having no necessity of meat[7], shall abandon[8] the eating of meat ; and milk and vegetables shall become their food. (9) When three years have remained they shall abandon also the milk diet, and their food and drink shall be water and vegetables.

(10) "And during that millennium of his (there) shall be the release[9] of Dahâk from (his) imprisonment[9], the rising[10] of Kereshâspa for the killing of Dahâk, the arrival of Kaê-Haŏsrûî and his associates for helping Saŏkshâns in the achievement[11] of the Renovation (of the universe)[11], and the improvement[12] of most of mankind with the nature and laws prescribed[13] in the Gâthâs[13], and several other miracles and wonders of which the happening in that millennium of his is revealed[14]."

---

1. *Tvakhshâkîhâtar*, comp. Av. *thwakhsh*, " to exert."

2. The Revelation. 3. *Zakâê min zak.*

4. *Dâr-snesh* ; comp. Av. *dâuru* and *snaithish.* It may mean "by the spearing weapons," or " by piercing with spears" (comp. Av. *dâuru*, " a spear,")

5-5. *Mûn min zermânîh barâ vadîrênd.* 6. *Spûrîgîhêt.*

7. *Basaryâ*, " flesh," " meat-food." 8. *Shedgûnând.*

9-9. *Rânak bandîh î Dahâk* ; comp. Pers., *rân*, " driving," " expelling." Refer to the *Zand î Vahûman Yasht*, chap. III., §§ 55-61 ; *Bûndahishna*, chap. XXIX., §§ 7-9 ; and *Dâdistâna-î-Dînîg*, question XXXVI, 97, wherein details are mentioned relating to Dahâk, Kereshâspa and others.

10. Comp. Old Pers. *udapatatâ ;* Av. *uz* and *pat.*

11-11. *Pavan Frasha-keretîh kertârîh ;* Av. *Frashô-kereti*, " resuscitation."

12. *Nîvârishna*, " embellishment ;" Av. *ni-var*, " to decorate."

13-13. *Gâsânîk*, " pertaining to or contained in the Gâthâs."

14. *Paêtâk.*

(11) And this, too, it declares, namely: "When that millennium, which is the second as regards[1] the Mazdayasnian Religion[1], comes[2] to an end[2], what is destined at the end of the[2] first century? (12) Thereupon Ahuramazda spoke thus: 'The sun conceals itself?' (13) And what is destined at the end of the second, and the third and the fourth and the fifth, the sixth and the seventh and the eighth, the ninth and the tenth century? (14) Thereupon Ahuramazda spoke thus: 'The sun conceals itself.'

(15) "And when thirty winters[3] of its tenth century remains[4], the maiden who is (named) Gûbâk-abû[5], that one who is the mother of him who is Saŏkshâns, the testifier[6] (to the Revelation), that is, (he is) the demonstrator[7] of the path by which to entirely remove[8] the opposition of the Blemish-giver[9], proceeds on to the waters, her family descent[10] (is) from Vôhû-raŏcha, the descendant of Frânya, who is connected with the family of Isatvâstra, who (is) the son of Zarathushtra, and who is brought forth by (the Prophet's wife) Aûrvîj. (16) 'That maiden, whose name is all-overpowering[11], is so all-overpowering, as she through a delivery[12] gives birth to him who overpowers all, (namely) the injury from the demons as well

1-1. *Pavan Daêna Mazdayasnân.*

2-2. *Barâ sachêt,* "entirely passes." 3. Years. 4. *A-rânag,* "unpassed," "unelapsed."

5. The Pahlavi rendering of the Av. proper name *Eredatfedhri,* "having a testifying father," (see West, p. 115, note 1).

6. *Gûbâk.* 7. *Nimûtâr,* "one who shows" how to do a thing, "an exhibiter." 8. *Barâ-bûrtan,* "to carry away entirely or thoroughly."

9. *Aîb-dat* (the Evil Spirit) *paîtîyârak.*

10. *Afash frâj taôkhmak,* lit., "her former lineage." See the footnotes to chap. VIII., §§ 18-19.

11. *Havispa tarvînîtâr*; comp. Av. *vîspa taurvairi,* "all-destroying." Comp. Av. *Fravardîn Yasht,* § 142: *Kanyâŏ Eredat-fedhryô asha˘nyâŏ fravashîm yazamaidê, yâ vîspa-taurvairicha nâma; avatha vîspa-taurvairi yatha hâ tem zîzanât, yô vîspa taurvayât daêvâatcha thaêshâŏ mashyâatcha, paitishtâtaê jaê-karshtahê thaêshanghô.* The last three Avesta words are not rendered in the Pahlavi version given above in this section.

12. *Pavan zerkhûnishna,* lit., "through begetting."

as[1] that from mankind.' (17) Then in that water she sits, when the maiden is fifteen years (of age), and it[2] gives into her[3] him, whose name[4] (is) the Victorious Benefitter, also (his) name (is) the Body-maker[4]; such[5] a Benefitter as does good to all embodied lives, and such a Body-maker as seeks great[6] comfort[7] for embodied men, alike possessing body and possessing life[8]. (18) Not before that time[9] had she coupled[10] with men, nor afterwards when she becomes pregnant[11], nor before the time when she delivers.

(19) "When that man (Saŏkshâns) becomes thirty years (of age), the sun stands still in the topmost part (zenith) of the sky for thirty days and nights long; and at that position it arrives again, namely, at that which is destined for it[12]."

---

1. *Zak-ich . . . . . va zak-ich,* 2. The water. 3. *Zak baên-dahêt,* "introduces or injects in that (maiden)"

4-4. Comp. Av. *Fravardîn Yasht,* § 129: *Yô anghat Saŏshyâns Verethraja nâma, Astvat-eretascha nâma. Avatha Saŏshyâns yatha vîspem ahûm astvantem sâvayât; avatha Astvat-eretô, yatha astvâŏ hâ ushtanavâŏ astvat-ithyêjanghem paitishtât . . . . .* Also comp. *Vendîdâd,* XIX.

5. *Tanû-kertâr,* for Av. *Astvat-eretô.*

5. *Chîgûn ham,* 6. *Madam.*

7. *A-sijîh,* lit., "non-disturbance," "non-injury;" hence, "ease or happiness."

8. According to the Avesta mentioned above, he will stand against the destruction of all bodily creatures, and help forward their physical and spiritual welfare.

9. Before she sat in the water of the river Kânsu.

10-11. See the foot-notes to chap. VIII., §§ 20 *seq.*

12. Lit., "which is fixed through destiny."

CHAPTER X.

About the miracles which (occurred) after the end of the millennium of Aûshîdar-mâh and the arrival of the Beneficent Victor,[1] until the end of 57 years of Saŏkshâns[2] and the gift of the Renovation[3] in the world.

(1) About the miracles of Saokshâns as to (his) person, splendour, (and) glory, it[4] says thus: "When the last rotation[5] of those rotations of the age (years) of Aûshîdar-mâh occurs, that man Saŏkshâns wil be born[6], whose food will be spiritual, whose body (will be) like the sun [that is, his person will be as shining as the sun];" this, too, that "he sees from all sides with six eyes[7], (and) he closely perceives the remedy for the afflictions of the *drûj*."

(2) This, too,[8] that "he will possess[9] the Kayânian glory, which (is) victorious, and which the brave Fraêdûn[10] bore when Azi-Dahâka[11] was killed by him; and Kaê-Haŏsrûî[12] carried it when he killed the Tûra Frangrasyan[13] (Afrâsyâb); and Frangrasyan bore it when he smote Dravê Zaînîgâg[14]; (and)

1. *Sût-âômand Pîrûjgar*. 2. The last of the 3 prophets who will accomplish the Resurrection and the Renovation of the world.

3. Av. *Frashô-kereti* mentioned in *Yasht* XIII., 58, *Yasna* LXII., 3.

4. The Revelation. 5. *Vartishnîh*. 6. That is, 28 years later than the date suggested in chap. IX., §§ 15-19.

7. That is, he sees things three times more fully than the ordinary human being can do. 8. This, too, the Revelation declares.

9. *Lêvatâ yehvûnêt*, lit. "will be with."

10. See vol. XIII., Pahlavî Introduction, § 25. 11. See *ibid*, § 26.

12. See *ibid*, § 39. 13. See *ibid*, §§ 31, 39.

14. According to Darmesteter's version of the Larger *Bûndahishna*, chap. XLI., "it is the name of an Arab chieftain who invaded Irân in early times and killed many with his evil eye, till the Irânians invited Afrâsyâb to destroy him" (see West, pp. 116-117).

Kaê-Vishtâspa[1] shall bear it when he sticks[2] entirely to righteousness, whereby he shall remove the *drûj* from this world of righteousness.[3]"

(3) And this, too, that "During fifty-seven of his years (there) will be the annihilation of the devilishness[4] of the two-footed race[4] and others, and the suppression[5] of sickness and old age, death and affliction[6], and all other distresses of tyranny, heresy, and evil; (there) will be perpetual[7] growth of fresh vegetation[7], (and) joyfulness in all the creations; (there) will be seventeen years of vegetable eating, thirty years of liquid food, and ten years of spiritual food."

(4) "And all the grandeur and glory and power which have been in all those who (are) illustrious, glorious and powerful, will reach together in him who[8] (will be) above them[8], and in those who (will be) his; when many just and able[9] ones will be well-helped forward[10], and (rendered) splendid and powerful; and through their power and glory all the *drûjas* and (their) heroes[11] will be overpowered[12]. (5) And all mankind will stand[13] on one unanimous ground[13] as to the Religion of Ahuramazda, owing to the will of the Creator, and the command to him[14] (*Saŏkshâns*), and the instrumentality[15] of his companions."

---

1. See Pahlavi Intro., § 41. 2. *Hakhtêt.*
3. See *Zamyâd Yasht*, §§ 92—93.
4-4. *Dô-zangân taŏkhmak drûjîh.*
5. *An-âvishna, lit.*, "without lustre," or "lifelessness." Comp. Pers *âb*, "lustre" as of a diamond.
6. Av. rt. *tbish*, "to torment."
7-7. *Hamîshak aûrvara zarîn vakhshishna.*
8-8. *Î madam ân.* 9. Comp. Pers. *kaî*, "just," "innocent," "noble,"
10. *Hû-sachîhastan*, Av. *sach*, "to proceed onward."
11. *Gurd-ash*, comp. Pers. *gûrd*, "a hero."
12. *Vânîhêt*, Av. *van*, "to conquer."
13-13. *Madam aêvak hamîh yegavîmûnd*, where *aêvak-hamîh* means "unity."
14. *Ôl* here used as a substitute for *ôlâ.*
15. *Avzârîh.*

(6) At the end of (those) fifty-seven years, the *drûj* Aharman will be annihilated, (and) the Renovation of the Future-embodied-existence[1] will take place. (7) All the good creations will be endowed[2] with purity (and) complete happiness[3]. (8). Just as the Revelation declares, namely: "When that millennium comes to an end, which is the third of the Religion of the Ahuramazda-worshippers, then the Ahuramazda-worshipper, whose name is the Victorious, walks forth from (the river) Kânsû[4] with a thousand companions and maidens[5] of surpassing[6] nature[6], also virtuous attitude[7], (and) of good character[8]; and he will smite the wicked men who are oppressive, and annihilate them."

(9) "Then those Ahuramazada-worshippers will smite, and (there will be) no smiters of them. (10) Then those Ahuramazda-worshippers will create a desire for[9] the Renovation in the world, (they will be) ever-living, and ever-beneficent, and ever longing for the Lord[10]. (11) Then I, who am Ahuramazda, will produce the Renovation in the world according to (my) will, ever-living, and ever-beneficent, and ever-longing for the Lord."

---

1. *Frasha-kereta Tanû-î-pasîn yehvûnêt.*
2. *Nîvârîhênd,* "will be adorned or embellished."
3. Av. *pôuru-shaêta.*
4. Name of a sea, which is identified with the Hâmûn Sea in Seistân. See *Bûndahishna,* chap. XIII., 16; XX., 34; XXI., 6-7.
5. Reading: *bigar,* comp. Arabic *bigar* or *bâgarah,* "a maid."
6-6. Reading: *pa vand haêma* for *pavan vand-haêma,* lit., "with a conquering nature." Here *vand* for *vandîg.*
7. Reading: *nôk-var-ich*; comp. Pers. *bar,* "bearing," "attitude."
8. *Hû-râs,* lit., "of a good path."
9. *Kâmak yehabûnd.* 10. Ahuramazda.

END OF BOOK VII.

દીનકર્દ કેતાબ,

તેની

અસલ પહલવી એબારત, ઇંગ્રેજી અક્ષરે તેનું વાંચણ,
ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં તેનો શરેહ સાથે
તરજુમો, અને તેમાં આવેલા મુશ્કેલ
પહલવી શબ્દોની ફરહંગ.

કર્તા:

દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા, બી. એ.,

નામદાર સર જમશેદજી જરથોસ્તી મદરેસાના વડા શિક્ષાગુરૂ.

વૉલ્યુમ ચઉદમું,

દીનકર્દના સાતમા પુસ્તકમાં આવેલું
પહલવી ઝરથોશ્ત-નામું, ભાગ ૨ જો.

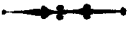

નામદાર સર જમશેદજી જીજીભાઈ ત્રાન્સ્લેશન ફંડના ત્રસ્ટી સાહેબોના
આસરા હેઠલ છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

લંડન:

કેગન પૉલ, ત્રેન્ચ, ટ્રૂબ્નર અને કુંપની.

યઝદજરદી સને ૧૨૮૪, ઈસ્વી સને ૧૯૧૫.

[All Rights Reserved.]

મુંબઇ મધે, "ધી કેક્ષ્તન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ" માં, મેસર્સ કલેરીજ અને કુંપનીએ,
"ધી બ્રીટીશ ઇન્ડિયા પ્રેસ" માં મી૦ બી. મીલરે, અને "સાંજ વર્તમાન"
પ્રેસમાં મી૦ ફ. ન. વાચ્છાગાંધીએ દીનકર્દનું આ ૧૪ મું વૉલ્યુમ છાપ્યું છે,
અને
દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા, બી. એ., એ
નાં૦ ૮૫, બંબાલા હીલ, મુંબઇ મધે પ્રગટ કીધું છે.

ગુજરાતી તરજુમાનું સાંકળ્યું.

દીનકર્દ પુસ્તક સાતમું,

પહલવી ઝરથોશ્ત-નામું. ભાગ ૨ જો,

બાબ ત્રીજો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાળું.

(§§ ૧–૪) અહુરમઝદ સાથની પહેલી ગોફ્તેગોમાંથી પાછા ફરીઆ પછી ઝરથુસ્ત્રનું પોતાની ખુદાઇ પેગામબરીનું જાહેર કરવું.

(§§ ૫–૭) પેગામબર સાહેબની વાચઝો, ખાસ કરીને ખ્વએતૂગ-દસ, યાને જાતી ભોગ આપવાની ભલામણમાં, સાંભલીને છેડાઇ પડેલા ફીકા તથા કરપનો.

(§§ ૮–૧૦) પેગામબર સાહેબના શીક્ષણોની સચાઇ, ઉસિક્ષોના નખીરા તુર અઉર્વાઇતા–દેંગ જેવા પોંહચેલ અને દુરઅંદેશ શખસથી કબુલ કરવામાં આવી.

(§§ ૧૧–૧૩) ઝરથુસ્ત્રના કાર્યસાધક શીક્ષણો અને અંગત ચાલચલણની તેઓનાં સાંભલનારાઓ ઉપર ચમતકારીક અસર.

(§§ ૧૪–૨૦) અઉર્વાઇતા–દેંગ જેવા સામી પક્ષના સરદારને પોતાની હારોલમાં કેમ સમજાવી લેવો તે બાબે અહુરમઝદ તરફથી ઝરથુસ્ત્રને મલેલી વહી.

(§§ ૨૧–૨૩) દીનને માટે પોતાની દુન્યવી માલમતાનો ભોગ આપવા ઝરથુસ્ત્ર પાસે અહુરમઝદે મોકલેલેા વએદ્વોઇસ્ત ઉપર પેગામ.

(§§ ૨૪–૨૬) વએદ્વોઇસ્તે એ માગણી સ્વીકારવા તકોબરીથી ના પાડી.

(§§ ૨૭–૨૮) વએદ્વોઇસ્તને શું શીક્ષા થશે તેનું અહુરમઝદ તરફથી જાહેર થવું.

(§§ ૨૯–૩૫) હોમનું ધજેલું પાણી પાઇ કાળા ગોધાને સાજો કીધો તે બાબેનો મોજેજો.

(§§ ૩૬–૪૧) ઝરથુસ્ત્રની જીંદગીનો છેડો આણવા અહરેમન અને તેના ગોઠીયાઓએ કીધેલી છુપી મસલત અને અહુનવઇર્યના પાક કલામની ચમતકારીક અસરથી એ બુરાઇની શક્તિઓના છુપા હુમલામાંથી ઝરથુસ્ત્રનું બચી જવું.

(§§ ૪૨-૪૬) એ પવિત્ર કલામનું ભણતર સાંભળી દેવોની શક્તિનું ટુંકી જવું અને તેઓનું જમીન હેઠલ ભરાઇ જવું.

(§§ ૪૭-૪૮) દેવોની પરસ્તેશ કરવા ભલા આદમીઓને કેવી રીતે ભોલવી નાખવામાં આવે છે તેનું બયાન.

(§§ ૪૯-૫૦) દેવોની પરસ્તેશ કરવાની જગયા તથા વખત.

(§§ ૫૧-૫૩) દેવ પરસ્તનું માનવું કે તેની સંપતિ જે જમુન દેવોને તેઓ આરાધે છે તેઓથી છે, અને અહુરમઝદે તે દેવ પરસ્તના અંતની કીધેલી આગાહી.

(§§ ૫૪-૫૬) સ્પેન્ત આર્મઇતિના આકારમાં દુજ ઝરથુસ્ત્રને લલચાવશે તે માટે અહુરમઝદે આપેલી ઝરથુસ્ત્રને ચેતવણી, અને તેની કરપીણ શીક્ષાઓને કેમ તોડી પાડવી તે બાબે અહુરમઝદનું શીક્ષણ.

(§§ ૫૭-૬૨) ઝરથુસ્ત્રને દુજે કેમ લલચાવ્યા, દુજને તેની કદરૂપી હાલત ઉંગાડી પાડવાની તેને કેમ ફરજ પાડી અને પવિત્ર કલામ પઢવાએ તે કેવી રીતે નાશ પામી તેનું બયાન.

(§ ૬૩) ઝરથુસ્ત્રે માણસોને પોતાનો ભેદ ખુલ્લો કીધો.

(§§ ૬૪-૬૬) વીસ્તારપની ઝરથુસ્ત્ર ઉપરની વધતી જતી મેહેરબાનીને લીધે તેની દરબારના ઉમરાવોનું ઝરથુસ્ત્ર ઉપર અદેખાઇથી જોવું અને તેને તોડી પાડવાનું કીધેલું કાવત્રું.

(§§ ૬૭-૬૯) ઝરથુસ્ત્રનું કેદમાં પડવું અને તેનાં સંકટો.

(§§ ૭૦-૭૨) પોતની ખુદાઇ પેગામબરીની સચાઇ સાબેત કરવા માટે ઝરથુસ્ત્રે કીધેલા મોજેજાઓ, જેવા કે મુવેલા ગોધાને સજીવન કીધો, શાહ અને તેના લોકોના મનમાંના વીચારો વાંચીઆ, અને બાબીલોનીઅન જાદુગરીનો દેશમાંથી નાશ કીધો.

(§§ ૭૩-૭૬) દીનનાં સીધાંતોની વીસ્તારપ અને તેના દાનાવોની ખાતરી કરવા દાદાર અહુરમઝદના ફરમાનોથી બહમન અને અરદીબેહેશ્ત અમશાસ્પંદોનું, તથા આદર યઝદનું જાહેર થવું.

(§§ ૭૭-૮૨) નવો દીન કબુલ રાખવા અને તેને પ્રજામાં ફેલાવવા માટે એ ત્રણ યઝદોનો વીસ્તારપને પેગામ.

(§§ ૮૩-૮૭) અમશાસ્પંદોના સંદેશા લઇ જનાર નઇર્યોસંગ યઝદે ઇજેલા હોમનું પાણી તેની સાથ ભંગ ભેલીને પીવાડયું જેથી તે ભવીષ્ય જોવાને શકિતવાન થયો.

(§§ ૮૮-૯૦) દેવો, ખાસ કરીને ગુસ્સાનો એશમ દેવ, પોતાની હાલતથી નાઉમેદ થાય છે અને ખ્યએાની પ્રજાની મદદથી ઇરાનીઓને નુકશાન કરવા ઇચ્છે છે.

બાબ ૪ થો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું.

(§§ ૧– ૨) ઝરથુસ્ત્રના ગાથાનું ગાયણ સાંભલીને વીસ્તાસ્પના બાદશાહી મકાનમાં જીવવાલી તેમજ નીરજીવ પદાર્થોમાં ખુશાલીનું પેદા થવું.

(§§ ૩– ૪) આતશની વરનીરંગનો ઝરથુસ્ત્રથી કરી બતાવવામાં આવેલો અખતરો અને પ્રજા ઉપર તેની અસર.

(§§ ૫– ૭) દીનને ફેલાવવા માટે ઝરથુસ્ત્રે વીસ્તાસ્પને કીધેલો આગ્રહ.

(§§ ૮–૧૦) જુદા જુદા હુનરો અને એલમો ઉપર ઝરથુસ્ત્રનો અજાયબ કાણુ.

(§ ૧૧) અવસ્તા એજ એક મોટો મોજેજો.

(§§ ૧૨–૧૩) પેશોતન જેવા એક બેટાની અહુરમઝદ તરફથી વીસ્તાસ્પને ભેટ.

બાબ ૫ મો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું.

(§§ ૧– ૨) વએસ્તપ કુટુંબના સ્પએતની રથને લગતો મોજેજો.

(§§ ૩–૧૦) સ્પએતની રથના મોજેજાનું, વીસ્તાસ્પના ફરમાનથી લોકોમાં જાહેર દેખડાવવું, અને તેથી કરી વીસ્તાસ્પની લોકપ્રીયતાનું વધવું.

(§§ ૧૧–૧૨) એ રથનું બે રથમાં છુટું પડી જવું.

(§§ ૧૩–૧૪) આ અને આગલ બાબમાં વર્ણવેલા મોજેજાઓનાં તુરત વેલાના તથા લાંબે વખતે નીપજનાર પરીણામોનું બયાંન.

બાબ ૬ ઠો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું.

(§§ ૧– ૨) પેગામબરના ચેલાઓના મોજેજાઓ વીશેનો ઇસારો અને સીકનદરથી થયલી ખરાબી પછી અવસ્તાની કેતાબોનો ફરીને ગંજે-ઇ-શાયગાનમાં એકઠો કરવામાં આવેલો સંગ્રહ.

(§§ ૩– ૪) અસ્પંદયારના બેટા બહમન સુધી ઉતરી આવેલા દીનના સુધારકોનોનું ભલું કાર્ય.

(§§ ૫– ૬) વડા દસ્તુર સએનવના મોજેજાઓ તથા ઇરાન ઉપર સીકનદરે વરસાવેલા ગજબો.

(§§ ૭–૧૦) ચાર વડા દસ્તુરો, અરેઝવાઓ, સ્તુતો–સ્પાદાઓ, ઝરયંધહાઓ તથા સ્પેન્તો ખ્રત્વાઓએ આપેલું દીનને રક્ષણ.

(§§ ૧૧–૧૭) સાસાની વંશના પહેલા શાહ અરદશીર અને તેના વડા વજીર અને દસતુરાન દસતુર તનૂ–સરે પોતાના જમાનામાં દીન સમારી તે બાબેનું વર્ણન.

(§§ ૧૮–૨૦) આદરબાદ માહરેસ્પંદાનથી દીનનું સમરાવું.

(§ ૨૧) મીનોચીહરના એક નબીરાથી થયલો દીનને ફાયદો.

(§§ ૨૨–૨૫) ઇરાન દેશમાં માનીના વીચારોનો ફેલાવો.

(§§ ૨૬–૨૭) મઝદકના ઉભા કીધેલા દીનનું ઇરાન દેશમાં બરપા થવું.

(§ ૨૮) સાસાની રાજા નવશીરવાન ઇરાનનો છેલ્લો રાજા હતો જેને આપણી પૂરાણી દીન ફરીને સુધારી.

(§§ ૨૯–૩૨) દુનીઆંની ખરાબી કરનારાઓના આવવાના ચાર ચિનહો અને એ રોશની વગરના જમાનામાં જ્ઞાનનો સદંતર નાશ થતો અટકાવવા માટે લેવા કહેલી સાવચેતી.

(§§ ૩૩–૩૭) બુરાઓથી નીપજાવવામાં આવેલી ઇરાન દેશની હીનપસ્તી અને પડતી, દીનના ખરા સરદારોને તાબે થવા લોકોએ પાડેલી ના, અને દેશમાં ચોમેર ફેલાયલી બદી.

(§§ ૩૮–૩૯) દીનની હસ્તી ચાલુ રાખવા કાજે થયલા આ બાબમાં વર્ણવેલા મોજીજાઓની સારી અસર.

બાબ ૭ મો.

આ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું.

(§§ ૧–૩) ઝરથુસ્ત્રના હજારની નવમી તથા દસમી સદીઓ દરમયાન ઇરાની દીન અને દેશની બીગડી ગયલી હાલત.

(§§ ૪–૬) એ સદીઓમાં ઇરાનમાંથી સદગુણોનું દુર થવું અને તેઓની જગયાએ દુરગુણોનું આવવું.

(§§ ૭–૧૦) સઘલા કાયદાઓ તથા કાનુનોનો ભંગ, અને સંસારની એકયતાનું છુટું પડવું.

(§§ ૧૧–૧૨) લોખંડી જમાનાની સર્વથી નીચલી હાલત.

(§§ ૧૩–૧૮) દીનીક સત્તાનું રાજય કારોબારથી છુટું પડી જવું, અને દીનની હલકી હાલત.

(§§ ૧૯–૨૧) શારીરીક તથા નૈતીક આફતોનું વરસવું.

(§§ ૨૨–૨૩) ભલી દીનનું લોકોમાં પંથરાવાનું અટકવું.

(§§ ૨૪–૨૭) બદબખ્ત હલકા લોકોનું ઉંચ હાલતે થોડો વાર પુગવું અને ગરીબ અશો મર્દનું હસીમાં તથા ધીક્કારમાં આવી પડવું.

(§§ ૨૮–૩૧) એવા સીહા જમાનામાં પણ પવિત્ર પુરૂશો થશે જેવોની હસ્તી ઓશેદરના આવવાની આગમચેતી દાખલ ગણાશે.

(§§ ૩૨–૩૭) ઢોંગ તથા ઠગાઇનો જમાનો જે અધર્મી રહી પોતાને દીન પાલતો લેખે છે, દુરાચરણને સદ્‌ગુણ તરીકે ગણે છે, અને પોતાને હાથેજ પોતાની ખરાબી કરે છે.

(§§ ૩૮–૪૩) સવાલ કીધો છે કે એક વારની પડતીએ આવેલા લોકો ફરીને ઉંચ તબકકે પુગશે કે, અને નબલા પડી ગયલા રાજકરતાઓ ફરી પોતાની અસલી બુલંદી મેલવશે કે ?

(§§ ૪૪–૪૭) અશો ચીથ્રો મયાનની તેના ૧૫૦ ચેલાઓ સહીત દુનીઆંને બદીથી ટાલવાને માટે આવી પુગવાની અગમચેતી.

(§§ ૪૮–૫૦) ચીથ્રો મયાનના શીક્ષણોની ભલી અસર બાબે.

(§§ ૫૧–૫૪) ઝરથુસ્ત્રના હજારની એક એક પછી આવતી સદીઓનો છેડો અને શરૂઆત દેખાડવા ખોરશેદનું આકાશમાં છુપાઇ રહેવું.

(§§ ૫૫–૫૮) ઓશેદરનો ચમતકારીક અને કુમારીકાને પેટનો જનમ.

(§§ ૫૯–૬૧) ઓશેદર જ્યારે ત્રીસ વર્ષની ઉમરે પુગે છે ત્યારે દુનીઆંનું શાંત થવું અને સુધરવું.

બાબ ૮ મો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું.

(§ ૧) શારીરીક આકારમાં જનમ લીધો તે વેલાએ કીધેલા ઓશેદરના મોજેજાઓ.

(§§ ૨– ૭) મહરકુશ જાદુગરના સાત શીયાલાઓની સખતાઇ, અને ત્યાર કેડે આલમનું ફરીને નવું થવું.

(§§ ૮–૧૨) ઢોરોને જબે નહી કરવાનું અરદીબેહેશ્ત અમશાસ્પંદનું આદમીઓને ફરમાન.

(§ ૧૩) એ જમાનામાં કેટલાં માણસોને મુકિત મલશે અને કેટલાંનો નાશ થશે તેનો અડસટો.

(§§ ૧૪–૧૭) ઓશેદર માહના હજારની એક એક પછી આવતી સદીઓનો છેડો તથા શરૂઆત દેખાડવા ખોરશેદનું આકાશમાં છુપાઇ જવું.

(§§ ૧૮–૨૧) ઓશેદર માહનો ચમતકારીક અને કુમારીકાને પેટનો જનમ.

(§§ ૨૧–૨૩) ઓશેદર માહ જ્યારે ત્રીસ વર્ષની ઉમરે પુગે છે ત્યારે દુનીઆંના ફાયદા કાજે તેનાં કીધેલા મોજેજા.

બાબ ૯ મો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાળું.

(§§ ૧– ૨) શારીરીક આકારમાં જનમ લીધો તે વેલાએ કાઢેલા હોશેદરના મોજેજાઓ.

(§§ ૩– ૬) હોશેદર માહના હજારાના પહેલાં દસ સાલમાં માણસ જાતનાં વધારાના દેખાતા ચીનહો.

(§§ ૭– ૯) કવખતનાં મોતનું દુર થવું, અને માણસોની હલવે હલવે ખોરાક તથા પીણા વગર રહેવાની શકિતનું આવવું.

(§ ૧૦) ઝોહાકનું બંદમાંથી છુટવું, અને તેને મારવા કાજે કેરસાસપનું બાબમાંથી ઉઠવું.

(§§ ૧૧–૧૪) હોશેદર માહના હજારાની એક એક પછીની આવતી સદીઓનો છેડો તથા શરૂઆત દેખાડવા કાજે ખોરશેદનું છુપાઇ જવું.

(§§ ૧૫–૧૮) સોશીઓસનો ચમતકારીક અને કુમારીકાને પેટનો જનમ.

(§ ૧૯) સોશીઓસ ત્રીસ વર્ષની ઉમરે પુગે છે ત્યારે ખોરશેદનું થંભ ઉભું રહેવું.

બાબ ૧૦ મો.

એ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાળું.

(§§ ૧– ૨) સોશીઓસની ચમતકારીક શકિતઓ તથા સીદ્ધિઓ, અને કયાની ખોરેહનું તેનામાં ઉતરવું.

(§§ ૩– ૫) સોશીઓસના ૫૭ વર્ષમાં આદમ જાતનું જલદી સંપુર્ણ થવું.

(§§ ૬–૧૧) માણસ જાતનું સંપુર્ણ ક્રમોગર્દ થવું.

દીનકર્દ,

પુસ્તક સાતમું (ચાલુ)

પહલવી ઝરથોશ્ત–નામું, ભાગ બીજો.

બાબ ૩ જો.

પહેલી ગોફ્તેગોથી તે સાતમી ગોફ્તેગોના છેડા લગન (જે ઝરથુસ્ત્ર સાહેબને અહુરમઝદ સાથે) દસ વર્ષના લાંબા અરસામાં થઇ હતી[૧] (તે અરસામાં) જાહેર થયલા મોજેજાઓ વીષે; અને (તે પેગમબર સાહેબની) દુન્યામાં દેખાડેલી અગમચેતી કરવાની (અદભુત) શક્તીથી તેઓ વખાણને પાત્ર[૨] થયા હતા તે વીષે; અને તે દસ વર્ષનો અરસો કે જેમાં આ (સાત) ગોફ્તેગો થઇ ગઇ હતી[૩] (તે અરસા) પછીના બે વર્ષમાં આશીરવાદને લાયક[૪] (શાહ) કએ ગુસ્તાસ્પ તરફથી દીન કબુલ રાખવા (વીષે).

(૧) એક મોજેજો આ (હતો) કે જે[૫] તે (પેગામબર સાહેબ) પહેલી ગોફ્તેગોમાંથી પાછા ફરીઆ[૬] ત્યારે જાહેર થયો હતો;[૫] ત્યારે તેઓએ દાદાર અહુરમઝદના પહેલાં પ્રથમ ફરમાનથી, જ્યારે તેઓ કીકેા અને કરપનોના ટોલાંની વચમાં માત્ર (એખલાજ વીંતલઇ ગયા) હતા ત્યારે, તેઓએ

---

૧. **યેહવૂન્ત.** લખનાર કહેવા માંગે છે કે એ ૭ ગોફ્તેગોને ૧૦ વર્ષ લાગાં હતાં કે જે અરસામાં, આ બાબમાં જણાવેલા, ઝરથુસ્ત્રના મોજેજાઓ જાહેર થયા હતા.

૨. અવ૦ ક્રિ, "વખાણ કરવાં." એ૦ શબ્દનો અર્થ આશીરવાદ પણ થઇ શકે. જો એને આગલા શબ્દ સાથ જોડીને **વાવરીગાન** વાંચીએ તો અવસતા **વેરે** "માનવું" ઉપરથી એનો અર્થ "વિશ્વાસની લાયકાત" (trustworthiness) યા "યકીન" થાય.

૩. **ચીગુન આખર મીન ૧૦ શનત ઇ અએન હુમ પૂરસગીહ પવન ૨ શનત.** બોલેબોલ તરજુમો:–"બે વર્ષમાં, જેમ તે ૧૦ વર્ષ પછી (બન્યું) તેમ....."

૪. જુવો અવ૦ **અરેજ**, "આશીશ દેવા" (to bless) અથવા "બુલંદ કરવું."

૫–૫. **પએદાક અઇધ અમત.**

૬. **લખવાર યેહવૂન્ત,** જુવો ચાલુ ફારસી શબ્દો, **બાઝ–શુદન, બાઝ–આમદન;** બોલેબોલ તરજુમો આ પ્રમાણે છે: "જ્યારે તે (ઝરથુસ્ત્ર) પહેલી ગોફ્તેગોમાંથી પાછો (ફરયો) હતો ત્યારે."

(પોતાનો) પેગામબરી દાવો આશકારા કર્યો,[૧] કે જે તેઓના વીચાર પ્રમાણે અહુરમઝદ પરસ્તી દીન અને અહુરમઝદની શાંતી હતાં; જેવી (આ ચીજ)[૨] તેઓએ મોટે અવાજે સરોદ સાથે જાહેર કીધી, તેવાં તુરતજ અહુરમઝદની દીન તરફ માણસ જાતને તેઓએ ખેંચયાં.[૧] (૨) સબબ કે આ પ્રમાણે દીન જણાવે છે: "ત્યારે તેઓ કે જેઓ મુકામે[૩] કરી ઠરીઠામ થઇ ગયા હતા અને ગાય ઢોરોની માલેકી ભોગવતા હતા,[૩] જેઓ (આ) ખાકી દુન્યામાં (સુદરે) કુસ્તીના[૪] (પવીત્ર પહેરણ) સાથે હતા, (અને) જેઓ શારીરીક હસ્તી ધરાવતાં હતાં તેઓ માટે ઝરથુસ્ત્ર સાહેબે તદન નકી કર્યું હતું[૫] જે તેઓ ઉપર પુખ્ત ધ્યાન આપવું.[૬]" (૩) અને જ્યારે તેનાં વચનો[૭] સાંભલવાને માટે તેઓ તરફથી (તેને) એલતેમાસ કરવામાં આવી,[૮] ત્યારે ઝરથુસ્ત્ર સાહેબે અષોઇ શું હતી[૯] તે (પોતાનાં) બુલંદ જ્ઞાનથી[૧૦] શારીરીક હસ્તીવાલી દુન્યાને[૧૧] મોટે અવાજે જાહેર કર્યું. (૪) "અષોઇની વખાણ કરવી તથા દેવોને ધીકારવા અને (અષો) ઝરથુસ્ત્ર સાહેબની માઝદયસ્ની દીનને નમસકાર કરવો[૧૨] તથા અમષાસપંદોની યઝશ્ન[૧૩] તથા વખાણ (કરવી), એ હું તમો (આદમીઓ) માટે સર્વથી શ્રેષ્ટ તરીકે જાહેર કરૂં છું[૧૪] અને વળી (તેઓને) જણાવું[૧૫] જે દેવોને

---

૧. **કરીતૂન્ત**; બોલેબોલ અર્થ "બોલાવ્યાં."

૨. એટલે, દીન.

૩–૩. **માનિશન-આબોમંદ વ ગાબોસ્પેન્દ–આબોમંદ.**

૪. **ઝક ધ પવન અઇવ્યાનગહાન,** જુવો અવ૦ **અઇવ્યાબોંધહુન** (ધાતુ **યાબોંવહુ** "પેહરવું") એટલે "કુસ્તી," જે દીનની નીશાની છે.

૫. **હુમ–આરાસ્ત.**

૬. **બરા–નિગીરિશનીહુ;** ખરૂં જોતાં **બરા–નિગીરિશન** (શકયાર્થ) જોઇએ.

૭. **બોલ ન્યોકશિશન ગુબિશનીહુ બરા મત,** બોલેબોલ તરજુમો: "(જ્યારે) (તેની) વાબેઝો સાંભલવાને માટે (તેઓનું આમંત્રણ તેને) પહોંચયુ".

૮. **નિવીદિશન;** જુવો અવ૦ **નિ–વિદ,** સૌ૦ **નિ–વિદ્,** "આમંત્રણ કરવું," "સોહબત ઇચ્છવી" (યસ્ન હા. ૧—૬૦ ૧–૧૯).

૯. **ધ યશરાબેઇહુ,** અસલ અર્થ "અષોઇની (હાઝમંદ દુન્યાને)", યા "અષોઇ શું છે?"

૧૦. **પવન મદમ રસિશનીહુ.**

૧૧. અથવા "ખાકી દુન્યાને."

૧૨. અવ૦ **ક્ર** અને **નમ** "માનપૂર્વક નમન કરવું", "નમવું."

૧૩. **આ–યઝિશન** ૧૪. **બોલ લકૂમ પાહલુમ યેમલેલૂનમ** ૧૫. **આગાસ દહિશનીહુ.**

માટેનો તીરસકાર,[૧] તથા જાતી ભોગ[૨] (તેઓ સારૂ) ઉત્તમ (છે);" જેથી કરીને તે બુધ્ધિબળ જે (ઝરથુસ્ત્ર સાહેબે) દેખાડયું તેથી તે લાયક કાર્ય (જે) મોટું (છે તે) ઉપર તેઓની આસ્થા બેસશે, કે જે કાર્ય ઉપર તેઓની દીલસોજી[૩] સર્વથી વધુ હતી—પીતાનો, બેટીનો, બેટાનો તથા જે (માવતરે) તેઓને જનમ આપ્યો તેનો, તથા ભાઇનો અને બેહનનો (સ્વભોગ).[૪]

(૫) એવું જાહેર થયલું છે કે તે વાએઝ (સાંભલીઆ) પછી, અગણીત કીકો અને કરપનો, (જેઓ) દેવોને પુજનાર (હતા), તેઓ ઝરથુસ્ત્ર ઉપર ધસારો લઇ ગયા,[૫] અને તેને મારી નાખવાની કોશેશ કીધી; જે પ્રમાણે દીનમાં જણાવેલું છે કે:—"ત્યાર[૬] પછી તે ક્રૂર (કરપનો,) જેઓ તેની નજદીક બેઠા હતા, (અને) તુરના નજદીકના બેશીઓ,[૭] જેઓ (તેના) તાબેદારો[૮] હતા, તથા તેઓ સાથ તુરનો ભાઇ (હતો), તેઓ નાસી ગયા, જાણે કે તેઓ શરમાલ પુરૂષો હોય[૯]" [યાને, તેને (ઝરથુસ્ત્ર સાહેબે) "બેતવદથ"ને લગતું[૧] શીક્ષણ તેઓને આપ્યું કે તે પ્રમાણે તેઓ વરતે (તે શીક્ષણ સાંભલીને) તેઓ શરમીંદગા થઇ ગયા હતા.]

---

૧. **આ-ગઝિશ્ન.**

૨. **ખ્વએતુકદસ.** એ શબ્દની સમજણ માટે જુવો "The Alleged Practice of Next-of-kin Marriages in Old Iran" જે વીષય મેં ઇ. સ. ૧૮૮૮ માં પ્રગટ કીધો હતો.

૩. **હુ-દર્દ-તૂમની** વતી **હુ-દરદમ** છે.

૪. યાને બાપનો પોતાની મોહરદાર તથા બચ્ચાંને માટેનો જાતી ભોગ અને બચ્ચાંઓને તથા મોહારદારને તે પીતા તરફનો; તથા ભાઇઓને તેઓની બેહનો તરફનો જાતી ભોગ અને બેહનોને પોતાના ભાઇઓ તરફનો.

૫. જુવો અવ૦ **સર,** "દુખ દેવું," "ટુકડા કરી નાખવા."

૬. પહલવી, **હવાત અદીન.**

૭. બોલેબોલ તરજુમોઃ "જેવોએ એકજ કુટુંબની ઓરતોનું દુધ પીધું હતું."

૮. **વિજર-દાર,** "જે કોઇ તેના હુકમ યા ફરમાન મુજબ ચાલે તે," "મલતીઓ," "શાગીર્દ."

૯ **મુન શર્મ યહેવુન્ત;** અવ૦ **ફશરેમ.**

૧ આ તથા ૭ મા ફકરા ઉપરથી દીસે છે જે અસલી તુરાનીઓ, અને ખસુસ કરીને જે કીક અને કરપનો ઝરથુસ્ત્રના દીન દુશમનો હતા તેઓ, **ખ્વેતૂકદથ** શબ્દને ખરાબ અર્થે વાપરતા હતા. એ કારણસર પેગામબર સાહેબનું શીક્ષણ તેઓમાં ખોટી રીતે સમજવામાં આવતું હતું અને તેનો ખોટો ભાવાર્થ હાથે કરીને ઉઠાડવામાં આવતો હતો. "જાતી ભોગ" અને "આત્મ સ્મરણ"ના અવસ્તાના ખ્યાલને ઘણાજ નજદીકના સગાંવાહલાંઓના લગન કરવાના શીક્ષણમાં ફેરવી નાંખવામાં આવ્યો હતો. આ ઉપરથી આપણે સમજી શકીએ છીએ કે જ્યારે ઝરથુસ્ત્ર સાહેબ પોતાની વાએઝ આપતા હતા ત્યારે સામી પક્ષનાઓ સાંભલનારાઓમાંથી કાં નાસી ગયા હતા.

(૬) આ તુર તે પેલો તુર (હતો) કે જેનું નામ અઉર્વાઇતા-દેંગ હતું, અને જે ઉસીક્ષોની[૨] ઓલાદનો નબીરો હતો; (તેને એ નામ આપવાનું) કારણ એ જે તે જગયાનો એ એક મોટો રાજકરતા હતો, અને તેની પાસે બહુ સેપાહ તથા સત્તા હતાં.

(૭) તે કૂર (કરપનો) એ તેને આ પ્રમાણે કહયું: "અરે તુર ઉરવાઇતા-દેંગ, ઉસીક્ષોના નજદીકના બેશી! જે (માણુસ) પાસે થોડું (જ્ઞાન) છે તેની પાસેથી શું તેઓએ મોટાઇની આશા રાખવી જોઇએ[૩]! કયાં આપણે એ મોટા (માણુસ) ને તે સબબસર થાર કરીએ કે જે (આપણા ધર્મના) નેક વચનોને પોતાના (બુરાં શીક્ષણો)[૪] સાથ ભેલી નાખે છે; (જેવા આપણે) ખેતવદથને માટે (ચોકસ છીએ) તેવા આપણે તેમાં[૫] (બીજી) કઇ ચીજ માટે એટલા નક્કી છીએ કે તે નહીં કરવી? તે (ઝરથુસ્ત્ર) આપણામાં શક ઉત્તપન કરે છે[૬] (એમ કહીને) કે આપણે તે કરવી જોઇએ."

(૮) તે ઉપરથી ઉસીક્ષોના[૭] નબીરા તુર ઉરવાઇતા-દેંગે આ પ્રમાણે કહયું: "તે પુરૂષ કે જે મારા મત (આઇન) પ્રમાણે[૭] હાડમંદ દુન્યાના સઘલા (માણસો)માં સર્વથી અજાયબ જેવી ઇચ્છાઓ[૮] ધરાવતો જણાય છે, જે તમામ હાડમંદ દુનીઆંમાં (એખલોજ) સત્તા મેલવશે, તેને તું ના માર, કારણ કે એમ મને લાગતું નથી કે જો તું એને આ (સબબ) સર મારે તો આ જેહાંનમાં ડાહપણ ઘણો લાંબો[૯] વખત રહે, [એટલે જે, ડાહપણનો

---

૨. એ ગાથા હા. ૪૪-ફ૦ ૨૦ મા જણાવેલો તુરાની ઉશિક્ષ ટોલો છે કે જે કવીઓ અને કરપનોની પેઠે ઝરથુસ્તની સામે હતો. એ ફકરામાં જણાવે છેઃ **યાઇશ ગાંમ કરપા ઉસિક્ષ્ચા અએષેમાઇ દાતા યાચા કવા આંનમેને ઉરૂદોયતા.**

૩. **.અઝશ મસ યનસેંગુનાં મુન કસ દાસ્ત** (કસ-દાસ્તને ખરે રીતે તો કસ-દારત વાંચવો જોઇએ; બીજી રીતે એ કસીહસ્તબી વાંચી શકાય).

૪. યાને તેના ધાર્મિક વીચારોમાં.

૫. યાને તે દેવ-પરસ્તોનાં/ધર્મમાં.

૬. પહલવી **હમાએ વખીદૂનાં.**

૭. **મુન—અમ આઇન.**

૮. **કામક-દોઇસ્તૂમ** (જુવો અવ૦ **દોઇથ્રા**, "આંખ"); બોલે બોલ તરજુમોઃ "વીકારો જેની ઉપર ઘણીજ નજર રાખવામાં આવે છે (તપાસ રાખવામાં યા ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે છે)."

૯. **લા, હુના રાએ, દેર ઝિમાન દાનાગીહુ યહેવૂન્તન, લી એદમ-મૂનસ્ત.**

સરદાર (આહુક ઈ દાનાકીહ) કે જે આના જેવો સમજ શકતીવાલો[૧] છે, તે હસતી ધરાવતો બંધ પડી જશે], તે સબબ સર જો તેઓ આવી સરસ સમજ ધરાવનાર શખસને મારે તો ઘણો લાંબો વખત સુધી[૨] (દુન્યામાં) ડાહપણ હસતી ધરાવતું બંધ પડશે." (૯) ત્યાર પછી ઉસીક્ષોના નબીરા તુર ઉરવાઇતા-દેંગે (ઝરથુસ્ત્રને) આ પ્રમાણે કહ્યું; "મારા વીચાર[૩] પ્રમાણે, તું કે જે બાલેસ સમજ શકિત ધરાવે છે[૪] તે પાક છે."

(૧૦) તે ઉપરથી ઝરથુસ્ત્ર નીચે પ્રમાણે બોલ્યોઃ "તે શખસ કે જેને મારી સામે (આ ચીજ) જાહેર કીધી તેના જેવો હું એક હલકો (અ-ક્રાઝ) વકતા થઇશ નહીં; તેને માટે (આ) (નીચે જણાવેલા) ગુણો[૫] સર્વથી વધુ લાભકારી[૬] છેઃ- ઇશ્વરી પ્રેરીત્ત (inspired) વાચા,[૭] સ્વભાવ આભુષણ પામેલો સ્વલોગ, વડા દસતુરની[૮] નેમણુક અને (અહુરમઝદની) યઝશ્ન કરવી.

(૧૧) અને અત્રે એક મોટા મોજેજા સમાન, ઘણાઓને ઝરથુસ્ત્રની ખરી મીનોઇ સરદારી[૯] તથા કીર્તીવંત હીંમત[૧૦] નજર પડયાં કે જેની તૈયારીથી[૧૧] તે સર્વોપરી સરદાર તથા દાદાર અહુરમઝદની શાંતી

---

૧. આ ફકરામાં હૂ-ચિમીગ શબ્દ બરોબર લાગુ પડે છે. અસલ હસ્તલેખ એને ૯ માં ફકરામાં હુ-જમનીગ વાંચે છે, જે નકલ કરનારની ચુક દીસે છે. હૂ-ચિમીગનો અસલ અર્થ "સારી સમજ શકિત" અથવા "તર્ક શાકત" થાય છે. અત્રે ઝરથુસ્તના દુશમનને તે પેગામબરની ઉંડી અને સ્પષ્ટ શક્તિની ખાતી થઇ હોય એમ લાગે છે. એ એઓની વાએઝની જાણવાજોગ ખુબી હતી.

૨. વાચોઃ **અરીક દાનાકીહ લા યેહવૂનેદ.**

૩ બોલેબોલ અર્થ, "મારે માટે તો", યાને "જ્યાં સુધી મને લાગતું વલગતું છે ત્યાં સુધી." **(લી રાઇ).**

૪. હૂ—**ચિમીગ.**

૫. **ઇયાવિશ્ન.**

૬. **અવઝૂનિગતૂમ,** અસલ અર્થ, "ઘણીજ વૃદ્ધિ કરનાર," "ઘણોજ મેહરબાન."

૭. **અંદ્રગ ગુબિશ્નીહુ,** અસલ અર્થ, "જીગરનાં અંદરના ભાગમાંથી જાહેર કરવું યા બોલવું" અથવા "અંદરની યા પ્રેરિત વાચા."

૮. **દસ્તોબ્બર કર્દન;** અત્રે એક લાયક શખસની કોમના વડા દસ્તુર તરીકે નેમણુક કરવી એ એક સવાબનું કોમ ગણવામાં આવયું છે. એ ઉપરથી દેખાઇતું છે જે એક જરથોસ્તીએ પોતાની જીંદગીમાં પોતાને માટે એક દસ્તુર પસંદ કરવો જોઇએ.

૯. હૂ—**અહૂઇહુ.**

૧૦. **ગદા—અમાવન્દીહુ;** જુવો અવ૦ **અમવન્ત.**

૧૧. **પસિજગ,** જુવો ફા૦ **પસીઝહુ,** "તૈયાર થયલું."

(પંથરાય); અને (વળી અત્રે) તે ઉંચ પંકતીના (**મદમ**) દુન્યાના પેગામબરની જે ઉમદા મોતેબરી (હતી) તે જોવામાં આવી, કે જે (પેગામબરના શીક્ષણ)થી જે કોઇ બેશરમી[1] બાધરો હોય,[2] યા છુપી હીલચાલો કરતો હોય (hypocrite) યા ઘણી રીતે (**ગએાનક**) લુચ્ચો હોય તેને સારા સ્વભાવ[3] ઉપર તથા સારી ચાલચલણ[4] ઉપર રહેનુમાઇ કરવામાં[5] આવતી હતી. (૧૨) ત્યાર પછી હરામખોરી[6] (હોવો), કે જે ધાસતીના ગુણ પેઠે તથા નાસતીકપણાના ગુણ પેઠે, જુદી જુદી જાત (અથવા ધર્મ)ના અસંખ્ય લોકોને પોતા[7] તરફ ખેંચનારી[8] છે, કે જેમ કરતાં તે પુષકલ જુઠાઇ[9] ને પોંહચે છે; તે શખસ કે જે આલસુ છે તે ઝરથુસ્ત્રની રહેનુમાઇથી થોડો થોડો તે (હરામખોરી)ની સામે[10] થતો જાય છે, (તેનો) નાશ કરનાર (થાય છે); અને (તેથી કરીને તે) મોટાઇને માટે (ઝરથુસ્ત્રની રેહનુમાઇથી) કોશેશ કરનારો (થાય છે). (૧૩) (એવું) જાહેર થયલું છે કે (દીનના) એ મજબુત[11] ચોહાના આ બે (સદગુણો), તેનું અંતઃકરણ અને તેની શ્રેષ્ટ (**અવરતર**) વીચાર શકિતથી, અને તેની કીર્તીથી (આ દુન્યામાં) પુષકલ (**કબદ**) દોલત હતી કે જે પ્રકાશીત[12] હતી.

(૧૪) દેશનો રાજકત્તા તુર, જેનું (નામ) ઉરવાઇતા–દેંગ (હતું) તે (પોતાના) ગુસ્સા, તથા (પોતાના) જુસ્સા[13] અને નાસીપાસી[14] વચ્ચે ઝરથુસ્ત્રનું

---

૧ **નંગીહુ; નંગીહાની** વટી વપડાયો છે. ફા૦ **નંગ**, "શરમ."

૨. જુવો **રસ્પતગીહુ**, દીનકર્દ વોલ્યુમ ૧૨ મું, બાબ ૯ મો, સફો ૫૭ મો સતર ૧ લી; ફા૦ **રસ**, "બાધરો."

૩. **ખૂપ ખૂક**, "સદાચરણ."

૪. **હૂ—પતગ**; સરખાવો ફારસી **પદ**, "રખશક", "મુરબ્બી."

૫. **રાયીનિશ્ન; રાયીનીત** ને માટે વપડાયો છે.

૬. **અખીશકારી**, "સુસતી," "આળસાઇ."

૭. એટલે, હરામખોરી તરફ.

૮. **ખાસ્તાર** અથવા **હાખ્તાર.**

૯. **કબદ કૂગીહુ.**

૧૦. **નિમૂતાર**, જુવો હાલની ફારસી જબાનના એજ શબ્દનો અર્થ.

૧૧. જુવો અવ૦ **સ્તત્ર.**

૧૨. **ખનીતં**, અવ૦ **ખન**, "પ્રકાશવું."

૧૩. જુવો પહલવી **સારીદ્ન**; જુવો વોલ્યુમ ૨૩, પુસ્તક ૭ મું, બાબ ૧ લો, ફકરો ૯ મો. સફો ૨૩, સતર ૪ થી; એ શબ્દ એ વોલ્યુમના શબ્દ કોષમાં પણ છે.

૧૪. વાંચોઃ **અવબસ્ર્**, "નાસીપાસી." જુવો વોલ્યુમ ૧૩, પુસ્તક ૬ ઠું, દીબાચો, ફકરો ૨૭ મો, સફો ૧૨ મો, સતર ૧ લી, અને તેનો શબ્દ કોષ.

મરણ (નીપજાવવા) માટે, અહુરમઝદની દીન (સાંભલવાને) માટે, ફ્રીકો અને કરપનોને આમંત્રણ કરયું, કે જે પ્રમાણે દીનમાં કહે છેઃ "અને ઝરથુસ્ત્ર આ પ્રમાણે બોલ્યાઃ 'અએઉસીક્ષોના નણીરા, તુર, (જેનુ નામ) ઉરવાઇતા-દેંગ છે! આ દુનીઆમાં અષોઇ (જાહેર થાય)! ઝસ્થુસ્ત્રની માઝદયસ્ની દીન સઘલી દેવપરસ્તીનો નાશ કરશે.[૧૫],"(૧૫) ઉસીક્ષોનો નણીરો, તુર જેનું (નામ) ઉરવાઇતા-દેંગ હતું તે આ પ્રમાણે બોલ્યોઃ "અએ સ્પીતમાન ખાનદાનના ઝરથુસ્ત્ર! તે ધાસ્તી કે જેની અંદર તું પોતે પણ છે તેમાં તું મને ખેંચી શકશે (**આખેઝાએ**) નહી."

(૧૬) અને તેને, ઝરથુસ્ત્રે, નીચે પ્રમાણે કહયુંઃ "અહુરમઝદે મને આ પ્રમાણે પુછયુંઃ 'જ્યારે તું (હમારી) મીનોઇ દુનયામાં[૧] હમારી તરફ આવ્યો છે, ત્યારે (કહે કે) હાડમંદ દુન્યામાં આદમીઓમાં તે ભલા જોરેમંદ પુરૂષો[૨] કે જેઓ લડવઇઆઓ છે તેઓને બંચાવનાર[૩] કોઇ છે? જે ફાયદા માટે ઘણો ઇચ્છા રાખનાર છે, અને ગાય ઢોર માટે ઘણો ઇચ્છા રાખનાર છે, અને દુરના દેશોમાં ઘણો ફીર્તિવંત[૪] અને ઘણી જાતના ખોરાકનો પુષ્કળ ધરાવનાર[૫] [યાને, એ પુષ્કલ ચીજો આપી દીએ છે], તથા ઘણી રવેશે[૬] પુષ્કલ પરોણાગત કરનાર[૬] છે યાને, (એના) દરેક જાતના ખજના[૭]નું બારણું ઉઘાડું[૮] છે] (૧૭) મેં તેને (અહુરમઝદને) જવાબ વાલ્યોઃ 'ઉરવાઇતા-દેંગ તુર, જે ઉસીક્ષોનો નણીરો છે.'"

(૧૮) "અને તેને મને આ પ્રમાણે જવાબમાં કહયુંઃ 'અએ ઝરથુસ્ત્ર! આ દીન તરફ તારે તેને લડવઇઆઓમાંથી[૯] પેહલો ખેંચવો જોઇએ[૧૦], કે

---

૧૫. એટલે જે, "અષોઇ તથા જરથોસ્તી ધર્મ સઘલી બુરાઇ અથવા દેવોનો નાશ કરશે."

૧. **અહુવાન,** "મીનોઇ મકાનો." જુવો અવ૦ **અંઘહુ.**

૨. યાને, શક્તિવાલા યા તવંગર લોકો જેઓ સવાબગાર છે.

૩. સરખાવો ફા. **પાસ,** "ચોકીબાન," "દરબાન".

૪. વાંચોઃ **૨-નામીગતૂમ.** એને **દૂરઝિમીગતૂમ** થી વાંચી શકાય, જેનો અર્થઃ "જે દુરના મુલકોમાં મીલકત ધરાવતો હોય."

૫. **કમ્બદ પિશ-તૂમ.**

૬-૬. **કમ્બદ બબાતૂમ,** અસલ અર્થ, "જેને પરોણાગત માટે ઘણા દરવાજા મોટે ભાગે ઉઘાડા છે."

૭. એને **બનજીનક** વાંચવો, અવ૦ **બન્** "પ્રકાશવુ"; જુવો હાલનો ફારસી શબ્દ "**બઝાનહ.**" એ કદાચ **બનજીવક** "બજનો રાખવાની જગ્યા અથવ. ભંડાર" હોય.

૮. **બદીતુન્ત,** અસલ અર્થ, "દેખાય છે અથવા નજરે પડે છે."

૯. જો **અનશૂતાઆન** શબ્દને ફારસી **મરદાનને** અર્થે લઇએ, તો એ શબ્દનો અર્થ "શૂરવીર યોદ્ધાઓ" થાય.

૧૦. એને **આખેઝેશ** વાંચયો છે. **હુખેઝશ** વાંચવો વધુ દરોબસ્ત દીસે છે; જુવો અવ૦ **હુક્ષએશ;** ધાતુ **હુચ** "રસ્તો દેખાડવો."

(જે દીન) (આપણુ બંને) જેઓ[૧] અહુરમજદ તથા જરથોસ્ત છીએ તેઓના ઉંચ વીચાર,[૨] ઉંચ વચન અને સર્વોપરી[૩] કામોની છે; અગરજો, અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે (શખસ આ દીન તરફ) ખેંચાય, તે કબુલ રાખે, અને આ (તારી) દીનને ફેલાવે, અને (તારી) સામને એક ચેલા દાખલ, જેવી રીતે[૪] એક (માણસ) પોતાને તારા ચેલા તરીકે કબુલ રાખે છે તેવી રીતે, બેસે અને તેવી રીતે વર્તે તથા દીન સાંભલે અને તેને આગલ વધારે, તો વલી તે શખસ હમેશાં (તારી) પુઠે (ચાલનાર) છે; અએ ઝરથુસ્ત્ર! લડવઇયાઓમાં તે પેહલો[૫] છે, (જે) ફાયદા માટે સર્વથી વધુ ઇચ્છા રાખનાર, ગાય ઢોર માટે સર્વથી વધુ ઇચ્છા રાખનાર, અને દુરના મુલકમાં સર્વથી બોહલી કીર્ત્તિ ધરાવનાર, તથા ઘણી રવેશે પુષ્કલ ફરોણાગત કરનાર, તથા જેઓ હાલ જન્મયા છે અને હવે પછી જન્મશે તેઓમાં સર્વથી (ઉત્તમ) છે. (૧૯) અને અગરજો, અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે શખસ (આ દીન તરફ) નહી ખેંચાય, અને તે કબુલ નહી રાખે, અને (તારી) આ દીનને નહી ફેલાવે, અથવા (તે) નહી સાંભલે, અથવા તારી સામને નહીં બેસે[૬], તો (તારી) સામે (તારા ચેલા તરીકે) નહી બેસે તેથી મારો વીચાર[૭] તેને માટે એ (અધઘ) છે કે તે (તારી દીન તરફ) ખેંચાશે નહી; (ત્યારે) તું તેને જાહેર રીતે અએ ઝરથુસ્ત્ર! આ પ્રમાણે વખોડી કાઢજે[૮], "તું કે જે અષોઇનો ઇચ્છનાર! તે દેવોના તાબામાં છે,[૯] અને તનાકૂર ગુનેહગારોની સખતાઇનો પેદા કરનાર છે, (જેઓ) (તારાં) રવાન માટે દોજખને પાત્ર (છે)[૧૦]; ખરેખર એજ પ્રમાણે છે, અને આ (સબબ) સર તેને શીક્ષા કરવામાં આવશે, કારણ કે દીનની હસ્તી તેને ખબર છે," (૨૦) (ત્યાર પછી ઝરથુસ્ત્ર આ પ્રમાણે બોલીઓ:) "અએ ઉરવાઇતા-દેંગ તુર! તું કે જે ઉસીક્ષોથી ઉતરી આવેલો છે! તને હું

---

૧. લેના મૂન.....વાંચવું વધારે ઠીક લાગે છે.
૨. મદમ મીનિશ્નીહ.
૩. અવર વર્ઝિશ્નીહ.
૪. હના અધઘ.
૫. કદાચ "લડવઇયાઓમાં સૌથી અતિપ્રસિદ્ધ."
૬. લા લક પતીરફ યૈતીબૂનેત-આએ.
૭. દાનિશ્નીક;દાનિશ્નીહની વટી, "જ્ઞાન," "અગમ બુદ્ધિ."
૮. મદમ ઓલા યેમલેલૂનેશ.
૯. જુવો ફારસી ઝદ બુદન, "આંગમાં આવવુ" (સ્તાઇનગેસની ફારસી દીક્ષનરી).
૧૦. ખ્રુસિશ્ન-દાતાર ઓલ રૂબાન. જુવો પહલવી વંદીદાદ, ફરગરદ ૫, ફકરો ૪, જ્યાં અવ૦ ખ્રએાજદત્ ઉર્વનો પહલવીમાં ખ્રુસિશ્ન-દાત્ ઓલ રૂબાન તરજુમો કીધો છે; જુવો વંદીદાદ, ફરગરદ ૧૫, ફકરો ૫, ખ્રએાસ્ચેદતિ, અવ૦ ધાતુ ખ્રુસ, "બરાડા મારવા;" ફા૦ ખરૂસીદન.

કહું છું તે એ કે તું જે અષોઇનો ઇચ્છનાર ! તે દ્વેવોના તાબામાં છે, અને તનાફૂર ગુનેહગારોની સખતાઇનો પેદા કરનાર છે, (જેઓ) (તારાં) રવાનને માટે દોજખને પાત્ર (છે)."

(૨૧) એક મોજેઝો એક દેવને લગતો જાહેર (થયો); તે **વએ દવોદઇશ્ત**[1] નામનો એક કરપનને લગતો હતો, જે હરેક કીસમના યઝદોનો દુશમન અને અહુરમઝદને નહી માનનારાઓ (**અ-હખતાન**[2]) માંનો એક (હતો). (૨૨) તેને માટે અહુરમઝદ આ પ્રમાણે બોલ્યો : "માટે હું તે શખસ જે બીજી પેદાયશો ઉપર ચઢીયાતો છે તેને આ પ્રમાણે રસ્તો દેખાડું છું[3], અએ ઝરથુસ્ત્ર ! હું કે જે ભલું વીચારનાર અહુરમઝદ છું, કારણ જે અષોઇને લીધે હું ભલી મનશાનીવાલો[4] છું [યાને, સીધે માર્ગે ચાલવાથી હું દ્વેશને દુ-યાંથી દુર રાખું છું]; અમેશાસ્પંદો પણ દ્વેશથી નીરાલા છે.[5]

(૨૩) તેટલા માટે (**અદીન**), અએ ઝરથુસ્ત્ર ! આગલ ચાલ, તેની પાસથી[6] મારે માટે માંગ [યાને, (તેને) મારો (અહુરમઝદનો) પોતાનો હોય એમ ધારીને[7] તેની પાસે (માંગ)], ૧૦૦ ઘણુંજ મજબુત[8] આદમીઓ અને ઓરતો, તથા (ગાડીમાં) જોડેલા ૪ ઘોડા[9]; આ પ્રમાણે તેને કહેઃ 'અએ વએદવોઇશ્ત ! અહુરમઝદ તારી પાસેથી ૧૦૦ ઘણુંજ મજબુત આદમીઓ

---

૧. ચાર જાણીતા કરપનો જેઓ ઝરથુસ્તના હમનબરદ હતા, અને જેઓ વીસ્તાસ્પે દીન કબુલ રાખ્યો તે અગાઉ થઇ ગયા હતા, તેઓમાંના એક કરપનનું આ નામ છે. જુવો વોલ્યુમ ૮, પુસ્તક ૭ મું, બાબ ૧, ફકરો ૯, નોટ ૫.

૨. જુવો અવ૦ **હુચ**, "પૂઠે ચાલવું," "પછવાડે જવું."

૩. હું એને ફારસી **આદારમ** વાંચું છું; દસતુર પેશોતનવાલી અસલ નકલમાં **આશારમ** મલે છે, જેનો અર્થ "હું મારું" (જુવો ફા૦ **આશુરદન**) થાય છે, જે હયાં બંધબેસતો થઇ પડતો નથી. તેથી મેં હયાં ફેરફાર કર્યો છે. સરખાવો ફારસી **બર આન દાશતન**, "રસતો દેખાડવો," અથવા, "ઉસ્કેરવું."

૪. હૂ-**અન્દીશ** વાંચ્યો; વેસ્ત એને **ખ્વાનેશ** વાંચી, "તારે બોલાવવો જોઇએ" અર્થ કરે છે.

૫. **જવીત બીશ હવા-અન્દ.**

૬. યાને વએદવોઇશ્ત પાસથી.

૭. **યખસેનૂન.**

૮. જુવો અવ૦ **તેવિશિ**, "તાકાત," "શક્તિ".

૯. **અયુઝિશ ૪ અસ્પા**, જુવો અવ૦ **ચથ્રુ-યુખ્ત.**

અને ઓરતો, તથા (ગાડીમાં) જોડેલા ૪ ઘોડા માંગે છે;[૧] જો તું તેને તે (આન) બખશે તો તે બખશેશથી પ્રખ્યાતી અને કીર્ત્તિ તારાં થશે; પણ (વ) જો તું તેને તે નહી બખશે તો તે બખશેશ નહી અર્પણ કરવાથી તને લોકમાં નબોજું લાગશે.'"

(૨૪) ત્યાર પછી તે બેવફા[૨] (અ-હખતાન) વએદવોઇશ્ત તરફ ઝરથુશ્ત્ર ચાલ્યો, અને તેને આ પ્રમાણે કહયું: "બેવફા વએદવોઇશ્ત! તારી પાસેથી અહુરમઝદ જે ઇચ્છે છે તે ૧૦૦ મજબુત આદમીઓ અને ઓરતો, અને (ગાડીમા) જોડેલા ૪ ઘોડાઓ છે; અને જો તું તેને તે બખશે તો, તે બખશેશથી પ્રખ્યાતી અને કીર્ત્તિ તારાં થશે; પણ (વ) જો તું તેને તે નહી બખશે તો તે બખશેશ નહી અર્પણ કરવાથી[૩] તને લોકમાં નબોજું લાગશે." (૨૫) અને તે કરપને ચીરડાઇને ઝરથુશ્ત્રને જવાબમાં કહયું (દ્રાયીદ): "મને તારેથી કાંઇ ઘણું (બેશ) નથી [યાને, મારી સંપતિ તારાં કાર્યથી નથી], અથવા તો અહુરમઝદથી (નથી); (તારા કરતાં) હું એક વધુ ચઢયાતો બોદા[૪] છું, અહુરમઝદ કરતાં પણ મારી સંપતિ વધારે જાસ્તી છે, મારી પાસ પુષકલ (માલમતા) છે, એક હજાર ડુક્કરોના ટોલાં મેં મેલ્યાં[૫] છે."

(૨૬) અહુરમઝદ તથા અમશાસપંદો તરફ ઝરથુશ્ત્ર આગલ ચાલ્યો; અને તેને, ઝરથુશ્ત્રે, (તેઓને) આ પ્રમાણે કહયું: "અએ અહુરમઝદ, વૃદ્ધિનાં મીનો, હાડમંડ દુન્યાના પેદા કરનાર, અષો! આ રીતે તે (વએદવોઇશ્તે) મને જવાબમાં કહયું: 'મારે માટે તારેથી અથવા અહુરમઝદથી કાંઇ પુષકલતા નથી; હું તારા તથા અહુરમઝદ કરતાં બી વધુ ચઢયાતો બોદા છું[૬]; મેં પુષકલ મેલ્યું છે, એક હજાર ડુક્કરોનાં ટોલાં (મેં મેલ્યાં છે)."

---

૧. આ માંગણી કાંઈ અહુરમઝદની આરાધનાને માટે એક ભેટ આપવા અથવા અર્પણ કરવા માટે કરવામાં આવી હોય તેમ નહી, પરંતુ પેગામબર સાહેબના દીનના કાર્યમાં સામેલ થનારાઓ તથા મદદગારોની સંખ્યામાં માલ વધારોજ કરવા માટે કરવામાં આવી હોય એમ લાગે છે. એક સો જોરેમંદ લડવયાઓ તેઓના કુટુંબ સહીત વએદવોઇશ્ત, જે કરપનો (બુત પરસતો)નો સરદાર છે, તેનેથી માંગવામાં આવે છે કે તેઓ દેવયસ્ની ધર્મ છોડી માઝદયસ્ની દીનને પાળે.

૨. અહુરમઝદ તરફ બેવફા.

૩. **લા દહિશ્નીહ.**

૪. **બગતર,** અવ૦ **બગ,** અસલી ફા૦ **બગ.**

૫. **ઝક ઇ ૧૦૦૦ ખુગ રમીત વિન્દીત યેગવીમુનેત.**

૬. **હવા-ઇમ** શબ્દ બહુ વચનમાં છે કારણ જે રાજા બોલે છે.

(૨૭-૨૮) "અને તે, અહુરમઝદ, આ પ્રમાણે બોલ્યોઃ-"અએ ઝરથુસ્ત્ર! તેઓ કે જે આપણા (પોતાના છે), તેઓ પાસથી આ તકેાબરી-વાલા આદમીએ પ્રખ્યાતી અને કીર્તિ[૧] મેલવ્યાં છે [યાને, ગાય ઢોર આપણે પેદા કીધાં અને તે તકેાબરી કરે છે કે તેની પાસ ઘણાં ગાય ઢોર[૨] છે (તે તેા જુવેા)!]; માટે તેના[૩] અવેજમાં તેને પણ આ (શીક્ષા થશે), કે જ્યારે (તેની શારીરીક) જીંદગીને છેડે ત્રીજી રાત્રે તે (આપણી તરફ) આવી પુગતેા નથી,[૪] ત્યારે તે ત્રીજી રાત્રે તેઓ[૫] તેના રવાનથી બાજુએ થઇ જાય છે [યાને તેને મદદ કરવાથી પછાત રહે છે], તે સાત (ભલા અમષાસપંદેા), જેઓ રેાશન તથા સફેદ ચશમવાલા છે; અને તેઓથી તેને એક ઉંચાઇએ દેાડાવવામાં આવે છે; ત્યાં તે ઉંચાઇએ કે જ્યાં ઘણેા પુગાયલેા[૬] ખેારાક **(લાલા પરનામ)** મેાટે ભાગે **(અફ્રાજ)** તેના બાધામાં આવશે."

(૨૯-૩૦) ઇંજાયલા (પવીત્ર) હેામના પાણીની મદદથી એક મેાટા **(રથા)** ઇલાજનેા, તથા દાઇતી નદીમાંથી તેનાથી[૭] તે (પાણી) લાવવાનેા મેાજેનેા, (જે) ઝરથુસ્ત્રે (કીધેા હતેા), તે જ્યારે બહમન (અમષાસપંદ તેને અહુરમઝદ સાથની) ગેાફતેગેા (કરવા) લઇ જતેા હતેા, ત્યારે જાહેર થયેા હતેા; એ અહુરમઝદે ઝરથુસ્ત્રને કહયું તે ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છેઃ "જે હેામનું પાણી તું લઇ જાય છે તે તેઓ[૮] માટે છે, અએ ઝરથુસ્ત્ર! નહી તે દેવપરસ્ત માણુસેા માટે કે જેઓ દેવેાને ઇંજે છે, યાને **(અયૂર્)** એએા ઉપરજ તેઓ[૯] છાંટે કે જેઓ (તારા) સખુનેા ઉપર અમલ કરનારા

---

૧. ગદાઇહુને અર્થે ગદાઇ આવ્યેા છે.

૨. **ઓલા અવર-મીનિશનીહુ કબદ ગએાસ્પેન્દીહુ.**

૩. તેના તેાર અને દુરાચરણેાને લીધે.

૪. અથવા, "જ્યારે ત્રીજી રાત્રને છેડે, તે જીવતેા નજદીક આવતેા નથી (પણ તેને દેાજખની શીક્ષા કરવામાં આવે છે)," એટલે જે, તે બહેસ્તને લાયકની અમર્ગ હાલતમાં (હમારી) નજદીક આવતેા નથી.

૫. તેઓ, યાને, તે સાત ભલા અમષાસપંદેા.

૬. એટલે જે, તેને ચીનવદ પુલ ઉપરથી દેાજખમાં ગબડાવી દેવામાં આવશે, કે જ્યાં તે કૂગાયલેા ખેારાક ખાશે. સરખાવેા ફા૦ **પર્નાન**, "રેાટલીની કૂંગ."

૭. બેાલેબેાલ તરજુમેા, "આ એક (શખ્સ)થી," એટલે જે, ઝરથુસ્તથી.

૮. તેઓ માટે, એટલે પાક મીનેાઓ તથા પાક આદમીઓ માટે.

૯. એનેા અર્થ એ જે એ પવિત્ર આબ જેઓ અહુરમઝદને આરાધતા નથી તેઓ માટે નથી.

૧૦. યાને, તારા ધર્મગુરૂઓ.

(**સખુન ચાર**)[૧] છે; (વળી) તે ગોધો કે જે ચાર વર્ષની ઉમરનો, ભાંગેલા શરીરનો (**શકસ્તસાન**[૨]), કાળા વાળવાળો, અને ઉપયોગી (**મુતાઓમંદ**) છે, તેને માટે તારે તે (હોમનું) પાણી લઇ જવું જોઇએ; અને તે (હોમનું) પાણી પીતાં તે ગોધો દરદથી સાજો થઇ જશે.''

(૩૧) ત્યાર પછી તુરતજ[૩] ઝરથુસ્ત્ર પેહલાં હાડમંદ દુન્યામાં ગયે કે જે ઉપર સજસ્તાનને[૪] છેડે તે વસ્તો હતો કે જેનું તેજ નામ પરશીદ-તોરા[૫] હતું. (૩૨) અને તે પરશીદ-તોરા આ પ્રમાણે બોલ્યોઃ-'' અએ સ્પીતમના ખાનદાનના ઝરથુસ્ત્ર! મને આ પાણી આપ કે જે ઇજેલા હોમ (**હઓમીગાન**)નું છે, (અને) જે તું તારા હાથમાં ધરાવે છે.[૬]'' (૩૩) અને ઝરથુસ્ત્રે આ પ્રમાણે જવાબ દીધોઃ ''અએ પરશીદ-તોરા! અષોઇની તું વખાણ કર, અને દેવોને ધીક્કાર; બુરા હોકોમાં ઝરથુસ્ત્રની માઝદયસ્ની (દીન)ના આશીરવાદ જાહેર કર.'' (૩૪) પરશીદ-તોરાએ (અષોઇની) સેતાયશ કીધી, અને તેને દેવોને ધીક્કારીઆ, પણ તેને બુરા (હોકો) માં પોતે માઝદયસ્ની જરથોસ્તી દીન કબુલ રાખી છે એમ જાહેર કીધું નહી. (૩૫) અષોઇની તેની સેતાયશ (જોઇને) ઝરથુસ્ત્ર સાહેબ તેની આગલ ગયા, તેને માટે ઝરથુસ્ત્ર ઇજેલા **હોમનું** પાણી લાવ્યા, પણ તે માણસો

---

૧. એને **સખુન-ચાર** વાંચવો, અવ૦ **ચર**, ''ચાલવું,'' ''આગલ વધવું''.

૨. જુવો હાલનો ફારસી શબ્દ **સાન** ''પીઠ.''

૩. **બરા આખર.**

૪. એને ઘણુંખરૂં **સજીસ્તાન** નામ આપવામાં આવે છે; એ મુલક અફગાનીસ્તાનની સરહદ ઉપર આવેલો છે.

૫. **પરશીદ-તોરાનો** ઇસારો **ફરવરદીન યશ્ત,** ફકરા ૯૬ ને ૧૨૭, તથા **બુન્દહિશ્ન,** બાબ ૩૯, ફકરા ૫ માં આવે છે. પવીત્ર અવસ્તા પ્રમાણે **પરશદ-ગાઓ** નામના બે પુરૂષો થઇ ગયા હતા, જેમાનો એક **ફ્રાત**નો બેટો હતો, અને બીજો **અપક્ષિર** દેશના રહેવાશી **દાઝગર-ગાઓ**નો ભાઇ થતો હતો, આ ફકરા ઉપરથી અનુમાન કરવું સહેલ છે કે અત્રે દીનકર્દમાં જણાવેલો **પરશીદ-તોરા** તે અવસ્તામા નોંધાયલા એજ નામના બે પ્રખ્યાત પુરૂષોમાંનો એક હોવો જોઇએ. **બુનદહિશ્ન** પ્રમાણે, ''**પરશદગા ખેમ્બ્ય, પેશ્યાનસાઇ**ના મેદાનમાં છે, તેને **ખેમ્બ્ય** કહેવાનું કારણ એ જે **એશમ** દેવની બીહીકને લીધે એને એક બરણી (**ખેમ્બ**)માં ઉછેરવામાં આવ્યો હતો.'' ફરવરદીન યસ્તના ૧૩૮ માં ફકરામાં **ફ્રવાક્ષિત ખુમ્બ્યને**, અને પહલવી **દાદિસ્તાન-ઇ-દીનિગ,** પુરસેશ ૮૯-૧૪ ના જવાબમાં **ફ્રવાક્ષિત ખુમ્બિગાનને** યાદ કરવામાં આવ્યો છે.

૬. **દેશ્રુનાએ,** અસલ અર્થ ''તું લઇ જાય છે.''

૭. **વેરત** એનો અર્થ ''દુષ્ટ'' કરે છે.

કે જેઓ દેવપરસ્ત હતા, અને દેવોને પુંજતા હતા તેઓને માટે (તે પાણી) તેઓ લાવ્યા નહીં; (વળી) ઝરથુસ્ત્ર તે (પાણી) પેલા ગોધાને માટે લાવ્યા કે જે ચાર વર્ષની ઉંમરનો (હતો), જેનું શરીર ભાગેલું હતું, (અને) જે કાળા વાળવાલો અને ઉપયોગી (હતો); તે પાણીનાં વાપડવાથી (ફ્રાજ-બરીશનીહ) તે ગોધો બીમારીમાંથી તદ્દન તનદરોસ્ત થયો[1].

(૩૬) એક (મોજેલો) ઝરથુસ્ત્રને મારી નાખવાને માટે (નાશકારક) ગનામીનોએ (તેઓ ઉપર) ધસારો કીધો હતો તેને માટે (જાહેર થયો હતો), જે પ્રમાણે દીનમાં કહયું છેઃ-"ઉત્તર તરફના ભાગમાંથી તે પુર મોતવાલો ગનામીનો દોડયો, તે કે જે બુરી દાનેશવાલો પુર મોતવાલો હારેમન છે, તેને આ પ્રમાણે બુમ પાડીઃ 'અએ દ્રુજો ! (તેની) ઉપર દોડો, અને પવીત્ર ઝરથુસ્ત્રને મારી નાખો.' (૩૭-૩૮) દ્રુજો તેની ઉપર ધસ્યા, બુત[2] દેવ તથા (બીજા) સઘલા દેવો, (જેઓ) છુપી હીલચાલ[3] કરતા અને દગલબાજ હતા; અને ઝરથુસ્ત્ર મોટેથી અહુનવર ગાઇને ભણીયા, (અને) જે દ્રુજો તેમની નજદીક (હતા), (જેવા કે) બુત દેવ, અને (બીજા) સઘલા (દેવો), જેઓ છુપી રીતે હીલચાલ કરતા અને દગલબાજ હતા, તેઓ તેથી ગભરાઇ જઇને નાસી ગયા. (૩૯) અને દ્રુજોએ તેને આ પ્રમાણે બુમ પાડીને કહયુંઃ— 'અએ ગનામીનો! તું અંહકારની નજરે જુવે છે [યાને તું (કોઇ પણ) ચીજ સમજ શકિતથી મુદ્દલ જોતો નથી], અને (હમને) તું જે કરવા ફરમાવે છે તે બની શકે તેવું નથી; સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રનું મોત (કેમ નીપજાવવું) તે હમો આગમજથી જોઇ શકતાં નથી.' (૪૦) પોતાના સંપૂર્ણ પ્રતાપથી, અશો ઝરથુસ્ત્રે ઉંચ પ્રકારની (મદમ) મન શકિતએ જોયું કે, 'તે દુષ્ટ બુરી દાનાઇવાલા દેવો મારૂં મોત (નીપજાવવાની) યુકિત રચે છે, અને (એમ ખ્યાલ કરી) ઝરથુસ્ત્ર બરપા થયા, અને તેઓ સાહેબે ચાલવા માંડયું.

---

૧. ઝક તોરા મિન ઝક બીમારીહ બરા દ્રવીસ્ત યેહવૂન્ત.

૨. જુવો વંદીદાદ, ફરગરદ ૧૯, ફકરા ૧-૪, તથા તેનું પહલવી. દાર્મસ્તેતે કહે છેઃ "બુઇતિ દેવને મોટી બુનદહિસ્નમાં બુત નામની મુરતી જેને બુદ્દાસ્પ પુજતો હતો તેને મલતી જણાવી છે. એ બુદ્દાસ્પ તે બોધિસત્વનું અપભ્રંશ છે. તેટલા માટે બુઇતિ એ બુધ ધર્મની નીશાની છે કે જે ધર્મ પૂર્વ ઇરાનમાં ઇસ્વી સન પૂર્વ બે સદી અગાઉ અને ક્રાઇસ્તની બે સદી પછી પગભર હતો. ફરગર્દ ૧૧ માં બુઇધિ નો ઇસારો છે તે બોધી શબ્દનો બીજો અને વધુ ખરો ઉચ્ચાર હોવો જોઇએ. (S. B. E. Vol. IV, p. 209.)

૩. નિહાન-રૂબિશન, "છુપી રીતે ચાલતો." અસલ લખાણ આ રીતે પણ વાંચી શકાયઃ-બુત શએદ્દા વ સીજ ઈ નિહાન-રૂબિશન ઇ કદાપ્તાર; "બુઇતિ દેવ તથા ચોરી છુપીથી હાલતો સીજ (દેવ) (મરકી), જે લુચ્ચો હતો." જુવો અવ• ઇથ્યેજઘંહુ, જે નાશના દેવનું નામ છે.

(૪૧) હયાં ઘણાઓને એક મોજેજો તે (ફકરામો) નજરે પડયો કે જેમાં કહેવામાં આવ્યું[૧] છે કેઃ "તેને, અષો ઝરથુસ્ત્રે, એક પથર[૨] ઉંચકીઓ,[૩] (અને તેને પોતાના) હાથમાં પકડીઓ; તે એક દોઢી[૪] જેટલો (કદુગ મસાએ) હતો, (અને) તેને તે દાદાર અહુરમઝદથી મેલવ્યો હતો, (યાને) **યથા અહુ વઇર્યો** જે ખુદાઇ[૫] (કલામ છે) તે.

(૪૨–૪૩) અને એક (મોજેજો) આ (હતો) જે માત્ર[૬] ઇરાન શહેરમાં ઇરાનીઓનેજ જાહેર થયો હતો (એટલુંજ) નહી, પણ દરેક દેશમાં ને દરેક જાતમાં (જાણીતો છે), (તે આ કે) ઝરથુસ્ત્રે દેવોના શરીરો ભાંજીઆં અને મોટે સરોદે[૭] અહુનવર ભણ્યા; જે પ્રમાણે કહેલું છે કે: "કયાંનીઓના ખોરેહની મદદ (ચાર)[૮] ને હું ઇજ્જુ, જેની સાથે અશો ઝરથુસ્ત્ર (પોતાના) ઉંચ વીચાર, ઉંચ વાચા (અને) દીનને માટેના ઉંચ કામોથી જોડાયલો[૯] છે, જે હસ્તી ધરાવનાર સર્વ પેદાયશોમાં અષોઇમાં સર્વથી અષો, રાજ કરવામાં સર્વથી મોટો રાજકર્ત્તા, પ્રકાશમાં સર્વથી પ્રકાશીત અને કીર્ત્તિમાં સર્વથી વધુ કીર્ત્તિવાલો છે. (૪૪) (અને તેનો) ઝલકાત (**વીનાવદાગીહ**)[૧૦] નીહાલીને દેવો આગમજથી[૧૧] તેની આગલ પડી ગયા છે, તેઓની ડસયલ (stinging) અને કરડતી (biting) ટેવો[૧૨] (તેનો) ઝલકાત નીહાલતાં જતી રહી છે,[૧૩] અને (તેનો) ઝલકાત

---

૧. **પવન ઝક ઈ યેમલેલુનેદ.**

૨. **કરપા**; પાઝંદ શબ્દ **સંગ** અથવા "પથર"નો એ હુઝવારેશ રૂપ છે.

૩. વાંચોઃ **ફ્રાજયાત, એ ફ્રાજદન** "ઉચે કરવું" (To raise) એનો ભુત્ત કર્મણિ કૃદંત્ત છે (?) એના બીજા વાંચણોઃ **ફ્રાજ–દાદ**, "પાછું આપ્યું," "આગલ મુકયું;" **ફ્રાજશ્ત** અથવા **ફ્રાજસ્ત** "સર્વથી ઉચું."

૪. દસતુર પેશોતનજીની નકલઃ **કદગ–મસાએ**, "એક ઝુપડાં જેટલો મોટો"; એને **કદુગ–મસાએ** "એક દોધી જેટલો મોટો" વાંચવો ઠીક થઇ પડશે.

૫. **મઇનૂગ** "મીનોઇ," "ખુદાઇ," "પ્રેરિત્ત."

૬. **લા અએવગીચ.** ૭ **ફ્રાજ–સાયિશનીહ.** ૮. સરખાવો ફારસી, **બી–ચારહ** "બીચારો."

૯. **મદદમ લેવતા યેહવૂન્ત.**

૧૦ **વીન**, "દેખાવ," **આવ**, "પ્રકાશ" અને **દાગીહ** "બખશેશ;" એટલે "પ્રકાશનું ખોરેહ જેવું."

૧૧. **પીશ મિન ઝક**; અસલ અર્થ, "તે અગાઉ."

૧૨. જુવો હાલનો ફારસી શબ્દ **માયહુ**, "એક ડંખ મારતું યા કરડતું જનવર."

૧૩. સરખાવો, અવ૦ ધાતુ **કુ**, "જવું", "પસાર થવું"; એને **ફ્રૂનીદન** વાંચવો. એ **નફ્રૂનીત** બી હોય, પહલવી **નફ્રૂનસ્તન** "પડી જવું."

નીહાલતાં માણુસોમાંથી તેઓનું વ્યભિચારી છુટાપણું[૧] દુર થઇ ગયું છે; અને તે માટે તે ઇજા દેનારાઓએ[૨] વીલાપ કીધો, (અને) તેઓ કે જે દેવો છે તેઓએ બહુ સખત[૩] વીલાપ કીધો. (૪૫) તેઓ આગલ અષો ઝરથુસ્ત્રથી અહુનવર ગાઇને ભણુવામાં આવ્યો,[૪] (અને) સઘલા દેવો ધરતીમાં દટાઈ અને સંતાઇ[૫] ગયા [યાને, તેઓના શરીરો તદન ભાંગી ગયાં]. (૪૬) અને કહેવામાં આવ્યું છે જે તેઓના શરીરન ભાંગી જવા પછી શારીરીક દેવો તરીકે દુન્યામાં બાહેર આવવાને અને બરાબી કરવાને તેઓ અશકય છે; તેઓનો છુપાયલો[૬] બવાસ માણુસ જાતને જાહેર થઇ જવાથી માણુસો તેઓને પુખ્ત રીતે પીછાણુતા થયા, (અને જાણ્યું જે) તેઓ યઝદો નથી પણ દેવો છે.

(૪૭) દીનના આ ફકરામાં એક સવાલ **(ગુબિશ્નીહ)**ના (આકાર) માટે (અહુરમઝદ) ઝરથુસ્ત્ર સાથ કેમ બોલ્યો તે ઝરથુસ્ત્રે અહુરમઝદના શબ્દોથી માણુસોને વાકેફ કીધાં[૭]:—"માણુસો કેવી રીતે (આ) હાડમંદ દુન્યામાં એક દેવને ઉંચી પંકિત આપે છે, જાણે તે એક **દસતુર**[૮] (હોય); જેઓ એમ કહે છે જે તેઓએ તેમને દીનના દસતુર (યા વડા)ઓ તરીકે ગણુવા જોઇએ તેઓ કેવા હોવા જોઇએ ?" (૪૮) અને અહુરમઝદે ઝરથુસ્ત્રને

---

૧. જુવો અવ૦ **જહ્‌.**, **જહિ.**

૨. સરખાવો અવસ્તાનું વિષેશ નામ **સ્નાવિધ્યક.** એ એક દઇત્યનું નામ છે કે જેને આ દુન્યામાં હલાકી અને નાશ પહોંચાડયો. અત્રે પહલવીમાં એને એક સામાન્ય નામ તરીકે વાપડયો છે અને એનો અર્થ "નાશ કરતો દેવ" કોઇકવાર થાય છે. વેસ્ત પ્રમાણે એ પહલવી શબ્દ **શનાયાન,** "સાંભળવું" ને માટે હોય, અથવા એ અવસ્તા **સ્નઓધેન્તિશ** શબ્દનો નઝદીક મલતો ઉતારો હોય. એમ લઇએ તો **સ્નોદ્દીયાન** વંચાય, "રડવું," "વીલાપ કરવો."

૩. **સ્તહ્મગીહાતર.** અસલ અર્થ "વધુ સિતમ યા જુલમથી."

૪. વેસ્ત: "**અહૂનવઇર્યિ**થી કે જેને અષો ઝરથુસ્ત્રે મોટેથી તેઓ સન-મુખ ગાયો."

૫. પહલવી **ખઝીદકની** વટી અત્રે **ખઝીદ** વપડાયો છે; જુવો હાલનો ફારસી શબ્દ **ખજીદહ,** "સંતાયલું," "છાણું." એને **નિગાન** વ **અપઇતાક** બી વાંચી શકાય.

૬. વાંચો **નિહાન હએમીહ.** વેસ્ત: **યઝદાન હએમીહ,** "યઝદોના બવાસનુ."

૭. **વીશુફ્ત** વાંચવો વધુ ઠીક થઇ પડશે. હાલનો ફારસી શબ્દ **ગુશ્ફ્ત** "ઉંઘાડું," "પ્રગટ થયલું."

૮. યાને, ધારમીક બાબદોમાં તે એક મુખ્ય સત્તાધિકારી હોય.

(વધુ) આ પ્રમાણે કહયું: "અએ ઝરથુસ્ત્ર! જેઓ ભલા[૨] પુરૂષો છે, તેઓ દેવો ને ઉંચ પકિત કેવી રીતે આપે છે? અને તેઓ કેવા શખસો છે, કે જેઓ ગમે તે બોલે છે (યા માંગે છે), તેઓને દેવો આ પ્રમાણે (જવાબ આપે છે): 'હુમો તમો માટે તે બજા લાવીશું;' જેબી કાંઈ તેઓ માગે છે તેના (જવાબમાં) દેવો (કહે છે) 'તે ચીજ તમને ફલશે'!

(૪૯) ત્યારે ઝરથુસ્ત્રે આ પ્રમાણે કહયું: "અએ અહુરમઝદ! માત્ર તેનેજ માટે[૩] માણસજાત તે (જગયાએ) દોડે છે કે જે વેરાન[૪] જંગલ[૫] છે, જયાં રોશનીનાં પસાર થઇ જવા પછીથી[૬] તે સુર્યના ઉદય[૭] લગી કોઇ પણ રહેતું નથી, જયારે રાતના બે હાસર[૮] (થઇ જાય છે) અને (તેની) પૂઠે[૯] [અથવા સૂર્યના અસ્ત થવાથી તે (ત્યાં) તેઓ પાછા ફરીને સાથે એકઠા મલે[૧૦] ત્યાં સુધી, (યાને) જયારે રાતના બે હાસર પસાર થઇ ગયા હોય]; જયાં તેઓ કામકાજની, અથવા માણસો અને કુતરાઓની કાંઇબી ગડબડ સાંભલતા નથી.[૧૧] (૫૦) ત્યાર પછી તે માટે[૧૨] તેઓ (પોતાને દેશ) પાછાં ફરતાં, આમ

૨. આ ઠેકાણે એવા માણસોને ઠેકડી કરી "ભલાં" કહેલાં છે. ખરૂ જોતાં તો તેઓ હવસી ને લોભી પુરૂષો છે, જેઓ દેવોની પરસ્તેશે જાય છે, સબબ કે તે દેવો તેઓના પુંજારીઓ જે કાંઇ સવાલ પુછે છે અથવા પ્રમાણીક યા અપ્રમાણીક માગણી કરે છે તેઓને હા-કારમાં જવાબ આપી પોતા તરફ ખેંચે છે.

૩. **બરા પવન ઝક.**

૪. **અમાનિશન,** "રહેવાના મકાનો વગરનું," "વેરાન" અથવા "એકાંત."

૫. **વિશગર દ્રશ. વિશગર** શબ્દના વપરાશ માટે જુવો પુસતક ૬ ઠું, દીમાચ્યો, આબ ૩૦, § ૧૧, સફ્રો ૧૮, સતર ૩; "જંગલ." વંદીદાદ ફરગર્દ ૮, ફકરા ૯૫ માં આવતા અવ૦ સ્કઇર્ય "શીકારગાહ"નો એ પહલવી તરજુમો છે.

૬. **ક્રનાભિશન,** અવ૦ ક્ર-નમ, "નીચે જવું," "વાંકુ વલી (ચાલી જવું)."

૭. **હૂ—વક્ષ;** સરખાવો અવ૦ **હ્ચ** હૂ વક્ષાત્ **આ હૂ ક્રાશ્મોદાતોઇત,** "સૂર્યોદયથી તે સૂર્યાસ્ત લગી."

૮. "પહલવી પાઝંદ ફરહંગ" પ્રમાણે એ એક વખતનું માપ છે. એક હાસર ૧૫ કલાક જેટલો લાંબો થાય છે. અવસ્તામાં **હાથ્ર** શબ્દ જગયાના માપને માટે વપરાયો, જે માપ રોમન **માઇલિ**ની લંબાઇ જેટલો હતો. અત્રે પહલવી લખાણ ઉપરથી સમજ પડે છે જે દેવોની પરસતેશ કરનારાઓ આવી એકાંત જગયાએ દેવોની શોધમાં રાત્રે ૧૦ યા ૧૧ વાગયે અથવા ત્યાર પછી જાય છે.

૯. પહલવી, **લખવાર** એટલે "પછી."

૧૦. **વૂદ્ અોલ હમ-વરદિશનીહ.**

૧૧. યાને, તેઓ એક ઘણીજ શાંત જગયાએ, મધ્ય રાત્રે, જાય છે.

૧૨. દેવ પરસ્તીથી નીપજતા ફાયદા વીષે.

કહે છેઃ 'ત્યાં[૧] આપણે દેવો સાથ ગોફ્તેગો કીધી છે[૨]; જ્યારે આપણે તેઓ પાસથી બાદશાહી અને પેશવાગીરી (સરદારી) માંગીએ[૩], ત્યારે તેઓ તે આપણને આપે છે; જ્યારે તેઓ પાસેથી ગાય ઢોરોનાં ટોલાં[૪] અને સંપત્તી માંગીએ, ત્યારે તેઓ તે આપણને આપે છે.' ''

(૫૧) (તે ઉપરથી અહુરમજદે આ પ્રમાણે કહ્યું): "તેમને માટે તેઓ આવી ચીજ કેમ કરી શકે? યાને, એ ભેટો તેઓને વારે ઘડીએ કેમ પોંહચે છે (**યેહ્યુનત યેહ્યુનત**)[૫] જેથી તેઓ કહે છે કેઃ 'તે (ભેટ) હમને પોંહચી છે' ''!

(૫૨) એ ઉપરથી ઝરથુસ્ત્ર આ પ્રમાણે બોલ્યોઃ "અએ અહુરમઝદ! તે આબાદી માટે[૬] તેઓ જુદી રીતે કહે છે;[૭] કોઇક આમ કહે છેઃ 'એમ[૮] કીધા પછી હું વધુ માણસો અને ગાય ઢોરો ધરાઉંછું[૯] (અને) જ્યાં સુધી દેવોના સમાગમમાં છું ત્યાં સુધી, (એમ ચાલુ રહેશે)'; કોઇક (વળી) આ પ્રમાણે કહે છેઃ 'એમ કીધા પછી હું બદતર, અને વધુ અપજશ[૧] વાલો થતો રહ્યો છું, અને જ્યાં સુધી હું દેવો સાથે સમાગમ રાખું છું ત્યાં સુધી (એમ ચાલુ રેહશે),' કારણ કે તેઓ પોતાનું સઘળું જીવતદાન પોતા માટે દેવોથી ધરાવે છે,[૨] [એટલે કે, જ્યારે તેઓની જુદી જુદી જાતની જીંદગીઓ, જેથી કાંઇ તેઓ માગે તે દેવોથી[૩] છે]" (૫૩) અને તે, ઝરથુસ્ત્ર, આ

---

૧. યાને, ફલાની ફલાની જગયાએ.

૨. **હમ-પૂરસીદ.**

૩. **જદયીમ;** સરખાવો અવ૦ **જદ.** "આગ્રહ કરવો." **જઇદ્યેમિ.** આ ફકરામાં દીનકર્દ એને પેહલે **ઝદયીમ** લખે છે, અને પાછલથી **જદયીમ** લખ્યો છે. આ છેલ્લો આકાર ખરો છે.

૪. **પાહ—આએાંમંદી,** "ગાય ઢોરોનો કબજો."

૫. યાને, દેવો વારેઘડીએ જેથી કાંઇ તેઓના પુજારીઓ માંગે તે કેમ આપી શકે?

૬. એને **આવાદીહુ** વાંચ્યો છે. બીજું વાંચણઃ **આઝાદીહુ (**અવ૦ **આઝાત.)** "ઉદારતા," "બુન્યાદિ."

૭. **જવીત્ યેમલેલૂન્દ.**

૮. એટલે, દેવો સાથની મારી ગોફ્તેગો (સમાગમ) પછી.

૯. **રમગ—આએાંમંદતર.**

૧. **દૂશ—ગદાઆએાંમંદ.**

૨. **બરા યેહવૂનિશનીહુ યખસેનૂન્દ;** વેસ્તઃ "તેઓ પોતા માટે પૂર્ણ ગુજરે ધરાવે છે."

૩. બોલેબોલ તરજુમોઃ "જ્યારે તેઓ દેવોથી (યાને દેવોને લીધે) જુદી રીતે રહે છે, જેથી તેઓ બોલે તે માટે."

પ્રમાણે (વધુ) બોલ્યોઃ "અએ અહુરમઝદ! તે માટે તેઓ કહે છે[૧]: હમારા (દેવપરસ્તો) માનો કોઇ કયાં (અદ્યિ) ગુમરાહ[૨] થઇ જાય છે તે ઘણી સંભાલથી તપાસો[૩], યાતો તે એ કારણુસર[૪] વીલાપ કરે છ [એટલે, તે (પોતાનું) માથું પોતાની છાતી (**ઓલ કનાર**) ઉપર રાખે છે], યા તેને માટે તે પસતાવો કરે છે [એટલે, તે માત્ર એકજ બાજુ જુવે છે], અથવા દુખથી[૫] તે પડી જાય છે, અને તે (હાલત)માં દેવો તે મદદ[૬] કે જે (ભલા યઝદોથી) માણુસોને (આપવામાં) આવે છે, (તે મેલવવાથી તેને) દુર[૭] ધસડી જાય છે!"

(૫૪) ત્યાર પછી અહુરમઝદે આ પ્રમાણે કહયુંઃ "અએ ઝરથુશ્ત્ર! જે પ્રમાણે તું ઇચ્છા રાખે છે, તે પ્રમાણે તું તારી જીંદગી સંપુર્ણ રીતે, ઉપર માંથાંથી તે નીચે જોડા[૭] સુધી તપાસ, અને તારી બનને બાજુએ[૮] નેગાહ કર[૯], અને (તેનું ફલ) તને આગલ અને પાછલ, અને સઘલી બોરડુએ જડશે[૧૦]; કારણ કે જેમ દેવો માણુસોથી (માંગે છે), તેમ હમો તારી પાસથી હરેક ચીજ છુપીજ રીતે[૧૧] માંગતા (**જદયીમ**) નથી.

---

૧. બોલેબોલ તરજુમોઃ "માટે તેઓ તે વીશે આ પ્રમાણે બોલે છે."

૨. **લખવાર વરદેત**, જુવો ચાલુ ફારસી શબ્દ **ગશ્તન**, "જતું રેહવું," "ફેરવઇ જવું" યા "ગુમરાહ થઇ જવું."

૩. **પરૂન બરા નિગીરીદ**, સરખાવો અવ૦ **પરેનંઘહ**, **પઉરૂ**, "પૂષકલ," "ઘણું". વેસ્તઃ "આગલ."

૪. **ઓલ હુમ મૂશેત**, જુવો **મૂશેદ**નો અર્થ વોલ્યુમ ૧૩, પૂસ્તક ૬, દીબાચો, બાબ ૪૫, § ૨૧, સફો ૩૫, સતર ૧૦; હાલનો ફા૦ શબ્દ **મુશ**, "દલગીરી"," વીલાપ."

૫. **બરા બીસ્મા અઉકૃતેદ**, જુવો સૌ૦ વિંષમ, " દુખ દાયક," " ધાસ્તી ભરેલું;" વેસ્તઃ " માત્ર ખુશ લાગે એવી રીતે પડી ગયલું."

૬. **મિન અવાગીહ...પએદા બરા નસહૂન્દ.**

૭. પહલવી વાંચન **ઝીરીહ રેગલા** (દસ્તુર પેશોતનજીવાલી નકલમાં **લેલીઆ વ રેગલા** છે તે સુધારયો છે);/ જુવો ફારસી **ઝીર-પા**, "જોડા;" વેસ્તઃ "પગની પાતલી."

૮. **હઇતી(હુ) ઇ લક બરા નિગીર.**

૯. વેસ્તઃ **અરિક કુસ્તગ વ કુસ્તગ**, "જુદી જુદી બાજુએ દુર."

૧૦. વાંચોઃ **ઝાયાએ**, જુવો અવ૦ **જન**, ફા૦ **ઝાયીદન**, "જણવું," "પેદા કરવું," "આગળ આવવું." એને **ઝદયેઆએ**થી વાંચી શકાય, સરખાવો અવ૦ **જદ** " આગ્રહ કરવો," "ફરમાસ કરવી;" એ ઉપરથી વેસ્તઃ "તારે આગ્રહ કરવો જોઇએ."

૧૧. અસલ અર્થ, "છાનીમાની રીતે" **(પવન અવીનાવદાગીહુ)**. હયાં દેવો પોતાના પૂંજારીઓને સમજાવતા દીસે છે કે તેઓએ પોતાની બૂરી નેમો ઘણું કરી રાત્રે અંધકારમાં છુપી રીતે પૂરી પાડવી અને બોલલી રીતે નહીં.

(૫૫) વળી, જ્યારે દેવો મજબુત સંપ[૧] કરીને ધસારો લઇ આવે છે, ત્યારે (માણસોને) છાનામાનાજ ઘસડી જાય છે.[૨] (૫૬) અએ ઝરથુશ્ત્ર! તારી તરફ પણ તે (દ્રુજ), એક સોનેરી બદનની[૩], ખીલેલી છાતીવાલી[૪] ઓરતના (આકારમાં), ધસી આવશે [યાને તેને એક છાતીનું બખતર[૫] પેહરયું છે], અને તે સોનેરી બદનવાલી ખીલેલી છાતીવાલી ઓરત તારી સંગાત[૬] શોધતી, તારી સાથે ગોફ્તેગો ચાહતી, (અને) તારી હમ મદદ[૮] માંગતી ધસી આવશે; (પણ) તારે તેને તારી પાડોશમાં (રાખવી) નહી, તેની સાથ વાતચીતનો વહેવાર (રાખવો) નહી, અથવા, હરકોઇ કાર્ય તેને (કરવાને) ફરમાવવું નહી; (એથી ઉલટું) તારે **યથા અહુ વઇર્યોની** ફ્તેહમંદ (પવિત્ર) બંદગી ઓચરવી, કે જેથી તે (બદકાર ઓરત) ઉંધી વળે ને (તેનો) છેડો (આવે).”[૯]

(૫૭) વસ્તીવાલી અને મિત્રોથી ભરેલી દુન્યા તરફ ઝરથુશ્ત્ર આગલ ચાલ્યો,[૧૦] કે જેથી ખુદ પોતાની[૧૧] હાદમંદ દુન્યાંને અચ્છી રીતે તપાસી શકે; ત્યાર પછી દ્રુજ આગલ તે આવી પોંહચ્યો કે જે એક પોષાક નજદીક

---

૧. **પવન ફ્રાજ બન્દિશનીહ,** “મજબુત ગાંઠથી,” “મજબુત રીતે જોડાયલું.”

૨. **બરા નસહૂન્દ.**

૩. **કેર્પ ઝરીન.**

૪. જુવો ફારસી **પુર-સીનહ.** એને વકદ કર્પ, **ઝરીન-પુસીન,** “સોનેરી તાજવાલી નારનું શરીર,” પણ વાંચી શકાય, સરખાવો અવ૦ **ઝરન્યો-પુસ.** પણ આ છેલ્લા શબ્દનો અર્થ હયાં લાગુ પડતો નથી.

૫. એટલે, “બ્રેસ્ટ,” યાને, છાતી તડી રાખવાને સ્ત્રીઓ પેહેરે છે તે વાસકુટ; અવ૦ **ફ્રષતાન-પાન.** ફારસી **પેસ્તાન,** “છાતી,” અને **પાન, બાન,** “રક્ષણ કર્તા.”

૬. **હમ-હુખ્ગીહ,** અવ૦ **હુખ,** “મીત્ર;” ફારસી **હમ-ખાહ,** “હમ શહેરી.”

૭. જુવો ફારસી **જુસ્તન,** અનીયમીત કાલ, **જાય;** અવ૦ **જદ,** “માંગવું.”

૮. **હમ-કેરદારીહ.**

૯. **ઓલા ઓલ આખરીહ ફ્રૂદ વશ્તન;** સરખાવો હાલનો ફારસી શબ્દ **ફ્રૂ-ગશ્તન.**

૧૦. અહુરમઝદ સાથની પહેલી ગોફ્તેગો પુરી થવા પછી ઝરથુશ્ત્ર સાહેબ આ દુન્યામાં પાછા ફર્યા ત્યાર પછી.

૧૧. પહલવી **ઝક ખાપિશ્ન,** “જે તેની પોતાની હતી;” સરખાવો અવ૦ **ખાપ-ઇથ્ય** અથવા **હવાપઇથ્ય; પઇતિશા ન્માનેમ યિમ હવાપઇથીમ** (ય૦ ૫, § ૬૨) વેસ્તઃ **ખાપિશ્નો,** “લોકોએ પગે ચાલીને પાડેલો રસ્તો.”

બેઠી હતી[૧], કે જે પોષાક જ્યારે (અહુરમઝદ સાથે) ગોફ્તેગો માટે તેને બહમન અમષાસપંદ લઇ ગયા હતા ત્યારે તેને[૨] (ત્યાં) મેલ્યો હતો; (તે કુંજ) નારી આકારમાં, સોનેરી આભુષણમાં સજ થયલી, ખીલેલી છાતી-વાલી, બેઠી હતી; અને તેનેથી સોહબત તથા વાતચીત અને હમ મદદ તે ચાહતી હતી; તે આ પ્રમાણે બબડી[૩]: "હું સ્પેન્દારમદ (ફરેશતો)છું "[૪]

(૫૮) અને ઝરથુસ્ત્રે તેને કહ્યું કે: "પણ મેં સ્પેન્દારમદને, એક રોશનીવાલા વાદળાં વગરના દીવસે[૫] જોઈ છે; અને તે સ્પેન્દારમદ મને પછવાડેથી[૬], આગલથી[૭] અને આરપાર[૮] [એટલે કે, બધી બાજુથી] સુંદર નજરે પડી હતી; (ત્યારે જોઉં) તું ફરીને પીઠ દેખડાવ કે જેથી[૯] હું જાણું જે તું (ખરેજ) સ્પેન્દારમદ છે."

(૫૯) ત્યારે કુંજે આ પ્રમાણે જવાબ દીધો: "અએ સ્પીતમ ખાનદાનના ઝરથુસ્ત્ર! હમો તે નારીઓમાંની છીએ, કે જે આગલી બાજુથી સુંદર છીએ, અને પછવાડેથી બદસુરત અને બિહામણા છીએ; (માટે) (મારી) પીઠ ફેરવવાને મને તું ફરમાવ ના." (૬૦) (આ પ્રમાણે) ત્રણ વેળા તેની સંગાત તેણીએ ખટપટ કીધી (**પતકારીદ**), પછી કુંજે પોતાની પીઠ ફેરવી[૧૦], તે ઉપરથી[૧૧] ઝરથુસ્ત્રે તેને પછવાડેથી (**બાતર**)[૧૨] જોઇ, જ્યારે (તેને દીઠું

---

૧. **અદીન ઓલ કુંજ ક્રાજ મત, અમત** (મુનની વટી) **પવન નઝ-દાગીહુ ઇ જામગ યેતાખુનસ્ત.**

૨. ઝરથુસ્ત્રે.

૩. સરખાવો અવસતા, **દન્તન**, "દાંત"; ફારસી **દનદીદન**, "ગુસ્સાથી મનમાં બડબડવું," "ધુરકવું." એનું બીજું વાંચન: **દવ્યીદ**, અવ૦ **દવત** એ પહલવી શબ્દ **ગનદીદ**ની વાંચી શકાય, ફારસી **ગનદીદન**, "ગંદ મારવી." "કોહવું," "ખોટા વચન ઓચરવા." જુવો અવ૦ **ગઇન્તિ, ગન.**

૪. અવ૦ **સ્પેન્ત-આર્મઇતિ**, પવીત્રાઇ, બાનુઓનું નમાનાપણું, વીગેરે ઉપર મવક્કલ અમશાસ્પંદ.

૫. **અએન ઝક ઇ રએોશન યોમ ઇ અન-અવર;** એ છેલ્લા શબ્દ સાથે સરખાવો: અવ૦ **અદ્ર, ફા૦ અબ્ર;** એ ઉપરથી **અન-અબર, બી-અબર,** "વાદલાં વગરનું."

૬. જુવો પહલવી **હૂ-અવારૂન,** જેનો અત્રે વપડાયલો બીજો રૂપ **હૂ-અદ્રૂન** છે.

૭. વાંચોઃ **હૂ-પર્ગૂન;** જુવો અવસતા **પઇરિ-ચિથીત,** "આગલ".

૮. જુવો અવસતા **તરસ્ચા, તરો.**

૯. **મેં** ભાં **અઇધિ** ઉમેરીઓ છે.

૧૦. **આખરીહુ કૂત વશ્ત.**

૧૧. **અઝશ.**

૧૨. **બાતર,** ખાલદી ભાષામાં એનો અર્થ "પછી," "પછવાડે" થાય છે.

કે) ઝહેરી સર્પો (**ગઝ**)[૧] તથા જળો[૨] અને ગીલોરીઓ (**કલબુગ**)[૩], અને કાનકચુરા (**પઝગુગ**)[૪] અને દેડકા (**વઝગ**)[૫]થી ભરપુર તેના પછવાડેના છિંદ્રની[૬] હેઠલ સખત[૭] વસ્તુ (નસો) હતી[૭].

(૬૧-૬૨) ત્યાર પછી ઝરથુસ્ત્રે **યથા અહુ વઇર્યો**નો ફીરાજી ભરીઓ કલામ મોટે સરોદે ગાયો, અને તે કુજ દેહશત પામી,[૮] તથા યેશમગ (નામનો) કરપન ધસી આવ્યો, અને જ્યારે તે એક સડી જતી હાલતમાં[૯] હતો ત્યારે બડબડયો કે: "હયાંથી[૧૦] ધ્જા એટલી તો છે કે તેને મને ગાહેબ કીધો છે[૧૧]; (પણ તું) ઝરથુસ્ત્ર એમ કાંય (**મા**) ધારે છે કે બીજી કોઈ કીસમના (**મા**)નરો, કે જેઓ (તારા) ફટકાથી દોજખમાં જાય છે, તેઓની દુન્યાં કરતાં તારી દુન્યાં વધારે ખુશાલ છે? હું (પણ) મારી તનહોમંદ જીંદગીમાં[૧૨] મારી દુન્યામાં વધારે (**મદમ**) ખુશાલીથી જાઉંછું, જેથી તું તારી (દુન્યા)ને માટે (**લક રાએ**) તારી તનહોમંદ જીંદગીમાં[૧૩] મારા ફરેબોથી છેતરાય છે.[૧૪]"

(૬૩) અને ઝરથુસ્ત્રે આ ભેદ માણસોને ખોલ્લો કીધો[૧૫], (કે) તેઓની અજમાયશ અને તેથી દેવો વીષેનું જ્ઞાન તેજ જાતના[૧૬] એક મોટા

---

૧. અવ૰ **અજિ**, ફારસી **ગઝ**, "સર્પ."

૨. વાંચોઃ **ખૂન-જલાગ**, જુવો હાલનો ફા૰ શબ્દ **ઝલુક** અથવા **ઝલુ** "જલો," અસલ અર્થ "લોહી ચુસનાર ઝહેરી જનવરો."

૩. જુવો અવ૰ **કહપુ**, ફારસી **કલપગ**.

૪. ફા૰ **પઝગ**, "કાનકચુરો."

૫. અવ૰ **વઝગ**. ઝરથુસ્ત્રને દુષ્ટ અને પાપી ઓરતોએ કેવી રીતે લલચાવ્યા હતા, તેઓ કેવી નીતીભ્રષ્ટ અને નાપાક હતી, અને પેગામબર સાહેબ દીનની મદદથી તે લાલચોની સામને કેમ થયા તે આ ફકરામાં આલંકાર રૂપે દરશાવવામાં આવ્યું છે.

૬. પહલવી **અન્દગ** ગશ્ત.

૭-૭. **અમત હિખ્ર સુફ્ત યેગવીમૂનાદ**; સરખાવો અવ૰ **હિખ્ર** અને ફા૰ **સુફ્ત**, "સખત".

૮. વાંચોઃ **નસીદ**; જુવો અવ૰ ધાતુ **નસ**, "સડી જવું", "કોહવું."

૯. **નસિશનીહ**, એ આગલી નોટમાં કહેલા ધાતુ ઉપરથી આવ્યો છે.

૧૦. યાને, આ દુન્યામાંથી.

૧૧. **વનદીદ**, અવ૰ ધાતુ **વન**, "જીતવું."

૧૨. **મદમ પવન તનૂ ખયા.**

૧૩. **અઇધ-અત પવન તનૂ ખયા**; બોલેબોલ અર્થ, "તારી ખાકી જીંદગીમાં."

૧૪. **બરા ફ્રદીખ્ત મિન અફ્રમ.**

૧૫. પેગામબર સાહેબે આદમજાતને દુનીયામાંની દુષ્ટ લાલચોના ભય, તથા એવી લાલચોની અંદર ભલા આદમીઓની કસોતી શું છે તે, તથા માઝદયસ્ની દીનની જરૂરી અગમચેતીઓ અને હુકમોથી એ લાલચો સામેનો બચાવ, એ સઘલું ખુલ્લું કીધું. આ દીન હાલ સુધી ચાલુ રહી છે તેનું કારણ માત્ર તેની પરહેજગારી અને સચાઇ છે.

૧૬. **મિન-ઇચ હમ-બખા.**

મોજેજીથી માણુસોને જાહેર થયાં—(જેવાં કે) ઝરથુસ્ત્ર અગાઉ દેવોની આ દુન્યામાં જાહેર દોડધામ, અવસ્તા કે જે શાહ વીસ્તાસ્પ અને તેના જમાનાના લોકોએ સચ્ચાઇ તરીકે કબુલ કીધી હતી તેમાં જાહેર થયલી દીનના ઝરથુસ્ત્રથી મોટે સરોદે (પઢાયલા) કલામોની (મદદ)થી તે (દેવો)નાં શરીરોનું ભંજાવવું—અને જો તે પ્રમાણે બન્યું ન હોત તો વીસ્તાસ્પ અને તેના જમાનાના લોકોએ, અવસ્તા જેનો આટલી બધી (સચ્ચાઇનો) ખવાસ (આપણને) જાહેર છે, તે[૧] ખોટા લેખીને તેઓએ કબુલ રાખ્યા ન હતે, અને તે (યાને અવસ્તાની દીન)નો સીલસીલો આપણ લગી ચાલ્યો ન હતે.[૨]

(૬૪) અને એક (મોજેજો આ હતો) કે જેનો પણ સંબંધ (લેવતા) ઝરથુસ્ત્રની, પુર મહોતવાલા[૩] ઝાકના[૪] તેમજ વીસ્તાસ્પના કરપનોના તથા બીજા ઘણાક કીકો અને કર્પનો જેઓ વીસ્તાસ્પની દરબારમાં હતા[૬] તેઓના ગુમરાહ ધર્મની[૭] બદી વીષેની દીનમાંથી (મેલવેલી) માહીતી[૮] સાથ રાખવામાં આવ્યો હતો; ઝરથુસ્ત્રનું મરણ નીપજાવવાની તેઓની એકયતા (હમી) વીશે, તેને માટે ભારે નાલેસીઓ[૯] જે વીસ્તાસ્પને કહેવામાં આવી હતી તેઓને ઉભી કરવા વીશે, અને તેનું મરણ નીપજાવવાને વીસ્તાસ્પને ઉશ્કેરવા[૧૦] વીશે, (અને) વીસ્તાસ્પના હુકમથી તેને સખત બંદીખાને[૧૧] નાખવા વીશે[૧૨] તથા તેને શિક્ષા કરવા વીશે (દીનની મદદથી વાકેફ થયા

---

૧. તે, યાને, અવસ્તાની દીન.

૨. ઓલ લેના લા પતવસ્ત હુવા–આએ; બોલેબોલ તરજુમોઃ "તે (અવસ્તા) હાલ આપણી સાથે જોડાયલા હતે નહી".

૩. પૂર–મર્ગ, "પૂર મોહત યા નાશવાલો."

૪. અત્રે ઝાગ શબ્દ એક દેવના નામ તરીકે વપરાયો છે. બુન્દહિશન, બાબ ૩૩, ફ. ૫ માં, તે એક નેક પુરૂષનું નામ છે.

૫. સરખાવો અવ૦ કવિ યા કવન, તેઓ કે જેઓ જરથોસ્તી દીનની સચ્ચાઇઓ જોઇ શકતા નથી.

૬. મદમ બબા ધ વીશ્તાસ્પ.

૭. વશ્તગ દએનીહ. ૮. આગાસ યેહુવૂન્તન.

૯. વઘરાસ્તન ધ મદમ અશ ગીરાન અ–રાસ્ત (જુઠાઇ). વેસ્તઃ "સખત, ગાલ ગલોચની તૈયારી."

૧૦. સારીનીતન શબ્દ, જે વોલ્યુમ ૧૩, બાબ ૧, ફકરા ૯ માં આવેલો છે તે કેમ વપરાયલો છે તે જુવો.

૧૧. શકકૃત બન્દ, અસલ અર્થ "મજબુત બેડી."

૧૨. યેહુમતુનેત, અસલ અર્થ "તે (નજદીક) આવે છે."

હતા) (૬૫) ત્યાર પછી, વળી, તેમાંથી[૧] પોતાના મોટા (**મદમ**) છુટકારા વીશે, પોતાને લગતા એક મોજેન્દાના જાહેર થવા વીશે, અને (પોતાને) ઉંચ પેગામબરી શકિત મલવાની ગવાહીની જાણવાજોગ સાબેતીના જાહેર થવા વીષે; (અને અહુરમઝદ સાથની પોતાની) ગોફ્તેગોમાં દસ વર્ષના અરસામાં (**સચિશ્ન**), તેને (ખુદાને જે) છેલ્લો સવાલ (પુછયો) તે પછી, વીશ્તાસ્પની દરબારે (**બબા**), તથા (દીનને માટેની) પેલી ભયંકર લડાઇની કસોટી (**વર**) તરફ, અહુરમઝદની સલાહ અને હુકમથી (પોતાનાં) એકાંત વીદાય થવા[૨] વીષે (ઝરથુશ્ત્રને દીનથી) વાકેફગારી (થઇ હતી). (૬૬) વીશ્તાસ્પના શરતના મેદાન[૩] ઉપર, તથા અહુરમઝદની મીત્રાચારી,[૪] અને તેની સત્તા તથા ફતેહ (ઉપર)ના તેના પોતાના ઉત્તમ કલામ વીશે; અહુરમઝદની દીન તરફ વીશ્તાસ્પને આમંત્રણ (દેવા વિશે); અને તે ઉપ્રાંત,[૫] (પોતાની) પેગામબરી[૬] સ્થાપવા માટે તેને[૭] શું ઇચ્છવું જોઇએ, તે માટેના કલામોને વીશ્તાસ્પે, પોતાના ડાહપણ, ભક્તિભાવ, અને મીનોઇ એતેકાદે કરી ધ્યાનથી સાંભલીઆ (તે વીષે).

(૬૭) (અને) ત્યાર પછી, વલી–(પણ) ઝરથુશ્ત્રના શબ્દો તેનેથી (વીશ્તાસ્પથી) (તમામ) સંભલાયા, તથા ઝરથુશ્ત્રની ચાલચલણ (તે) સમજી શકીએ તે અગાઉ—પુર મોહતવાલા[૮] ઝાકે, અને બીજા કીગો તથા કરપનોએ, નાલેશી[૯] તથા જાદુગરીના કામોંએ, ઝરથુશ્ત્ર સામે[૧૦] વીશ્તાસ્પનાં કાન

---

૧. એટલે, તેનાં સખત બંદીખાનાં તથા શીક્ષામાંથી.

૨. **અએવતાગ ફ્રવફ્તન,** "ભપકામાં એકલું ચાલવું."

૩. **અસ્પાનવાર,** "શરતનું મેદાન;" જુવો ફારસી, **અસ્પાનવર.**

૪. અસલ નકલ પ્રમાણે **આશ્તીહુ;** અવ૦, **આફ્રિત.** "સુલેહ," "શાંતી", "દોસ્તી;" એને **અયાદીહુ** પણ વાંચી શકાય જેનો અર્થ "યાદ દાસ્ત" થાય.

૫. **લેવતા ઝક.**

૬ **વક્ષવરી અંદાઇ્તન રાએ.** ૭. યાને, વીશ્તાસ્પે.

૮. **પૂર-મર્ગ,** અસલ અર્થ, "મોત યા નાશથી ભરપુર."

૯. **સ્પઝગીશનઇહા,** અવ. **સ્પઝગ,** "નાલેશી."

૧૦. **મદમ;** અસલ અર્થ, "આસપાસ."

ભંભેરવાને લીધે,[૧] તેનેથી (વીસ્તાસ્પથી) બંદીખાનેની[૨] શીક્ષા ફરમાવવામાં આવી,[૩] જેમ ઝરથુસ્ત્રના (પોતાનાજ) શબ્દોમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે:–"મેં તેઓના ૩૩ સવાલોના[૪] પુખ્ત રીતે જવાબ વાલીઆ છે, અને તેઓમાંના ૩૩ નાં (મોઢાંઓ) બંધ કરીઆં છે, (તથા) તે ક્રૂર (આદમીઓ), જેઓ દ્રુષ્ટ અને દેવપરસ્ત હતા તેઓને ૩૩ સાંકલોએ મેં (બાંધીઆ છે). (૬૮) (પણ) મારે માટે તો તે દ્રુષ્ટ કીનાખોર (શખસો)ના[૫] બોજાએ[૬] મારા પગોનું તાકાત નકામુ[૭] કરી નાંખીયું છે; મારે માટે તો તે દ્રુષ્ટ કીનાખોર (શખસો)ના બોજાએ (મારી) બાજુઓનું કૌવત નકામુ કરી નાંખ્યું છે; મારે માટે તો તે દ્રુષ્ટ કીનાખોર (શખસો)ના બોજાએ (મારા) કાનોની સાંભલવાની શકિત નકામી કરી નાંખી છે; મારે માટે તો તે દ્રુષ્ટ કીનાખોર (શખસો)ના બોજાએ (મારી) આંખોની દ્રષ્ટિ નકામી કરી નાંખી છે; તે પુર મોહતવાલા (શખસો)ના જબુન દ્વેષના (**દ્રુષ વઇલ**) બોજાથી પેદા થયલાં સખત સકંટને લીધે[૮] મારી છાતી પીઠ[૯] લગી અંદર દબઇ ગઇ હતી [યાને, હું પીઠ તરફ પાછલ હઠીઓ[૧૦]].

---

૧. **સીજીનીદ્દન ઇ વીશ્તાસ્પ મદ્દમ ઝરતુહ્રસ્ત્ર.** સરખાવો અવ૦ ઇથ્યેજ઼ંઘહ્, "નાશ;" પહલવી **સીજ** "મર્ક," "રોગ." એને **દીપીનીદ્દન** યા **દીવીનીદ્દન**, "દેવોમાં ફેરવી નાંખવુ" થી વાંચી શકાય; અવ૦ ધાતુ દ્રુઅ યા દ્રિવ, "ઠગવું."

૨. **બંદ્દ-પાતફ્રાસ.**

૩. **અવિસ્પાર્દ્દની.**

૪. બોલેબોલ તરજુમો, "મેં તેઓની ૩૩ પુરસેશોના બહુજ અચ્છી રીતે (**મદ્દમ**) જવાબ આપયા છે." તે તેત્રીસ ફીકા તથા કરપનોના ધાર્મિક સવાલોને તે આપેલા જવાબો એટલા તો નીશ્ચિત અને કારગર હતા, કે તેઓનાં મોઢાંને ગોયા તેનેથી કરીને સાંકલ પડી હોય યા તાલુ મરાયું હોય તેમ થયું.

૫. **દુશ-વઇલિગ-કશ;** જુવો હાલનું ફારસી **વઇલ-કશ**, "એક કીનાખોર શખસ;" વેસ્ત પ્રમાણે, **ગુશ-ગીરાઇહ્**, "માણસ જાતની વલાણ." કદાચ એ **દ્રુશ વીરાધહ્**, "ખરાબ ખોરાક" હોય; તેને બંદીખાનામાં ભુખે મરી જવા દેવામાં આવ્યો હતો.

૬. એને **સંગ** વાંચીઓ છે, અવ૦ **અસેંગ;** ફા૦ સંગ, "પથ્થર," "બોજો." વેસ્ત એને **સૂદ્દ** વાંચી, "ભુખ" અર્થ કરે છે.

૭. એને **અનકાર્દ્દન** વાંચીઓ છે; અસલ અર્થ, "(શરીરના કોઇબી ભાગને) નીરઉપયોગી કરી નાંખવો.".

૮. એને **અવર-ખસ્તિશનીહ** વાંચીઓ છે; સરખાવો પહલવી ફારસી **ખસ્તન**, "ઘાયલ કરવું"; વેસ્ત એને **પદ્દગશ્તીહ** વાંચી "સ્વરૂપાંતર," "એક આકારમાંથી બીજામાં બદલાવું" અર્થ કરે છે.

૯. પહલવી, **અકૂમ બરા સીનગ ઓલ પર્શિત મદ્દમ અવગૂન્દીત.** અર્થ એ જે ફીકા અને કરપનોથી તેની ઉપર જે સંકટ લાવવામાં આવ્યું હતું, તેથી ઝરથુસ્ત્રને ભુખમરો સેહવવો પડયો, જેને લીધે તેનું શરીર એટલું તો તાવદાન થઇ ગયું કે તેનાં છાતીના હાડકાં લગભગ બરડાની કરોડે લાગયાં, જેમ કોઇ તદ્દન દૂકાલથી ભુખે મરતાંને થાય છે તેમ.

૧૦. **અધ્વ-અમ લખવાર યેગવીમૂનાદ.**

(૬૯) અને અત્રે ઝરથુસ્ત્રની બાહદુર સહનશક્તિને[૧] લીધે, તે બદ્દીની[૨] સામેની ભયંકર લડતમાં એકલે હાથે[૩] ટક્કર જીલવા ગયો;[૪] ત્યાં (ઉપર) લખ્યું છે તે પ્રમાણે, તેની જીંદગીની, ભુખ[૫] અને તરસની,[૫] તથા ભારી બેડી (અને) બીજાં દુઃખો, કે જેની સામે આદમી જાતની કુદરતી તાકાતમાં (ગોયા) એક રક્ષક[૬] (છે), (અને) જે (દુઃખો) ખુદાના નીરમાન[૭] ફીધેલાં નથી, તે (દુખોની) આટલી બધી શીક્ષામાં[૮] પડવું[૯] જાહેર થયું; (ત્યાર પછી) જ્યારે તેનું (ઝરથુસ્ત્રનું) તન, વળપેચમાં (શકુફ્તીહ) અને બંદમાં, તથા ચાલુ ભુખમરાની[૧૦] જીંદગીના તેનાં બીજાં સંકટોની વચમાં, તેના પુર બહારમાં તેઓથી જોવામાં આવ્યું,[૧૧] ત્યારે શાહ વીશ્તાસ્પ અને તેનાં પેહલવાનોને[૧૨] એક મોટો મોજેજો જાહેર થયો.

(૭૦) એક (મોજેજો) આ (હતો), કે જે ભલા યઝદોથી તેને (ઝરથુસ્ત્રને) પેલાં ભયંકર સંકટમાંથી[૧૩] છોડવવા કાજે[૧૪] યોજવામાં[૧૫]

---

૧. તકીગીહ; સરખાવો અવ. તનજીશ્ત. હાલનું ફારસી તગ, "બાહાદુર," "કાવતમંદ."

૨. ઓલ અગીહ; સરખાવો અવ૦ અઘ, અથવા અઘ, "ભુડુ", "દુષ્ટ".

૩. પવન અએવતાગ. "રક્ષણ વગરનું", "એકલી હાલતમાં", "પોતાના પગ ઉપરજ ઓસતવાર".

૪. સાતૂન્ત, "આગલ ચાલીઓ અથવા આગલ વધીઓ".

૫–૫. એને સૂદ વ તશ્ન વાંચીઓ છે. એ સંગ ઇ વદ્દગાન બી વાંચી શકાય, "ભુશ્ઓનો ભાર".

૬. એટલે સહનશક્તિનો ગુણ. સરખાવો ફારસી પદ્દ, "એક રક્ષક", અને પહલવી પતાઇદન.

૭. બગ-દાત ની વીતી બગ-દત આવ્યો છે; જુવો દીના ઈ મઇનૂગ-ઇ-ખ્રતૂ, બાબ ૨૪, બાગૂફ-બખ્ત.

૮. અવ૦ પઇતિ-ક્રસ, યા પઇતિ-ક્રષ.

૯. પતૂદન; અવ૦ પન, "પડવું".

૧૦. દેર અખ્વરદારીહ ઝીવન્દગ.

૧૧. વિન્દાત, અવ૦ વિન્દ, "મેલવવું". જો દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે એમત-શાન દાદ વાંચીએ તો, "તેઓને આપવામાં આવ્યો હતો".

૧૨ વાંચોઃ યલેગાન, ફારસી યલ, "એક પહેલવાન".

૧૩. મિન શકુફ્તીહ, અસલ અર્થ, "ગુંચવાડા ભરેલી હાલત".

૧૪. પહલવી ઓલ વહાન ઇ બૂખ્તિશ્ન ઇ આલા. એ વહાન શબ્દને ફા૦ બહાનહ સાથ સરખાવો.

૧૫. અંદાખ્ત; એનો અર્થ "કલપ્યુ", "ઝોર કીધો" બી થાય.

આવ્યો હતો, (જ્યારે) એક બસી નહી કીધેલા[૧] ગોધાનું જીવ ધરાવનાર શરીર[૨] તેઓથી અદ્રશ્ય[૨] રીતે જીવ વીનાનું (બનાવી દેવામાં) આવ્યું[૨]; (અને) ત્યાર બાદ, વીસ્તાસ્પની મોટી બેઠકમાં[૩] અને દુન્યાંનાં મંડલમાં[૪] ઝરથુસ્ત્રે (પોતાના) કૈવત અને (ખુદાનો) જે સાચ્ચો સખુન[૫] છે તેનાં ઇતબારથી[૬] કરીને, જે પ્રમાણે વીસ્તાસ્પના પ્રકાશીત ઘોડા[૭] વીષેનો મોજેજો (છે) જેને વીષે પવિત્ર લખાણોમાં[૮] ઇશારો મલે છે, (તે) માફક, તેજ શરીરને સજીવન કરીયું[૯].

(૭૧) એક (મોજેજો) શાહ વીસ્તાસ્પના, તથા (તેનાં) દેશનાં લોકોના મનમાં[૧૦] શું હતું, તે (ઝરથુસ્ત્રથી પોતાની) મીનોઈ મનશક્તિથી[૧૧] આગમજથી જાહેર કરવાનો[૧૨] અને ખુલ્લું[૧૨] કરવાનો (હતો), અને વળી (તેને) કેટલીક બીજી કીમતી અમુલ્ય (ચખુન)ખાનગી ચીજો[૧૩] (ખુલ્લી કીધી).

૧-૧. એને જાન-આએામંદ તનૂ બીએેદ્ર વાંચ્યો; જુવો અવ૦ બિએેદ્ર, પહલવી બૂએેદ્રગ, "બસી નહી કીધેલો"; વંદીદાદ, ફ્રગર્દ ૧૯, § ૨૧; મોએેદ સાહેબો ધર્મની ચોકસ ક્રીયાઓમાં શુધ સફેદ રંગનો ગોધો વાપરે છે તેને માટે ઇસારો હશે.

૨-૨. એટલે, ભલા મીનોઓથી. દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે, અ-ઝીવન્દગ વ અ-પએેદાગ યહેવૂન્ત, "બેજાન અને અદ્રષ્ય થઇ ગયો."

૩. સરખાવો ફારસી નિશસ્ત.

૪. હુન્જમન.

૫. ઝક ઇ રાસ્ત મિલયા.

૬. વાવરીગાનીહુ, "એતેકાદ", "પ્યાર"; જુવો અવ૦ વર, "ઇતબાર રાખવો", "માન આપવુ"; અવ૦ વાઉરયા, વાવર, વાઉર.

૭. વાંચોઃ અસ્પ ઇ શએેત, જુવો અવ૦ ક્ષિ, "પ્રકાશવું," શએેત, "તવાંગરી." અત્રે વીસ્તાસ્પના ઘોડાને ઝરથુસ્ત્રે સારો કીધો તે બાબે ઇસારો છે. ફારસી ઝરથુસ્ત્ર નામામાં એ મોજેજો લંબાણથી વર્ણવ્યો છે.

૮. સરખાવો અવ૦ સ્પ્ત્ંઘહુ, "પવિત્ર કલામ," અને અવ૦ દ્વિસ, સૌ૦ દ્વિશ, "દેખાડવું." એનો અર્થ "એક ચમત્કારી ફકરામાં દેખાડવામાં આવ્યું છે" બી થાય.

૯. હુમ તનૂ નવક લખ્ખાર કર્દ, બોલેબોલ તરજુમો, "તનને ફરીને જાન આપીઓ."

૧૦. મીનિશન, "વીચારો."

૧૧. મઇન્ વીનિશન.

૧૨-૧૨. ગૂફ્તન વ આશકારીનીહન.

૧૩. નિહ્ફ્તક ચખુન; બીજો અર્થ, "(મીનોઇ) દોલતના કેટલાક બીજા ભેદો."

(૭૨) એક (મોજેન્જો આ હતો કે) દુરાચણી[૧] મોહની[૧] કેટલી વસ્તુઓ, કે જે ઉપર બેખીલોનમાં[૨] ઝોહાક તરફથી,–કે જેનાં લોભને[૩] લીધે માણસજાત બુતપરસ્તી ઉપર આવી ગયું હતું[૪] અને, તેથી કરીને[૫], દુન્યાનો નાશ (થતો) હતો,–(તે ઝોહાક તરફથી) અમલ કરવામાં આવતો હતો, (તે વસ્તુઓ) ઝરથુસ્ત્રના દીનના ફતેહમંદ કલામોના જાહેર થવાથી[૬] સમુલગી નાશ પામી અને નકામી થઇ પડી,[૭] કે જે[૮] (કલામો) જાદુગરીની[૮] સામને હતા.

(૭૩) એક (મોજેન્જો) આ (હતો) કે જે (ખનીરસ) કેશવરના[૯] પ્રખ્યાત વિદ્વાનો સાથની દીન માટેની તકરારમાં[૧૦] જે મોજેન્જાઓ ઝરથુસ્ત્રને[૧૧]

૧–૧. એને **વદ–જમાશ** વાંચીઓ છે; સરખાવો ફારસી **બદ–જમાશ**, "દૂષ્ટ યા બુરી ઠગાઇ."

૨. **બાવીર**, સરખાવો અવ૦ **અઘ્રિ**, "બાખીલોન," યસ્ત ૫, § ૨૯, તથા યસ્ત ૧૫, § ૧૯. દાર્મસ્તેતે કહે છે, "ઈરાનની ગાદી છીનવી લેનાર અઝિ એ આર્યન ન હોવાથી, તેને બાલદયનો, જેઓ ઇરાનીઓના જાવેદાનના શત્રુઓ હતા, તેઓ સાથ બેળી નાખવામાં આવતો; તેની સાથે બેખીલોનનું નામ અસલી આસીરીયન જુલમાત, જે તે વેલાએ નીકલી જઇને ભુલઇ ગયો હતો, તેની એક ઝાંખી ઇતિહાસીક યાદ આપતું, અને બાલદીઆમાં પોતાના સેમેતીક પાડોશીઓ સામને ઇરાની પ્રજાનો અણગમો જાહેર કરતું. મુસલમાનોએ ઇરાન જીતી લીધું તે પછી અઝિ આખરે એક અરબ તરીકે ઓલખાવા લાગયો. અઝિને લાગતી દંતકથાઓ અસલ કાસ્પીઅન સમુદ્રના દક્ષિણ કીનારા ઉપર જનમ પામી હતી." યસ્ત ૧૫, § ૧૯ પ્રમાણે ઝોહાકે ક્વિરિન્તનો પોતાનો મહેલ, **ક્વિરિન્તેમ દુઝિતેમ**, બાંધીઓ હતો, જેને હમઝા નામનો અરબ ગ્રંથકર્તા **કુલેંગ દીશને** નામે ઓળખાવે છે, અને શાહનામામાં ફીરદુસી તેને દિઝુખ્તનું નામ આપે છે. બાખીલોનના આ "આપને પાત્ર" કીલ્લામાં અઝિ દહાક (ઝોહાક) વારંવાર આસરો લેતો હતો.

૩. **પવન ઝક નીયાઝાનીહ.**

૪. **મદ યેગવીમૂનાદ.**

૫. વાંચોઃ **અઝશ**, દસ્તુર પેશોતનજીની નકલ પ્રમાણે, **વક્ષ**, "વધારો;" વેસ્તઃ "(અને એનું) વધવું દુન્યાંનો નાશ હતો."

૬. **ક્રાજ ગૂફ્તન.**

૭. **હમાગ વિશૂપીહસ્ત વ અકારીહસ્ત.**

૮–૮. **ઝક પતીરગ ઝક યાતૂગીહ.**

૯. **કએંધ્વર**; અવસ્તા, **કષ્વરે.**

૧૦. **પતકાર**, અસલ અર્થ "ઝગડો"; અત્રે લાગુ પડતો અર્થ "જાહેર તકરાર," "વાદવીવાદ."

૧૧–૧૧. પહલવી **ઇ મિન ઝરતૂહરત્ર.**

લાગુ પાડવામાં આવ્યા છે[૧૧], તેઓની સાથે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો, કે જે વિદ્વાનો (પોતાની) વિદ્વતાને માટે સૃષ્ટિમાં સારી પેઠે જણાયલા હતા,[૧] (અને) જેઓ પવિત્ર[૨] શાસ્ત્રોમાં ઉમેરો કરનારા (હતા),[૨] (જેઓ) અતી ભુલાવો ખવાડનાર શીક્ષણના[૩] બહુ ભયંકર શતરૂઓમાંના[૪] (હતા), (અને) જેઓની ઇચ્છા પોતાનો (પેલો) અતી ભુલાવો ખવાડનાર ધર્મ (જે તેઓ પાલતા હતા) તેમાંથી છુટા થવાની હતી; તેઓને (ત્યાર પછી ઝરથુસ્ત્રથી) સચ્ચાઈનું સમજ પડી શકે તેવી રીતે[૫] જાહેર થવું, અને શાહ ગુસ્તાસ્પ અને પેલા સઘલા વિદ્વાનોનું[૬] દીનની બાબે બેગુમાન[૭] થવાનું હતું. (૭૪) (ત્યાર પછી) ઝરથુસ્ત્રની બરી અગમચેતી બાબે, તથા વીસ્તાસ્પથી માઝદયસ્ની દીન કબુલ થવા માટે, અહુરમઝદની ઇચ્છા બાબે અને દુનીઆમાં (તેનો) ફેલાવો થવા બાબે, વીસ્તાસ્પનું મન શાંત[૮] કરવા થકી અહુરમઝદે થોડા [૯](અમશાસ્પંદો આ દુનીઆ તરફ) રવાના કીધા[૧૦] (જેવા કે), બહમન, અરદીબેહસ્ત, તથા વૃધ્ધિ કરનાર આતશ (બ્રૂઝીન મીહર).[૧૧]

---

૧. સરખાવો ફારસી આશના.

૨-૨. વાંચોઃ **સ્રૂબ બાજ** ગિરાયગાન; **સ્રૂબ**, સરખાવો અવ૦ **સ્રવંગ**, પવિત્ર કલામ અને **બાજ**, સરખાવો અસલ ફારસી શબ્દ **બાજી**, "ખંડની" (જુવો બહીસ્તાનના શિલાલેખો, કોલમ ૧, § ૧૯); અવ૦ ધાતુ **બજ**, સૌ૦ **મજ**, "ભાગ પાડવા"; ફારસી **બખતન**. એ ઉપરથી **બાજ ગિરાયગાન** નો અસલ અર્થ, "તેઓ કે જેઓ સાહિત્યને મદદ આપવા ચાહતા હોય."

૩. ઝક **દીબઝગતર** ગૂબિશ્ન; બોલેબોલ તરજુમો, "ઘણાજ દગલબાજ શબ્દો," યાને, તે જમાનાના દેવપરસ્તો તથા બુતપરસ્તોનાં શીક્ષણો. સરખાવો અવ૦ **દીવઝા**, "લુચ્ચાઇ," ધાતુ **દીવઝ**, "ઠગવું"; જુવો વંદીદાદ પરગર્દ ૧૮, શરૂઆતના ફકરાઓમાં આવતો **દિવઝત હુચ**.

૪. **રકકૃત પતકારતર**.

૫. **દાનિશ્નીક**.

૬. જેઓ વીશે ઉપર ઇસારો છે તેઓ.

૭. એટલે, ચોકસ.

૮. **પવન આશ્તીહુ**, યાને, વીસ્તાસ્પની "વધારે મુસ્તકીમ ખાતરી કરવા માટે," અને ઝરથુસ્ત્રની પેગામબરીની સચ્ચાઇમાં મનાવવાને, તેને (વીસ્તાસ્પને) તથા તેના દાનાવોનાં મંડલને મદદ કરવા માટે, અને એ સચ્ચાઇઓ દુનીઆમાં સઘલે ઠેકાણે ફેલાવવા માટે.

૯. અમેશાસપંદોમાંના કેટલાક (**ચંદ**).

૧૦. **રોદુનીદન**, "મોકલવું", "એલચી ખાતું."

૧૧. જુવો ઝાદસ્પર્મનાં ચુંટી કાઢેલાં લખાણો, બાબ ૨૩ મો, ફકરો ૭ મો.

(૭૫) તે મોજેજો જે વીસ્તાસ્પ અને (તેનાં) કેશવરના લોકોને જાહેર થયો—બંને રીતે, (એક તો) પેલા અમશાસ્પંદોના આસમાન તરફથી જમીન ઉપર નીચે ઉડી આવવામાં[૨], અને (બીજો) વીસ્તાસ્પના રેહઠાણુમાં તેઓના દાખલ થવામાં—તે આ રીતે (હતો) કે જેને માટે દીન આ પ્રમાણે કહે છેઃ— "ત્યારે તે, કે જે દાદાર અહુરમઝદ છે, તેને તેઓને, (યાને) બહમન, અરદીબેહસ્ત અને અહુરમઝદના વૃદ્ધિ કરનાર આતશને, નીચે પ્રમાણે કહયુંઃ તમો કે જેઓ અમશાસ્પંદો[૩] છેવો તેઓ વીસ્તાસ્પ, જેની પાસે ગાય ઢોરનાં સાંધણો[૪] (છે), (અને) જે દુરના દેશોમાં[૫] આ દીન તરફ મીનોઇ રાહનુમાઇ[૬] માટે પુષકલ (ફ્રાજ) જાણીતો છે [યાને, તે દીનને માટે ઉસ્તવા-રીથી (બરા) ઉલો રહે ત્યાં સુધી], તમો તેનાં રેહઠાણ ઉપર આગલ વધો; અને અષો સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રને (તેઓ તરફથી[૭] પુછવામાં આવેલા સવાલોના) જવાબો ઉચરવામાં[૮] (અને) અને તે સબુનો તેઓ[૯] પાસથી કબુલ (કરાવવા) માટે (તમો મદદ કરો). " (૭૬) તે અમશાસ્પંદો વીસ્તાસ્પના મકાન તરફ આગલ વધીઆ, કે જેની પાસે ગાય ઢોરોનાં સાંધનો (હતાં), (અને) જે દુરનાં દેશોમાં આ દીન તરફ મીનોઇ રાહનુમાઇ માટે પુષ્કલ જાણીતો (હતો); અને બુલંદ હવેલીમાં તેઓનાં (તે અમશાસ્પદોનાં) શરીરોનાં[૧] તેજ, તેઓના બુલંદ કાવત તથા

---

૨. વાઝીતન, અવ૦ વઝ, "હીલચાલ કરવી," "ઉડવું," "ગાડીમાં હંકારવું."

૩. અમેસુસ્પેન્દ-ઇત; અમેસુસ્પંદ હુવા-ઇતની વીતી.

૪. અફ્ઝાર. એનો અર્થ "સાંધણો" થાય છે; વળી "ચોકસ પ્રકારનું કાર્ય કરવા માટેની શક્તિ" એવોબી અર્થ થાય છે. દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે "જેને ગાય ઢોરોના સાંધણો છે," એટલે કે તેની પાસે પુષકલ જરનું જોર હતું. યાદ રાખવું જે અસલ ઇરાનમાં પૈસાની આપ લે સીક્કામાં નહી પણ ગાય ઢોરમાં થતી હતી.

૫. એને ઇ દૂર ફ્રાજ નામીગ વાંચો.

૬. અવર-આસ્તિશ્નીહુ; સરખાવો ફારસી બર-આસ્તા, "એક હોશીઆર ભોમીઓ." એને અવર-હુસ્તિશ્નીહુની બી વાંચી શકાય, "એતેકાદ," "ટેકાવ," "ઉંચ જીંદગી."

૭. માઝદયસ્ની દીન બાબેની એ તકરાર દરમ્યાન તેને વીસ્તાસ્પ અને તેનાં રાજ્યના વિદ્વાનોને આપેલા જવાબો.

૮. વેરત વાંચે છેઃ ઝગ શાન·ઇ ઝક ઇ ગૂબિશ્ન, "તે શબ્દોનો ભાવાર્થ."

૯. ઝીઅશાન, "તેઓથી," યાને, વીસ્તાસ્પ અને તેનાં રાજ્યના લોકોથી. અનવાજોગ છે કે એ સર્વનામ રાજા માટે બોલતી વખત માત્ર માનને ખાતર બહુ વચનમાં વાપરીઓ હોય.

૧. તે અમશાસ્પંદોના શરીરો. સરખાવો ફારસી દેહુ, "માણસનું શરીર."

ફ્રેતેહને લીધે, તે વીસ્તાસ્પને મીનોઇ[૨] પ્રકાશ તરીકે જાહેર થયાં; (ત્યાર પછી) આ (પ્રમાણે બનીયું) કે, જ્યારે તે ઉપર તેની આવી રીતે નજર હતી ત્યારે, તે મહાન શાહ વીસ્તાસ્પ ધુજીઓ;[૩] તેનો જે પેશવા[૪] (હતો) તે ધુજીઓ; તે કે જે સધલાઓ ઉપર સરદાર (હતો)[૫] તે બેભાન[૬] થઇ ગયો; (અને) જે એક ઉમરાવ હતો[૭] તે એક રથના ઘોડાના હાંકનાર પેઠે (થઇ ગયો હતો).[૮]

(૭૭) "અને તેને, અહુરમઝદના આતશે, (તેઓને) મરદાનગી ભરેલા શબ્દોમાં[૯] આ પ્રમાણે કહ્યું : 'બીહ ના, અએ ધુલ્‌દ શાહ વીસ્તાસ્પ! કારણ જે તને કાંઇપણ ચીજ માટે અંદેશો કરવા જેવું નથી;[૧૦] તેઓ (કે જે અમશાસ્પંદો છે તે) તારાં મકાનમાં તને ભય પેદા કરવા માટે[૧૧] આવ્યા નથી, યાતો અરજાસ્પના[૧૨] કાયદેસરના[૧૩] અથવા ચતુર[૧૪] એલચીઓ તરીકે[૧૫] તારા મકાનમાં તને ભય પેદા કરવા માટે આવ્યા નથી, યાતો

---

૨. મધ્યનૂ, "મીનોઇ."

૩. સરખાવો ફ્રાસીં **લરઝીદન**, "ધુજવું."

૪. **પીશક**, અસલ અર્થ, "જે આગલ યા હારોલમાં પેહલો (હતો) તે."

૫. **એલા હુરવીસ્પ પત**, બોલેબોલ તરજુમો, "જે સર્વોપરી, યા સધળાઓનો વડો (હતો) તે."

૬. **ગર્દીહેત**, અસલ અર્થ, "ગબડી પડીઓ હતો." સરખાવો ફ્રાસીં **ગર્દીદહ**, "ગોલ ફરેલું."

૭. **એલ મિન અવરતર નએમગ**, બોલેબોલ તરજુમો, "તે કે જે સૌથી ઉંચી જગ્યામાંથી (હતો)."

૮. જાણે તે એક રથના ઘોડાનો સાધારણ હાંકનાર હોય તે પ્રમાણે તે દંગ થઇ ગયો હતો. પહલવી શબ્દ **રસને** અવ૰ **રથ** સાથે સરખાવો. અમશાસ્પંદોનાં ભયાંનક તેજથી, વીસ્તાસ્પ અને તેના સધલા દરબારીઓ દંગ થઇ ગયા, અને ધાસ્તીથી ધુજવા લાગીઆ.

૯. **ઝક ઇ વીરાન ગુબિશ્ન**, સરખાવો અવ. **વીર**, "મરદાનગીવાલો પુરૂષ."

૧૦. **મા–અત લા મદમ તરસિશ્ન.**

૧૧. એને **તરસાનીદન** વાંચવો વધુ દરોબસ્ત દીસે છે. અવસ્તા, **તેરેસ**, "બીહવું."

૧૨. એ અવસતાનો **અરેજત–અસ્પ**, જ્યઓનોનો રાજકર્તા છે, કે જેનો ઇસારો યસ્ત ૫, §§ ૧૦૯, ૧૧૩ અને ૧૧૬ માં, તથા યસ્ત ૧૭, § ૫૦ માં, અને યસ્ત ૧૯, § ૮૭માં મલે છે. વીસ્તાસ્પ પાસથી નવો જરથોસ્તી માઝદયસ્ની દીન છોડવવાને માટે વીસ્તાસ્પની દરબારમાં અરજાસ્પે વીદ્રફ્શ તથા નામખ્વાસ્ત નામના બે એલચીઓ મોકલીઆ હતા તેઓ વિશે હયાં ઇસારો છે. વીસ્તાસ્પ અને તેના ભાઇ ઝઇરિવઇરિ (ઝરીર) અરજાસ્પનું કેહણ કબુલ નહી કરયું. તે ઉપરથી વીસ્તાસ્પ અને અરજાસ્પ વચ્ચેની પ્રખ્યાત લડાઇ જાગી અને તેનું પરીણામ એ આવ્યું જે જ્યઓનો ઉપર વીસ્તાસ્પના લશકરે જીત મેળવી. **યાદગાર–ઇ–ઝરીરાન** નામની પહલવી કેતાબમાં આ દીનની લડાઇનું બ્યાંન આપવામાં આવ્યું છે.

૧૩. **આ–દાતગ**, "નેમેલો," "કાયદેસરનો;" વેસ્ત પ્રમાણે: **અયાતગ**, "યાદ આપનાર;" દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે **આશ્તગ**, "મીત્રાચારીભરીઆ," "સુલેહવાલા."

૧૪. **અવરકાર.** ૧૫. **યએતામબર.**

અરજાસ્પના બે બચ્ચોન પેઠે, (તારી પાસથી) લેટો અને બંડની[૧] માગતા, તારા મકાનમાં તને ભય પેદા કરવા માટે આવ્યા નથી; યાતો તે નુકસાનકારક ચોર[૨], જે તમામ લુટારો[૩] છે, અથવા તો એક બાહારવટિઆનો[૪] કુતરો, તારા મકાનમાં તને ભય પેદા કરવા માટે આવ્યા નથી. (૭૮-૭૯) એ હુમો[૫] ત્રણ, બહમન, અરદીબેહસ્ત અને વૃધ્ધિ કરનાર ઇસ્વરનો[૬] આદર (યઝદ) છીએ, જેઓ (આકાશની) બહાર[૭] (તારા) મકાનમાં તારી નજદીક આવ્યા છીએ; એઓને માટેનું તારૂં જ્ઞાન[૮] ઘણીજ ડાહપણ-ભરી રીતે વગર તરફદારીવાલું[૯] છે; જો તું તારી મીનોઈ દ્રષ્ટિને[૧૦] મદદ કરે[૧૧] [યાને, (જો) મીનોઇ ડાહપણ તારામાં હોય તો], (તું જોશે કે) આ દુનીઆને ભલી માઝદયસ્ની દીનની જરૂર છે[૧૨], જે તે સ્પીતમ (બાનદાન)નો

૧. સરખાવો ફારસી **બાજ વ સાવ**, જે શબ્દો ફીરદુસી વારે ઘડીએ શાહનામામાં વાપરે છે.

૨. વાંચોઃ **દૂજ-ઈ-ખૂસ્તાર**; સરખાવો પહલવી ખૂસ્તન, "ઘાયલ કરવું." દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે **સગ** છે, જે ૬૦ નાં આકડા માટે પણ વાંચી શકાય. એ પછી જે આંકડો આવે છે તે ધયાનમાં લેતાં એને **સે** "૩" બી વાંચી શકાય. વેસ્ત આ પ્રમાણે તરજુમો કરે છે; "તે જબરદસ્ત ચોર જે (સધલાંને) ઇજા કરે છે તે, (અથવા) તે ગોયા લુટારા જેવો કુતરો, તારાં ઘરમાં ભય જગાડવા માટે આવ્યો નથી."

૩. દસતુર પેશોતનજીવાલી નકલ પ્રમાણે **તરીનીદાર**; એને **તરવીનીદાર** વાંચવો વધુ દરોબસ્ત થઇ શકશે, જે **સિરૂઝહ** યસ્ત, ફકરા ૨ માં આવતા અવ૦ **હાંમ-વઇન્તયાઓ** શબ્દોનો પહલવી તરજુમો છે. (વળી જુવો રપીથ્વીનની આફરીન, ફકરો ૩ જો). અવ૦ **હાંમ વઇન્ત્યાઓ** શબ્દનો અર્થ "ફતેહમંદ," "જબરદસ્ત" છે; ધાતુ **વન**, "જીતવું."

૪. એને **રાસ્દાર** વાંચીઓ છે, જુવો ફારસી **રાહદાર**, "લુટારો," "પીંડારો."

૫. **સે હવા-ઇમ મૂન-અત મદ.**

૬. **અહુરમઝદ.**

૭. એને **તરશચ** વાંચીઓ છે, સરખાવો અવ૦ **તરો, તરસ્ચ**, "આરપાર," "ઉપરથી," "પેલી પાર." વેસ્તઃ "તારા મકાન તુલીક ઉપર."

૮. ઝરથુસ્ત્ર તરફથી અમશાસ્પંદો વીશે જે જ્ઞાન વીસ્તારપને મલીયું હતું તે વીશે અત્રે ઇસારો છે.

૯. પહલવી, **રસ્તકતૂમ**, જુવો ફારસી **રસ્તહ**, "છુટું," "ઉદાર."

૧૦. **વીનાગીહ**, "દેખાવ," ધાતુ **દી, વીન, બીન**, "જોવું."

૧૧. સરખાવો અવ૦ **અવંઘહ**, સૌ૦ અવસ "મદદ," અવસતા ધાતુ **અવ**, "મદદ કરવી."

૧૨. ગમ્મતા આવાયદ.

ઝરથુસ્ત્ર છે તેના સમર્ણ કરવાથી[૧] (તેની) પાકીજગીમાં આગલ વધે છે[૨]. (૮૦) અહુનવઇર્યં[૩] ગાઇને ભણુ[૪], અષેાઇ જે સર્વથી શ્રેષ્ટ છે[૫] તેની વખાણુ કર, અને દેવેાને મા આરાધ[૧]; કારણકે તારે વીષે અહુરમઝદની મરજી (તારી મદદથી) આ દીનની બુલંદી[૨] છે, તે અમશાસ્પંદેાની ઇચ્છા (પણ એજ છે), અને બીજા યઝદેા, જેએા નેકીના બખશનાર[૩] અને અષેા છે, તેઓની ઇચ્છા (પણ) તારે વીષે (એજ છે). (૮૧) અને જો તું અશેા સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રની નેક અને ખાલેસ દીનની વખાણુ કરે, તેા (તે માટે) ભેટ[૪] અને બદલા તરીકે હુમેા તને લાંબા વખતનું રાજ અને પાદશાહી, તથા એક[૫] લાંબી જીંદગી જે ૧૫૦ વર્ષની જીંદગી[૫] (છે) તે આપશું; હુમેા તને પવિત્ર વાચા[૬] તથા લાંબા વખતની કીર્તિવંત હૈયાતી આપશું, (હુમેા) તારી મકસદમાં[૭] હંમેશની મદદ, અને (તે) હંમેશ મદદ કરવામાં ભલી ઉંચી[૮] યારી તથા બુલંદ વધારે[૯] (આપશું); અને હુમેા તને એક બેટેા આપશું,

---

૧. પવન અઉશમૂરિશ્ન.

૨. મુન અવીઝગીહા સાતુનેદ, બેાલેબેાલ તરજુમેા; "જે સ્વચ્છ રીતે આગળ વધે છે."

૩. યથા અહુવઇર્યેાની પવિત્ર બંદગી.

૪. અનીયમીત આજ્ઞાર્થ, ઝાય, અવ૦ ઝુ "ગાવું."

૫. એટલે, અષેમ વેાહુની પવિત્ર બંદગી સરેાદ સાથે ગા.

૧. અ-આયઝીશ્નીહુ, ગઝિશ્ન, "શ્રાપ"ને અર્થે. બીજા બેાલેામાં બેાલીએ તેા "દેવેાની સામે ફીટકાર નાખ."

૨. સરખાવેા પહલવી અઝ્રાજ્દન, અવ૦ ઝ્રાજ; ફારસી ઝ્રાખ્તન, "ઉંચે કરવું."

૩. શપીર-દહક, અસલ અર્થ "ભલું-આપનાર." અવસ્તા હુ-ધાઓંઘહુ, " સારી અક્કલ ધરાવતું."

૪. સરખાવેા અવ૦ યાન, "ભેટ," "આશીરવાદ." વેસ્ત એને જાન "જીંદગી" વાંચે છે, અને તરજુમેા કરે છેઃ "અને આ જીંદગીમાં બદલા સમાન."

૫-૫. વેસ્ત તરજુમેા કરે છે, "અને ૧૫૦ વર્ષની લાંબી જીંદગીનેા અરસેા."

૬. વાંચેાઃ અશર-સખૂનીહુ વ રયા હસ્તિશ્નીહુ ધ દેર; સરખાવેા ફારસી અશર-ગુફ્તિશ્નીહુ. વેસ્ત અહરીશ્વંગ અને રાએ-અસ્તિશ્નીહુ વાંચે છે, જે અવસ્તા અશિશ-વંગુહી અને રસાંસ્તાતને મલતા છે, કે જેઓ પ્રમાણીકપણું અને સચ્ચાઇના સખુનેા, જેને વીશે અત્રે ઇસારેા છે, તેઓના મીનેાઇ સ્વરૂપેા છે.

૭. કામગ.

૮. મદમ.

૯. અઝ્રાજ-સચિશ્નીહુ

(તેનું) નામ પેશોતન થશે , (જે) અમર્ગ (નીવડશે, જે) આમ ખુદાપા[૧] વગર, ભુખ[૨] વગર તથા તરસ[૩] વગર (થશે); (જે) ખાકી તથા મીનોઇ હસ્તીવાલી[૪] બન્ને જીંદગીઓમાં જીવતો તથા જોરેમંદ[૫] (નીવડશે.) (૮૨) જો તું અષો સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રની ભલી અને ખાલેસ દીનની વખાણ નહી કરે, તો (તેની) ભેટો (તથા) બદલા તરીકે તને હમો (બેહસ્તના મકાન તરફ) ઉંચે લઇ જઇશું નહી, (પણ તારી જીંદગી)ને છેડે તારે માટે ફરમાવશું (કે) ફાડી ખાનારાં પક્ષીઓ[૬], જેઓ કોહતા શરીરોની વાટ જુએ

---

૭. એ વીશ્તાસ્પનો બેટો હતો, અને આ આગમચેની કરવા પછી લાંબે વખતે જનમીઓ હતો (જુવો બાબ ૫ મો, ફકરો ૧૨). **વીશ્તાસ્પ યશ્ત,** ફકરા ૪ માં એને પેશોતનનું નામ આપવામાં આવ્યું છે. **બુન્દહિશ્ન,** બાબ ૨૯, ફકરા ૫ માં, તથા **બહમન યશ્ત,** બાબ ૩, ફકરા ૨૫-૩૨, ૩૬-૪૨ તથા ૫૧-૫૨ માં પણ એને માટે ઇસારાઓ છે. બહમન યશ્ત, ફકરા ૨૬, ૩૭ અને ૩૮ માં કહેવામાં આવ્યું છે જેઃ-**સાતૂનેદ નધ્યોંસંઘ યેઝત વ સ્નઓષ-યશરૂબ મિન શપીર ચકાદ-ઇ-દાઇતીગ ઓલ કંગ-દએઝ ઇ સીયાવક્ષ ઇ બામીગ કર્દ, અકૂશ કાલા વમીદૂન્ત અધઘઃ- "ક્રાજ સાતૂન પેષ્યોતનૂ બામીગ! ચીત્રોમીયાન ઇ વીશ્તાસ્પાન, કયાન ગદા, ઇ દએન રાસ્ત વએરાસ્તાર! ક્રાજ સાતૂન ઓલ દેના અઇરાન મતાખ્યાન ઇ લિ અઉહરમઝદ દાત, લખ્વાર વએરાએ ગાસ વ દએન ખૂદાએઇહુ"..... (૩૭) વ મદમ યેહમતૂનેદ પેષ્યોતનૂ બામીગ, વ બાતરો ક્રેબાગ, વ બતરો ઈ ગએાશનસ્પ, બાતરો ઇ ખૂરઝીન-મિત્રો ઇ પીરૂજગર, બરા મખીતૂનેદ ઝક ફૂજ ઇ કબદ-અએાજ, બરા ખકૂનેદ ઝક અએાજદીસચાર, અધઘ નિશીમગ ઇ શએદાખ્યાન; વ યઝિશન ક્રાજ સાંજેન્દ, બરસૂમ ક્રાજ વસ્તરેન્દ, વ યઝમખૂન્દ દવાઝદહુ-હોમાસ્ત, વ સ્તાયેન્દ લિ અઉહરમઝદ લેવતા અમેસૂસ્પંદાન, દેના ઝક લેવીન યમલંલૂનમ. (૩૮) ક્રાજ સાતૂનેદ પેષ્યોતનૂ ઇ બામીગ ઓલ દેના અઇરાન મતાખ્યાન, ઇ લિ અઉહરમઝદ દાત ઓલ અર્વેન્દ વ વેહ-રૂદ, અમત દ્રવન્દાન ઓલા ખદીતૂન્ત બરા દાગીનાન્દ, ઓલા-શાન તૂમતૂમીગાન, વ લા અઝ્ર્નીગાન.**

૧. સરખાવો અવ૦ ઝઉર્વ, ધાતુ ઝર, "કોહવું."

૨. અવ૦ **શુધ,** સૌ. શુષ, "ભુખ."

૩. સરખાવો અવ૦ **તર્ષન,** "તરસ," ફારસી **તિશનગી.**

૪. **મિન અસ્તાએામન્દાન મીન-ચ મઇનૂગાન.**

૫. પહલવી **શરીતા,** જેનો બીજો શબ્દ **પાતખશા** છે.

૬. અવ૦ કહરકાસ, ફારસી કરગાસ, "ગીધ," જે હમેશાં પોતાના બોરાક માટે મુરદાંઓ શોધી કાઢવાને તતપર હોય છે.

(છે), તેઓ તને નીહાલશે અને આ તારાં (શરીર)નો ભક્ષ કરશે, (જ્યારે) તારૂં લોહી જમીનને પોંહચશે, અને તારાં શરીરને (તે વેલાએ) પાણીઓ પુગશે નહી.[૧]"

(૮૩) એક (મોજેજો) એ હતો કે જેનો સંબંધ[૨] અમશાસ્પંદોના (આ જોહાનમાં) દાખલ થવાથી તેમજ તેઓના બોલવાથી વીસ્તાસ્પના દીન ઉપરના એતેકાદ સાથ[૨] હતો, અને, તે પછી, તેનો[૩] દુઃખદાયક[૪] અંદેશો,[૫] (જે) ખયઓન (તાયફા)ના અરજાસ્પને લીધે (ઉતપન થયલી) કાપાકાપીથી જીંદગીઓની[૬] ભારે ખુવારીને[૬] લીધે, તથા ખયઓનોની તેજ (સરજમીનની) બાહેર[૭], તેની[૮] પાછલી હારને[૯] લીધે (હતો); (વીસ્તાસ્પથી) દીન કબુલ થવાને લીધે, અને (તેની સાથે) તે સમજ પડી શકે તેવા સ્વપનાનું ચાલુ રહેવાને લીધે (**યઓનભીગ**),[૧૦] કે જેથી વીસ્તાસ્પ અરજાસ્પ અને ખયઓનો ઉપરની (પોતાની) ફતેહો જોઇ શકતો હતો.[૧૧]

---

૧. નાસ્તીકો માટે એ એક જાતનો શ્રાપ છે, કે જ્યારે તેઓ મરણ પામે ત્યારે તેઓને સાફ કરવા માટે પાણી તથી મલશે, અને તેઓનું લોહી મટી સાથ ભેલઇ જશે; એટલે જે, તેઓ પછવાડે કોઇપણ બેટાને મુકી જયા વીના મરણ પામશે.

૨–૨. **લેવતા વાવરીહસ્તન.**

૩. યાને, વીસ્તાસ્પનો.

૪. **પતીસાએ**, સરખાવો અવ. **પઇતિ** અને **સા** "દુઃખ દેવું." એ શબ્દનો અર્થ પહલવીમાં "શરૂઆત" પણ થાય છે; એમ લઇએ તો તરજુમો આ પ્રમાણે થઇ શકે : "અને ત્યાર પછી તેની મુશકેલીની શરૂઆત." વેસ્ત એને **પત્યસાઈ** વાંચી "તાબેદારી" અર્થ કરે છે.

૫. **હુન્દીશિશ્ન;** જુવો ફારસી **અન્દીશહ.**

૬–૬. વાંચોઃ **ગરાન** ("ભારી"), અને **અજાન** ("બે જાન"). દસ્તુર પેશોતનજીની નકલ પ્રમાણેઃ **ગરાનીગિશ્ન**, "ભાર," "માથાપરનો બોજો."

૭. હુઝવરેશ શબ્દ : **લેચદોન** "પેલીપાર," "આરપાર."

૮. યાને, અરજાસ્પની.

૯. વાંચો : **પસ દરિશ્ન**, પહલવી **દરીદન**, "ફાડી ખાવું," "હરાવવું." અવ. ધાતુ **દૈરે**, "ફાડી ખાવું." વેસ્ત એને **પસ–ગુર્દાન** વાંચે છે, "બીદમતગાર પેહલવાનો."

૧૦. સરખાવો અવ૦ ક્રીયા વીશેષણ અવ્યય **યઓનેમ**, "ચાલુ," "હંમેશનું." વેસ્ત એને **યોમીગ**, "રોજનું" વાંચે છે; એમ લઇએ તો તરજુમો આ પ્રમાણે થાયઃ "હરરોજ સમજ પડી શકે એવા સ્વપનાએ....."

૧૧. પહલવી **નીમૂદન.** એ વાકય આ પ્રમાણે ખુલાસેથી સમજાવી શકાય : "એક (મોજેજો) આ (હતો), જે તે સમજમાં ઉતરી શકે એવા સ્વપના સાથ જોડાયલો હતો, જેથી વીસ્તાસ્પને અરજાસ્પ અને તેનાં (ગોઠીઆ) ખ્યઓનો ઉપરની ભવીષ્યની ફતેહ (મીનોઇ રીતે) દેખઇ (આવી)."

(૮૪) બહુ અત્યંત ઉંચ સ્થિતિ અને નહી ઇજા પામે[૧] એવી પાદશાહી તથા પ્રકાશ અને કીર્તિ જે તે[૨] ધરાવતો હતો,[૨] તેને લીધે તે રોશન પીણું (ખૂરિશ્ન), જે (પીધા)થી વીશ્તાસ્પે (બેહશ્તની) અખંડ કીર્તિ અને પ્રકાશ[૩] નીહાલીઆં, તે જીંદગીનાં ચશમામાં,[૪] ભલા[૫] મીનોઓનાં મકાનોમાં ઉંચ (**મદમ**) નજર નાખવાને કાજે[૫], વીશ્તાસ્પને (પીણું) પાવાને માટે, દાદાર અહુરમઝદ તરફથી, વીશ્તાસ્પના મકાન તરફ, નેરીઓસંગ યઝદનું,[૬] અરદીબેહશ્ત (અમશાસ્પંદ) સાથ એક સાથી[૭] તરીકે, સાથે મોકલવું (થયું).[૮] (૮૫) જેમ દીન જાહેર કરે છે તેમ, તે જે દાદાર અહુરમઝદ (છે), તેને નેરીઓસંગ યઝદને કહયું કેઃ—"અએ નેરીઓસંગ! અનજુમનોના[૯] વડા! તે વીશ્તાસ્પના મકાન તરફ જલદી આગલ વધ[૧૦], જે (વીશ્તાસ્પ પાસ) ઢોરોનાં સાંધનો (છે), (અને જે) દુરના

---

૧. એને **આસીજીશનીગ** વાંચીઓ છે, "ઇજા વગર," "દુઃખ વગર." વેસ્ત એને **આ-સચિશનીગ** વાંચે છે, "ચાલુ." વેસ્ત પ્રમાણે વાંચતાં "આગલ વધતી (બાદશાહી)" એવો અર્થ પણ થઇ શકે.

૨-૨. **બનફ્શા-ચ.**

૩. સરખાવો અવ૦ **રાઝ**, "પ્રકાશવું."

૪. **ખયા આઇન;** સરખાવો હુઝવારેશ શબ્દ **અઇન**, ફારસી-અરબી, **અઇન**, "ઝરો."

૫-૫ જેથી કરીને તેનો આતમા બુલંદ થાય, અને સ્વર્ગમાંના આતમાઓનાં બુલંદ મકાનમાં જોવાને તે શક્તિવાન થાય.

૬. અવ૦ **નઇર્યોસંઘહ**, અહુરમઝદના પેગામ લાવનાર ફરેસ્તાનું નામ. એ એક આતશનું પણ નામ છે જે આતશ પાદશાહોના જીગરમાં વાસો કરે છે. અને તેઓને પોતાનાં બાદશાહી કામકાજમાં મદદ કરે છે.

૭. સરખાવો અવ૦ **આક્ષ્તિ**, અથવા **અક્ષ્ત**, "દોસ્તી."

૮. **શેદ્નીદન ઇ અએન હુમ ઝિમાન.**

૯. સરખાવો અવસ્તા **વ્યાખ્ન** જેનો તદન બંધબેસતો પહલવી શબ્દ **હુંજમનીગ** છે. વેસ્ત "એકઠાં કરનાર" અર્થ કરે છે.

૧૦. **વાઝ**, સરખાવો અવ૦ **વાઝ**, "તાકાત," અને **વાઝિશ્ત** "સર્વેથી ચાલાક," "સર્વથી ઝડપવાલું." અત્રે **વાઝને વાઝીદન**નો અનીયમીત આજ્ઞાર્થ લઇ શકાય; **વાઝીદન** એટલે "હંકારવું," "ઉતાવલ કરવી." અવ૦ ધાતુ **વઝ.** જુવો **વંદીદાદ**, બાબ્ ૨૨, ફકરો ૭ મોઃ-**નઇર્યો સંઘ્રહો અએોચયત યો દ્વયવાએો અહુરો મઝદાએોઃ "નઇર્યોસંઘહ! વ્યાખ્ન પર-આદધિ ઉપ-વઝંહુહ અવિન્માનેમ અઇર્યમઇને, ઇમિત સંઘહોઇશ.**—"તે કે જે દાદાર અહુરમઝદ છે તેને નઇર્યોસંઘહ ઉપર એક પેગામ મોકલીઓઃ 'અએ નઇર્યોસંઘહ, અનજુમનોના વડા! તું જ, અઇર્યમનના મકાન તરફ હંકાર, અને તેને આ પ્રમાણે કહે.'" એ ઉપરથી જોતાં આ પહલવી લખાણ, **બરા સાતૂન** વાઝનો ભાવાર્થ એમ થાય કેઃ "અએ નઇર્યોસંઘહ! જા, અને વીશ્તાસ્પના મકાન તરફ જલદીથી હંકાર."

દેશોમાં ઘણો પ્રખ્યાત (છે); અને તારે અરદીબેહસ્ત (અમશાસ્પંદ) ને આ પ્રમાણે કહેવું જોઇએ, કેઃ 'અએ અરદીબેહસ્ત, મવકકોલ[૧] (અમશાસ્પંદ)! આ સુંદર જામ, જે બીજા જામો બનાવ્યાં છે તેનાં કરતાં વધારે સુંદર[૨] છે [યાને, એક જામ જે એવું ખુબીવાલું છે કે રાજાઓને લાયકનું[૩] બનાવ્યું હોય (તેવું છે)] તે તું લે, અને (એની અંદર) તારે આપણો શ્રેષ્ટ (**મદમ**) હોમ તથા ઉંધ લાવનાર પાલો[૪] (**મંગ**) વીશ્તાસ્પ હજુર લઇ જવો જોઇએ, અને તેને છલાછલ ભરીને[૫] પાવો જોઇએ—શાહ વીશ્તાસ્પને, કે જેનેથી (મીનોઈ) શબ્દ[૬] કબુલ રાખવામાં આવ્યો છે.'' (૮૬) અરદીબેહસ્ત, તે મવકકોલ (અમશાસ્પંદે), તેની[૭] પાસથી તે સુંદર જામ લઇને, તે આશીરવાદને લાયક શાહ, કએ વીશ્તાસ્પને, તેની અંદર જે હતું[૮] તે તમામ પાયું. (૮૭) અને તે દેશનો શાહ, આશીરવાદને લાયક કએ વીશ્તાસ્પ, જ્યારે તેને પોતાનો પોશાક ફારેગ કીધો[૯], ત્યારે બીછાણે ગયો[૧૦], અને

---

૧. **પાતખશાએ** ''જેને સતા આપવામાં આવેલી તે,'' ''વાજબી.''

૨. **મદમ ન્યોગતર.**

૩. **પવન ખૂદાએદહુ શાયદ કર્દ.**

૪. એને **મંગ** વાંચીઓ છે. ફારસી **મંગ;** જુવો પહલવી **અર્દા–વીરાફ્ નામહ,** બાબ ૧, ફકરો ૩૮ મો, તથા બાબ ૨ જો, ફકરા ૨૨ વીગેરે. વેસ્ત એને **મુઇ,** ''વાળ'' વાંચે છે, અને પવિત્ર યજશનેમાં જે **વરેસ** (ગોદાનો બાલ) મુકવામાં આવે છે તેને વીશેનો ઇસારો હોય એમ ધારે છે.

૫. **પવન ઝક મદમ ફ્રાજ,** બોલેબોલ તરજુમો, ''તેનેથી છલાછલ ભરપુર.''

૬. **ઝીઅશ ઇ ઓલા ગૂબિશ્ન પદીરફ્તગ.** એ **શબ્દ** તે દીન છે.

૭. યાને, નઇર્યોસંઘહ પાસેથી.

૮. **પવન ઝક,** ''તેમાં જે હતું તે.''

૯. **અમત મિન વસ્તર ફ્રાજ યેહવૂન્ત,** ''જ્યારે તેને **(પોતાના)** કપડાં કાઢી નાંખીઆ હતાં ત્યારે.''

૧૦. **શકબહોનસ્ત.** સેમેતીક ભાષાઓમાં એ શબ્દનો અર્થ ''મેહનવવું,'' ''એકઠું કરવું,'' ''મેહનત કરવી'' થાય છે; પણ અવસ્તા **વંદીદાદના** પહલવી તરજુમામાં અવ૦ **સએતે,** ''તે સુતેલો છે,'' એ શબ્દનો અર્થ **શકબહોનેદથી** કરવામાં આવ્યો છે, જે અર્થ અત્રે લાગુ પડતો હોવાથી હયાં કરવામાં આવ્યો છે.

હુતઓસને[૧] આ પ્રમાણે સખુનો કહયાઃ–"અએ હુતઓસ! તું (તે) છે કે જેને, આ (દીન) ઉપરાંત[૨], સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રનો ચાલાક હુનર[૩] ખંતથી[૪] (મેલવવામાં) સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્રનો ચાલાક હુનર પુગશે, જેથી કરીને (અએ) તું અહુરમઝદની તથા ઝરથુસ્ત્રની દીન શીખવશે.[૫]"

(૮૮) એક (મોજેજો) આ (હુતો) જે આ પ્રમાણે જાહેર થયલો છેઃ— "જયારે વીશ્તાસ્પે, દીન કબુલ કરીને, અશોઇને વખાણી, ત્યારે દ્રેવો દોજખની અંદર જડ થઇ ગયા હતા, અને એશમ(દેવ) ખ્યઓનોનાં દેશ તરફ ધસીઓ અને ખ્યઓનના કુર રાજકર્તા[૬] અરજાસ્પ તરફ (ગયો), કારણ કે તે જમાનાના જુલમગારોમાંના[૭] સર્વથી જબરદસ્તોમાં[૮] તે એક હતો, (અને) તેઓ સઘલાઓને ઘણાજ ભયંકર ગગડાતે કરી[૯] લડાઇ કરવાને[૧૦] તેને ઉશ્કેર્યા.[૧૧]

---

૧. અવ૦ હુતઓસ, વીશ્તાસ્પની બાયડી, કે જેને ગેાશ યશ્ત, ફકરા ૨૬ માં, રામ યશ્ત, ફકરા ૩૫ અને ૩૬ માં, તથા અશી યશ્ત, ફકરા ૪૬ માં યાદ કરવામાં આવી છે. નઓદરોના લડાયક કુટુંબની તે નબીરી હતી. ગેાશ અને અશી યશ્તમાં અશો ઝરથુસ્ત્ર નીચે પ્રમાણે દુવા ગુજરે છે; **દઝદ્દિ મે વંધુહિ સેવિશ્તે દ્રવાસ્પ તત આયપ્તેમ, યથ અઝેમ હુચયેની વંધુહીમ આઝાતાંમ હુતઓસાંમ, અનુમતેએ દએનયાઓ, અનુખ્તેએ દએનયાઓ, અનવશ્તેએ દએનયાઓ, યા મે દએનાંમ માઝદયનીમ ઝરસ્ચ દાત અપએચ અઓતાત, યા મે વરેઝાનાઇ વંધુહીમ દાત ક્રસસ્તીમ.**

૨. બરા હના.

૩. **તીજ હુનર**, ઝરથુસ્તની, એક પેગામ્બર, ભવીષ્ય કહેનાર, ફીલસુફ, વૈદ વીગેરે તરીકે "ચાલાકી, ચબરાકી યા ચતુરાઇ." સરખાવો અવ૦ થ્વા હુનરા, યસ્ન હા ૪૩, ફકરો ૫.

૪. **પચન** તૂખશાકીહ.

૫. **નિકીઝેદ.**

૬. સરખાવો અવ૦ **મઇર્ય**.

૭. અવ૦ **સાસ્તર** સૌં. શાસ્તર્, "જુલમગાર".

૮. **મઝવન્તૂમ**, જુવો અવ૦ **મસ–વનઇતિ.**

૯. **ઝેશ્ત–તૂમ વાંગ** વાંચીઓ છે, સરખાવો અવસ્તા **અચિશ્ત.** દસતુર પેશોતનજી-વાલી નકલ પ્રમાણે **ઝેશ્તતૂમ વ હુંદ.**

૧૦. કૂશિશ્ન.

૧૧. **સારીનીદ** (જુવો પુસ્તક ૧૩ મું, બાબ ૨ જો, ફકરો ૫૦ મો).અવ૦ **સાર,** અને **સારેમ્નો;** ફારસી **સાર,** "ઉશ્કેરણી," "દુઃખ."

(૮૯) અને હયાં વલી તે ઈરાની એલચીખાતુ[૧] જે ખ્યઓનોના (સરદાર) અરજાસ્પની દરબારે આવેલું હતુ[૨] તેને એક મોજેજો જાહેર થયો હતો; જેમ દીનનો આ (ફકરો) જણાવે છે, (કે): "ત્યારપછી તુરતજ,[૩] તેને[૪] એક અનજુમન બોલાવી,[૫] (અને) નહી માફ[૬] કરી શકાય એવો એશમ (દેવ) જાહેર થયો[૭]; જાણે કે તેની પાસે એક ફોજ[૮] નહી હોય તેમ તેને[૯] વીલાપ કીધો,[૧૦] અને તે મોટે સાદે આ પ્રમાણે બોલીઓ: 'અએ તમો કે જેઓ ખ્યઓન (લોકો) છો ! તેઓ ઉપર (લડાઇમાં) રોકાયા પછીની (તમારી) હારથી સંકટ પડશે; તે પુરૂષ, સ્પીતમાન ઝરથુસ્ત્ર, જે સઘળાંઓ જનમી ગયાં છે તેના કરતાં વધારે મજબુત છે[૧૧], તેનો વીશ્તાસ્પના મકાનમાં સમાગમ[૧૨] થવાથી, ઈરાનીઓ ઉપર, ઇરાનની બાહેરની[૧૩] પ્રજાઓમાંથી, ખ્યઓની પ્રજાને ફતેહ મલશે નહી.' " (૯૦) જ્યારે (એમ બનીયું કે) કુર ખ્યઓની (રાજકર્તા) અરજાસ્પનું સર્વથી બુરૂ[૧૪] રાજ, જેની વિખ્યાતી[૧૫] (અસલ) બહોદ્રી (**મદમ**) હતી, તેમાં ભયંકર ફીસાદ ઉભો થયો,[૧૬] યાને, તેમાં એકમેક સામેની ભારે (**ફ્રાજ**) મારામારીએ, તથા એકમેક

---

૧. **રમ,** "લોકોનું ટોલું," "રસાલો;" સરખાવો અવ૦ **હવાંથ્વ,** "એક સારો રસાલો" જેને માટે પહલવી શબ્દ **હૂ-રમ** વાપરવામાં આવે છે.

૨. **મતાર,** અસલ અર્થ, "આવનાર," જેઓ આવનારાઓ હતા.

૩. **મદમ પવન ઝિમાન,** "તે વખતે તુરતજ."

૪. અરજાસ્પે.

૫. દુષ્ટ માણસો માટે બોલવાનો અવસ્તા શબ્દ **દવત** આવે છે તે સાથ આ શબ્દને સરખાવો. ભલા માણસો માટે અવસ્તમાં **અઓખ્ત** આવે છે.

૬. **તનાપૂહરગાન.**

૭. **નિમૂદક.**

૮. ફા૦ **ગુરોહ,** "ફોજ," "લડવૈયાઓનું લશકર."

૯. એશમ દેવે.

૧૦. જુવો અવ૦ **ગરેઝ,** "મોટે બુમો પાડવી," "વીલાપ કરવો;" ફારસી **ગઝીદન.**

૧૧. **ઝક ઇ તગીગતર ગશ્ત્રા મિન ઝેરખ્નતગ.**

૧૨. **હમ-હુખગીહ;** જુવો અવ૦ **હુખ.**

૧૩. સરખાવો અવ૦ **તરસ્ચ.**

૧૪. સરખાવો અવ૦ **અચિરત,** જે **અક** નો ઉતકૃષ વાચક છે. **ઝેરત** શબ્દ ઘણુખરૂં "બદસીકલ," "કદરૂપું" એવે અર્થે આવે છે.

૧૫. **મદમ વશમમૂન્ત.** વેસ્ત એને **મદમ વરતમૂન્ત** વાંચે છે.

૧૬. **મર-ગઓન ક્ષૂફ્રત** (યા **આશૂફ્રત**); અવ૦ **ક્ષુપ,** "કોહવું."

સામેના ઝગડાએ અને એકમેકની કાપાકાપીએ[૨], તે (રાજ) તદ્દન દબાઇ ગયું;[૩] અને વલી (જ્યારે) તેના જ્યઓનીઓ કડવાસથી[૪] ઘણાજ ભ્રષ્ટ થઇ ગયા (હતા)[૫] [યાને, તેઓ ઘણા નબલા પડી ગયા હતા ત્યારે], તે ઘાતકી (પુરૂષ), જે લોહી રેડવા માટે[૬] બોશીદરાજ[૭] હતો, તે અતીષ્ય ગુંચવાડામાં પડીઓ,[૮] અને (પોતાની) દૂષ્ટ પાદશાહીને માટે આ પ્રમાણે કકલાત કીધોઃ-"જ્યારે તે જ્યઓની (સત્તાને) પોંહચીઓ તેજ વેલાએ ચાલાક હુનર (એક વાર મને) પુગે છે, ત્યાર પછી[૯] તુરતજ જ્યારે તે ઇરાની (સત્તાને) પોંહચીઓ તેજ વેલાએ ચાલાક હુનર (તેને) પુગે છે."[૧૦]

બાબ ૪ થો.

વીસ્તાસ્પ (પાદશાહે) દીન કબુલ રાખી ત્યારથી[૧૧], તે પુંજ્ય ફરોહર-વાલા ઝરથુસ્ત્રના બેહસ્ત તરફ ગુજરવા[૧૨] સુધી, કે જ્યારે (તેના) જનમથી ૭૭ વર્ષ[૧૩], (તથા અહુરમઝદ સાથની) ગોફતેગો (થયા) પછી ૪૭ (વર્ષ), અને વીસ્તાસ્પથી દીન કબુલ રાખવા પછી ૩૭ (વર્ષ), પસાર થઇ ગયાં હતાં,[૧૪] (તે અરસામાં) જે મોજેજાઓ દેખાયા હતા તે બાબે (આ બાબમાં બ્યાન આવેલું છે).

---

૧. **હમ-રાન**, સરખાવો અવ૦ **રાન**, "લડવઇઓ," સૌં૦ રણ, "લડાઇનું મેદન," ધાતુ **રન** "લડવું," ઉશ્કેરવું."

૨. દસતુર પેશોતનજી વાલી નકલમાં **હમ-ખૂરિશ્નીહ** છે તેની બીતી મેં એને **હમ-ખૂન-રીજીશ્નીહ** વાંચીઓ છે.

૩. **હમ-વશતમૂન્ત**, અસલ અર્થ, "તદન ખવાઇ ગયું હતું."

૪. વાંચો **તાખ્લ**; જુવો ચાલુ ફા૦ **તલ્ખ**, "કડવું."

૫. **ખૂપ-ગશ્ત**, "ઘણો ફેરવાયલો."

૬. **ખૂન-રાન**; ફા૦ **ખૂન-રીઝ** અથવા **ખૂન-ચકાન.**

૭. **સખુન-વીન**, જુવો ફા૦ **સખુન-વર, સખુન-રાન.**

૮. **મદ્દમ ક્ષૂફ્ત.**

૯. **અદીન**, "ત્યાર પછી," "તુરતજ."

૧૦. એનો અર્થ એ જે ચાલાક ચાતુરાઇ એ એકવાર જ્યારે તે સર્વોપરી હતો ત્યારે જ્યઓ અરજાસ્પની ખુબી હતી, પણ હવે ઇરાની જરથોસ્તીઓએ તે મેલવી છે.

૧૧. **ફ્રાજ.**

૧૨. **વીખીઝ.** (જુવો પુસ્તક ૭ મું, દીબાચો, ફ. ૪ થો, સફો ૧૮, સતર ૫ તથા શબ્દ કોષ). એ **આખીઝ**, "ઉઠવું," "ઉપર જવું" શબ્દનો અપભ્રંશ છે.

૧૩. અસલ નકલમાં એ આંકડો ૫૭ છે જે દેખઇતી રીતે ૭૭ ની બીતી ભુલથી લખાયલો છે; બાબ ૨, ફ. ૫૧ ઉપરથી જણાય છે જે ઝરથુસ્ત્રના જન્મ પછી અને અહુરમઝદ સાથની પહેલી ગોફતેગો વચ્ચે ૩૦ વર્ષ પસાર થયાં હતાં; પહેલી ગોફતેગો પછી અત્રે ૪૭ વર્ષ પસાર થયલાં જણાવ્યાં છે; તેમાં ૩૦ વર્ષ ઉમેરતાં ૭૭ થાય છે, માટે ઝરથુસ્તના જન્મ તથા મરણ વચ્ચે ૭૭ વર્ષ પસાર થવાં જોઇએ અને નહીં કે ૫૭.

૧૪. **આવઝીદ**, અવ૦ **વઝ** સૌં. વહ, અસલ અર્થ "પુકવું," "જલદીથી ધસડાઇ જવું."

(૧) એક (મોજેજો) જે જાહેર થયો તે આ હતો કે: "જ્યારે ઝરથુસ્ત્રે (શાહ) વીસ્તાસ્પના મકાનમાં[૨] દીનના (ગાથા) ગાયા,[૩] ત્યારે નજરે[૪] દેખી શકાતું હતું કે જાનવરો, (અને) ઢોરો, તથા મીનોઇ આતશો વટીક, જે તે મહેલમાં હતાં, તેઓ ખરાં જીગરની ખુશાલીથી કુદવા લાગ્યાં."[૫] (૨) એમાંજ,[૬] વધી, તે માફક મોટો મોજેજો જાહેર થયલો છે જેને માટે દીન આ પ્રમાણે વર્ણન આપે છે: "સઘલાં જાનવરો, અને ઢોરો તથા પવિત્ર જગ્યાઓ ઉપરના આતશોએ ખુશાલી જાહેર કીધી; અને સઘલા સણગારથી ભરેલા[૭] મીનોઓએ, તથા તેઓના દરજાના (બીજા યઝદો)એ,[૮] (પોતાની) શકિત બાહેર પાડી, (પોતાના મનમાં) આ પ્રમાણે (વમાસીને કે); 'હવેથી આપણે દીન પાલવાએ કરીને મજબુત થઇશું;' જ્યારે તે શબ્દો જે સ્પીતમાન જરથુસ્ત્રથી ઓચરવામાં આવશે, તે તેઓથી સાંભલવામાં આવશે ત્યારે.

(૩) અને એક (મોજેજો) ઝરથુસ્ત્રે, ન્યાયનું તોલ કરવામાં તથા ચુકાદો આપવામાં, (આતશની) વર[૯] નીરંગનું મહાન પ્રાકમલ (બતાવવામાં) કીધો હતો, કે જે (ગુનાહથી) મુકત[૧૦] અને પાપ તરફ નહી દોરવાયલી[૧૧]

---

૨. **માન,** અસલ અર્થ "ઘર." અવ૦ **નમાન** યા **દમાન.**

૩. **સ્રૂદ.**

૪. યાને કે, એ બાબદમાં કાંઇ પણ શક સુબ્હે રહી શકે નહી.

૫. **આખુમ્બીહસ્ત.....હુ-રવાખ્મનીહ,** બોલેબોલ તરજુમો: "ખુશાલી કુદવામાં આવી હતી." **આખુમ્બીહસ્ત,** ફા૦ **ખુમ્બ,** "રણસીંગડું," "તુરાઇ;" વેસ્ત, "નાચવું." **હુ-રવાખ્મનીહ,** અવ૦ **ઉર્વાઝેમન,** "ખુશાલી," "દોસ્તી."

૬. **મિન.**

૭. **ખૂપ-નીવાર્દ.**

૮. **માના-શાન,** અસલ અર્થ "તેઓના જેવા," ફા૦ **માના,** "માફક," "જેવા." વેસ્ત એને **માન-હિશ્નો** વાંચે છે, "ઘર છોડી જતા;" **હિશ્તન,** "છોડી જવું," "ટર્ક કરવું."

૯. **વર પસાખ્તન.**

૧૦. **મુખ્ત.**

૧૧. **અગિરાયીદ,** એટલે, "પાપ તરફ નહી ખેંચાયલું;" ફા૦ **ગિરાયીદન,** "લપેટવું," "વીટાલવું," "ઢાંકવું." અવસ્તાની સચ્ચાઇઓ સાબેત કરવાને માટે પેગામબર સાહેબ અને તેઓના શાગીર્દો વર નીરંગ અથવા બળતી બ્હેમાંથી જાહેરમાં પસાર થઇ ગયા હતા તેનો આ ઇસારો છે.

આતમાની હાલત) દેખાડનાર હતો, કે જેને દીનમાં ખચ્ચીતજ લેદો તરીકે વર્ણવામાં આવી છે, અને એવા (લેદો) ૩૩ તરેહના છે. (૪) (તે) આ રસમ (હતી) જે તે (વખતથી), તે ઇરાની રાજ્યની પડતી[૧] લગી પણ, ઝરથુસ્ત્રના શીષ્યો પાળતા હતા; (એ વર નીરંગ પાળવાની) એક રીત[૨] આ હતી કે કોઇ શખસના (શરીર) ઉપર તાવેલું પીતલ રેડવામાં આવતું હતું, જેમ મારસપંદના ભલા ફરોહરવાળા[૩] પુત્ર આદરબાદના (બાબમાં બન્યું હતું), કે જેને દીનના (સવાલો) માટે (એ અખતરો) કરવાથી અને તેમાંથી ફતેહમંદી[૪] સાથે પસાર થઇ જવાથી,[૪] પૃથ્વી ઉપર જ્ઞાનનો ફેલાવો [૫] (થયો હતો); અને એ જાહેર દેખાવ જે આ મહાન મોજેજાથી બરપા થયો હતો, તે વીષે ભલી દીનમાં એ બાબદ ઉપર (બોલતાં) આમ પણ જણાવવામાં આવેલું છે, કેઃ- "જ્યારે ઘણા (લોકો) તે (મોજેજો) જોશે, ત્યારે તેઓ, તે દરવંદો, તે આતશની વર નીરંગમાં વીસ્વાસ લાવશે."[૬]

(૫-૬) એક મોજેજો ઝરથુસ્ત્રના આગલાં[૭] કેદ પકડાવા અને વીસ્તાસ્પ તથા લોકોને દીન જાહેર કરવા[૮] પછી પ્રસિધ થયો હતો, તે એ કે જેવી[૯] (દુન્યામાં) ઝરથુસ્ત્રની દીન જાહેર[૧૦] થઇ કે તુરતજ વીસ્તાસ્પે તે કબુલ રાખી; (જ્યારે) તેને (ઝરથુસ્ત્રે) એક પાદશાહથી દીન જાહેર કરવા[૧૧] વીષે તેને (વીશતાસ્પને) આ પ્રમાણે કહયું: "અએ તું (કે જે) કએ વીસ્તાસ્પ (છે)! તે આ

---

૧. હન-ચપતન, અવ૦ ધાતુ, સ્ચપ યા ચપ "ભાંજી નાખવું".

૨. આહું'ગ, જુવો ફા. આહું'ગ, "કાયદો," "રસમ."

૩. ફ્રૂ-ક્રવર્દ્; જુવો અવ. ક્રવર્તિ, ક્રવષિ, "રક્ષક ફરેસ્તો," ધાતુ વરેત, "બંચાવવું;" અથવા ફા. પરવર્દ્ન, "શીખવવું," "કેલવવું;" પરવરીશ-આમુઝ, "શીક્ષક," "પવીત્રાઇ માટે લડનાર."

૪-૪. જુગ્તન.

૫. સરખાવો અવ. સ્તેરે, "પાંથરવું" (strew).

૬. હએમનુનેદ, અસલ અર્થ, "એતેકાદ રાખવો."

૭. પીશ.

૮. અવર-ગુમિશનીહ.

૯. અસલ અર્થ, "મુળ" (જુન).

૧૦. અસલ અર્થ, "આવવું." જેવી દીન દુન્યામાં જાહેર થઇ કે તુરતજ વીસ્તાસ્પ શાહે તે કબુલી એજ એક મોટો મોજેજો હતો.

૧૧. પએદાગીહ, અસલ અર્થ, "જાહેરાત."

મહજ્ઞ (હઅેમ) અને આ દીન કે જે (તમામ) સંશયથી[૧] નીરાળી છે તેનો ખજનો આ વખતે સંધર;[૨] યાને કે, આ મહજ્ઞ અને આ દીન જે છે, તે તું કબુલ રાખ, કે જે હુનરોનો હુનર છે, (અને) જે તારે, અએ શાહ! કબુલ રાખવી જોઇએ, કે જેથી[૩] તું આ ધર્મ ફેલાવવાથી આ મહજ્ઞને મજબુતાઇથી વલગી રહે,[૪] જે પ્રમાણે[૫] એક નવો સ્તંભ[૬] એક ચક્કીને મજબુતાઇથી[૭] ટેકવી રાખે છે, તે પ્રમાણે[૫] તું આ ધર્મનો ટેકો આપનાર[૮] થા." (૭) અને તે ભયંકર લડાઇમાં ઇરાનોના (સરદાર) અરજાસ્પ તથા ઇરાનની બાહેરના બીજા લોકો ઉપરની વીશ્તાસ્પની ઘણી જીતો દીનમાં જાહેર થયલી છે, જેવી રીતે ઝરથુસ્ત્રે વીશ્તાસ્પને મીનોઇ નજરની[૯] (મદદથી) આગાહી[૧૦] કરી હતી.

(૮) અને એક (મોજેજો), ઝરથુસ્ત્રની સંપૂર્ણ ભલાઈ તથા તબીબી શકિત તથા માણસોના ગુણદોષ પીછાણવાની શકિત, તથા બીજા ધંધાઓનો મર્મ,[૧૧] કે જે કાયદાના જ્ઞાનમાં અને મીનોઈ નજરથી (જોવાની શકિત)માં અવશ્યનાં (શાયદ) છે, જેદી રીતે અને તમામ, મેલવવામાં કુશળતા,[૧૨]

---

૧. આરૂઇ-ઇગ, અસલ અર્થ, "શક વગરનું," જુવો ફા૦ રૂઇ, "શક." વેસ્ત એને ખ્રોસકો, "ધંધો," "પેશો," વાંચે છે.

૨. હમ-વઅીદુનાય.

૩. અઇધ.

૪. મદમ યેખસેનુનાએ.

૫-૫. ચીગુન...ચીગુન, હયાં આ બે શબ્દો વાકયને કેવી રીતે જોડે છે તે ધ્યાન આપવા જોગ છે.

૬. સ્તૂનગ, અવ૦ સ્તૂન, "થાંભલા", ધાતુ સ્તા, "ઉભું રહેવું;" ફા૦ સીતુન, "થાંભલો."

૭. મદમ યખસેનુનિશ્ન મદમ યખસેનુનેદ. આ અવસ્તાની ઢપ ઉપર છે અને દેખાડે છે કે બોવાયલા કોઇ અવસ્તાના એક ભાગનો આ પહલવી તરજુમો છે.

૮. અસલ અર્થ, "ટેકો રાખનાર."

૯. માણસને "અહુ," "દએન," "બોદ" અને "રવાન" નામની ચાર શકિતઓ જણાવેલી છે તેમાંની દએન એક છે. એનો ધાતુ અવ૦ દી જોવું છે. એ મીનોઇ નજર, જે નીચલા વાકયમાં મઇનૂગ વીનિશ્નીહ તરીકે જાહેર થઈ છે, તેના જેવી કંઇ શકિત છે.

૧૦. ચાશીદ, "શીખ્યું", અવ૦ ચશ.

૧૧. સરખાવો ફા૦ કીરૂ, "યાદદાસ્ત શકિત," "કોઇ ભેદનું જ્ઞાન મેલવવું;" વેસ્ત ગીરૂકીહ, "યાદદાસ્ત શકિત."

૧૨. વેસ્ત એ શબ્દનો ગુષુકૂતીહ વાંચી "ખુલ્લું કરવું" અર્થ કરે છે. એને અહૂ-પતાહ વાંચવો દરોબસ્ત દીસે છે. અવ૦ અહુ, એટલે "દુન્યવી સરદાર અથવા ગુરૂ."

અને મોહોતને દુર રાખવા[૧] માટે, તથા દેવો અને પરીઓને મારવા માટે, તથા જાદુ અને ધંતરમંતરનો નાશ[૨] કરવા માટેના નીરંગોનું દીનમાંથી ખુલ્લું થવાનો; (૯) અને વલી ચમતકારીક નીરંગોમાં[૩], દર્દોને સાજાં કરવા માટે ખોરદાદ તથા અમરદાદ (અમશાસપંદો)ની (મદદ) માગવા[૪] માટે, અને વરૂઓ તથા (બીજાં) ખ્રફસ્ત્રો સામે લડવા માટે, અને વર્ષાદનો છુટકો[૫] કરવા માટે, અને કરાંને બંધ કરવા માટે, તથા કરોલીઓ,[૬] તીડો[૭] અને અનાજ, ઝાડપાન અને ગોસપંદો સામેના[૮] બીજા ત્રાસો **(સહમ)** અટકાવવા માટે; અને બીજી કેટલીક નીરંગોમાં જે ઇરાનના રાજ્યની પડતી સુધી વપડાશમાં હતી; અને હજી સુધી પણ (કેટલીક) નીરંગો છે જે આતશોની મદદથી (કરવામાં આવતા) થોડા મોજેજા સહીત હાલ બાકી રહી ગઇ છે; (૧૦) અને ચમતકારી (વૈદક) અરકોમાંથી [૯] (નીપજતાં) ઘણાંક અસરકારક પ્રવાહીઓ,[૧૦] અને દર્દોના ઉપાયો, કે જે સારા અનુભવી [૧૧] વૈદોથી (બનેલા) નુસખાઓ[૧૨] છે, તેઓનું માણસોમાં જાહેર અને આશકારા

---

૧. **મદમ સ્પૂખ્તન.**

૨. **અકારીનીદન.**

૩. **અફ્રદ-નિરંગ.**

૪. **જસ્તન,** અવ૦ **જદ,** "માંગવું," "પ્રાર્થના કરવી."

૫. વર્ષાદને અપઓપ દેવ પડતો અટકાવે છે માટે તીસ્તર તેની સામને લડાઇ કરી તેને છોડવે છે. તીસ્તરને તે કામમાં મદદ કરવા માંથ્રવાણી પઢવાની માણસની ફરજ છે.

૬. **તૂન;** જુવો ફા૦ **તનન્દુ,** "કરોલીઓ," અવ૦ **સૂન,** સરખાવો અવ૦ **સુનો મધ્યખયાઓસચ,** જુવો વંદીદાદ ફ્રગર્દ ૧, ફ૦ ૧૫ મો. આ ઠેકાણે દરશાવેલી કેટલીક આફતોનો વંદીદાદ ફ્રગર્દ ૧ લી માં ઇસારો કીધો છે.

૭. **મગસ,** "મચ્છર."

૮. **પઇતીયારગ;** અસલ અર્થ "સામે થવું."

૯. વૈદો જે "**અર્કો**" બનાવે છે તેઓ માટે અત્રે ઇસારો કીધો છે. વેરતઃ "ચમતકારી ઝરાઓમાંના (**અરદાયા**) ઘણાં વેહતાં પાણીનું." ઝરથુસ્ત્ર સાહેબ હરેક ચીજમાં સર્વથી શ્રેષ્ટ હતા; દુંકમાં ફરવરદીન યસ્ત પ્રમાણે, આથોરનાન, રથએસ્તાર તથા વાસ્ત્રોશમાં, તેમજ સર્વ માણસ જાતમાં, તેવણ સર્વથી ચઢયાતા હતા.

૧૦. અસલ અર્થ, "પાણીઓ."

૧૧. **હુસકાર,** સરખાવો ફા૦ **સીગાલીદન,** "વીચારવું." અસલ અર્થ "વીચારવંત."

૧૨. સરખાવો, ફા૦ **ફ્રગર્દહ,** "ભેલ." પહલવી, **અ-ફ્રગર્દ,** "ભેલથી નીરાલું." જુવો દીનકર્દ, પુસ્તક ૪ થું, બાબ ૧૨ તથા પુસ્તક ૫ મું, વોલમ ૧૦ મું, સફો ૨૭ મો.

થવામાં, અને (તે સાથે એવા) ઘણા મીનોઇ અને આકાશી અને હવાઈ અને ખનીજ તથા બીજા દુ-યાને ફાયદો કરનારા ભેદો[૧], કે જેનું (જ્ઞાન) માત્ર યઝદી દાનેશથીજ[૨] કોઇથી મેલવી શકાય, (તેઓનું જાહેર અને આશકારા થવામાં હતો.)

(૧૧) અને એક મોજેજો (તો) અવસ્તા પોતેજ (હતો), કે જે દુ-યાની સર્વથી શ્રેષ્ટ વખાણને લીધે[૩] તમામ દાનાઇના ભંડારો (**હન-ગદીંગીહ**)માં સર્વથી ચઢયાતા શબ્દો છે.

(૧૨) અને એક (મોજેજો), વીશ્તાસ્પ (પાદશાહ) તરફ, તેને દીન કબુલ રાખી તથા પ્રસાર કીધો[૪] તેના બદલા[૫] તરીકે, અમશાસ્પંદો તરફથી પેશોતન જેવા એક[૬] (પુરૂષ)નું આવવું, અને તે બખતાવર[૭] શાહથી તે (કે જે) અમર્ગ, સદા જવાન[૮], ખોરાક વીના (જીંદગી) ભોગવતો, મહાન શરીરવાલો,[૯] અને પુર કાવતવાલો તથા સંપુર્ણ ખોરેહવાલો, જોરેમંદ તથા ફતેહમંદ, અને યઝદોને મલતા આવતા[૧૦] બેટાનું[૧૧] જોવું (હતું). (૧૩) કંગદેજના મુલક ઉપર પેશોતનનો અજાયબ પ્રકાશ, જેવી રીતે દાદાર અહુરમઝદે તેને ત્યાં બખશીઓ હતો, ઘણાઓને તે અદભુત મોજેજાથીજ જાહેર થયો હતો.[૧૨]

---

૧. વાંચોઃ **રાઝ**; વેસ્તઃ **લાફો**, "વખાણ."

૨. અસલ અર્થ, "દાનાઈ."

૩. ફા૦ **અફેવાઝ** અથવા **અફેવાઝહ**, એટલે "વખાણ," "તારીફ."

૪. અવ૦ **નિવએધય**, ધાતુ **વિદ**, "જાણવું"; ફા૦ **નવીદ**, "સારા સમાચાર."

૫. **પાતદહિશ્ન**, અવ૦ **પઇતિ** અને **દા.**

૬. પહલવી **હના-ઇચ**, "વલી, એવો એક."

૭. ફા૦ **ફરેખ**, "ભાગ્યશાલી."

૮. અસલ અર્થ, "બુઢાપા વીનાનો."

૯. **રપ્મા તનૂ.**

૧૦. **યઝદાન હમતાગ બરા.**

૧૧. યસ્ત ૨૪ માં તથા અત્રે અને બુનદહિશ્નમાં પેશોતનને વીશ્તાસ્પનો બેટો ગણીઓ છે. એનું બીજું નામ **ચિત્રો-મયાનક** હતું, કે જે કંગ-દેજના મુલકમાં જ્યાં પેશોતન રાજ્ય કરતો હતો ત્યાંની સર્વથી જાણીતી **ચિત્રો-મયાન** નામની નદી ઉપરથી પડયું હતું.

૧૨. આ બાબ સાથે ઝરથુસ્ત્રે જે મોજેજા પોતાની જીંદગીમાં કીધા હતા તેનું બયાન પુરૂં થાય છે. હવે પછીના બાબમાં ઝરથુસ્ત્રે પોતાના ગુજર પામવા પછી જે ચમતકારો દુ-યામાં પ્રગટ કીધા હતા તેઓનું બયાન આવે છે. પાછલી કથાઓ પ્રમાણે ઝરથુસ્ત્રના ગુજર પામવા સાથ પણ એક મોજેજો જોડાયલો છે. જ્યારે **બ્રાઙ્ગ-રએશ** નામના એક તુરે તેઓનું ખુન કરયું, ત્યારે તેઓએ પોતાની હારડી તેની ઉપર ફેંકી જેથી તે ખુનીનું મરણ નીપજીઉં એ પણ ઝરથુસ્ત્રની મીનોઇ શક્તિઓમાંની એક હતી.

બાબ ૫ મો.

પુંજ્ય ફ્રોહરવાલા ઝરથુસ્ત્રના વીસ્તાસ્પ (પાદશાહ)ની જીંદગીમાં(જ) બહેશ્ત તરફ્ ગુજર પામવા પછી જે મોજેજાઓ જાહેર થયા હતા (તેનું બ્યાંન આ બાબમાં છે).

(૧) અને એક (મોજેજો) આ (હતો) કે જે વખ્એસ્પોના (ખાનદાન)ના સ્રએતને માટે, ઝરથુસ્ત્રના એક જાણીતા ચમતકારથી, એક રથ તૈયાર[૧] કરવાનો હતો, જે દીનથી જાહેર કરવામાં આવ્યો છે, અને તે રથના સંબંધમાં તે મહાન ચમતકારની કીર્તિનું વીસ્તાસ્પને (કાને) પડવું, અને વીસ્તાસ્પથી તે રથનું સ્રએત પાસે માંગવું,[૩] અને (શાહ) વીસ્તાસ્પને સ્રએતથી આ પ્રમાણે જવાબ (મલ્યો કે):—"તે રથ એક અષો માણસની (છે) કે જેનું રવાન, સ્રએતની જીંદગીમાં સ્રએતનું (હતું), અને (જેનું) તન, (જે) તે શરીરની જીંદગીમાં તે (અષો) માણસનું (હતું), (તેઓ બન્ને) આ દુન્યામાં દેખઇતી રીતે સાથે આવ્યાં[૪]."

---

૧. **વખ્એરાસ્તન**, અસલ અર્થ "સણગારવું."

૨. સ્રએત જેને માટે અત્રે ઇસારો કીધો છે તે ઘણું ખરૂં વંદીદાદ પરગર્દ ૨૦, ફ્રા૦ ૨ જાની શરેહમાં જણાવેલો સ્રએત હોવો જોઇએ. હયાં એનું ખાનદાની નામ **વખ્એસ્પાન** આપેલું છે. પહલવી વંદીદાદમાં એને **ઇસ્પઝાન** અથવા **ઇસ્પપાન** લખેલું મલે છે. આજ બાબના ૬ ઠા ફ્કરામાં એ નામ અસલ નકલમાં **ઇસ્પપાન** તરીકે લખાયલું મલે છે. દીનકર્દના ૭ માં પુષ્ટકમાં જણાવેલો સ્રએત તે અવસ્તાનો **થ્રિત** નથી, કે જે સાયુઝદ્રિનો બેટો થતો હતો અને જેના ફ્રવષીને ફ્રવરદીન યશ્તના ફ્રા૦ ૧૩ માં ઇજ્જવામાં આવી છે. સ્રએતનું રવાન આ મોજેજામાં તેના મરણ પછી આ દુન્યામાં પાછું આવે છે. તે ઉપરથી વેસ્ત ધારે છે કે કાઉસ પાદશાહના વખતમાં એટલે વીસ્તાસ્પની ૩૫૦ વર્ષ પૂર્વે, થઇ ગયલો એ એક જોધો હોવો જોઇએ કે જેને ઇરાનની શીમા નક્કી કરી હતી. આ કથા દીનકરદ સીવાય કેથે આવતી નથી અને એ સ્રએતની રથવાલો મોજેજો ખુલ્લી રીતે સમજી શકાતો નથી.

૩. **પસખૂન**, સરખાવો અવ૦ **સાખેની, સંઘહુ**, "બોલવું."

૪. આ મોજેજાનું બયાન વીચિત્ર લાગે છે, પણ યાદ રાખવું જોઇએ કે પેગામબર સાહેબ એ મોજેજો પેલી દુન્યામાંથી કરે છે; તે કારણસર એઓને કોઇ ગુજરેલા પુરૂષના આતમાની મદદ લેવી પડે છે, પરંતુ શરીર તો જીવતાંનું જ કામમાં લઇ શકાય. હાલના ઓલમાઓએ "સ્પીરીચ્યુએલીઝમ"ની વીદ્યામાં જે શોધખોળ કરી છે જેના નીયમો આ મોજેજા ઉપર કેટલુંક અજવાળું નાખે છે.

(૨) સ્પેતનો આતમા, તે પવિત્ર[૧] નજરવાલા મરદ તરફ તે સ્પેતના પેલી રથના હંકારવાથી[૨], તેની દ્રષ્ટિએ તેથી કરીને જાહેર થયો હતો[૩]; કહેવામાં આવ્યું છે જે, તે (આ પ્રમાણે તેનેથી) દેખી શકાતો હતો, અને બીજી કોઈ પણ (ચીજ) કરવાથી (એમ દેખી શકાતો) નહિં.

(૩) તે બુલંદ શાહ વીશ્તાસ્પ, જ્યારે દીનને[૪] (તાબેદારીથી) સાંભલવાએ કરીને[૫] તે વખતે તે મોજેજાથી વાકેફ થયો, ત્યારે (એ વીચારથી કે) આ ચમતકાર પણ આખી દુન્યાંને સ્વચ્છ[૬] આકારમાં અચ્છી રીતે જાહેર થાય, અને મઝદયસ્ની દીનનું સર્વોપરીપણું (લોકોમાં) વધારે સારી રીતે જાણીતું[૭] થાય, (તેથી) તેને ઇચ્છીઉં કે તે (મોજેજો) કેશવરના લોકોને દેખાડવામાં આવે. (૪) તેજ વખતે[૮] એક મોટો મોજેજો વીશ્તાસ્પ અને તેની પ્રજાને જાહેર થયો, કે (જેને માટે) દીનમાં આ પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છેઃ—"ત્યાર પછી અમષાસપંદોએ તે (સ્પેત)ના રવાનને પ્રકાષિત ગરોથમાન (બહેશ્ત) તરફથી અહુરમઝદની પેદા કીધેલી જમીન તરફ મોકલીયું; તે રોશની તરફથી[૯] વીશ્તાસ્પના રવાન તરફ તે આગલ ચાલ્યું અને તે, વીશ્તાસ્પ, તેને પોંહચવા રોશનીમાં, વૃદ્ધિ કરનાર દક્ષિણ દીશા તરફ, આગલ વધીઓ."

(૫) તે (વીશ્તાસ્પ) બહુ બોલનારાઓમાં વધુ બોલનારો[૯] (હતો), તથા

---

૧. **યશરૂબીહ; યશરૂબીક**ની વૃદી.

૨. વેસ્ત પણ **રાદીનીદન**, "હાંકવુ."

૩. અસલ અર્થ "છે" **(યેહવૂનેદ)**

૪. અસલ **મિન**, "માંથી."

૫. સરખાવો ફા. **શનવીદન**, "સાંભલવું." અવ૦ **સ્રુ**, "સાંભલવું."

૬. **દગીઆ;** વેસ્ત એને આગલા શબ્દ સાથે **ગેહાનીગીહ** વાંચી એનો તરજુમો "દુન્યવી હસ્તી" કરે છે.

૭. **કરીતુનાગતર;** હુઝવરેશ, **કરીતૂનતન**, ધાતુ કર, "બોલાવવું."

૮. **હમ-ખૂત--દીદ** અથવા **હમ-ખૂદ-અસ્ત**, સરખાવો ફાર્સી, **હમ-ખૂદહુ અસ્ત.**

૯. ફા૦ **યાવગી**, "બહુ બોલનાર." ખાસ કરીને હાલની ફારસી ભાષામાં "વગર અર્થે બોલનાર" માટે એ વપરાય છે. હયાં લખનાર દેખાડવા માગે છે કે વીશ્તાસ્પ શાહ પોતાની રૈયત સાથ કેટલો ભેલાતો હતો. વેસ્ત **અયાદગીહ** શબ્દને ફા૦ **યાકૃતન** ઉપરથી લઇ "(ફાયદો) મેલવનારોમાં બહુ (ફાયદો) મેલવનાર" અર્થ કરે છે.

સવાલ પુછનારાઓમાં વધુ સવાલ પુછનાર (હતો); અને દરેક જણ કે જેની ઉપર તેની નંજર પડતી તેની સાથે તે વાતચીત કરતો અને, તેજ પ્રમાણે[૧], જે કોઇ તેની સાથ વાત કરતું તેને તે ધયાનથી[૨] સાંભળતો; જયારે તેઓની નઝર તે (શાહ)ની ઉપર પડતી, ત્યારે તેઓ ઉભા રહી જતા, અને વીસ્તાસ્પના રવાન તથા તનને તેઓ નમન કરતા.[૩]

(૬) આ પછી તુરતજ, (પણ તે) પછી લાંબો વખત વહી ગયો નહી કે, તે[૪] આકૃત[૫] જનક (દેવ)[૬], વએસ્રપો (બાનદાન)ના સ્રએતના રવાન સાથે, ઉત્તર તરફના પાયમાલી[૭] કરનાર ભાગોમાંથી, ઝડપથી ધસી આવ્યો; (એટલે કે), તે દેવોમાંનો સર્વથી નાશકારક[૮] (દેવ) પોતે સીહા હતો અને તેનાં કરતુકો પણ અતીષય[૯] કાલાં[૯] (હતાં). (૭) અને તે (દેવે) પોતે એટલો દુખી થઇ જઇને સ્રએતના રવાનને આ પ્રમાણે કહયું:– "જે તારી (રથનો) હાંકનાર (છે), (અને) જે તારો (છે), તેને (યાને) વીસ્તાસ્પને તું સંકટમાં નાખ[૧૦], ખરાં દીલની દોસ્તીને માટે[૧૧] તે ઘણો ગુમરાહ[૧૨] થઇ ગયો છે; અને એમ કરવાથી તું બુલંદ પવિત્ર અષોઇને લાયક થશે, (અને) નહીં કે આ બાકી

---

૧. **અએદુન.**

૨. **મદમ.**

૩. અસલ અર્થ, "દેખાડયું."

૪. **અમત** નો અસલ અર્થ "જ્યારે" થાય છે.

૫. વાંચો: ધ **આદ્રંગ ઝદાર,** "જે સંકટનો લાવનાર છે."

૬. એટલે, અહરેમન.

૭. **મિન અપાખ્તર નએમગ ઈ આદ્રંગ;** સરખાવો ફા૦ **આદ્રંગ,** "ગમગીની," "નાશ," "મોટી આફત." વેસ્ત એ શબ્દને **આગ્રંદ** વાંચી એનો અર્થ "ભયંકર" કરે છે. એ શબ્દ **અઇરવદ** બી વંચાય; ફા૦ **અઇરિ** "ઉત્તર તરફનો પવન."

૮. **આદ્રંગ–તૂમ મિન શએદાન.**

૯–૯. **સિહા સિહા,** એટલે "બહુજ કાળું."

૧૦. સરખાવો ફા૦ **ખારી,** "સંકટ," "દુઃખ;" **દૂશ–ખારી** એજ શબ્દનો મજબુત થયલો આકાર છે. વેસ્ત **ખુદ આયદ,** "પોતે આવે છે."

૧૧. વાંચો "**ખૂપ હમ–હુખગી.**" વેસ્તબી એને **ખુપ હમ–હુખગીહ** વાંચી, એનો અર્થ " સારી સોબત અથવા સંગત" કરે છે; એ શબ્દો **ખુપ હુમીશગીહ** બી વાંચી શકાય, યાને "હમેશ લગી."

૧૨. **વારૂનિગ**ની વટી **વારૂનીહ** લખાયલો છે. ફા૦ **વારૂન,** "ઉધું," "કમનસીબ." વેસ્તનું વાંચણ: **ખ્વારગ,** "પોષણ."

દુન્યાંની (માયાવીક[૧]) ચીજોથી; યાને (તે[૨]) બધી દુયાત ચીજોમાં[૩] (કાંઇ) પણ (દુન્યવી) ફાયદા[૪] કાજે નહી, પણ અષોઇના (પોતાના) પયારને માટે સર્વથી શ્રેષ્ટ છે"[૫].

(૮-૯) જયારે તેને તે શબ્દો ધયાંનથી[૬] સાંભલીઆ, ત્યારે વએસ્તપ (કુટુંબ)નો સ્પએત તે ગાડી[૭] નઝદીક[૭] ઉભો રહયો, અને તે આ શબ્દોમાં[૮] બોલીઓ કેઃ—" અએ બલવાન શાહ વીસ્તાસ્પ! (તારી) અષોઇને લીધે હું આ વગર હાંકનારે (હંકરાતી)[૯] રથ તને ભેટ આપું છું; અષોઇના (તારા) પયારનેજ[૧૦] ખાતર, જે હસતી ધરાવનાર ચીજોમાં[૧૧] સર્વથી શ્રેષ્ટ છે; આટલું હું તને અષોઇને લીધે (આપું છું) કે જે અષોઇને માટે શ્રેષ્ટ (છે), અને આટલું હું તને રવાનને માટે (આપું છું) જે રવાનને માટે શ્રેષ્ટ (છે.)" (૧૦) સામતી રીતે ભેતાં,[૧૨] તેને તે ભેટ લીધી કે જેનો (અઇઘ) અંગિકાર તેને ત્રણ વાર જાહેર કીધો[૧૩].

(૧૧) ત્યાર પછી તે રથ બે રથ થઇ ગઇ (યેહવૂન્ત), એક[૧૪] મીનોઇ અને બીજી[૧૪] દુન્યવી; અને તે દુન્યવી (રથ) માં બુલંદ કએ-વીસ્તાસ્પ

---

૧. **સાઇગ-આએામંદ,** યાને, "માયાવીક" અથવા "ક્ષણુભંગુર," "દુન્યવી;" વેસ્ત, "ભંચાવનાર."

૨. યાને, અષોઇ.

૩. **હઇતાન પાહલૂમ.**

૪. **નીરમદ ઈ ગએતા. નીરમદ** શબ્દ પહલવી ભાષામાં અવારનવાર એક આથેારનાનને આપવામાં આવતી આશેાદાદ, યા એક પંથકમાં તેના ભાગને માટે વાપરવામાં આવે છે.

૫. અષોઇ પ્રમાણે ચાલવું એ કાંઇ દુન્યવી ફાયદો મેલવાય છે તે માટે નથી પણ અષોઇના માત્ર પયારને માટેજ છે; સદગુણનો બદલો માત્ર સદગુણ પોતે છે.

૬. **મદમ.**

૭-૭. પહલવી, **વાશ,** અવ૦ **વાશ,** સૈા૦, **વાહ,** લેતીન, **વેહિકુલુમ,** Waggon, "ગાડું;" અવ૦ ધાતુ **વઝ.** "લઇ જવું" ઉપરથી એ શબ્દ નીકલીઓ છે. વેસ્ત એને **લેવીન-વક્ષ** વાંચી "પેહલેા બખશનાર" અર્થ કરે છે.

૮. **અએદૂન પવન ગૂબિશ્ન.**

૯. બોલેબોલ અર્થ; "હાંકનાર વીનાની (**બરા**) રથ;" દેખઇતી રીતે આ રથ અષોઇનું કાંઇક અલંકકારી બયાન છે.

૧૦. **અએવાચ.**

૧૧. એટલે કે, સદગુણોમાં.

૧૨. **હુમીહ.** ૧૩. ઘણું બરૂં તો અત્રે વીસ્તાસ્પ ત્રણ મરતબે "અષેમ વોહુ"નો પાક કલામ ભણીઆ હોય એમ દીસે છે.

૧૪-૧૪. "**ઝકાય.....ઝકાય,**" "એક.....બીજી" એવો અર્થ થાય છે.

બરાં જીગરની ખુશાલી[૧] (અને) ભક્તી ભાવથી નોદરોનાં[૨] ગામ તરફ (હંકારી) ગયો, અને તે મીનોઇ (રથ)માં વખેસ્તપના (બાનદાનના) સ્પએતનું રવાન બેહસ્તના મુકામ તરફ (હંકારી ગયું).

(૧૨) એક (મોજેજો) આ (હતો) કે જે ઝરથુસ્ત્રથી દીન કબુલ રાખવા પછી ૫૭ મે વર્ષે, અને (દુનીઆંના) સાતે કેશવરોમાં દીનના આવવાને વખતે જાહેર થયો (હતો); (અને) તે (મોજેજો) વીસ્તાસ્પની જીંદગીમાં દીનની સોબતમાં (જુદા જુદા) કેશવરોમાંથી હઓમ[૩] (બાનદાન)ના ક્રવએોસ્ત્ર તરફ (લોકોના) આવવાથી આ પ્રમાણે[૪] જાહેર થયો હતો; કે જે પ્રમાણે દીન કહે છેઃ—"તે બે (મોટા આગેવાનો), કે જેઓના નામો આ પ્રમાણે છે—સ્પીતુઇશ અને એરેજુરાસ્પ[૫]—તેઓ અકલની શોબતમાં હઓમ (બાનદાન)ના ક્રવએોસ્ત્ર આગલ દોડતા આવ્યા." (૧૩) અને અવસ્તા ઉપરથી માલમ પડે છે કે જ્યારેથી કોઇ આટલો પ્રતાપ અને ચમત્કાર કે જે ઝરથુસ્ત્રે[૬] વીસ્તાસ્પને અને (તેના) લોકોને (દેખાડ્યાં), અને (આટલો તેજ અને પ્રતાપ) કે જે ઝરથુસ્ત્રની બરી પેગામબરીની ગવાહીમાં[૭] અમશાસ્પંદોનાં આસમાન ઉપરથી વીસ્તાસ્પ (શાહ) તરફ જમીન ઉપર ઉતરી આવવામાં (દેખાડવામાં આવ્યાં હતાં), અને પેશોતન અને સ્પએતની રથ તથા બીજી બાબદોમાં થયલા (ચમતકારો), કે જે ઉપર દરશાવેલા છે, (તે સઘલા) કોઇ જોતું, તે વારે અહુરમઝદની આફરીનમાં ઝરથુસ્ત્ર તરફથી (જાહેર થયલા) સંખુનો સંપૂર્ણ કબુલ

---

૧. હૂ-રવાખમનીહ.

૨. ખૂનદહીશનના લખનાર પ્રમાણે નોદર, એ માનુશચીહરનો બેટો થતો હતો, અને વીસ્તાસ્પની પેઠે એ પણ કયાન્યાન વંશનો હતો. વીસ્તાસ્પની બાઇડી હુતોશ પણ નોદરનાં કુટુંબની નબીરી હતી.

૩. એ હઓમ બાનદાનના ક્રશએોસ્ત્રને વોહુ ક્ષથ્ર ગાથાના ૧૭ માં ફકરામાં યાદ કરવામાં આવ્યો છે. એ દે જમાસ્પ (જમાસ્પ હકીમ)નો ભાઇ થતો હતો અને એની બેટી હવોવી સાથે ઝરથુસ્ત્ર પરણ્યા હતા. ઝરથુસ્ત્રના પેહેલા ચેલાઓમાં એ એક હતો.

૪. અઇદ્રીનીહ; વેસ્ત એનો અર્થ "એક હાલત" કરે છે.

૫. ખૂનદહીશન પ્રમાણે એ બે મોટા સાહેબો ક્રદધફ્રશ અને વીદધફ્રશ નામના કેશવરોના વડા દસતુરો હતા. એઓ બંને ભાઇઓ હતા અને ઉસપાંસનીના બેટાઓ હતા. ફ્રવરદીન યશ્તના ૧૨૧ માં ફકરામાં એઓની ક્રવશીઓને આરાધવામાં આવી છે.

૬. અસલ અર્થ, "ઉપર," મદમ.

૭. ગએોફાસીહ, અસલ, ગએો–આગાસીહ.

રાખતું.[૯] (૧૪) અને, જેમ અવસ્તામાં જાહેર છે તેમ, (જુદા જુદા) કેશવરોના દાનેશમંદ પુરૂષોને, તે પ્રકાશ અને તેજનો ચમતકાર, કે જે ઉપર જણાવવા પ્રમાણે દેખાડવામાં આવ્યો હતો, તે જો જાહેર થયો ન હતે; અને આટલો બધો પ્રતાપ અને ચમતકાર, જે તેઓને (તેનેથી) જાહેર થયો[૯] તેની સાથે જો શાહ વીશ્તાસ્પ અને ચેલા કેશવરોના દાનેશમંદ પુરૂષોએ આ અવસ્તા જોયા ન હતે, તો (તે લોકોએ તે અવસ્તા) તજી દીધાથી અને તેને[૧૦] નહીં માનવાથી[૧૧] એ (ભણતરો) આપણા[૧૨] વખત સુધી જરી ન રહયાં હતે.[૧૨]

બાબ ૬ ઠો.

મોજેજાઓ કે જે વીશ્તાસ્પના (ગુજરવા) પછી તે ઇરાનના રાજયની પડતી[૧૩] (આવી તે અરસામાં) જાહેર થયા હતા (તેનું બયાન આ બાબમાં આવેલું છે).

(૧) વર (નીરંગ) ના એતેકાદમાંથી[૧૪], તથા બીજી અવસ્તાની નીરંગોનાં સંપાદન થવામાં, અને ઉંચા આતશ બેહરામોની મોટી શક્તિ અને દીનને લગતાં બીજાં ઘણા કીર્તિમંદ[૧૫] કાર્યો, જેનો સીલસીલો[૧૬] જરથોશ્તના ચેલાઓ સાથ છે, તે ઉપરાંત (જવિત) વીશ્તાસ્પ (ના મરણ) પછીથી તે ઇરાનના રાજયની પડતીના વખત સુધીમાં બીજા (ઘણાં) મોજેજાઓ જાહેર થયા હતા.

---

૮. યાને કે, દીન કબુલ રાખી અને મઝદની આરાધના કીધી. આ ફકરો એ મોજેજા શા સબબસર કરવામાં આવ્યા હતા તે દેખાડે છે. એ ચમતકારોની મતલબ કાંઇ નામના મેલવવાની યાતો ભોલા લોકોને આંજી નાખવાની ન હતી, પરંતુ એકજ ખોદાની માન્યતા અને તેની આરાધના તરફ પ્રજાનું મન દોડાવવા માટે એ ચમતકારો દેખાડવામાં આવ્યા હતા.

૯. **ઓલ ઓલા–શાન અઝશ પએદાગ.**

૧૦. એટલે, અવસ્તાને.

૧૧. ફારસીમાં **બાવર દાશ્તન** એટલે "ઇમાન લાવવું," "માનવું," "એતેકાદ લાવવો" આવે છે. **અવી–બાબર દાશ્તન** એનેથી ઉલટું "શક લઇ જવો" થવો જોઇએ.

૧૨–૧૨. બોલેબોલ તરજુમો "આપણા વખત સુધી (હયાત) ચાલુ રહયા ન હતે."

૧૩. **હુન–ચપતન.** ૧૪. **વાવરીગાનીહુ.**

૧૫. વેસ્ત **વરીચ–ગારીહુ**, "દીનીક કીર્યાઓ".

૧૬. અસલ અર્થ, "સાથે જોડાયલું".

(૨) સીકંદરથી થયલી પાયમાલી (જે ઇરાન દેશને) પુગી હતી, તે પછીથી ઘણી (ચીલ્લે) તેઓની પરાગંદેહ હાલતમાંથી ત્યાર પછીના[૧] રાજકર્તાઓએ[૨] ફરીને એકઠી કરી હતી; તેઓમાંના એક (રાજકર્તાએ એક સંગ્રહને) શપીગાનની તેજોરી (**ગંજે શપીગાન**)માં[૩] અનામત મુકવાનો હોકમ કીધો હતો.

(૩) (એ ચમતકારોમાં એક આ) પણ (હતો), (કે જેથી) મોટા[૪] રાજકર્તાઓ અને (વડા) દસતુરો, જેઓ જુદે જુદે હીંગામે અને જુદે જુદે ઠેકાણે દીન અને દુન્યાના સુધારાને[૫] ખાતર અકેકની પુઠે[૬] આવીયા, તેઓની કીર્તિ[૭] અને નામો, તેમજ (તે બુરા) આશમોગ જુલમગારો, કે જેઓ નજરે[૮] પડીઆ છે અને જેઓનું દીન અને રાજ્ય તથા દુનીઆંના નાશને માટે[૯] જુદે જુદે વખતે આવવું જાહેર અને જાણીતું હતું (તેઓન નામોની નોંધણી[૧૦] જણાયલી છે).

---

૧. યાને, યુનાની શાહનશાહ સીકન્દર.

૨. એ એસારો અશકાનીઅન રાજા વલખસ પેહલો, તથા સાસાનીઅન વંશના રાજા અરદશીર અને શાહપુર નામના રાજાઓ માટે છે.

૩. એ એક તીજોરીનું નામ છે જયાં કયાનીઆન શાહ વીસ્તાસ્પના હુકમથી ગાયના ચામડાં ઉપર સોનેરી હરફે લખેલી અવસ્તા અને ઝંદની એક ભરોસેદાર નકલ તામાશે અનામત મેલી હતી. એ નામનાં બીજાં વાંચણો ગંજ-ઇ-શપીગાન, ગંજ-ઇ-શસ્પીગાન, તથા ગંજ-ઇ-સ્પાન છે; વલી દીનકર્દ, પુસતક ૫, બાબ ૮ માં ગંજ-ઇ-ખૂદાયાનથી લખેલો મલે છે. પહલવીમાં પારસી જરથોસ્તીઓના પવીત્ર પેહરણ સુદરેહ માટે **શપીગ** શબ્દ વાપડવામાં આવે છે. એ કારણથી ગંજ-ઇ-**શપીગાન**નો અર્થ અસલી ઇરાનના "જરથોસ્તી **અસ્તેકુસ્તીઆન** (નાં ધાર્મીક જ્ઞાન)ની તીજોરી" થાય.

૪. **મદમ.**

૫. અસલ અર્થ "સણગારવું", "તૈયાર કરવું."

૬. **આખર આખર.**

૭. **આકીહસ્તન.**

૮. જુવો ફારસી **પદીદ**, "દેખાતું." વેસ્ત એને **પતીત** વાંચી, "પશ્ચાતાપ" અર્થ કરે છે. **પદીદ** શબ્દ ખાસ બે અર્થે વપડાયલો હોય તેમ લાગે છે, જોકે બનવાજોગ છે કે નકલ કરનારે ભુલથી એ બે વાર લખી દીધો હોય.

૯. યાને દીન, રાજ્ય તથા બીજી દરેક ચીજની પાયમાલી માટે.

૧૦. યાને, અપકીર્તિ તથા નામોની ટીપ.

(૪) એ પ્રમાણે રાજકર્તાઓમાં અસ્પંદયારનો બેટો બહમન [૧] (હતો) કે જેને માટે અવસ્તામાં આ પણ લખાણ મલે છેઃ—"બહમન રાસ્ત અને માઝદયસ્નોની અનજુમનનો[૨] સર્વથી શ્રેષ્ટ સમારનાર [૩] (હતો)."

(૫) અને (વડા) દસતુરોમાં શએનવ [૪] (હતો), જે પ્રમાણે તેને માટે પણ તે આ પ્રમાણે કહે છે કેઃ—"દીન (જાહેર થયા) પછી ૧૦૦ વર્ષ થશે કે જ્યારે શએનવ અવતરશે, અને (તેની શરૂઆત પછી) ૨૦૦ વર્ષ થશે જ્યારે તે ગુજર પામશે; તેજ પહેલો મઝદયસ્નાન થશે કે જેની જીંદગી ૧૦૦ વર્ષ સુધી લંબાશે, અને જે આ ધરતી ઉપર ૧૦૦ ચેલાઓ સહીત ચાલશે." [૫]

(૬) પાયમાલી કરનારા (રાજા)ઓમાં સીકનદર (હતો), જેને માટે પણ દીનમાં આ પ્રમાણે જાહેર છેઃ—"જાણવું કે (અએ) તે જે એશમ દેવ [૬] (છે), તે અનદીથપણે [૭] એકે એક પ્રાણી ઉપર તદન ઉજજડ [૮] કરનારા શ્યાલાઓ (નું દુખ) પાડશે, તે કે જે બુરી કીર્તિવાલો દુષ્ટ [૯] સીકન્દર છે."

---

૧. બહમન તે અસપંદયારનો બેટો હતો અને વીસ્તાસ્પનો પૌત્ર હતો. અસલ ઇરાનના કયાનીયાન વંશના પાદશાહોમાં એ છેલ્લો હતો. એનું નામ અવસ્તામાં આવ્યું નથી. અસપંદયાર તે શાહનામાનો જાણીતો પેહલવાન છે. એની પછી અવસ્તાના કયાનીયાન વંશનો છેડો આવે છે.

૨. અવ૦ **હુન્જમન.**

૩. **કેરદારતૂમ.**

૪. એ ફ્રવર્દીન યસ્તમાં જણાવેલો **સએન** છે.

૫. આ ફકરો ફ્રવર્દીન યસ્ત, § ૯૭ માંથી લીધો છે. **સએનહે અહૂમ સ્તૂતો અષએોનો ફ્રવષીમ યઝમઇદે, યેા પએોઇર્યો સતો–અએથ્રયેા ફ્રક્ષ્તત પઇતિ આય ઝેમા,** "હમેા અહૂમ સ્તૂતના બેટા પવીત્ર સએનના ફ્રવષીને આરાધીએ. છીએ જે આ જમીન ઉપર ૧૦૦ ચેલાઓ સહીત પહેલો નજરે પડીઓ".

૬. એ અએશમ તે નાશકારક ગુસ્સાનો દેવ છે, જેને ખ્રીસ્તીઓની બાઇબલમાં **એસમોદીઉસ**ના નામથી ઓલખવામાં આવ્યો છે.

૭. **નીહાનીહા;** વંદીદાદ, પરગર્દ ૧૯–૧ માં **મર્ષએોનેમ.** શબ્દ આવે છે, જેનો પહલવીમાં **નીહાન રૂબિશનીહ** તરજુમો કીધો છે, યાને "છુપા રીતે ચાલતો;" તે ઠેકાણે એ શબ્દ **સીજ** યાને મોતના દેવને લાગુ પાડયો છે. વેસ્ત એને **અપશીમાન ગેહાનીહા** વાંચી, "પશ્ચાતાપ નહી કરતી દુન્યાં" એવો અર્થ કરે છે.

૮. વાંચોઃ **હુમ–અયાવગ.** જુવો ફારસી **યાવગી,** "ખોટ", "નાશ." ફારસીમાં **યાઝેહ** શબ્દ છે જે ઉપરથી એને **હુમ–અયાઝગ** વાંચી એનો અર્થ "ધુજવું" થઇ શકે. વેસ્ત એને **હુમ–અયાઝકો** વાંચી એનો અર્થ, "તેજ મતલબનું" કરે છે.

૯. **મર;** અવસ્તા **મઇર્ય.**

(૭) વડા ધર્મગુરૂઓમાં (નીચલા ચાર હતા):—અરેઝવાઓ,[૧] કે જેના નામનો અર્થ[૫] "સ્વચ્છ વાચા" (છે), તથા સુતો સ્પાદાઓ[૨] કે જેના નામનો અર્થ "વૃદ્ધિ કરનાર સુરલેદ (છે)," તથા જયંઘહાઓ[૩], કે જેના નામનો અર્થ "સમુદ્ર ઉપરનો (મવક્કોલ) સરદાર[૬]" (છે), તથા સ્પેન્તો ખ્રત્વાઓ[૪], કે જેના નામનો અર્થ "વૃદ્ધિ કરનાર દાહપણુ" (છે).

(૮) જે પ્રમાણે તેઓને માટે, પણ, તે આ પ્રમાણે કહે છે કે:—"હું (યાને અહુરમઝદ) તારૂં જાહેર થવું,[૭] તથા તે (ચાર વડા ધર્મગુરૂઓની) કીર્તિની નીશાનો[૮] જાહેર કરૂં છું:—'જ્યારે આ તારી મઝદયસ્ની દીનની (સ્થાપણા) પછી ૪૦૦ વર્ષ વીતી જશે, કે જે અરસામાં (બએન) અધર્મીપણાનો છેડો આવશે[૯], અને હાડમંદ દુન્યાના બોકો સંખ્યાબંધ[૧૦] ઝહો તેમજ સેતારાઓનો તથા જેઓ એક સદી લગી મારા છે[૧૧]—એક મધયમ કલ્પના[૧૨] પ્રમાણે માણસ જાતમાં ત્રીસ વર્ષ સુધી[૧૩] થઇ ગયા છે—

૧—૪. **ક્વરદીન યશ્ત,** ફકરા ૧૧૫ માં જણાવેલા આ ચાર વડા ધર્મગુરૂઓ છે:—**અરેઝવાઓ સ્પેન્તો સ્પાદાઓ અષઓનો ક્વષીમ યઝમઇદે. જયંઘહાઓ સ્પેનતો ખ્રત્વાઓ અષઓનો ક્વષીમ યઝમઇદે,** છેલ્લાં બે નામો અવસ્તા જબાનનાં મુળાક્ષરોમાં લખ્યાં છે અને તેઓ ૬ થી એક વચનમાં છે.

૫. **વિજારીશ્ન,** "સમજણ."

૬. એ શબ્દ અત્રે **અહૂ,** "સરદાર" વાંચીઓ છે; વેસ્ત એનો તરજુમો "દરયાઇ હસ્તી" કરે છે.

૭. **પએદાગીહ** ઇ લફ્ઝ "તારો દેખાવ".

૮. **વ ઓલા-શાન આશકારગીહ દક્ષગીચ.**

૯. **લેલીઆ ચેહવૂન્તન,** સરખાવો ફ્રાસી શબ્દ **શબ શુદન,** "છેડો આવવો."

૧૦. **પવન મર પએદાગીહ, મર**નો અત્રે અર્થ "સંખ્યા" થાય છે; અવ૦ **મર** "ગણવું."

૧૧. વેસ્ત આ ફકરા ઉપર ટીકા કરે છે: "જો **બુનદહિશ્ન,** બાબ ૩૪, ફા૦ ૭-૮ માં જણાવેલી તારીખો ખરી હોય તો દીનના પેહલાં જાહેર થવા અને સીકનદરના મરણ વચ્ચે ૨૭૨ વર્ષ પસાર થયા જોઇએ અને એમ લેતાં દીન પછીનું ૪૦૦ મું વર્ષ ૪૨મી સન પૂર્વે ૧૯૫ મે સાલે પડવું જોઇએ. એક એક પછી આવતા એ ચાર વડા દસતુરો એક સદીથી વધુ વખત સુધી દીનને જરી રાખે છે અથવા તો ૧૦ માં ફકરામાં કહ્યું છે તેમ દીનની લગભગ ૬ ઠી સદી સુધી."

૧૨. **મયાન મીનિશ્ન;** અસલ અર્થ, "મધ્યમ વીચારવું".

૧૩. અસલ અર્થ, "૩૦ શયાલા". વર્ષને માટે અહીં બે પહલવી શબ્દો વાપર્યા છે, **સાલગ** તથા **ઝિમિસ્તાન;** એઓના અર્થમાં કાંઇક ફરક હોવો જોઇએ જે અત્રે ખુલ્લો સમજ પડતો નથી.

(એક તો) પવિત્ર અરેઝવાક છે અને પેલા બીજા તેઓમાંના ત્રણ જના, જેઓ (માણસાઇ) હસ્તીઓમાં[૧] સર્વથી પવીત્ર છે, જેઓ તે જમાનાના સર્વથી બુલંદ (**મદમ**) સરદારો[૨] અને શ્રેષ્ટ દસ્તુરો[૩] છે તેઓનો દેખાવ જોશે," (૯) અને વધુ આ (જણાવ્યું) છે, જે:—" પાંચમી અને છઠ્ઠી સદીઓમાં મઝદયસ્નની દીનને તેઓ કીર્તિવંત કરશે; આ ચાર જનના આવ્યા સીવાય કોઇ પણ[૪] (માણસ પોતાનું) રવાન બચાવી શકશે નહીં;" [(એની) સમજણ (આ કે), દરેક જન[૫] આ ચાર-અરેઝવાઓ તથા સ્તુતો સ્પાદાઓ તથા જયંઘહાઓ તથા સ્પેન્તો ફ્રવાઓની—મીનોઈ આંહેધરીથી ઉભા રહેશે, કે જેઓ પવિત્ર માંથ્રવાણી પ્રમાણે આ સઘલા ચારોની[૬] મનસ્ની, ગવસ્ની તથા કુનસ્ની શોધશે[૭].]

(૧૦) અને રસ્ન રએષ[૮] (રાસ્તીને જખમી કરનાર) તે જમાનાનો આશમોગ[૯] (હતો), કે જેમાં[૧૦] ઇનસાફને બહુ ઇજા પોંહચતી; અને આ પણ (અવસ્તામાં) જણાવેલું છે કે:—"તેઓ કે જે બધા તે ભલા મીનોની પેદાયશને લગતા છે અને તે (ચાર મોટા) પુરૂષો, (જેઓ) અરેઝવાક અને પેલા બીજા ત્રણ છે, તેઓ ઉપર પુર[૧૧] ભરૂસો રાખે છે તેઓને તેને[૧૨] (હાથે) મુસીબતો પહોંચશે.

(૧૧) અને તે જમાનાને[૧૩] સમારનારાઓમાં પાપક ખાનદાનનો અરદેશીર[૧૪] હતો કારણકે એને માટે પણ (અવસ્તામાં) આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે:—"તે કયો બલવંત શાહ અરદેશીર છે, જે જબરદસ્ત

---

૧. **હઇતાન.**
૨. **મદમ રદતૂમ.**
૩. **દસ્તોબરતૂમ.**
૪. **ઓલા-શાન લા અઇશ.**
૫. **અઇશ.**
૬. **ઓલા-શાન કોલા.**
૭. અસલ અર્થ, "ઇચ્છવું." **અવીહૂન્દ.**
૮. **દીનકર્દ**, પુસ્તક ૩ જું, દસતુરજી પેશોતનજીની આવૃત્તિ, વોલમ ૫, ફકરા ૧૬૮ માં એનો ઇસારો મલે છે, કે જે ફકરામાં ઉપર કહેલા **શએનવ** સાંમેની તેની દસ નસીહતો દરશાવી છે.
૯. અવ૦ **અષેમઓગ.**
૧૦ એટલે, જે જમાનામાં.
૧૧. મદમ.
૧૨. એટલે રશન રએષથી; પહેલવી, **મિન ઝક બએશીદારીહ બીશત હવા-અન્દ.**
૧૩. અવ૦ **અઇવિગામની** વટી **અવઘામ;** અસલ અર્થ "જમાનો," "વખત".
૧૪. ઇરાનના સાસાનીઅન વંશનો જાણીતો સ્થાપક; જુવો પ્રસ્તાવના, પહેલવી "**કારનામગ ઇ અત ક્ષથ્ર ઇ પાપગાન**"નો મારો તરજુમો. એને **કએ-અરેતક્ષથ્ર** કહેલો છે કારણ જે એ કયાનીઆનોના ખાનદાનથી ઉતરી આવેલો હતો.

(છે), જે ફરમાન આપનાર (છે), જે દબદબા ભરેલા હથયારવાળો[૧] (છે), જે તે સરદાર કે જેના મકાનમાં ભલી[૨] અને તેજવંત[૩] અર્શિશવંગ (યઝદ) એક કન્યાના રૂપમાં[૪] ચાલે છે, જે સદગુણી (છે), જે ઘણી (કબદ) બહાદુર (હુ-રઓસ્ત) કદવાલી (છે), જે ખુબસુરત (લડાયક) પોષાકમાં સારી રીતે સજ થયલી (છે), જે સાચી (છે), કીર્તિવંત[૩] અને ઉમદા ખવાસવાલી (આઝાદ) (છે)? (૧૨) તે કયો (સરદાર) છે કે જે લડાઈ (અર્તીક) શરૂ થતાં પોતાની બાજુઓના (કૌવતથી) પોતા માટે ફીરોજી ચાહે છે; તે કયો (સરદાર) છે કે જે લડાઇ શરૂ થતાં પોતાની બાજુઓના (કૌવતથી) પોતાના શતરૂઓની સામે થાય છે?"[૫]

(૧૩) તનૂસર[૬] તેના મદદનીશ જેવો (થશે) કે જેઓને માટે પણ તે (દીન) કહે છેઃ—" ઝરથુશ્ત્રે તેને[૬] ફરીને આ પ્રમાણે પુછયુંઃ

---

૧. રકફ્ત ઝએન. ૨. અવ૦ વંધુહિ, એ અશીનો જણીતો વીશેષણ છે.

૩. આ વીશેષણો મોટે ભાગે અશીશવંગ યઝદને ક્વરદીન યશ્ત, ફકરા ૧૦૭ માં લાગુ પાડવામાં આવ્યા છે. યેંઘહુ નમાને અષિશ વંઘહુધ સ્ત્રીર ક્ષૌઇથિન ક્વચરએત, કઇનીનો કેહુર્પ, સ્ત્રીરયાઓ, અપમયાઓ. હુરઓધયાઓ ઉસ્કાત યાસ્તયાઓ એરેઝવદથ્યો રએવત-ચિથ્રેમ આઝાતયાઓ.

૪. કનીગ કેર્પ. ૪. અસલમાં ક્વાખ્રૂઈહિ, "સંપત્તિ" શબ્દ છે. કદાચ એ ફીરૂજીહ "ફતેહ" હોય.

૫. આ ફકરો પણ ક્વરદીન યશ્ત, ફકરા ૧૦૭ ના પહલવી તરજુમા ઉપરથી લીધો હોય એમ દીસે છેઃ—યો અઝગતો અરેઝયયાઓ હુવએઇધ્ય બાજુધ્ય, તનુયે રવા અએષિશ્તો; યો અઝગતો અરેઝયયાઓ હુવએઇધ્ય બાજુધ્ય, હુમેરેથેમ પઇતિ યૂધધિશ્તો; એ ઇસારો ઝબઉર્વન્તના બેટા કરેસ્ન પેહલવાન માટે છે.

૬. ઘણું ખરૂં એ નામ તનૂ-સર (અસલ અર્થ, શારીરીક હસ્તીનું માથું) અથવા તનૂ-ગીર (અસલ અર્થ, વાળવાલું શરીર), અથવા તોસર યા તનસર હોય એમ લખવામાં આવ્યું છે. એ તનૂ-સર પહેલા સાસાની શાહનશાહ અરદશીર બાબેગાનનો વડો વજીર તથા દસતુરાન દસતુર હતો. તેને મોટે ભાગે દીન સુધારી અને ખોવાયલા અવસતાના પુષ્ટકો પાછા ભેગાં કરી, તેને હાલ જેવી રીતે આપણે જાણીએ છીએ તેવા આકારમાં મુકી તેનો પહલવી જબાનમાં તરજુમો કરાવવામાં તેનો મોટો હાથ હતો એ આ ફકરા ઉપરથી માલમ પડે છે. તનૂ-સરે પદશખારગર અને તબરીસ્તાનના પાદશાહ ગુશનસ્પશાહ ઉપર એક ધર્મ સંબંધી પત્ર લખીઓ હતો જે હાલ સુધી આપણને જલવઇ રહયો છે. એ પહલવી પત્રનો ઇબન અલ મુકાફ્ફા નામના આરબ લખનારે અરબી ભાષામાં તરજુમો કરીયો હતો જે હાલ મોજુદ છે. (જુવો એ બાબદ ઉપર દારમસ્તેતેનું લખાન જુરનાલ આઝીઆતીક, ૧૮૯૪, સફા ૧૮૫-૨૫૦ અને ૫૦૨-૫૫૫, તથા "તબરીસતાનના શાહ ઉપર તનૂ-સરનું લખેલું કહેવામાં આવતું પહલવી પત્ર" એ બાબદ ઉપરના મારા વીષયો જે મેં રોયલ એશીઆતીક સોસાયતીની મુંબઈની સાખા આગલ વાંચીઆ હતા). આ કાગજ ઉપરથી જણાય છે જે તનૂ-સરનું શરીર (તનુ) વાળ (વરેસ) થી ભરાઇ ગયું હતું, જે ઉપરથી બનવાજોગ દીસે છે જે એનું નામ તનુ-વરેસ હશે જેનો અપભ્રંશ તનૂ-સર થયો હોય.

૬. અહુરમઝદને.

'જે દેશને દેવો (સઘલી) ભલી વસ્તુઓથી દુર રાખે[૧] છે તેને માટે સર્વથી વધુ તનદરોસ્તી બક્ષનાર કોણ છે? બુરાઓ તથા જુઠાઓને કેળવણી આપવાને દસ્તુરની ગાડી કોણને આપવામાં આવી[૨] છે?' (૧૪) અહુર-મઝદે તેને (ઝરથુસ્ત્રને) આ પ્રમાણે જવાબ વાલીઓઃ 'તે મહાન પુરૂષ[૩] દેશને સમારેલું રાખવા (માગે છે), જે પોતાની (સત્તાની હદ) ઓલંગી ગયો નથી[૪] [યાને કે, તે ભલાઓને ઇજા પહોંચાડતો નથી], જે ભલાં ફરમાનવાલો છે [યાને, તે (માત્ર) સારા ફરમાનો(જ) બાહેર પાડે છે], જે[૫] એક ઉમરાવી કુટુંબથી ઉતરી આવેલો[૫] છે અને એક દસ્તુર છે, જે લડાઇ કેમ કરવી તેથી (સારી પેઠે) માહીતગાર (પતકાર) છે, અને દેશમાં કીર્તિવંત તથા અશો (મરદ છે); તે[૬] દેશનો મોટો સુધારક (ઝજય કર્તા) છે.[૬], (૧૫) અને હું તને જાહેર કરૂં છું કે પાયમાલીની આશમોગી એક ચોપગાં વરૂ મીસાલ છે, કે જે[૭] દુન્યાને અવ્યવસથામાં મેલે છે[૭] [યાને, તે પોતાની હીલચાલથી તે (દુન્યાના લોકોને) આડે માર્ગે લઇ જાય છે,] અને એ તે છે જે તાલેવંતોને ત્રાસ આપે છે[૮] [યાને], એક ખુની હાથે[૯] [તેની દોલત લુટી લીએ છે], ને ઉંચ રહેઠાણો[૧૦], દુન્યાના (લોકોના રહેવાના) મકાનોને, ઘોંટાલામાં મેલે છે. (૧૬) પણ બુરી[૧૧] દેવપરસ્તી (અને) અપ્રમાણીક નાલેશી ઉપરાંત ભયંકર ઝગડો[૧૨] ખચીત તે દેશમાં વ્યાપી રહે છે; અને જ્યાં સુધી તેઓ (લોકો) તે દસ્તુર જે મીનોઇ-રાહનુમા છે. જે

---

૧. અવિસ્પાદ્.

૨. દેખ્મૂત.

૩. અવ૦ સાસ્તર સૌ૦ ષાસ્તર, "રાંજ કર્તા." ઓલેઓલ અર્થ, "એક દેશનો રાજકર્તા તેને તનદરોસ્ત રાખવા માટે છે."

૪. અરફ્તગ, અસલ અર્થ, " (હદની બાહેર) નહી ગયલું."

૫-૫. આઝાદ તઓખમગ.

૬-૬. એટલે જે, તે (પુરૂષો) દેશના સર્વથી સરસ સમારનારા યા સુધારકો છે.

૭. મૂન ઝક ગેહાન ક્રાજ યેહબૂનેદ ઓલ વર્તગ તાશિશનીહ.

૮. વીમારીનેદ; ફા૦ બીમાર પણ કોઇક વેલા " દુખ," " સંકટ " એવે અર્થે વપરાય છે.

૯. ખુનિશન દસ્ત; દે૦ વેસ્ત એને ખુનીઆન દસ્ત વાંચે છે, યાને "ખુનીને હાથે." કદાચ એ ખૂનીગાન દસ્ત હોય, યા ખૂન યેહવૂન દસ્ત "લોહીનો ગગરતો હાથ."

૧૦. મદમ કતરૂનિશનીહ.

૧૧. વાચોઃ દએવ-નીયઇશન.

૧૨. અવારૂન અનાશ્તીહ, "અપ્રમાણીક ઝગડો," " દુષ્ટ મારામારી,"

સુભાખીત[૧] વકતા, જે સાચો ઉપદેશક છે, જે અશો તનૂ-સર (છે), તેને કબુલ[૨] નહી રાખે ત્યાં સુધી તે ભયંકર ઝગડો, બુરી દેવપરસ્તી અને અપ્રમાણીક નાલેશી (તે દેશમાંથી) દુર થતાં નથી.[૩] (૧૭) અને જ્યારે અશો તનૂ-સર, તે સુભાખીત વકતા અને સાચા ઉપદેશકને, તેઓ (પોતાના) ધર્મના વડા તરીકે કબુલ રાખશે, ત્યારે દેશના તે (લોકો) જેવો છુટકારો[૪] ઇચ્છે છે તેવોજ તેઓને તે મલે છે, અને ઝરથુસ્ત્રી દીનથી (ભિન્ન) માણુસોને ગેરકાયદે આડે માર્ગે લઇ જવાથી[૫] (તે છુટકારો તેઓને મલતો) નથી.'''

(૧૮) અને દીન સમારનાર આદરબાદ, માહરેસ્પંદનો બેટો, ક્રયાંનની[૬] (ઓલાદ)નો એક નબીરો હતો, (અને તેના) કુટુંબ સાથ ઇરાની બોરેહના ઉંચ જોડાણના બવાસ[૭] માટે દીનમાં (આ પ્રમાણે) પણ જાહેર છેઃ— "જ્યારે તુરાનીઓના નબીરાઓ અને ઓલાદવાલાઓથી[૮] અષોઇ બુલંદ થશે,[૯] જ્યારે ક્રયાન લોકોથી (તે) ઉંચે થયલી જાહેર થશે[૧૦] [યાને, જ્યારે

---

૧. પૂર ગૂફ્તારઃ પૂર એટલે "સંપૂર્ણ," "પૂરેપૂરૂં," "તમામ."

૨. યેહુબ્યૂન્હ પદીરિશ્ન, ".તેઓ કબુલાત આપે છે."

૩. અવીસાઇહેન્હ, અસલ અર્થ, "નાશ પામે છે."

૪. બએશાઝીનિશ્નીહ.

૫. લા આઇનીનગ.

૬. ક્રયાન નાફ્ર. એ ક્રયાનો ઇરાની શીમા ઉપર વસતો એક તાયફ્રો હતો જે જાતે તુરાની હતો. તેઓ ઇરાનીઓ સાથ મીત્રાચારી ધરાવતા હોવા જોઇએ અને તેઓએ જરથોસ્તી ધર્મ અખત્યાર કીધો હતો એમ અષો ઝરથુસ્ત્રના લખાણ ઉપરથી દીસે છે. દીનકર્દના આ લખાણ ઉપરથી માલમ પડે છે જે આદરબાદ માહરસપંદાન એ ક્રયાન ટોલાંમાંથી ઉતરી આવેલો હોવો જોઇએ. ઇરાનીઓને શક ઉત્પન થતો હશે કે ક્રયાન જેવા તુરાની લોકોથી ઉતરી આવેલો એક નબીરો આદરબાદ માહરેસપંદાન આટલી બધી પરહેજગારી અને દીનની દાઝ કેમ દેખાડી શકે; તેથી દીનકરદનો લખનાર પોતાના ટેકામાં આ ફકરામાં આવેલો ગાથાનો વાકય ટાંકે છે. એ વાકય હા ૪૬-૧૨ નો પહલવી તરજુમો છે (જુવો વેસ્ત, સફો ૨૬૨.) દો૰ વેસ્ત એ શબ્દોને ક્રયાન નાફ્ર નહી વાંચતાં પુરસીહ્ન વ વાચ વાંચી, "સવાલો અને વચનો" અર્થ કરે છે.

૭. ચીગૂનીહ.

૮. નફ્રતગાનઃ ગાથાનો પહલવી તરજુમો આપતાં ડો૰ મીલસ એને નફ્રતેશો વાંચે છે. નાફ્રાન અને નફ્રતગાન એ અવસ્તા નપ્ત્યએશ્ચ નફ્રશુચાનો પહલવી તરજુમો છે, એ બન્ને શબ્દો સૌ૰ નામ શબ્દ સાથ સંબંધ રાખે છે જેનો અર્થ "નસલ" થાય છે.

૯. લાલા યેહુમતૂનેહ.

૧૦. ગૂફ્રતઃ અવસ્તા અઓજ્યએશૂનો પહલવી તરજુમો હોય.

તે ત્યાં તેઓથી[૧] કબુલ રખાયલી છે], ત્યારે અષોઇની હાડમંદ દુન્યાંને સંપુર્ણ[૨] મનશ્નીથી[૨] તેઓ આગલ વધારે છે, અને દુજને (તેઓ) તંગીમાં[૩] લાવે છે[૩]; અને, અએ ઝરથુસ્ત્ર! તેઓ (યાને તે તુરો તથા ક્રયાંન લોકો), પણ (હમ), બહમન (અમશાસ્પંદ) ઉપર આધાર રાખે છે[૪]; (અહુરમઝદના[૫]) કલામોમાં તેઓની ખુશાલી (છે). (૧૯) ઝરથુસ્ત્રનો જન્મ હુમો જેઓ અમશાસ્પંદો છીએ તેઓથી છે; હુમો જેઓ અમશાસ્પંદો છીએ તેઓ તને આ પ્રમાણે બક્ષેશના કરનારા છીએ.''

---

૧. એટલે, ક્રયાંનોથી.

૨–૨. એ અવસ્તા આરમઇતિનો પહલવી તરજુમો છે, જેનો અર્થ ''નમ્રતા'', ''ભક્તિ'' થાય છે.

૩–૩. અવસ્તા થ્વક્ષંધ્હા શબ્દનો એ તરજુમો હોય એમ લાગે છે. હાલના મોજુદ પહલવી તરજુમામાં એ શબ્દનો અર્થ પવન તૂક્ષાગીહ, યાને ''કોશેશથી'' આપ્યો છે.

૪. અવ૰ અઇબિ મોઇસ્ત.

૫. આ શબ્દ ગાથામાં મલે છે, હયાં જતો રહ્યો છે. આ આખો વાકય જે ગાથામાંથી ટાંકીઓ છે તે એટલા માટે અગત્યનો છે કે તે દેખાડે છે કે જે શાહદતોને પૂરાણા અવસ્તામાંથી દીનકર્દના લખનારે ટાંકી છે તેઓ સીદ્ધ કરે છે કે તે જમાનામાં અવસ્તાની જુદી જુદી આવૃત્તિઓ હતી અને તેઓના પહલવી તરજુમાઓ પણ અનેક હતા. આપણી પાસ જે અવસ્તા અને પહલવી રહી ગયાં છે તે માત્ર તેઓમાંની એક આવૃત્તિ છે. વળી કોઇ વેળા લખનાર પોતાનો તરજુમો પણ આપતો હોવો જોઇએ. આ અવસ્તા વાકય અને તેનો પહલવી તરજુમો આપણી પાસે નીચે પ્રમાણે જલવાઇ રહયાં છેઃ—

અવસ્તા.

હુયત્ ઉસ્ અપા નપ્તએષૂ નમૂષુચા તૂરહયા ઉઝ્જેન્ ક્રયાનહયા અએોજયએષૂ આર્મતોઇષૂ ગએથાએો ક્રાદ્રો થ્વક્ષંધ્હા અત્ ઇશ વોહૂ હેમ્ અઇબી મોઇસ્ત્ મનંધ્હા અએોઇબ્યો રકેધ્રાઇ મઝદાએો સસ્તે અહુરો.

પહલવી.

અમત લાલા યશરાએોઇહ મિન નાફાન વા નફતગાન ઇ તૂરાન અએોજેદ પવન ક્રયાનાન ઝક ગૂફ્ત [અઇધ તમા પદીરિશન યેહવૂનેદ], પનવ ખૂન્દગ મીનિશ્નીહ ગેહાન ક્રાજ યેહબૂન્દ પવન તૂક્ષાગીહ; અએોદૂન એોલા–શાન હમ પવન વહૂમન કૂનૂન્દ [પવન ક્રારનીહ]. એોલા–શાન ઝક ઇ અહુરમઝદ રામીનીદારીહ યેમલેવૂન્દ [ઝક મનદવમ યેમલેવૂન્દ ઝીઅશાન રામીનીદારીહ અઝશ યેહવૂનેદ].

(૨૦) આદરબાદ[૧], ક્રૂષ વક્ષનો[૨] નબીરો હતો (અને) નેક બખ્ત (હતો); એને માટે પણ કહેવામાં આવ્યું છે કેઃ—"તે લોખંડી જમાનો[૩] કે જેની અંદર તે (મહાણ) પુરૂષ અવરેથ્રબાઓ[૪], સંપત્તિનો સમારનાર, પવીત્રાઇને વધારનાર, સંસારમાં[૫] એક ચઢતો દરજ્જો ભોગવનાર, માહરેસ્પંદનો પુત્ર આદરબાદ (છે તે) જનમશેઃ—" હું દીનના સુધારક આ (અએ) કે જે પવિત્ર ફરોહરવાલો અવરેથ્રબાઓ હતો તેને પણ યાદ કરૂં છું ?[૬]"

(૨૧) અને મીનોચેહેરના[૭] નબીરા, અને આદરબાદના નયાગાન, નેક બખ્ત વકએદ્રુંગ–દહ[૮]ને (માટે)આમ કહેવામાં આવ્યું છેઃ—"અવરેથ્રબાઓ તે (વકએ

---

૧. આદરબાદ, શાહપૂર બીજાના રાજ્યમાં જાણીતો થયો હતો જેને ઇ. સ. ૩૦૭–૩૭૯ માં રાજ કીધું.

૨. એ નામ **ક્રવરદીન યશ્ત,** ફકરા ૧૦૬ માં આવે છેઃ **ક્રૂષવક્ષહુ અપએનો ક્રવષીમ યઝમઇદે.** એ આદરબાદનો ન્યાગાન હોય એમ લાગે છે. શબ્દોને છેડે આવતો પહલવી તૂમ પ્રત્ય કોઇક વાર અવ૰ **તેએાખ્મના** બીજા રૂપ તરીકે વપડાય છે. એમ લેતા એ શબ્દોનો અર્થ "ક્રૂષવક્ષનાં કુટુંબનો" થાય.

૩. સરખાવો ફાર્સી **ફૂલાદ,** "પોલાદ". પહલવી લખનારાઓ પ્રમાણે દુન્યાં ત્રણ તબક્કામાંથી પસાર થઇ ગઇ છે. (૧) સોનેરી, (૨) રૂપાનો અને (૩) ત્રાંબાનો; હાલ આપણે ચોથા યાને લોખંડી જમાનામાં છીએ જે છેલ્લો તબક્કો છે.

૪. આ નામ અવસ્તા હરફે લખેલું મલે છે. આ અને ઉપલા ફકરાઓ ઉપરથી દીસે છે જે આ અવરેથ્રબાઓ તેજ પુરૂષ છે જે આદરબાદ માહરસ્પંદના બેટા ઝરથુસ્ત્ર તરીકે જણાયલો છે. "અંદોઝે આદરબાદ" નામની પંદનામાની કેતાબ આદરબાદે પોતાના આ બેટા ઝરથુસ્ત્રને કેળવણી આપવા માટે લખી હતી. સાસાની પાદશાહ શાહપુર બીજો, જે ૪સ્વી સન ૩૦૯–૩૭૯ માં રાજ કરી ગયો, તેનો દસ્તુરાન દસ્તુર તથા વડો વજીર આદરબાદ હતો. અવસ્તામાં, ક્રવદીન યસ્ત હા ૧૦૬ માં, રાસ્તરે વંધહંતના બેટા અવરેથ્રબાઓને યાદ કરવામાં આવે છે. દો. વેસ્તે એ અવરેથ્રબાઓને આદરબાદ માહરેસ્પંદના બેટા ઝરથુસ્ત્ર જેવું નામ પણ અવરેથ્રબાઓ હતું તેની સાથે ભેલી નાખે છે. આ અનુમાન કબુલ નહી રાખવાને માટે મુખ્ય બે કારણો છે. (૧) **ક્રવદીન યશ્ત**માં આપેલાં નામોની ટીપ, જ્યાં સુધી એ નામો આપણે ઓલખી શકીએ છીએ ત્યાં સુધી, તે શખસોના જમાનાને અનુક્રમે આપી હોય એમ લાગે છે. એ સબબને લીધે રાસ્તરે વંધહંતનો બેટા અવરેથ્રબાઓ પેગામબર પછીના નઝદીકના વખતમાં કોઇ મોટો પુરૂષ થઇ ગયલો હોવો જોઇએ. (૨) **ક્રવદીન યશ્ત**માં આવતાં નામોમાં કોઇપણ સાસાનીયન જમાનાને લગતું હોય એમ દીસતું નથી. જો આદરબાદના બેટા ઝરથુસ્ત્રને એ યસ્તમાં યાદ કરીઓ હતે તો અરદશીર બાબગાન અને તનૂ–સર જેવા ધર્મના સમારનારાઓને જરૂરજ યાદ કીધા હતે.

૫. **હનજમનીગ.**

૬. એ **ક્રવરદીન યશ્ત**માંથી ટાંકેલું છે.

૭. બુનદહિશ્ન, બાબ ૩૩ માં, આદરબાદ, તેમજ બીજા દસ્તુરોની, વંશાવલી આ માનુશચીહરથી ઉતરી આવેલી જણાવેલી છે. એ માનુશચીહરને કોઇક વેલા કયાનીયાન શાહ માનુશચીહર સાથ ભેલી નાખવામાં આવે છે પણ એ બે શખસો જુદાજ છે.

૮. આ નામ કેમ વાંચવું તે સમજ પડતું નથી. કદાચ એ વકએદ્રુંગ–દહ હોય, અવ૰ **વએધ્રો–દા.** એ નામ બીજે કેઠે મલતું નથી અને એ શખસ કોણ હતો તે કહેવું મુશકેલ છે. **જમીઆદ યશ્ત,** ફકરા ૪ થામાં **વએદ્રકએ** નામ એક પહાડને માટે આવે છે.

દ્રગ,–દહ)થી (અવતરેલો) હતો"; અને એ (વકએદ્રગ—દહ)થી દીનના શત્રુઓ અને મોટા નાસતિકો, જેઓને મઝદગીઓ[1] કહેલા છે, (તેઓ) પણ (અવતરશે). (૨૨) તેઓને માટે પણ એમ કહેવામાં આવ્યું છે જે:—"અએ ઝરથુસ્ત્ર! મારી આ દીન ઉપર સાવચેત[2] નેગાહ રાખજે [(યાને), તેની ઉપર અતી (ક્ષ્યદ) લક્ષ આપજે] તે વખતે કે જ્યારે ઘણા (લોકો), અધર્મીઓની શીખવણી ઉપરથી, આશ્રવનના અપોઇ અને પેશાને ગુનાહથી નીરાલો (મોઢેથી) બોલીને જાહેર કરશે (ખરા), પણ[3] (ખરેખર તો) તેઓ (એ ચીજોથી) અજ્ઞાન છે અને તેઓને ઝાઝી પાલતા નથી." (૨૩) માઝદયસ્નની દીનમાં આ (જાહેર છે) કે:—"દીનને પુખ્ત રીતે પાલજે અને તેઓ, યા (વ) તેઓમાંનો કોઇપણ, જેઓ[4] તમામ હાદમંદ દુન્યાને ખરાબ કરનારા છે[4], અને અપોઇ જે હસ્તી ધરાવનાર પ્રાણીઓના સર્વથી સ્ત્રેસ્તને માટે છે તેના નેમેલા કાયદાઓ[5] પાલતા નથી[6], તેઓને માટે મુકતી ઇચ્છજે; અને માઝદયસ્નોની દીન એવી છે; (પણ) તેઓ પોતાની જાતને છુટાપણું આપે છે, તેઓ પોતાને માટે કામોને જાહેર કરે છે, અને પોતાનાઓને (તેનો) હીસસો

---

૧. મઝદગ નામના નાસ્તીકના ચેલાઓ; માની કે જેને ઇ. સ. ૨૭૬–૭૭ માં મારી નાખવામાં આવ્યો હતો તેનો એ શીષ્ય થાય એમ માનવામાં આવે છે. મઝદગને ઇ. સ. ૫૨૮ માં મારી નાખવામાં આવ્યો હતો. આ ફકરા ઉપરથી દીસે છે જે માની તથા મઝદગ ઉપરાંત તેઓની બે સદી અગાઉ એક ત્રીજો મોટો નાસ્તીક ફીલસુફ ઇરાનમાં થઇ ગયો જે આદરબાદ માહરસ્પંદના વખતમાં જણાયલો હતો. એ માનીનો કોઇ શાગેરદ હોય.

"મઝદક કહેતો હતો કે, ખુદાની મેહરબાનીથી સઘલા માણુસો સરખી પંકતીએ જન્મ લીએ છે, કોઇ પણ પોતા સાથે માલમતા, બીજાઓ કરતાં જાસતી ધરાવવાનો ખુદરતી હક લાવતું નથી. માલમતાની માલેકી તથા લગન એ ખુદાની મરજી ઉપરાંત માણુસોએ હસ્તીમાં આણેલી અવસ્થાઓ છે. ખુદાની મરજી તમામ ભલી વસતુઓને બધાં માણુસોમાં સરખી રીતે વહેંચવાની છે તથા અમુક માણુસને અમુક બાયડી આપવાની વીરૂધ છે. જે કોમોમાં માલમતાની માલેકી તથા લગનનો રેવાજ છે તેમાં માણુસો પોતાના જ્ન્ત ભાઇઓ પાસ ખોટી રીતે રહેલી તમામ વસતુઓમાં ભાગ લઇ પોતાના ખુદરતી હકો ભોગવી શકે. વ્યભિચાર, અનીતી, ચોરી, એ કાંઇ ગુનાહો નથી, પણ એ સંસારમાં ખુદરતના કાયદાઓ ફરીને સ્થાપવાના પગલાંઓ છે. તે દુધ, પનીર તથા ઇંડાં સીવાયના બીજી જાતના માશના ખોરાકથી પરહેજ રેહવા તથ. પોષાકની સાદાઈનું શીક્ષણ આપતો." (જુવો રોલીનસન, સફો ૩૪૩).

૨. **હૂમીનિશ્ન**, અસલ અર્થ "ખરાં દીલથી."

૩. **વ.**

૪–૪. બોલેબોલ તરજુમો, નાસ્તીકો "જેઓ હાડમંદ દુનીઆમાં સામે થનારા થય છે તેઓ."

૫. **આદ્ન–આઓમંદ**, બોલેબોલ અર્થ "નીયમસરના."

૬. **અગિરિફ્તાર**, "પકડાયા વગરના."

બક્ષે છે. (૨૪) બાધ ખોરાકીના (સવાલ) વીશે તેઓ સંભાલ રાખે છે, જેથી તેઓ એમ કહે છે કે ખોરાક (માણસની) ભુખના પ્રમાણમાંજ લોકોને આપવો; પ્રજા ઉતપતિ માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે વંશનું ઉતરવું તેઓ માતા તરફથી જાહેર કરે છે; અને વરૂના જેવા[૧] હવસ વીશે તેઓ જાહેર કરે છે કે, જેથી કાંઇ વરૂઓ મીસાલ તેઓ કરે (તે) પોતાની ઇચ્છાઓને રસતો આપવા સારૂ તેઓએ કરવું જોઇએ; તેઓનું બચ્ચું વરૂનાં બચ્ચાં પેઠે, માતા પ્રમાણે છે. (૨૫) કુટુંબનો સીલસીલો તેઓ માતાથી ગણે છે; ઢોરોની પેઠે તેઓ એક બાઇડીને ખરીદે; જે બચ્ચાં (તેઓને પેટે) પુત્ર–ભાઇઓ તરીકે (અવતરે છે) તેઓને તેઓ જવાન અબળાઓ[૩] પાસેં લઇ જાય છે, (અને કહે છે જે):—'તમને આ (બચ્ચાંઓ) માતા તરીકે (**એોલ અમીહ**)[૪] હમોએ અર્પણ કરીઆં છીએ, તમારે માતા સીવાય બીજી કોઇ પણ રીતે એઓ સાથ સંબંધ રાખવો એ બનવાજોગ નથી!' વર(નીરંગ)ની ક્રીયા જ્યારે કોઇ તેને જાહેર રીતે શરણ થાય છે [જેમાં તે પોતાને (ગુનાહથી). છોડવે છે] ત્યારે પણ તેઓ તેમાં ઇતબાર રાખતા નથી; તેઓ પોતાના બચ્ચાંના બાબમાં ખોટા સોગંદ ખાય છે[૫], જેથી મીથ્રોદ્રુજી[૬] (યાને કોલ તોડવાનો ગુનાહ) તેઓથી ઘણો (**મદમ**) પેદા થાય છે, અને વળી તેઓ પોતાના બાબમાં પણ (ખોટા સોગંદ ખાય છે).''

---

૧. અસલ એબારતમાં ગૂર્ગીહ ખુનેન્દ, "તેઓ દુષ્ટપણે વરૂની પેઠે વરતે છે."

૨. આવી જાતના માતા તથા બેટી સાથના જોડાણથી જે બાલક અવતરે તેને માટે આ "બેટા–ભાઇ" શબ્દ ખુદરતી રીતે વાપડી શકાય.

૩. **બર**, ફા૦ **બર**, "એક જવાન અબલા", ઘણું ખરૂં અવસ્તા **બરેથ્રિ** ઉપરથી નીકલેલો એ શબ્દ છે. **બર**નો અર્થ "સોડ" અથવા "ગોડ" પણ થાય છે જે અવસ્તા વરને મલતો છે. કોઇ પારકા દેશની ફીલસુફી, જેમાંથી લગનની મોતબરી નીકળી ગઇ હોય, તેવી ફીલસુફીનો પ્રસાર આ જમાનામાં ઇરાનમાં થયો હોય એમ દીસે છે.

૪. પહલવી **અમ**, "માતા".

૫. બોલેબોલ તરજુમો, "પોતાના છોકરાંઓ બાબે તેઓ બીજાઓને ઠગે છે". આ ફકરા માટે વેસ્ત કહે છે:—અવસ્તાના પહલવી તરજુમામાંનો આ ઇસારો ચોથી અને પાંચમી સદી, જ્યારે નાસતીક વીચારો લોકોમાં જાયજ હતા અને ખરો જરથોસ્તી ધર્મ પડી ભાંગો હતો, તે વેળાના ઇરાની લોકોની હાલતને ઘણો લાગુ પડતો છે. એ બદી હમેશા ગુલામગીરીને લાગુ પડે છે.

૬. મીથ્રોદ્રુજીનો ગુનાહ એટલે કોલ તોડવાનો ગુનાહ તેમાં ખોટા સોગંદ ખાવાનો ગુનાહ પણ સમાઇ જાય છે.

(૨૬) કોબાદના બેટા અમર્ગ રવાનવાલા ખુસરોએ[૧] દીન સુધારી (**આરાસ્તારીહ**) તેને માટે તે[૨] અત્રે જણાવે છે જે:—"જ્યારે તેઓ (દુન્યાના લોકો અધોઇમાં) પછાત પડે છે, ત્યારે એક (મહાણ) પુરૂષ જન્મશે જે અષો, અમર્ગ રવાનવાલો (થશે), જે એક જેબદાર જબાનવાલો[૩] (અને) વીદ્વાન પુરૂષ (નીકળશે), કે જેના વચનો સાંભળવાને લોકો એકઠા (થશે), યાને કે, જેબી કાંઇ તે બોલશે તે સત્તાથી બોલશે, (અને) જ્યારે તે ઇનસાફ આપે છે ત્યારે તે એવી રીતે આપે છે કે ગુનેહગારોને(જ) તે શીક્ષા કરે. (૨૭) ખચીત[૪] તે દબાણ[૫] કરે છે; તે અંજુમનમાંથી તે યોદ્ધાને નીહાલનારાંઓ, જ્યારે એતેફાકે (તેઓની) સનમુખ તે પોતાને મેલે છે, ત્યારે તેઓ તુરતજ ખુશી થઇ જાય છે[૬]; જે પ્રમાણે હાલ જેઓએ દીનને લગતું ડાહપણ ફેલાવી નાખ્યું છે તેઓ સંકટના છોડવનારા સ્પીતમોના (ઝરથુસ્ત્ર)ને

---

૧. ખુસરો ૧ લો જેને ઇરાન ઉપર ઇ૦ સ૦ ૫૩૧ થી ૫૭૮ સુધી રાજ કીધું. એના બાપ કોબાદના રાજ્યમાં મઝદગ નામનો મોટો દીન દુશમન ઉભો થયો જેનું ચલન દરબારમાં બહુ હતું. પરંતુ મઝદગના છુટા વીચારો જેમાં તે પૈસો તથા મીલકત, બોરાકી તેમજ કુટુંબ કબીલો સરબે ભાગે દરેકને વહેંચી આપવા શીખવતો હતો તે ઇરાન જેવા ધારમીક દેશને માફક આવ્યા નહીં. પરીણામે દરબારના ઉમરાવો તથા મોટા દાનેશમંદ મોબેદો મઝદગની સામે થયા અને તેને મારી નખાવ્યો. ખુસરો તે વેળા ગાદીવારેસ શાહજાદો હતો અને મઝદગની ફીલસુફી તોડવાને તેને મોટો ભાગ લીધો. મઝદગે જે સવાલ ઉભા કીધા હતા તેનો નીરણય આણવાને તેને દાનેશમંદોની અનજુમન બોલાવી. મઝદગ અને તેના અધર્મી ફીલસુફોનો એ અનજુમને તકરાર કરી છેડો લાવ્યો (ઇ૦ સ૦ ૫૨૮–૯). આજ વખતે અવસ્તાના ૨૧ નુસકોના પહલવી તરજુમા અને શરેહની છેલ્લી આવૃત્તિ થઇ હોય એમ માનવામાં આવે છે.

૨. દીન.

૩. **હૂઝવાન–ખીનીદાર;** સરખાવો અસલી ફા૦ **ખીનીદન** "સનગારવું" અવ૦ **ખન,** "પ્રકાશવું." ડો૦ વેસ્ત એનો તરજુમો "સખુનને કબુલ રાખનાર" કરે છે.

૪. વાંચો: **બાસ્તાન,** સરખાવો અવ૦ **બાઇધિરત,** "ઘણુંજ ખચીત;" અને ફાર્સી **બાસ્તાન,** "અસલના વખતમાં."

૫. **પ–ફ્રષારેદ, પવન ફ્રષારેદની** વટી, સરખાવો ફાર્સી **ફ્રપાર્દન,** "દાબવું," "દબાણ કરવો." ડો૦ વેસ્તનો તરજુમો:—"(દીનને) ગુંચવાડામાં નાખનારાઓ હમેશાં ગુચવાડો કરે છે (**પેચ શારીદન**) તેની તે વીરલાને ધારતી છે." આ ફકરો ગુંચવાડાભરીઓ છે.

૬. બોલેબોલ તરજુમો, તુરતજ તેઓ પોતાની બેઠક લીએ છે.

લીધે સંકટના છોડવનારા (**સીજ-દાગ**) છે, તે પ્રમાણે તે માણસો જેઓ અશોને મારનાર હતા તેઓની સખી (**દાતાર**), (તથા) દુખના ભંગ કરનાર તેનેથી થાય છે.''

(૨૮) નવશીરવાનને[૧] માટે પણું, આશમોગોના સરદાર ઉપર જીત મેલવવાને વીશે, તે (દીન) આ પ્રમાણે જાહેર કરે છેઃ—''અએ સ્પીતમના (ખાનદાનના) ઝરથુસ્ત્ર! સામતી રીતે લેતાં હું તને કહું છું કે તેઓના જમાનામાં તે (શખસ) જે એક જાણીતો મીત્ર છે તે એક નાસ્તીક (થશે) અને તે અષોનો[૨] તેમજ દ્રવંદોનો સર્વથી મોટો ઠગ[૨] (નીવડશે); નવશીરવાન લશકરોનો સરદાર[૩] (અને) પ્રાણીઓ, તે પ્રાણીઓ જેઓ અષો છે, તેઓને ઉંચ પંકતી ઉપર મુકનાર (**અફ્રાજ**) થશે, જેથી તેઓ[૪] પોતાના રવાનને અમર્ગ[૫] બનાવવાને કાજે પોતાના ખરે કામે જશે; કારણ કે સઘલાં સાચાં કાર્યોનો મદાર,[૬] અને રાસ્ત જવાબો ઓચરનાર નવશીરવાન (પાદશાહ) છે.''

૨૯. અને ઇરાન સરજમીનની પાદશાહીના અને દીનના તારાજ કરનારાઓના આવવાની ઇધાની માટે એક નામીચો મોજેજો થયો હતો, (જે વીશે) તે આ પણ કહે છેઃ—''ત્યારે, અએ ઝરથુસ્ત્ર! જ્યારે દેશને ખરાબ કરનારના (આવવાની) પહેલી નીસાની જાહેર થાય છે, ત્યારે દેશમાં જુલમગારો વધુ કીનાથી મારનારા અને અક્ષમાવાન[૭] થાય છે; અને તે સબબને

---

૧. કેસરા નવશીરવાન યાને નવશીરવાન આદેલને માટે અતરે ઇસારો લાગે છે. એ પાદશાહેથી દીનની ઉન્નતિ માટે ઘણું કરીઉં હતું.

૨-૨. **યશરૂબ-ગન.**

૩. **હુએનાદાર;** અવ૦ **હુએના,** સૌ૦ સૈના, ''લશકર.'' એ શબ્દ **ખએનાદાર,** ''સીનગારનાર'', '' સુધારક '', '' પ્રકાશ લાવનાર '' બી વાંચી શકાય. અવ૦ **ખન** '' પ્રકાશવું.'' ડો૦ વેસ્ત એને **અયુખ્તાર,** '' કાબુ રાખનાર '' વાંચે છે.

૪. યાને, દુનીઆંના લોકો.

૫. **અનએોપગ-રૂખાંન** (અમર્ગ રવાનવાલો); એ નવશીરવાન નામનું પહલવી રૂપ છે; એ શબ્દ બે અર્થ દેખાડે છે.

૬. **પતવસ્તાર,** ''સાથે જોડનાર'', ''સંબંધમાં લાવનાર.''

૭. આપણા વીચાર પ્રમાણે ગુનાહની માફી બખશવી એ એક ખરો પાદશાહી ગુણ છે.

લીધે જેઓ દેશને ખરાબ કરનારા (છે) તેઓ ઘરને, ગામડાંને, શેહરને તથા દેશને અને હરકોઇ જગયા જેમાં દેશના ખરાબ કરનારને કાંઇ પણ શીક્ષણ મલે, તેને ઇજા પોંહચાડે છે; અને તેથી તે શખસ જે દીર્ઘ દ્રષ્ટિવાલો[1] અને હોશયાર (છે), તે તેની દેશની ઉપર તપાસ રાખે છે, જેથી કરીને તેના બુદ્ધિબળથી દેશને જ્ઞાન મલે.

(૩૦) ત્યાર પછી જ્યારે દેશના ખરાબ કરનારના (આવવાની) બીજી નીસાની જાહેર થાય છે.....[2].

(૩૧) ત્યાર પછી જ્યારે દેશના ખરાબ કરનારના (આવવાની) ત્રીજી નીસાની જાહેર થાય છે, ત્યારે આથોરનાન વર્ગ વગર સમજે[3] તાહેલું કરે છે [યાને કે, તેઓ કાંઇ પણ ચીજ અકલથી બોલતા નથી]; તે સબબ-સર[3] તેઓ (લોકો) તે (આથોરનાનોને) કબુલ રાખંતા નથી, અને, તે પણ, જ્યારે તેઓ સાચું બોલતા નથી ત્યારે; (પણ) દેશના ખરાબી કરનારાઓ. તેઓ ઉપર એતેંકાદ રાખે છે; અને એ કારણુસર જેઓ દેશને ખરાબ કરનારા (છે) તેઓ ઘરને, ગામડાંને, શેહરને તથા દેશને, અને હરકોઇ જગયા જ્યાંથી તે દેશના ખરાબ કરનારાને, કાંઇ પણ શીક્ષણ મલે, તેને ઇજા પોંહચાડે છે; અને તેથી તે શખસ જે દીર્ઘ દ્રષ્ટિવાલો અને હોશીઆર (છે), તે તેની ઉપર તપાસ રાખે છે, જેથી કરીને તેના બુદ્ધીબળથી દેશને જ્ઞાન મલે.

(૩૨) ત્યાર પછી જ્યારે દેશની ખરાબી કરનારનાં આવવાની ચોથી નીસાની જાહેર થાય છે, ત્યારે ઇંજેલા આતશો[4] અનદીથ થઇ જાય છે[5] અને પરહેજગાર પુરૂષો પણ (તેમજ) થાય છે, જેથી તેઓ તે આતશો ઉપર, ચોકી રાખતા નથી; તેઓ રદ[6] આગલ પવીત્ર આબ[7] લઇ જતા નથી; તેઓ (કે જેઓ) દેશની ખરાબી કરનારા (છે), તેઓ (જોર) પકડવા

---

૧. **વીનાગ**, "જોવું"; અવ૦ **વિન**, ફારસી **બીનીદન**, "જોવું."

૨. અસલ નકલમાંથી એ ફકરો જતો રહયો છે. એ ફકરામાં નાશ કરનારના આવનારની બીજી નીસાનીનો અહેવાલ આપેલો હશે. દો. વેસ્ત ધારે છે જે એ નીશાની રથએસ્તાર યાને લડવઇયાઓની ખરાબીની હોવી જોઇએ.

૨. **અ-વિચીદાર**, "અવીવેકી."

૩. **હના રાએ મા**, બોલેબોલ અર્થ "આ કારણથી કે ....."

૪. **અવબરીશનીહુ**; અસલ ફારસી, **અવબાર**, "બશમ કરી નાખતો આતશ."

૫. અવસ્તા ધાતુ **વઝ**, "ઉડવું."

૬. યાને, દીનનો ધર્મગુરૂ, પૃથ્વિ ઉપર બોદાનો પ્રતિનીધી.

૭. **ઝઓસ્ત્ર**; અવ૦ **ઝઓથ્ર**, "પાણી, દુધ વીગેરે જે યઝદોની ક્રીયામાં મુકી તેઓને અર્પણ કરવામાં આવે છે."

થકી[1] રહેાને આશેાદાદ આપતા નથી; અને તે સબબસર વલી તેઓ કે જેઓ દેશના ખરાબી કરનારા (છે) તેઓ ઘરને, ગામડાંને, શહેરને તથા દેશને, અને હરકેાઇ જગયા જેમાંથી તે દેશના ખરાબ કરનારને કાંઇપણ શીક્ષણ મલે તેને, ઇજા પહેાંચાડે છે; અને તે શખસ જે દીર્ઘ દ્રષ્ટિવાલેા અને હેાશીઆર (છે) તે તેની ઉપર તપાસ રાખે છે, કે જેથી કરીને (તેના) બુધ્ધીબળની મદદ વટે દેશને જ્ઞાન મલે.

(૩૩) ઇરાની રાજ્યની પડતીને[2] માટે પણ તે આ પ્રમાણે કહે છે કેઃ—"અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે બદ્દીનેા કરનાર[3] પેાતે તે દેશના લેાકેાને ગુમરાહીની[4] હાલતમાં મેલશે, જેથી કરીને તે મજબુત પાદશાહતની હસ્તીથી (હઇત્તિ) જેઓ જીવે છે તેને તે તદ્દન ટુકડા કરી નાખશે; અને ત્યારે[5] તે પરેજગાર પુરૂષેાનેા સંપુર્ણ મારનારેા છે, ત્યારે[5] તેઓનેા તે પેાતાની મરજી પ્રમાણે પાયમાલ કરનાર છે. (૩૪) અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે બદ્દીનેા કરનાર વલી ત્યાર પછી લાંબેા વખત જીવશે નહીં[6]; તે ઉપરાંત, તેના વંશવેલાનેા પણ અંત આવે છે[7] [એટલે, તેઓ પાયમાલ થાય છે]; વલી, અંધારી દુનીઆ જે ભયાનક[8] દેાજખ છે, તેમાં તે રવાન પડે છે; અને ખુદ તેઓના[9] (બદ) કર્મોને લીધે, (અને) સમુલગું[10] પેાતાનેજ લીધે, જ્યારે તેઓ તે આથ્રવન[11] જે મીનેાઇ સરદાર (છે), જે ભપકાદાર વકતા[12] (છે), જે સાચા સખુન ઓચરનાર (છે), જે અશેા (છે), તેને કબુલ રાખતા નથી, ત્યારે તેઓના શરીરને નહી વર્ણવી શકાય તેવું[13] દુઃખ ખમવું પડે છે.

---

૧. બરા વખીદુન, "જોર પકડવાને માટે;" "આબ જોરની ક્રીયા કરવાને માટે."

૨. હનચપિશન. ૩. મર.

૪. ઓલ વદ્દંગ; અવ૦, વરેત "ઉલટું કરવું." ૫–૫. "અદ્દીન...અદ્દીન."

૬. લા દેર આખર દેર–ઝીવેદ, "ત્યાર પછી લાંબેા વખત, તે લાંબેા વખત જીવતેા નથી."

૭. નસેન્દ, અવ૦ નસ, "કેાહવું."

૮. આદ્દંગ; જુવેા બાબ ૫ મેા, ફકરેા ૭ મેા, નેાત ૭ મી.

૯. એટલે, જેઓ બુરાઓ છે તેઓના. ૧૦. હરવિસપીન.

૧૧. આસ્રવન; અવ૦ આથ્રવન. વેસ્ત એને અસ્રૂન, "બંદીખાનું" વાંચે છે. પહલવી અસ્રૂનતન, "બાંધવું." ૧૨. પૂર–ગૂફ્તાર.

૧૩. અદ્દાદ, અસલ અર્થ "આગળ નહી અપાયલું યા જાહેર થયલું". વેસ્ત એનેા અર્થ "કદંગેા દેખાવનેા" કરે છે. અસલ નકલમાં અશ્ત જેવેા આકાર છે; એની પછી અષાદીહુ શબ્દ આવે છે તે લખવામાં લખનારે ઠાપ ખાધી હેાય અને પછી તે શબ્દ પાસે ખરેા લખીએા હેાય અને એ ખેાટેા આકાર છેકી નાખતાં ભુલી ગયેા હેાય એમ બનવા જોગ છે. એ શબ્દ વગર પણ અર્થ બેસે છે.

(૩૫) તે બદીનો કરનાર, અએ ઝરથુસ્ત્ર! આ તમામ હાદમંદ દુનીઆની દુન્યવી અને મીનોઇ સરદારી, જેને માટે હું આટલો સરસ રીતે[૧] લાયક છું, તેની તરફેણમા[૨] તે[૩] હીમતથી (ફ્રાજ) સામને થાય છે; (વળી) દુષ્ટ (અને) ખોટા ઉભા કીધેલા ધર્મોને પસંદ[૪] કરવા યા કબુલ રાખવાની સામે તે થાય છે; તથા (સઘળા) દાદખાહો[૫] જેઓ દોષીત હોય યા નીરદોષ હોય[૬], જેઓ. ગામડાંઓમાં[૭] (પોતાના) અસલ સગાંવહાલાંઓને દુર વસવા દઇને તેઓને ઘણું ગરજીઉ[૮] અને કંગાળ બનાવે છે, તેઓના છુટકારાની[૯] સામને (તે છે.)

(૩૬) અને જે દેશ ઉપર વલી અહુરેમન ભટકે છે, તે દેશના લોકોને તે દરદ અને બીજી મુસીબતોથી નાશ કરે છે; અને વળી (બરા) તે દેશ નઝદીક કંગાળ ઝગડો, વળી, ગુનાહભરી બુત પરસ્તી, (અને) વળી, દુષ્ટ નાલેશી ઉત્પન થાય છે.(૩૭) અને ન્યાં સુધી[૧૦] તે (દેશના લોકો) તે કે જે (તેઓનો) મીનોઇ સરદાર, વક્તા, સાચો ઉપદેશક તથા અશો છે, તેને પોતાના આથોરનાન તરીકે (ઓલ્ય) કબુલ રાખે[૧૧] નહી, ત્યાં સુધી તે દેશમાંથી તે કંગાળ ઝગડો, અથવા ગુનાહભરી બુત પરસ્તી અથવા દુષ્ટ નાલેસી નાબુદ[૧૨] થતાં નથી; અને ન્યારે તેને (એમ) કબુલ રાખે છે, ત્યારે તે દેશો ન્યારે તેઓ માગે ત્યારે છુટકારો મેળવે છે, અને, અએ ઝરથુસ્ત્ર! બીજી તેઓ તરફની કોઇ ગેર[૧૩] રીતે (તેઓને એ છુટકારો મલતો) નથી."

(૩૮) અને (ઉપર) કહેલું છે તે એક વર્ણન છે[૧૪] કે જેમાં ઘણી ચીજો (છે) જે બેદકારક[૧૫](છે), (અને) જે વીશતારૂપના (જમાના) પછીથી તે ઇરાની રાજ્યની

---

૧. અધ્વ લિ શપીર શાયીમ. જુવો ફારસી શાયીદન, "બંધબેસતું થવું," "લાયક થવું."

૨. પવન, અસલ અર્થ, "માટે." ૩. એટલે કે, ઉપર કહેલો મીનોઇ સરદાર.

૪. દએના-તાશિશનીહ વિચીર કર્દન વદ, બોલેબોલ તરજુમો, "જે દીન દુષ્ટ છે તેની બનાવતની પસંદગી." હયાં તાશીશનીગની વટી તાશીશનીહ ભુલથી આવ્યો છે; અવ૦ તશ, "આકાર આપવો," "બનાવવું."

૫. પતકારદારાન, "દાદખાહ." ૬. દ્રવન્દાનીચ યશરૂખાનીચ.

૭. દુર-હુસ્તીશન વિસ, પોતાનાં કુટુંબથી દુર રહેતા તાલેવંત લોકોને આ શબ્દ લાગુ પાડીઓ છે. જેઓ પોતાના સગાવાહલાંથી દુર રહી, તેઓ સાથ સંબંધ રાખતા નથી, અથવા તેઓને મદદ કરતા નથી.

૮. હૂ-નીયાઝાનિચ વખીદૂનાન્દ. ૯. બરા-દહિશનીહ.

૧૦. પીશ મિન ઝક વદ અમત. ૧૧. યેહબુન્દ પદીરિશન.

૧૨. અવિસાઇહેદ, અસલ અર્થ, "નાશ પામે છે."

૧૩. આઇનીનગી મિન ઝક. ૧૪. નિસંગ-ઇ.

૧૫. નિકીહેત; ફારસી નકી, "આપ".

ઇરાન સરજમીન ઉપર પડતી તુલીકના અરસામાં, અવસ્તા પ્રમાણે (બનતી) આવી છે;[૧] દેખઈતું છે કે જે કંઇ તેમાં લખવામાં આવ્યું છે તે દુનીઆના લોકોની જાણમાં આવ્યું છે. (૩૯) અને ઉપર (કહેવું) તેની આ પણ ઉંચ ગવાહી[૨] છેઃ—"અને વીશતાસ્પના (જમાના) પછીથી તે ઇરાની રાજ્યના છેડા લગી જે બનાવો બનીઆ, કે જે અવસ્તામાં જાહેર કીધા છે, તે જો ન બનીઆ હોત, તો અવસ્તા ઉપરનો એતેકાદ, જે પણ વળી હાલના વખત સુધી આવો એક બજનો (ચબુન) હતો, અને (હવે પછી)ની બચીત (એમજ) રેહશે, (અને) જેમાંથી વીશતાસ્પના (વખતથી) આગળ ચાલતાં પાદશાહો અને દસ્તુરોમાં પાયમાલી અને નાશ વીશે તેને ઘટતે ઠેકાણે જાહેરાત છે, તેનો (હાલ) સુધી આપણ સાથ સીલાસીલો રહયો હતે નહી."[૩]

બાબ ૭ મો.

ઇરાની સલતનતની ઇરાન દેશમાં પડતી પછીથી તે ઝરથુસ્ત્ર સુધીના હજારાના અંત, અને ઝરથુસ્ત્રના[૪] નબીરા હોશેદરના[૫] પેદા થવા લગી જે મોજેજાઓ ખુલ્લી રીતે (પએદાગ) જાહેર થયા હતા, તેઓની બજાયબીનું (બયાન આ બાબમાં આપીયું છે).

---

૧. પવન યેહવૂનેદ યેહમતૂનિશન.

૨. ગએાકાસ, ગએા–આકાસની વટી; અવ૦ ગૂપ અને કસ; ફારસી ગવાહી

૩. એ વાકયની મતલબ આ કે ઝરથુસ્ત્રના મરણ પછીથી તે લખનારનાં જમાના સુધી એક પછી એક થઈ ગયલા મહાન પુરૂષોને લગતી અગમચેતીઓ ખરી પડી છે, અને તેથી ખાતરી થાય છે કે હવે પછીના બનાવો બાબે ઝરથુસ્ત્રે જે ભવીશય દરશાવ્યું છે તે પણ ખરૂં પડવું જોઇએ.

૪. ઝરતૂહસ્તાન (જેમ સ્પીતમનો સ્પીતમાન થયો છે), એટલે ઝરથુસ્ત્રના ખાનદાનનો, તેમ આ શબ્દ બનીઓ છે, માતા તરફથી તો હોશેદર ઝરથુસ્ત્રથી ઉતરી આવેલો કહેવાય એ નીચલાં લખાણ ઉપરથી સીદ્ધ થાય છે.

૫. પેગમબર સાહેબને તેઓની જીંદગી દરમયાન ૩ બેટાઓ હતા અને તેઓ પાછલ તેઓ બીજ મેલી ગયા છે તેમાંથી ૩ બેટાઓ હવે પછી અવતરશે. એ છેલ્લા ત્રણમાંનો પેહલો હોશેદર છે.

(૧) એક તો જ્ઞાન માટેના એતેકાદનો[૧] ચમતકાર હતો જે અવસ્તામાં અરબોથી (ઇરાનને) તાબે કરવાની અગાઉના (હજારની) નવમી અને દસમી સદીથી જે બનાવ બન્યા હતા તે વીશે જાહેર (છે.) (૨) તે હાલનો દેખાવ (છે) જે (ઈરાનની ચાલુ) હાલતનો દેખાડનાર છે; જેવો કે, ઇરાન દેશમાંથી ઈરાની સલતનતની નાબુદી, અને છુટા વાલવાલી (પ્રજા)[૨] ના તથા ઉંચ હુનરવાલા ક્રીસ્તીઓના[૩] રાજ્યથી ઇરાનીઓના સઘલા કાયદા[૪], કાનુનો અને રીતીઓનું નાશ પામવું. (૩) અને વલી (જેવી કે) (તે) સાથ કાયદાઓની ભેલમભેલ[૫], અને તે માન્યતાવાલા ધર્મો[૬] જેઓ બળવાન[૭] છે તેઓનો એકમેક સાથનો સમાગમ[૫]; અને તેઓની સાથ દુરાચરણીઓ[૮] તથા હલકા[૯] તથા સીહા[૧૦] અને તે વખતના જખમી થયલા[૧૧] આદમીઓનું આવવું, અને તે વખતમાં સારાં કુટુંબનાં[૧૨] તથા પ્રખ્યાત[૧૩] લોકોનું નાશ પામવું અને પાયમાલ થવું.

(૪) ડહાપણની બસલત, જે દીનની સાચાઈ તથા શરમાલપણું, અને નીમકહલાલી તથા શાંતપણું, અને સખાવત એ વતરોગેના બીજા સદગુણો દેખાડે

---

૧. **વાદ્રીગાનીહ**, "આસથા," "વીશવાસ."

૨. **વિજાદ વસ**; આ બાબના ૪૭ માં ફકરામાં એઓને તુર્કી યા અરબ દેવો કહયા છે. તેઓ પૂર્વ દીશા તરફથી ઇરાનમાં આવ્યા હતા. બહમન યસ્ત, બાબ ૨ જો, ફકરા ૨૨, ૨૪ અને ૨૮, અને બાબ ૩ જો, ફકરા ૧, ૬ અને ૧૩ માં જણાવ્યું છે જે દીનના પહેલા હજારામાં તેઓ ઇરાન ઉપર ચઢાઇ લઇ આવશે.

૩. રોમની પૂર્વની શહેનશાહતનાં ક્રીસ્તીઓની હયાં વાત છે.

૪. **રસ્તગ**; ફારસી, **રસ્તહ**, "રસ્તો", "કાયદો".

૫-૫. **અગવીન હમદાદગીહ વ પતવનદીહિચ.** ૬. **વાવરીહસ્તન.**

૭. **એાલ અવરતર પાઇગ.** આ ચાર દીન દો૦ વેસ્તના ધારવા પ્રમાણે જરથોસ્તી, ઇસલામી, ક્રીસ્તી અને યાહુદી યાતો બુતપરસ્તી હોવા જોઇએ. હાલ ઇરાનમાં બીહાઇ ટોલો છે તેવો કોઇ ટોલો/અસલ થઇ ગયલો હોવો જોઇએ કે જેમાં જુદા જુદા ધર્મ પાલનારાઓનો ભાઇચારો કરવામાં આવતો અને જુદા જુદા ધર્મોના સીધાંતોની ભેલસેલ કરવામાં આવતી.

૮. જુવો ફારસી **કુવન** યા **કુવન**, "કુકર્મ કરનારો". ૯. **ખૂર્દગાન.**

૧૦. જુવો ફારસી **તીરેહ**, "અંધારો", "અનજાણો," "ગદલો", "સંકટમાં સપડાયલો".

૧૧. **આઝીદગાન**; જુવો ફારસી **આઝીદન**, "ઇજા કરવી," "ભોકવું".

૧૨. **ખૂનીગ**, "ઉંચ કુટુંબ યા તોખમના". ૧૩. **પએદાગ**, "જાણીતું."

(છે)[૧], કે જે ભોગવવાએ ઉંચ દહાપણુની અસલતને સણુગાર છે, તેનું ઇરાન દેશ તરફથી બીજા પારકા મુલકો તરફ જવું[૨]. (૫) અને અધર્મીપણું અને જુઠાઇ, અને ઠગાઇ, અને નાલેશી, અને ઝગડો,[૩] અને ઢોંગાઇ, અને નીમકહરામી, અને અશાંતી, અને કંજુસાઈ અને એ વતરોગેના બીજા દુરગુણો, જેના જોડાણથી માણુસની અસલત[૪] હલકી પડે છે[૪], અને આતશ, પાણી અને જમીનના અમશાસપંદોની સંભાલ મુકી દેવામાં[૫] છે તેઓનો વધારો અને જોર[૬]. (૬) અને અધર્મીપણા[૭] તથા બુતપરસ્તીનો જુલમ, અને છુટાપણાનું ઓછું થવું[૮], અને માણુસના તનમાં લોભનું પુશકલ[૯] વધવું, અને જહુના બાબમાં નાસ્તીક વીચારોનો[૧૦] ફેલાવો,[૧૧] અને ખુદાની[૧૨] દીનને દાખી દેવાની[૧૩] લોકોની પુશકલ મરજી[૧૪].

(૭) માણુસોની એક બીજા ઉપરની[૧૫] સત્તાનો નાશ, શેહરોનું[૧૬] ભારે સંકટથી[૧૭] પાયમાલ થવું, અને પારકા મુલકોના દુષ્ટ રાજકરતાઓ, જેઓ એક બીજાની સામને છે, અને (તેઓનું) ભારે જખમી કરવું[૧૮]; ગાય ઢોરોનું મારીઆ જવું (**ઝનિશ્ન**); અને ઇરાની દેશોમાંથી ખુશી ખુરમીના મીનોનું હઠી જવું,[૧૯] અને તે સરજમીન ઉપર શોક અને રૂદન (**શીવન વ મુઈ**) તથા વીલાપ (**સ્નઓદીયાન**) અને ધીંગાણાનો ફેલાવો; અને અનહદ[૨૦] અજ્ઞાનપણું[૨૦]

---

૧. **નિમૂદન.** ૨. **કૂંદ વશ્તન.**

૩. સરખાવો ફારસી **સિતુર્ગ**, "તોછડું," "મારામારીખોર," "મોટું," "જુસ્સાવાલું."

૪-૪. **ખ્વારદન ઇ હુએમ.** ૫. **શેદકૂના પાહરીજીહ.**

૬. **કબદીહ વ ચીરીહ**, "પુષ્કલતા અને સખતાઇ." વેસ્ત એને **કબદી** (ઇ) **વિચીરીહ** વાંચે છે, "પુષકલ ચુકાદાઓ." ૭. **અકૂ-દએનીહ.**

૮. વાંચો: **કમીહ ઇ આઝાદગીહ.** ૯. **વેશ પાતક્ષાએઇહ.**

૧૦. **જવીત દાદિસ્તાનીહ.** ૧૧. **પૂરીહ.**

૧૨. **યઝદાન**, "ખુદાઇ હસ્તી." ૧૩. **મદમ સ્તૂબીહ:** ફારસી **સ્તૂહ.**

૧૪. **કબદ ગિરાયિશ્નીહ.** ૧૫. **અએવગ મદમ તનિદ.**

૧૬. **જીવાગાન રૂસ્તાગાન**, "વસ્તીવાલી જગ્યાઓ." ૧૭. **મૂસ્તી-ચઈ ગિરાન.**

૧૮. **ગિરાન રએષ.**

૧૯. **પઝદીગીહ**, સરખાવો અવ૦ **પઝદુ**, ફારસી **પઝદિ**, "ક્રોડો." એ ઉપરથી, "ખવઇ જવું," "નાશ."

૨૦-૨૦. **અવન્દિશ્ન કઉદનીહ;** સરખાવો ફારસી **કઉદની**, "મુરખાઇ;" વેસ્ત એને **અવન્દિશ્ન કદીહ** "નહી મલે એવું કદ," વાંચે છે.

અને શારીરીક નબલાઇ[૧] અને કમનસીબી[૨] અને માણસોની જીંદગીનું ટુંકું થવું. (૮) અને (વલી) એકમેકથી ઉલતી કીસમના કાયદાઓનો[૩] વધારો,[૪] અને જલેમગારોથી[૫] નાસતીકોની પસંદગી, અને (તે જલેમોથી) ઉંચી બસલતના અને દાનેશમંદ પુરૂષોનું રદ થવું, અને ગરીબાઇ[૬] તથા મરકી તથા બીજાં સંકટોનું જલદીથી અને ઘણું આવવું,[૬] અને ભાગતુટ[૭] તથા ગુચવાડાભરી હાલત[૮] જે ઇરાની રાજ્યના અંદરના પરગણાં અને (તેને) લગતા ભાગોમાં ફાવી નીકલે છે. (૯) અને ખુદાની દીન તરફ નાસ્તીકપણું રાખવું;[૯] ભલી દીન પાલનારાઓની નાકાવતી[૧૦] અને દુખ[૧૧] અને નાલેશી, અને દીનના ફેલાવો કરનાર લોકનું રડવું[૧૨] અને જખમ થવું,[૧૩] અને ઇરાન દેશના મોટા ભાગમાંથી ભલાં કામોનું મોટે ભાગે બીગડી જવું તથા નાશ પામવું. (૧૦) બીજું ઘણું દુખ જે આ બે સદીઓના અરસામાં પડેલું[૧૪] અવસ્તામાં વર્ણવામાં આવ્યું છે, જેમાનું (કેટલું'ક) પસાર થઇ ગયું છે, (કેટલું'ક હાલ) નજરે પડે છે, અને જેમાંનું (કેટલું'ક), જેમ દેખાઇતું (**પએદાગ**) છે, તેમ આવે છે.

(૧૧) અને આ પણ તેઓ માટે વર્ણન (છે), જેને માટે દીન આ પ્રમાણે કહે છે:–"એ જમાનો છે જે લોખંડ સાથ ઘણો મીશ્રીત છે [યાને, હરકોઇ તરફથી નજર કરીએ[૧૫] તો એ લોખંડનો છે], કે જેમાં જોરેમંદ[૧૬]

---

૧. **નસીત ઝૂરીહ્;** વેસ્ત: "હસ્તી ન ધરાવતું જોર."

૨. અસલ અર્થ "નસીબ કે જેને ફટકો પડીઓ હોય;" વેસ્ત: "કરમાયલું નસીબ."

૩. **આધન ધ સરાદગ સરાદગ;** અસલ અર્થ, "જુદી જુદી જાતના;" આધનની વીતી બીજુ વાંચન વેસ્ત સુચવે છે, **હુએન** "લશકર."

૪. **કમદીહ્.** ૫. અસલ અર્થ, "વચમાં," "માંહે."

૬–૬. **ઝૂદ ઝૂદ રસિશ્નીહ્ ધ નીયાજ** (ભુખમરો); વેસ્ત ઝૂદની વીતી **ઝએાત** વાંચી "જેતીનું તંગીમાં આવી પડવું" કરે છે.

૭. સરખાવો અવ૦ **શકપ** યા **ચપ,** "ભાંજવું." ૮. વદગ્ર્ **તાશિશ્નીહ્.**

૯. **આઝન્દીહ્ દાશ્તગી;** સરખાવો અવ૦ ઝન્દ, "અવસ્તાનો બોટો ખુલાસો કરનાર," "નાસ્તીક."

૧૦. અવ૦ નિ–ઝઇરિન, ફાર્સી **નિઝાર,** "દુખલું થઇ ગયલું."

૧૧. સરખાવો, ફાર્સી **ગદી,** "કમનસીબી."

૧૨. **ખ્રુસગીહ્;** અવ૦ **ખ્રુસ,** "ખુમ પાડવી."

૧૩. **ખ્રૂસ્તૂગીહ્;** અવ૦ **ખદ,** "બોડવું;" સરખાવો ફાર્સી, **ખ્રૂસ્તન,** "નાશ કરવો."

૧૪. **મખીતૂન્ત યેગવીમૂનેદ.** ૧૫. **કૂસ્તગ,** અસલ અર્થ, "બાજુ," "બોરદુ."

૧૬. સૌ૦ સ્થુરા "સ્થુલ." સરખાવો ફાર્સી, **સેતુગ્ર્,** "જાડું," "મજબુત શરીરવાલું." વેસ્ત એનો અર્થ "મક્કમ" કરે છે.

આરજુમંદ[૧] નાસતીકો તેઓમાં[૨] જનમ લેશે.(૧૨) તેઓનું જોર આ છે કે બન્ને શીક્ષણ તરફ તેઓની કબુલાત[૩] આંધલી છે;[૪] તેઓની આરજુમંદી આ કે જ્યારે પણ તેઓને ફાવે ત્યારે તેઓ કોઇ પણ બીજા (માણસ) ને ઇજા કરે છે; જ્યારે જવાન[૫] માણસોની સંફમાં[૬] કોઇ જઇફ મરદ દેખાવ દીએ છે, ત્યારે તે (જવાનીઆએો),તે દુષ્ટ જમાનો, કે જેમાં તે (જઇફ) આદમી જે એક દાનેશમંદ પુરૂષ[૭] છે તેને જનમ લીધો છે, તેની બુરાઇને લીધે, તેની સાથે દુશમનાઇ રાખે[૮] છે [યાને કે, એક (જરથોસ્તી) ધાર્મીક મંડલના[૯] વડા દસતુરો તરફ તેઓ મીત્રાચારી રાખતા નથી].

(૧૩) "તેઓ (લોકો) બુશામદીભરીઆ સખુનો બોલે છે[૧૦] [યાને, મીઠા શબ્દો વાપરે છે], તેઓ બુરા છે[૧૧] અને ગુંચવાડાભરી[૧૨] ભાષા વાપરે છે, જેમ કરી તેઓ મોબેદો અને દસતુરોના શીક્ષણ (ઉપર શંકા ઉત્પન કરી) તેઓને રદ કરે છે; અને તેઓ દુન્યવી સત્તાને ધાર્મીક સત્તાથી છુટી પાડી નાખે છે[૧૩], અને પાદશાહી તથા મોબેદીના (પેશાઓ)ને તેઓ દુષ્ટ હોય એમ કલંક લગાડે છે, પણ (જ્યારે તેઓ બંને) છુટા હોય ત્યારે તેઓને સારે નામે[૧૪] ઓળખે છે. (૧૪) જે કાંઇ તેઓ બોલે તે હમેશ[૧૫] બુરૂ[૧૬] છે; અને તે દેશ

---

૧. જ્વારતાર. ૨. અશ બએન. ૩. પસંદ.

૪. અવીનિશન કોલા ૨ આઇનિનગ; વેરત, "એવોનું કબુલ કરવું એ બન્ને શીક્ષણો (આઇનગ) ઉપર આધાર રાખતું નથી".

૫. સરખાવો અવ૦ વરિન.

૬. વાંચો: ફકુ, જુવો અવ૦ કપુ, "ટોલું," "સભા; અથવા ફારસી ગુરોહ, "ટોલું." વેરત ગલગ "ટોલુ".

૭. ફ્રઝાનગ અવ૦ ફ્ર અને ઝન, "જાણવું."

૮. અ-દ્રસ્ત; અવ૦ ઝુશ, "ચાહવું."

૯. વાંચો અએપતિસ્તાન દસ્તોબરાન; અત્રે અએપતિસ્તાન શબ્દને દપીરિસ્તાન, "જ્ઞાન મેળવવાનું ખાતું" એનેથી ખાસ છુટો પાડીઓ છે.

૧૦. આઝાદ ગૂબિશનીહ; આઝાદીહ, "વખાણ," "છુટાપણું."

૧૧. સરખાવો ફારસી ચર્બ ઝબાની.

૧૨. પૂરદગીનીદાર; સરખાવો ફારસી પરદક, "ગુંચવાડાભરેલા સખુનો." એ પૂર્તગીનીદાર બી વાંચી શકાય, અવ૦ પોઉરૂ અને તક "વેહવું," જે ઉપરથી "શુભાખીત."

૧૩. સિગુન્દ. હુઝવરેશ ધાતુ સિગ, "કાપવું."

૧૪. હૂ-નામ; વેરત અવો હુમ વાંચે છે, "(જેવો) છુટા (હોય), તેઓને સાથે (અવો હુમ) લાવે છે."

૧૫. સરખાવો અસલ ફા૦ હુકરમચીય. ૧૬. અગીહ; વેરત, "ખરાબી."

કે જ્યાં એક ઇનસાફનો કરનાર હતો[૧] તેને તેઓ નાશકારક[૨] ચેહુ[૩], (એટલે) દોજખ, તેમાં ફેંકી દે છે, અને તેમાં જેથી તેઓ કરે છે તે તેઓ[૪] સઘલાઓ માટે એક ઇજા છે; જ્યાંસુધી તેઓ પોતાની (બુરી) [૫] દીનના સ્મરણથી પોતા ઉપર અત્યંત (બરા) બુરાઇ આણે છે ત્યાંસુધી, તે (બન્ને), એક તો તે કે જે નાસ્તીકની બુરાઈથી પેદા થયલી [૬] દુષ્ટ પ્રજા છે, (અને) બીજો તે કે જે સર્વથી બદ વરૂ, સંકટ [૭] તથા નાશથી ભરપુર છે. (૧૫) તેઓ ત્યાં (આ દુનીઆમાં) એક બીજાને મારશે, એક મીત્ર બીજાને (મારશે) જે તેનો મીત્ર (છે); તેઓ તે (તે મીત્રની) પાસથી તેના કામો (બદલો) લુચાઇથી ખુચવી લીએ છે[૮] [એટલે કે, જ્યારે તેઓથી બને ત્યારે તેની માલમતા લુટી લીએ છે], અને જે કોઇ તેના બદલામાં તેને પુષ્કળ આપે[૯] તેને તે (માલમતા) અર્પણ કરે છે; અને જ્યારે (તેઓ તેમ (કરતા) નથી, ત્યારે કોઇ ચોરીમાં હમશરીક[૧૦] થાય તેને બોલાવે છે અને તેની પાસે (ઝકે ઝકાય) તે દરવીશ માણસને લુટાવે છે, જેથી તેઓ તેની માલમતા (ખ્વાસ્તગ) ઉપર ત્રાપ મારે, અને જ્યારે તે ફરીઆદ કરે ત્યારે તેને હાંકી[૧૧] કાઢે છે." (૧૬) (અને વળી લખવામાં આવ્યું છે કે):—"તારે માટે હું (અહુરમઝદ) હયાં (આ દુનીઆમાં) એક મીત્ર છે તેને માટે (આવો) મીત્ર, એક ભાઇ છે તેને માટે ભાઇ, એક પીતા છે તેને માટે બેટો, અને બેટો છે તેને માટે પીતા

---

૧. દાદોખ્ર. ૨. ગનરાગની વટી, અવ૦ **અંઘ્ર**, ધાતુ, **અંગ**, "દુઃખ દેવું."

૩. **વર**, અવ૦ **વરંઘહ**, "વર નીરંગ."

૪. વાંચોઃ **હમ-અશાન.** વેસ્ત **અમીયાન**, "અચકીઆ વગર."

૫. **પવન અઉશમૂરિશ્ન મદમ યેગવીમૂન્દ**; બોલેબોલ તરજુમો, "ધાર્મીક બંદગીઓ (યા મંત્રો) જે ઉપર તેઓ ભરૂસો મુકે છે તેઓની મદદથી" એટલે જે તેઓના દુષ્ટ ધર્મોના ફરમાનો મુજબ ચાલીને.

૬. **દૂષવિકૃત; વિકૃતન**, "બી નાખવું."

૭. **વેાઇધેન**, અવરતા હરફે આ શબ્દ લખીઓ છેઃ અસલ અર્થ "આફત."

૮. વાંચોઃ **ઝબૂનેન્દ**; આગલ દસ્તુરો **ઝદૂનેન્દ** વાંચતા હતા. ખાલદી ભાષામાં **ઝબ**, "ખરીદવું," "લુટવું." અસલ નકલમાં **ઝીવેંદ** છે, અવ૦ **દિબ**, ફારસી, **ઝીવ**, "ઠગાઇ," "ડોંગાઇ."

૯. **પતિશ્ન**, "પુષકલ ખોરાક," તેની ઉપરથી એ નામસાધીત ક્રીયાપદ થયો છે.

૧૦. **નિશીન-જન** યા **નિશીન-ગૂન**; વેસ્ત **નિશીન-ગૂન** વાંચે છે. **નિશીન-જન**, "એટલે મારવામાં સામેલ" ફારસી **નિશીન.**

૧૧. **રીવીનેન્દ**; અવ૦ ધાતુ **રિચ** "નાખી દેવું,". "છોડી દેવું" એને **રીજીનેન્દ** બી વાંચી શકાય; જુવો અસલ ફારસી, **રીઝીદન**, "છુંડાવું," "ભાગીને ટુકડા થઇ જવા," "કોહવું."

પણ પેદા કરીશ નહીં;[૧] મારી સલાહ લઇ અને મારામાં એતેકાદ રાખી તેઓ ઇચ્છવા લાયક જગૅંયાઓમાં રહે[૨] [યાને, જ્યાં તેઓને (રહેવું) જોઇએ ત્યાં તેઓ રહેશે], અને જે પોષાકમાં[૩] તેઓએ ચાલવું જવું જોઇએ તેમાં તેઓ ચાલશે; અને પોતાનો માર્ગ છોડી[૪] તેઓ એતેકાદનો રસ્તો પકડશે, અને મારી ઓલખમાંથી નીકળેલાં વૃદ્ધિ કરનાર (**અવઝૂન**) જ્ઞાનને તેઓ જાહેરાત આપશે.

(૧૭) આ[૫] જે આપણું વૃદ્ધિ કરનાર જ્ઞાન છે તે આપણે હલકા માણસ (**ક્રસ**)ની સરસાઇ અને મોટાઓના પડવાને લીધે તે હસ્તી ધરાવતું પીછાણીએ છીએ; મોટો કેળવણીને લીધે ગરીબો[૬] કરતાં વધારે મોટો છે, જેથી તે (ગરીબ માણસ), તેટલાં માટે, હરેક વાટે[૭] જુલમગારોના હાથ હેઠલ દબાયલો[૮] રહે છે. (૧૮) મીનોઓને માટે વીચારવાએ કરીને[૯], એક માણસ મીનો થાય છે, જુલમગારની માફક (વરતવાએ) તે કવી[૧૦] થાય છે, દેવોની ખસલત તરફ ઢલવાએ માણસ દેવ થાય છે, અને કવીના ગુણો ધરાવવાએ તે બુરાઇની પુઠે ચાલનાર થાય છે[૧૧].”

(૧૯) ત્યાર પછી, જ્યારે નેક ખસલત અને ડહાપણ ઇરાન દેશમાંથી દુર થાય છે [યાને, તેઓ નાબુદ થાય છે], ત્યારે પાયમાલી[૧૨] અને વલી શીઆલો, જે દેવોની પેદાયશ છે, જે દેવોને પુજનારાઓ છે, તે ઇરાન સરજમીન ઉપર મુસીબતો (**વેાઇધન**)ની નઝદીકીમાંથી એકદમ ધસી આવે છે, અને તેથી વરસાદ થોડો પડશે, તથા છુપી રીતે આગલ ચાલતું અને છાનુમાનું હલલો લાવતું દરદ, એટલે જે, મરકી વધશે; એ પ્રમાણે ગુમરાહ બુદ્ધીવાલા

---

૧. વ લા. ૨. **માનિશન યેહવૂન્દ.**

૩. **બરહામગ;** સરખાવો ફારસી **બર હમ કર્દન,** “સાથે મુકવું.” “પેહેરવું.”

૪. સરખાવો ફારસી, ‘ગૂસારદન’, “છોડી દેવું.”

૫. ફકરા ૧૭ અને ૧૮ માં આવેલું લખાન અહુરમઝદનાં શબ્દો હોય એમ લાગતું નથી. ૬. **ક્રસ.**

૭-૮. **પવન ફેાલા મન્દવમ-ઇ પવન પાએ ઈએાલા સાસ્તાર યેહવૂનેદ.** બોલેબોલ તરજુમો, “દરેક ચીજમાં તે જલેમગારના પગ આગલ (ખડો) રેહશે.”

૯. **મઇનૂગ માનાગ.**

૧૦. અસલ એ એક પાદશાહી ખેતાબ હતો; કયાનીઆન પાદશાહો એ નામથી ઓલખાતા હતા; પાછલથી જેઓને મીનોઇ અંધાપો હોય તેઓને એ નામથી ઓલખવામાં આવ્યા.

૧૧. **એાલ દૂજન હુખ્તેદ.** ૧૨. **લેવીત-મન્દવમાહ,** “પાયમાલી.”

આદમીઓ જેઓ પાપી છે, તેમજ દુરાચરણી નાસ્તીકો, સાથીઓ તરીકે[૧] ધસી આવે છે. (૨૦) (દેવોના) ભસવાની પેઠે તેઓ આ પ્રમાણે બરાડાં મારે છેઃ—"અએ રાજા![૨] ભશમ કર અને નાશ કર, કારણ જે ભશમ અને નાશ કરવું એ તારૂં (કામ છે); (પવીત્ર) આતશનો[૩] નાશ કર અને સ્રઓષા–વરેઝને[૪] જેઓ બચાવે છે, તથા અષો પરહેજગાર દરવીશ આદમીને રસતો દેખાડે છે, તેઓનો તું બેરાક મીસાલ ભશમ કર." (૨૧) એટલે જે, તેઓ તેઓને (બીજાંઓથી) સમુલગા છુટા પાડે[૫] છે, અને તેઓને બરાબ કરે છે; તેઓનું જ્ઞાન જે તેઓની દોલત તે તેઓ લઇ જાય છે; જાણવું જે જ્યારે તેઓની દોલત તેઓ પાસથી લુટી લીએ છે, ત્યારે તેઓનું જ્ઞાન જતું રહે છે.[૬]

(૨૨) "અને, અએ સ્પીતમ ખાનદાનના સાચા[૭] અશો નર! તે જમાનામાં મારી ઇચ્છા તારા આવવાને માટે[૮], યા રવાનના (પેલી દુન્યામાં) જવાને માટેની માન્યતા પંથરાવા માટે નથી; એટલે જે, એક સાચા વકતાને[૯] લાવવાની અને તેને રસ્તો દેખાડવાની (તે વેલા) જરૂર નથી; તે હુલકા બવાસના[૧૦] નાસ્તીકો (તે જમાનામાં) આ તારો શબ્દ, જે અવસ્તા અને ઝંદ છે, તેનો નાશ કરશે [યાને કે, તે (શબ્દો) ને અશકત કરી નાખશે;[૧૧]] તે હુલકા બવાસના નાસ્તીકો દુન્યવી ભંડાર જે તેઓએ પેદા કીધો તેના પયારને માટે તે પોતાના આતમાને ઈજા દેશે."

---

૧. **પવન હમ–હુખગીહુ,** અવ૦ હુખ, "મીત્ર." સરખાવો ફારસી **હમ–ખાહ,** "હમ શહેરી." ૨. યાને, દેવોનો શાહ.

૩. એ પવીત્ર પાક કીધેલો આતશ છે કે જે આતશ કદેહોમાં રાખવામાં આવે છે.

૪. પતેત કરાવનાર યા તાબેદારી લાવનાર આથોરનાનને એ એલકાબ લાગુ પાડયો છે, અથવા તો " તેઓ જેઓને અહુરમઝદ તરફની તાબેદારી (**સ્રઓષા–વરેઝ**) એક રક્ષક સમાન છે."

૫. **હૂશગાકૃતન;** જુવો અવ૦ **શકપ યા ચપ;** ફારસી **શિકાકૃતન,** "ભાંજવું," "ફાડી નાંખવું."

૬. **અશાન ખ્રતૂ બેદ્** યેહવૂનેદ, અસલ અર્થ "તેનું ડાહપણ લઇ જવામાં આવે છે."

૭. સરખાવો ફારસી **દૂસ્ત–ઇ–વીઝહ,** "એક સાચો મીત્ર."

૮. **યાતૂનિશ્ન,** "આવવું." ૯. **મિત્રોગૂ,** "પ્યાર તથા મીત્રચારીનો વકતા."

૧૦. **કૂદગ;** જુવો ફારસી, **કૂતાહ,** "હલકું." વેસ્ત એને **કર્દગ** વાંચી "સંપુર્ણ" અર્થ કરે છે. અવસ્તાનો ખરો ભાવાર્થ ઉંધો વાલનારા, બીજા ધર્મના હલકા બવાસના શીક્ષકોને માટે અત્રે એ ઇસારો છે.

૧૧. **નિઝાર,** "પાતલું," "દુબલું."

(૨૩) અને નવમી અને દસમી સદીઓ માટે તે આ પ્રમાણે જાહેર કરે[૧] છેઃ—"અએ સ્પીતમ ઝરથુસ્ત્ર! જ્યારે તે જમાનો ચાલુ રહેશે, ત્યારે એમ બનશે કે[૨] ઘણા થોડા નાસ્તીકો રહેા અને દસતુરોની અશોાઇ વીશે, અને થોડા (દેવોની) બુરાઈ વીશે, ઉપદેશ કરશે[૩], અને (એવું ખોટું ડોલ ઘાલી) તેઓ પાણીઓ સુકવી[૪] નાખશે, અને ઝાડપાન કરમાવી નાખશે[૫] અને તમામ સંપતી જેનું જાહેર થવું અશોાઇથી છે તેનો નાશ કરશે.[૬]"

(૨૪) તેને, ઝરથુસ્ત્રે, ત્યાર પછી ફરીને તેને આ પ્રમાણે પુછીઉંઃ—"અએ ઝરથુસ્ત્ર! જ્યારે તેઓ પાણી સુકવી નાખે છે, અને ઝાડપાન કરમાવી નાખે છે, અને તમામ સંપતી જેનું જાહેર થવું અશોાઇથી છે તેનો નાશ કરે છે, ત્યારે તેમ (કરવા)થી[૭] તેઓને તેઓ શું આપે છે?" (૨૫) અહુરમઝદે તે ઉપરથી (તેને) જવાબ આપીઓઃ—"અએ ઝરથુસ્ત્ર! આ (ચીજો) તેઓને તેઓ આ પ્રમાણે આપે છે, જ્યારે તેઓ (પોતાનાં) છોકરાં બચ્ચાં માટે તથા સગાંઓ[૮] માટે કાંઇ ચીજ વધારે મોટી જાહેર કરે છે[૯], જેવી (તેઓ) પોતાના આતમા માટે (ઇચ્છે,) જેથી તેઓ પોતા માટે, [એટલે, તેઓના પોતાના આતમા માટે] પુષકલ બદલાની તરફેણમાં બોલે છે[૧૦]. (૨૬) તે ઉપરાંત, તેઓ કવીઓ[૧૧] અને કરપનો[૧૨], (તેમજ) બેદુત જે જીઆરત કરનાર (છે)[૧૩], તથા તેજ ઘોડા ઉપર સવાર થયલો પુરૂષ જે (તેઓમાં) એક લડવઇયા તરીકે જાણીતો[૧૪] (છે) તેને તે બદલો આપે છે. જેવી[૧૫] રીતે કે આપણે આ દુનીઆમાં જે

---

૧. કદ્ર, અસલ અર્થ, "જે તેઓએ કીધું."

૨. બોલેબોલ તરજુમો, દીન "આ પ્રમાણે કહે છે." પહલવી ફકરો આ પ્રમાણે વંચાવો જોઇએઃ **અમત ઝક અવીબામ સાતૂનેદ, હુના યેહુમતૂનેદ, સ્પીતામાન ઝરતૂહુશ્ત્ર! અઇધ કબદ અહરમોગ રદીહ વ દસ્તોબરીહુ યશરૂબીહુ યેમલેલૂનેદ.**

૩. **યેમલેલૂનેદ,** "બોલશે."

૪. સરખાવો ફારસી, **નાસીદન,** "દુબલું થવું," "કોહી જવું."

૫. જુઓ ફારસી, **ખૂસીદન,** "સુકવી નાંખવું," "સોસષ જવું," અથવા **ખૂશીદન,** "કરમાઇ જવું;" અવ૦ હુશ્ક, "સુકકું."

૬. અવ૦ **નસ,** "કોહી જવું." ૭. **પવન ઝક.**

૮. **નકુશાબ્બાન,** એ શબ્દ **ખ્વીશાન**ને અર્થે વપડાયલો છે.

૯. તેઓ, યાને બોટા મીનોઇ બોબીઆઓ અને દસ્તુરો, તેઓની ખુશામદ કરે છે, અને એવી રીતે તેઓના જજમાનો પાસથી પોતાની આશોદાદ કઢાવી લીએ છે. બોબેદી ટોળાંની પડતી માટે આ ઇસારો હોય એમ લાગે છે.

૧૦. બોબેદો પોતાનું લવાજમ કઢાવી લેવા સબલું બોલે છે અને નહીં કે પોતાના બેહદીનોના રવાનના ફાયદા કાજે.

૧૧-૧૨. એઓ મીનોઇ રીતે "આંધલાં" અને "બેહરાં" છે.

૧૩. **અનશૂતા-પાહુ; પસુ, ફશુ;** અવ૦ **ફશુયંત,** "કરકસરીયું;" **ફશુ,** "વધારો કરવો."

૧૪. **અએવાજીહુ** ની વટી **અએવાજ-અએ.** ૧૫. **ચીગૂન.**

(આપણા કરતાં) મોટો છે તેને ગોશ્તનો કડકો વેંહચીએ છીએ (એવા વીચારથી) કે તેઓ આપણને સત્તા (**શરીતાઇહ**) બક્ષે; જેમ આપણે તેને અત્રે (આ દુનીઆમાં) ગોશ્ત (ભેટ) આપીએ છીએ કે જેને આપણે બહુ ચાહીએ છીએ.”[૧]

(૨૭) અએ ઝરથુશ્ત્ર! બીનશીખેલા[૨] લોકોમાં, વલી એક પાપી પુરૂષની દોલત, અત્રે (આ દુનીઆમાં) ઘરમાં[૩] એક બુલંદ સણગાર[૪] છે, [(જાણવું જોઇએ) કે, આપણે મુસ્તકીમ મતો ધરાવ્યે છીએ[૫], કે જેનો અંગીકાર ઘણોજ જાહેર કરવામાં આવે છે[૬], જે પ્રમાણે એક બીનદોલતવાલો પરેહજગાર સખશ, એક લાયક અશો પુરૂષ, જેની જાહેર પવિત્રાઇ ફરજો અને શુભ કર્મોને માન આપવાની છે[૭], તેને તોલ કરે છે (તે પ્રમાણે)].”

(૨૮) તેને (ઝરથુશ્ત્રે) ફરીને મને આ પ્રમાણે પુછીઉં:–(“અએ અહુરમઝદ!) શું અત્રે (આ દુન્યામાં) તે જમાનામાં અહુરમઝદ પરસ્ત ધર્મનું શ્રેષ્ટ રીતે જાહેર થવું કેઠે પણ થશે[૮] [એટલે કે, શું કોઇ પણ શખસ ખરેખર અહુરમઝદ પરસ્ત ધર્મ પાલશે[૯]]?”

(૨૯) અહુરમઝદે જવાબમાં આ ઉપરથી કહયું:–“ (હા) થશે, અએ ઝરથુશ્ત્ર! એવાં ઉંચ તબેહના[૧૦] (માણસોમાં) તે આદમીઓમાં હયાં થશે જેવા કે બોલીદરાજ દીન ચાશીદારો, અને તેઓ વલી આ હાડમંદ દુનીઆમાં ખરેખર કમ (**અરૂસ**) દોલતવાલા[૧૧] આદમીઓ થઇ ગયા છે; અને દુષ્ટ ને

---

૧. એ આખા ફકરાઓનો અર્થ સમજવો કઠણ છે. ઝરથુશ્ત્રે પુછેલા સવાલનો જવાબ જે અહુરમઝદ અત્રે આપે છે તે બંધબેસતો નથી. મતલબ એમ લાગે છે કે ભેટો ઘણી ખરી એવા પુરૂષોને આપણે આપીએ છીએ કે જેઓને આપણે ચાહીએ છીએ અથવા જેઓનું ધ્યાન આપણી તરફ ખેંચવા માંગીએ છીએ. આ બે સદીઓ જેઓ માટે હાં લખાણ છે તેમાં લોકો બીજાઓની ખુશામદ કરી ભેટો મેલવશે. આવા ગુનાહભરીઆં કામથી પાણીનું સુકાઇ જવું, ઝાડપાનનું કરમાઇ જવું અને આતશનુ બુજાઇ જવું થશે.

૨. **અન–આરાસ્તન**, અસલ અર્થ, “ અસ્વચ્છ ”; સરખાવો, પહલવી **આરાસ્તન**, ફારસી **પએરાસ્તન**, “સણગારવું.”

૩. વાંચો: **પવન મીયાન માનિશ્નીહ.** જો આપણે એને **પવન મીયાન મીનિશ્નીહ** વાંચીએ તો એનો અર્થ, “મધ્યમ વીચાર પ્રમાણે” થાય.

૪. **બુલંદ વએરાઇશ્નીહ.**

૫. **દીના ઈ સ્તવ્રવ ખદૂનીમ.** ૬. **ઇ પતીરિશ્નિ ગુબિશ્નતર.**

૭. **ફ્રનામિશ્ન;** અવ૦ **ફ્ર–નમ,** “ વાંકું વલવું.” ૮. **હઇત.**

૯. અસલ અર્થ, “ અહુરમઝદ પરસ્ત દીનનું શું કોઇનામાં રેહવું થશે.”

૧૦. **મદમ.** ૧૧. **મે અનદગોગ ખ્વાસ્તગ** “ થોડી દોલત ” વાંચીયું છે.

જાલેમગાર શખ્સો તેઓને પણ મરકી લાવનાર અને મોત ફેલાવનાર, ઇજા અને જાદુગરીથી (ભરપુર તરીકે), કહે છે; અએ ઝરથુસ્ત્ર ! તારા સીવાય, તેઓ અષોઇને, સર્વથી વધુ, સર્વથી ચીવત રીતે, અને સર્વથી મકમપણે[1] જેબ આપે છે. (૩૦) તારી સાથે જે દરૂજો સમાગમમાં છે, અને જેઓ જાલેમગારોથી અનજાણ છે, તેઓ આંધલાં છે; અને જે દરૂજો તેઓ સાથ સમાગમમાં[2] છે, અને સમજણથી વીચાર કરે છે, તેઓ દેખતા છે; અજ્ઞાન તે નાસ્તીકો છે, જેઓ નઝદીક રહીને, તેઓની સામે દુશમનાઇ ઉભી કરે છે, જેથી તેઓ આમ કહે છેઃ 'તું જે જાહેર કરે છે તે હમને દેખઇતું છે કે, તું તે જાહેર કરે છે તેમ નથી;' તેને વીશે તેઓ આ પ્રમાણે કહે છે કેઃ 'તારૂં જે કામ છે તે મારૂં નથી [એટલે, મારેથી તે થવું જોઇએ નહી], ને વલી એ તારૂં પણ (કામ ખરેખરૂં જોતાં તો) નથી [એટલે જે, તારે પણ તે કરવું જોઇએ નહી], કારણ કે તે અષોઇ નથી [યાને, તે ભલું કામ નથી].' (૩૧) કારણ કે, અએ સ્પીતમ ઝરથુસ્ત્ર ! તે (શખસ) કે જેને માટે તુંને પણ ખબર છે, તે આ તારા સખુનો અને વીચારો માટે પેદા કરવામાં આવ્યો છે, હયાં જેથી કાંઇ હોય તેનો વીચાર કરનાર હોશેદરનું તે ચીત્ર, છે સબબ કે પોતાના આત્માના (ખાકી) મલી જવાએ કરીને તે પુરૂષ જે અષો છે યા તે કે જે એમ નથી તે જાહેરમાં આવે છે."

(૩૨) અને એમ પણ તે કહે છે કેઃ–"અએ સ્પીતમ ઝરથુસ્ત્ર ! હું તને જાહેર કરૂં છું કે તેઓ કે જેઓ નવમી અને દસમી સદીઓમાં જનમ[3] લીએ છે,[3] તેઓ લોભના દરૂજો થશે, (અને) તે (દેવી)ના ગર્ભસ્થાનમાં તેઓ આકાર લેશે, તેઓ કે જેઓ દુરાચરણીઓને પોતાની મોટાઇથી સરદારીમાં અથવા તેઓના ચેલા (**પસોપાએઇહ**) થવામાં પોતાની કીર્તિથી મદદ કરશે."

(૩૩) તેઓને માટે એમ પણ તે જણાવે છે જેઃ—"તે માણસો મારવાને માટે વધારે લાયક છે; અહુરમઝદે તેને[4] આ પ્રમાણે કહયું:—'તે (દેખઇતા) અશો આદમીઓ, જેઓ મારાં દરેક (પ્રાણીને તેઓમાં રોગ ફેલાવી) મારી

---

૧. અર્વન્દાગ–આઓમન્દીહાતર; સરખાવો અવ૰અઉર્વન્ત, "લડવઇઓ."

૨. ખોલેખોલ તરજુમો, "જેઓ સાથ તેઓ વહેવારમાં છે તેઓનો જ્ઞાનથી વીચાર કરે છે."

૩–૩. અસલ અર્થ, "આવવું." ૪. ઝરથુસ્ત્રને.

નાખવા કાજે[૧] દુનીઆંમાં[૨] નસો લઇ જાય છે, તેઓ ઇજાકારક (છે); તેઓ આતશો અને ઉંડાં વેહતાં[૩] પાણીઓનો નાશ કરે છે; તેઓના શરીરો પણ પાણીના ખાબોચીઆં[૪] (છે), જેઓ કમકમાત ભરીઆ દેખાવના (છે, અને) દ્રશ દેનારાઓને તેઓ વધારે મદદગાર થઇ પડે છે; તેઓ કે જેઓ નસો પકડનારા ગુનેહગાર પુરૂષો (દ્રવંદ) છે.' (૩૪) તેઓને માટે હું તને, અએ સ્પીતમ ઝરથુસ્ત્ર! કહું છું કે એ પેલી નવમી અને દસમી સદીઓમાં તેઓ જનમશે[૫] કે જેઓ દ્રુજની ઓલાદ છે, અને ગનામીનોના બુરા સાથીઓ[૬] છે; દસ દેવયસ્નો કરતાં તેઓમાંના એકનેબી મારવો એ વધારે સજાવાર છે;[૭] અને તેઓ પણ મારી (પોતાની પેદાયશ)ના, મારા પોતાના દીનનાઓને મારી નાખે છે, કે જેઓના નાશ[૮] બાબે તેઓ આ પ્રમાણે કહે છેઃ—'જો તેઓ માટે જીવવું અવશયનું હોય, તો (તેઓએ) હમારી રીત પ્રમાણે (જીવવું), પણ (વ) તેઓ દુષ્ટ છે, અને મોટાઇમાં ઓછા થતા જાય છે.'[૯] (૩૫) વધુ ખરાબ (ચીજ)[૧૦] તો વલી એ (છે) કે, મોટા અને નાનાઓને (જેલી નાખવાનો) તેઓ ગુનાહ કરે છે; જેઓ તને ગના (મીનો) જેવો[૧૧] (બુરો) ચીતારે છે, અએ અશો ઝરથુ-

---

૧. વાંચોઃ **પવન કેાલા નસ્તન** (અવ૦ **નસ**) ઈ **ાલ.** વેરતઃ **પવન કેાલા દસ્તૂર,** "દરેક વડા દસ્તૂર પ્રમાણે."

૨. નસા અથવા મુરડાંને બરોબર ક્રીયા વગર લઇ ન જવું એ અસલી ધરાનીઓમાં મોટા ગુનાહ સમાન લેખાતું હતું. વંદીદાદ પ્રમાણે એવા ગુનેહગારને ઠાર મારવામાં આવતો. ૩. **ગીરાન તચિશન.**

૪. દો. વેરત પણ એને **મયા-વખદૂન** વાંચે છે, ફારસી **આબ-ગીર** "પાણીના ખડદા".

૫. **યેહમતૂન્દ,** અસલ અર્થ, (આ દુનીઆમાં) "આવે", "પોંહચે."

૬. **રિશગાર,** "મારી નાખનારા"; અસલ અર્થ, "જખમ કરનારા"; સરખાવો ફારસી **રેાશગાર, રેાશ,** "દુષ્ટ"; એટલે, "બુરાં કામ કરનારા". દો. વેરત એને **રેશગાર,** "જખમ ઉત્પન કરતા" વાંચે છે. ૭. **ઝનિશનતર.**

૮. **ઝનિશનાઓમન્દીહ,** અસલ અર્થ, "નાશ". ૯. **કાહેન્દ.**

૧૦. **વદતરીહ**ની વટી **વતરીહ.** જેમ આગલ ચાલતાં સમજાવવામાં આવ્યું છે તેમ એ **પેશુપાએઇહ** અને **પસુપાએઇહ**ના ગુનાહ તે મોટાઓ તરફ તોછડાઇ અને હાથ હેઠલનાઓ તરફ ખરાબ વર્તણુંક હોવાં જોઇએ.

૧૧. **ગન્રાગ-વારગ; વારગ,** સરખાવો ફારસી, **વારેહ,** "મલતું આવતું", "માફક": એટલે, અહરેમનને મલતું આવતું. **જનાગ હુલગ,** "મારતો (અને) નાશ કરતો" બી વાંચી શકાય; **હુલગ,** સરખાવો ફારસી, **હુલક,** "નાશ કરતું", "પાયમાલ કરતું" દો. વેરત એને **ખલકો,** "એક નીરજીવ ચીજ" વાંચે છે અને તરજુમો કરે છેઃ "તે ગુનાહ જે તું તને મારે છે, તેને તેઓ નિરજીવ (ખલકો) કહે છે".

શ્ત્ર! તારા અહુરમઝદ પરસ્ત ધર્મ પાલનારાઓને જેઓ મારી નાખે છે તેમને તેઓ મરદાંનગીવાલા[૧] તરીકે પીછાણે છે. (૩૬) અએ ઝરથુશ્ત્ર! તને (નામથી યાદ કરીઆ) વગર[૨] તેઓ મારી યસ્ન અને નીયાયશની ક્રીયાઓથી કરે છે[૩] અને (વલી), અએ ઝરથુશ્ત્ર! તારી આ યસ્નને સર્વથી બુરી અને તારી આ નીયાયશને સર્વથી દુષ્ટ ગણે છે; તારા આ બે આશીરવાદ, અવસ્તા અને ઝંદ, જે હું મીનોઓમાં સર્વથી વધુ વૃદ્ધિ કરનાર છું તેને તને જાહેર કીધા, તેને પણ સર્વથી બદ તરીકે ગણે છે. (૩૭) સર્વથી બુરી કાપોકાપી, (યાને) હદ વગરની[૩] ખુનામરકી,[૪] માણસોને માટે સર્વથી શ્રેષ્ટ કાર્ય હોય એમ તેઓ ઉતેજન આપે છે[૫], જેઓ એવાં કમકમાતભરીઆં કામથી ખુશાલીનું (ઉત્પન થવું છે) એમ જાહેર કરે છે;[૬] મીનોઇ મકાનોના (સુખનો) પણ (પોતા માટે) તેઓ નાશ કરે છે;[૭] પોતાના રવાનને પણ તેઓ પાયમાલ કરે છે;[૮] આ દુનીઆંની શારીરીક હસતીઓનો તેઓ નાશ કરાવે છે; પોતાના આતમાને માટે તેઓ વીલાપ[૯] પેદા કરે છે; અને વલી દીન, જેની ઉપર[૧૦] ભલી દીન પાલનારાઓ, જેઓ તેજ જમાનાના સર્વથી દુષ્ટ લોકો સાથે ભેલાયલા છે, તેઓને રસતો દેખાડવાની[૧૧] રીતી[૧૨] રચાયલી છે, (તેનો તેઓ નાશ કરે છે.)"

---

૧. **નીવાગ; નેવ**, "પેહલવાન", "હિમાયતી". વેસ્ત એને **વ જનાગ**, "અને તે મારનાર", વાંચે છે.

૨-૨. **અરા મિન લક ઝક-ઇચ ઈ લિ યઝિશ્ન વ નીયાઇશ્ન આફ્રીનેન્દ.** અસલ લખાણ વાક્યને બંધબેસ્તું કરવા મેં સુધાર્યું છે. વેસ્ત એને **અરા મીન લક ઝક-ઇચિ ઇ લગાન વનદિશ્ન આઝારીનેન્દ**, વાંચી અર્થ કરે છે: "તેઓ તે (ફરજો)નેથી હરકત કરે છે, જે તારા લોકોએ (લગાન) બજાવવી જોઇએ".

૩. **સરી-તર.** ૪. અવ૦ **રએશ.** ૫. **સરાયેન્દ**, અવ૦ **થ્રા**, "પોષણ કરવું".

૬. **અમતની વટી મૂન.** ૭. **ગ્રેન્ચીનેન્દ.**

૮. એટલે, દોજખમાં શીક્ષાને તે પોતે આધીન થઇ બેહસ્તમાં પોતાના રવાનના સુખનો તેઓ નાશ કરે છે.

૯. **ખ્રૂસિશ્ન**, અવ૦ **ખ્રૂધ**, યા **ખ્રુસ**, "રડવું".

૧૦. **મદમ મા**, અસલ અર્થ, "જેની ઉપર (છે)."

૧૧. **રાયીનીદન.** ૧૨. **આઇનીનગ.**

(૩૮) અને આમ પણ તે[૧] કહે છે કેઃ- "ઝરથુસ્ત્રે અહુરમઝદને આ પ્રમાણે પુછીઉંઃ- 'જેઓ લશકરી તાલીમને[૨] લાયક ન હોય તેઓને માટે હમારે શી ચીજ ફરમાવવી જોઇએ, યાને કે, તેઓ પાસે લડાઇના હથીઆર[૩], સીપાહો, અને કોઇ બંચાવ કરનારા નથી, અને તેઓને દુઃખ દેનારાઓ પુષકલ છે (તેઓને શું કરવું જોઇએ)?' (૩૯) અહુરમઝદે આ પ્રમાણે જવાબ આપીઓઃ—'તે મજબુત મનશકતીવાલા[૪] પુરૂષો જેઓની અંદર બુદ્ધિબલ વગરનું થવાની[૫] બાસીઅત[૬] છે, જેઓ લશકરમાં જોડાઇ શકે તેવા છે[૭], જેઓના દુઃખ દેનારાઓ પુષકલ[૮] છે, તેઓનું તાકાત તારે બીલવવું જોઇએ.'"

(૪૦) અને તે વખતના બુરા માણસો પાસથી સતાના ચાલી જવા વીશેણી આ પ્રમાણે તે જાહેર કરે છે, કેઃ—"ઝરથુસ્ત્રે આ પ્રમાણે પુછયુંઃ 'અએ અહુરમઝદ! તે કએ યા કરપન, જે સર્વથી બરાબ રાજકરતા છે, તે શું ફરીથી ભલાઓ સાથે મલી જાય છે[૯]?' (૪૧) અહુરમઝદે જવાબ આપીઓઃ '(હા), અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે પણ (મલી જાય છે).' (૪૨) ઝરથુસ્ત્રે તેને આ પ્રમાણે પુછયુંઃ 'અએ અહુરમઝદ! તે (શખસ) કે જે ભલી પાદશાહીનો છે તે શું ફરીથી કએસર[૧૦] અને ખાકાન[૧૧] જેવા ભલા (શાહ-

---

૧. દીન.

૨. બોલેબોલ તરજુમો, "હથીઆર ફેરવવામાં", **પવન દાર-સ્નેશ (સ્નેશ દારીહની** વતી); **પવન કાર ઈ દએનીહ** બી વાંચી શકાય, "ધાર્મિક પ્રાકમો માટે;" અથવા **દાર ગદૂઇહ,** સરખાવો ફારસી **દાર** કદૂ, "એક થાંભલો જેની ઉપર કાંઇ સોના રૂપાંની નીશાનો લટકાવી તીર અંદાજોને ટાંકવા કેહતા અને પછી જો તીર લાગે તો ઇનામ દાખલ તે આપતા." એ ઉપરથી **દાર ગદૂઇહ** એટલે "લશકરી કસરતો યા પ્રાકમો" થઇ શકે. વેસ્ત : **પવન દ્રિગૂશ,** "ગરીબ હોવાને લીધે."

૩. **અવઝાર.** ૪. **તોશ્ત મીનિશ્ન;** સરખાવો અવ૦ **તેવિષિ; તોશીન મીનિશ્ન** વાંચવું વધુ ઠીક દીસે છે.

૫. **પવન હૂશ મૂન લા હુઇત.** ૬. **દક્ષગ,** અસલ અર્થ, "ઇધાની."

૭. **પવન રૂપાહુ તૂખાનીગ હુવા-અન્દ.** બુદ્ધિબલ ન હોય તો પોતાથી બનતું કરી શારીરીક બલનો વધારો કરવો. ૮. **અફ્શાન કયદ બીશીદાર.**

૯. એટલે, "શું તે આખરે સુધરી સારા રાજકર્તાઓની સંકમાં આવે છે."

૧૦. એ પૂર્વ રોમની શાહનશાહતનો "કેસ્રા" યા "સીઝર" નો મહાન એલકાબ ધરાવનાર રાજા માટે ઇસારો છે.

૧૧. એ અસલની મોટી ચીનાઇ શાહનશાહતના રાજાનું નામ છે. મતલબ એ કે બરાબ રાજકરતાઓ પાછા સુધરશે કે, અને ઇરાનના સાધારણ નાના રાજકરતાઓ છે તે પાછા "કએસર" તથા "બાકાન" મીસાલ મોટા થશે કે?

નશાહો) સાથે મલી જાય છે?' (૪૩) અહુરમઝદે જવાબ આપીઓ '(હા) અએ ઝરથુશ્ત્ર! તું પણ (મલી જાય) છે' ".

(૪૪) તેજ બુરાઓને[1] માટે એમ પણ તે કહે છેઃ—"જ્યારે તેઓ સુધ્ધીમાં હોય છે અને (જ્યારે) તેઓ સમજે છે, ત્યારે તેઓ અષોઇના (સખુનો) કરતાં ગુચવાડો ઉતપન કરનારા વચનોને[2] વધુ પસંદ કરે છે, એટલે કે, ભલું કામ અને પરહેજગારી કરતાં (તે કામ યા સદગુણનો) બદલો[3] તેઓને વધુ ઠીક દીસે છે; રોશની કરતાં અંધારૂં તેઓને બહુ ગમે છે,[4] અને (બેહસ્તની) ઉંચી જેહાન કરતાં (દોજખનો) ઉંડો ગાર તેઓને (વધુ ગમે છે); તેઓ મુશકેલી ઉભી કરે છે. (૪૫) તેઓને માટે, પણ, હું તુને કહું છું કેઃ 'ઉછલતો[5] સર્પ[6] જે વરૂ અને સીહની પેઠે (છે) તેનાં કરતાં તેઓ વધુ મારવા લાયક છે; જ્યાં સુધી[7] તે શખસ, જે અષો ચીત્રો-મયાન[8] (છે), તે (પોતાની) ફતેહમંદ ગુરજ[9] સહીત આવે નહી ત્યાં સુધી, તેઓ ફીના અને કપતમાં ચાલુ આગળ વધશે. (૪૬) તે (ચીત્રો-મયાન) ત્રણ (ગણા) પચાસ[10] માણસો સહીત કુચ કરી આવે છે, જેઓ (તેના) શાગેરદો (છે), જેઓ મજબુત,

---

૧. જુવો ફકરા ૩૭ થી ૩૯.

૨. ગોર્મગ; સરખાવો ફારસી ક્રોર્મક, "ઉખાણું," "ગુંચવાડા ભરીઉ લખાણ." વેસ્ત એને ગલીમગ, વાંચી "કહેવતો" અર્થ કરે છે. આ માણસો કાયદો જાણે છે, પણ બદ નિસ્ટાથી તેનો ખોટો અર્થ કરે છે.

૩. પારગ; સરખાવો ફારસી પારેહ યા પારેહ, "લાંચ," "બદલો."

૪. અવાગીનેન્દ, "મદદ કરવી." ૫. શરૂપ, જુવો ફારસી શરૂપ, "કુદતું."

૬. ગઝ; સરખાવો ફારસી ગઝા, "કરડતો સર્પ." ૭. અમત.

૮. એ નામ જુદી જુદી રીતે લખવામાં આવે છે. દૅા૦ વેસ્ત સુચવે છે કે અસલ રૂપ ચીત્રો-મેહાન છે, અવ૦, ચિથ્રો-મએથનેમ, "પ્રજાના ધરવાલો," એ એલકાબ કંગદેઝમાં વેહતી એક નદીને તથા તે દેશના વડા ધર્મગુરૂને લાગુ પાડવામાં આવ્યો છે. પેશોતન, તે વીશતાસ્પના એક બેટાનો, એ એલકાબ છે. એમ માનવામાં આવે છે કે એ અમર્ગ છે અને કયામતને દીવસે પાછો આવશે તથા ઇરાન દેશમાં તેનો દીન ફરીથી જારી કરશે.

૯. વઝર, સરખાવો અવ૦ વઝર.

૧૦. એટલે જે, ૧૫૦. આ આંકડો બહુમન યશ્ત, બાબ ૩, ફકરા ૨૭, ૨૯ અને ૪૨ માં આપવામાં આવ્યો છે. વ ક્રાજ સાતૂનેદ પેષ્યો-તનૂ ઇ બામીક લેવતા ૧૫૦ ગશ્રા ઇ યશરાએ મૂન હાવિશ્ત ઇ પેષ્યો-તનૂ હવા-અન્દ, પવન સિહા સમૂર જામક પવન મઇનૂગ શપીર યખસેનૂન્દ. વેસ્ત તરજુમો કરે છેઃ "પચાસ ત્રગડીઓ." અસલ અર્થ, "પચાસ ત્રગડીઓ."

બુલંદ, પોતાની ફરજો[૧] અને ધાર્મીક મતો ઉપર ચોકાસી રાખનારા (છે), જેઓ પોહલાં ખભાં[૨], મજબુત બાજુવાલા અને ઘણા[૩] લોકપ્રીય (છે),[૩] જેથી કરીને કાલા[૪] (રૂવાંતાવાલાં પોષાકમાં સજ થયલું) તેઓનું જાદુ કદ (છે)[૫], જેને લીધે (અઇધ) તે દેવો અને ગુનેહગારો તેઓથી બીહે છે. (૪૭) અને તે પેલા બુરા ગનામીનોને, તેની ઓલાદ[૬] કે જેનો તે પીતા[૭] છે તેની સહીત, તે લોભનો દેવ, કે જેને, જેમ દેખઇતું છે તેમ, તે કુજ સંપૂર્ણ પરસ્તેશથી પુજે છે[૮], તેને તે (ચીત્રો-મયાન) મારે છે; અને (તેના ચેલાઓ) માંના તેઓ, જેઓ ઘોડેસ્વાર થઇને પોતાની ઉમદા નોકરી [૯] ઉપર આગળ વધે છે, તેઓ છુટા વાલવાલા તુરકી દેવને[૧૦], આરબોને તથા કીસ્તી રૂમીઓના શેદારપનેથી[૧૧] મારે છે.

(૪૮) "અને મોટે ભાગે માણસોને તે (તેઓની) ફરજ બાબે શીક્ષણ[૧૨] આપે છે, સંતોશી અને અસંતોશી (એ બંનેને); તે જે વીચાર જાહેર

---

૧. અસલ અર્થ, "કામ," "ધંધો."

૨. ફ્રાખૂ–સૂપત; અવ૦ સુપ્તિ; સૌ૦ શુપ્તિ; સરખાવો ફારસી સોફ્ત, "ખાંધ."

૩. કબદ્ મિલીઆ; સેમીતીક શબ્દનો અર્થ, "લોકપ્રીય," "પ્રજાકીય."

૪. સિહાકગૂનીહની વડી સિહાકગીનીહ છે; અસલ અર્થ "કાલા રંગમાં." દો. વેસ્ત એને કબદ્ મિલીહ વાંચી, "ઘણાં વાલવાલા" અર્થ કરે છે. પણ વાલનું વર્ણન થોડા બોલ પછી જુદું આવે છે.

૫. સ્તબ્ર; એ અવસ્તા શબ્દ છે; વેસ્ત: "ખરભચડું." ૬. દામાન, "પ્રાણીઓ;"

૭. અબ, "પીતા" પહલવીમાં સાધારણ રૂપ અબ્બ છે. દો. વેસ્ત એને ૩ અઝખ, "ત્રણ દાંખલીઓ" વાંચે છે. એ ત્રણ તે, "તુરકી દેવો," "અરબો" અને "શેદારૂપ"; ફારસી અઝગ, "દાંખલી".

૮. યઝેદ પવન અગવીન યઝિશન. ૯. બુલંદ પીશગીહ.

૧૦. તુરકીઓને એ પ્રમાણે કહેવામાં આવતા હતા; એઓ અસલ તાતાર દેશના રહીશ હતા જેઓ પછવાડેથી યુરોપ જઇ વસીઆ. હાલના "ઓતોમન" તુરકીઓ હજી હસ્તીમાં આવ્યા હતા નહી.

૧૧. બહમન યશ્ત, બાબ ૩, ફકરા ૩, ૫, ૮, ૨૧ માં એ નામ શેદારપીહ તરીકે લખવામાં આવ્યું છે. એમ ધારવામાં આવે છે કે કોઇ બાઇઝેનતાઇન શેહેનશાહ યા સરદાર જેને ઇરાનીઓને હરાવ્યા તેના નામનો આ ઓટો ઉચ્ચાર છે. એ શેહેનશાહ થીઓદોઝીઅસ હોય એમ સુચવવામાં આવ્યું છે. પુર્વ ભણીના રોમનોને ઇરાનીઓ કિરાસીયાકીગ નામથી ઓલખતા હતા.

૧૨. આખિઝિશન, અવ૦ હ્ય, "રસ્તો દેખાડવો;" અસલ આહ્ચીદન "શીખવવું."

કરે છે તે વીચાર સાથ જે શખસ એકમત થતો નથી તેનેથી તે[૧] ખુશી થતો નથી; (પણ) જે શખસને, અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે દીન (ઉપર એતેકાદ) આપી શકે છે તે સંતોશથી જીવે છે.[૨] (૪૯) તેજ (પુરૂષ)ને (દીનની) ગુરૂજથી તે બુલંદ[૩] કરે છે, તે તેજ[૪] (શખસ) છે જે (પોતાનાં) હાથોએ સુખી થાય છે,[૫] (જેનું) સુખ તેને પોતાની મજબુત બાજુઓ વડે તથા પોતાના જવાનીનાં જોરે[૬] કરીને રાખવાનું છે. (૫૦) અહુરમઝદની દીનને લીધેજ (બરા) કૈાવત અને ફતેહ હોય એમ તે જાહેર કરે છે, અને તે કૈાવત અને ફતેહને લીધે સઘલા (લોકો) તેને માન આપે છે[૭]; જયારે તે (માહન પુરૂષો) આવશે જેઓ ઝરથુસ્ત્રના (હવે પછી જનમનારા) બેટાઓ[૮] છે, જેઓ દુનીઆને ફરીને સજીવન કરશે, (જેઓ) મોત વગરના તથા અમર્ગ આદમીઓ પેદા કરશે, જેઓ હંમેશે હમેશના (વખત) લગી ભુખ અને પયાસ વગરના થશે."

(૫૧) અને ઝરથુસ્ત્રના એક હઝારામાં દસ સદીઓનું ભવીષ્ય[૯] તથા ઝરથુસ્ત્રના બેટા હોશેદરના (આવવાની) ખબર વીશે એમ પણ તે જાહેર કરે છે, કે:-"જયારે તે સદી કે જે અહુરમઝદ પરસ્ત દીનની પેહલી (છે), (અને જે) જયારથી ઝરથુસ્ત્ર (અહુરમઝદ) સાથની ગોફતેગો માટે આગલ (ફ્રાજ) વધીઓ ત્યારથી શરૂ થાય છે તે પુરી થાય છે, ત્યારે (તે પહેલી સદીને માટે) શું સરજેલું[૧૦] છે? (૫૨) ત્યારે અહુરમઝદે જવાબ આપ્યોઃ 'સુર્ય (થોડો વાર) ઉભો રહે છે.'[૧૧] (૫૩) એ પછી આવતી બીજી, ત્રીજી,

---

૧. એટલે, તે ગુરૂ. ૨. બોલેબોલ અર્થ, "સંતોષથી ચાલે છે."

૩. **મસીનેદ;** સરખાવો અવ૦ **મસુ,** ફારસી **મહ;** જે ઉપરથી, "મોટું કરવું."

૪. **હના-હુમ.**

૫. **ખ્વારીહેદ** ખ્વાર દારતન; સરખાવો, અવસ્તા ખાથ્ર, "આસાયશ."

૬. જુવો અવ૦ **તેવિષિ,** "તાકાત."

૭. **ફ્ર-નામેદ,** "નમે છે," "માન આપે છે." અવ૦ **નમ.**

૮. એ ત્રણ છોકરા તે હોશેદર, હોશેદર માહ અને સોષીઓસ, જેઓ દુનીઆને સજીવન કરવા ઝરથુસ્ત્ર પછી દર એક હજારે વર્ષને અંતરે આવે છે.

૯. **બરીનગ;** સરખાવો ફારસી **બરીન ફરહાંગ,** "ફાલ," "એક ભવીષ્યા પોથીનું નામ જે તેહમુરસ્પે લખી હોય એમ ધારવામાં આવે છે."; **બરીન દાયર,** "આકાશ", "પૃથ્વિનો ગોલો." દા. વેસ્ત એનો અર્થ બુરીનગ, "જુદા પડવું" કરે છે.

૧૦. **બરીન;** જુઓ ઉપલી નોટ.

૧૧. બીજો અર્થ, "સૂર્ય પોતાને છુપાવી દીએ છે." સરખાવો ફારસી શબ્દ **નીહુમબીદન,** અર્થ "ઉભું રેહવું," "ઢાંકી દેવું," "સંતાડવું."

ચોથી, પાંચમી, છઠ્ઠી, સાતમી, આઠમી, નવમી તથા દશમી[૧] સદીઓને માટે શું સરજેલું છે? (૫૪) ત્યારે અહુરમઝદે જવાબ આપીઓઃ 'સુર્ય ઉભો રહે છે.'

(૫૫) "ત્યાર પછી, જ્યારે દસમી સદીના (આખેરનાં) ૩૦ વર્ષ પૂરાં નહી થાય[૨] [યાને કે, જ્યારે ત્રીસ વર્ષ અધુરાં રહે (**લખવાર**) છે], ત્યારે એક કન્યા જેનું (નામ) **શેમીગ-અખુ**[૩] છે તે પાણી તરફ[૪] આગલ વધે છે; તેણી, જે તે પ્રખ્યાત હોશેદર[૫]ની માતા છે; ઉર્વીજ[૬]ને પેટે અવતરેલા, ઝરથુસ્ત્રના બેટા ઇસદવાસત્ર[૭]ના કુટુંબ સાથ સગપણ ધરાવનાર ક્રાન્યના (બેટા) વોહુરબોચથી[૮] તે ઉતરી આવેલી છે. (૫૬) ત્યાર પછી તે પાણીમાં બેસે છે અને તે પીએ છે; અને તેણી પેલાં ઉંચ પ્રકારનાં (**મદમ**) બીજ પોતાના

---

૧. દસમી સદીની નીસાનીઓ તો હવે પછી વર્ણવામાં આવી છે.

૨. **અ-રાન્દગની** વટી **અ-રાનગ**; અર્થ, "પસાર નહી થયલું."

૩. **શેમીગ-અખુ** યાને "જણીતા બાપ વાલી છે;" એટલે જે **ઝવારિશ** નામના પ્રખ્યાત બાપથી ઉતરી આવેલી. અવ૦ **સ્પૂતદ્ધ-ફ્રેધ્રિનુ** એ પહલવી રૂપ છે.

૪. કાંસુ સરોવર તરફ.

૫. **ક્રવરદીન યશ્ત**, ફકરા ૧૨૯ માં એને **ઉખશ્યત એરેત** "(ગુજરેલાંનાં) હાડકાંને પાછા ઉભાં કરનાર," "સજીવન કરનાર" કહેલો છે. જે કન્યાને પેટે એ અવતરે છે, તેનું નામ **સ્પુતદ્ધ-ફ્રેધ્રિ**, યાને "જણીતા બાપ વાલી" છે. **સદ્દર ખૂનદ્ધહિશ્ન**માં એનું નામ **બદ્ધ** આપેલું છે. એમ કહેવામાં આવ્યું છે જે **કાંસવ** સરોવરમાં સ્નાન કરતાં ઝરથુસ્ત્રનું બુન, જે ત્યાં સચવાઇ રહેલું છે, તેથી તેને ગર્ભ રહે છે અને તે એક બેટાનો જનમ આપે છે.

૬. દેખાતી રીતે ઝરથુસ્ત્રની ત્રણ બાયડીઓમાંની એક એ છે. ઝરથુસ્ત્રની બાયડી હવોવી તે ક્રપઓસ્ત્રની બેટી હતી. તેનું નામ **ક્રવરદીન યશ્ત**, ફકરા ૧૩૯ માં આવે છે. એ સીવાય અવસ્તામાં પેગામબર સાહેબની બીજી કોઇએ બાયડીનું નામ આવતું નથી. **વિજરગર્દ-ઇ-દએનઇગ** નામની કેતાબમાં બીજી બે બાયડીઓના નામે ઉર્વીજ અને અર્નીજબરેદા આપીઆં છે. ઘણું ખરૂં તો અત્રે દીનકર્દમાં અઉર્વિજ નામ છે તે એ બેમાંની પહેલી બાયડીનું હોવું જોઇએ અને તે ઇસદવાસ્ત્રની માતા હતી. ઇસદવાસ્ત્રને એક બેટો હતો જેનું નામ **અરનિજ-ઇ-બીરાદાન** હતું.

૭. ઝરથુસ્ત્રની જીંદગીમાં તેને જે ત્રણ પુત્રો અવતરીઆ હતા તેમાંના સર્વથી વડાનું નામ ઇસદવાસ્ત્ર. તે આથોરનાનોનો વડો હતો અને મોબેદાન મોબેદ થયો હતો. જ્યારે દીન ૧૦૦ વર્ષ તુલીક પૃથ્વિ ઉપર ચાલી ત્યારે તે મરણ પામીઓ. ઝરથુસ્ત્રના બીજા બે બેટાઓમાં અઉર્વતદનર, બુરજીગર અને ખુરશીદચીહર, લડવઇઓ હતો.

૮. **ક્રવરદીન યશ્ત**માં જણાવેલા ક્રાન્યના ત્રણ બેટાઓ માનો તે એક છે. તે ઇસદવાસ્ત્રના ખાનદાનનો છે.

શરીરમાં ગ્રહણ કરે છે[૧], (તે બીજ) કે જે અષો ઝરથુસ્ત્રે નાંખીઆં તેનાં છેલ્લાંનો ત્રીજો ભાગ હતો; અને તે છોકરો પેટમાં રહ્યો કે જેનું નામ **વક્ષીનીદાર ઇ યશરાએઇહ,** "અષોઇનો વધારો કરનાર"[૨] (છે). (૫૭) જોકે તે માત્ર ૧૫ વર્ષની છે[૩], તો પણ તે કન્યા મરદના સમાગમમાં આવી નથી[૪], અને ગર્ભ રહ્યો ત્યાંથી તે પેલો (હોશેદર) જનમીઓ ત્યાં સુધી પણ (મરદના સમાગમમાં આવી નથી).

(૫૮) જ્યારે તે (માહન) પુરૂષ ત્રીસ વર્ષની ઉમરે પોંહચે છે, ત્યારે સૂર્ય આસમાનની વચમાં ૧૦ દીવસ અને ૧૦ રાત્ર લગી સ્થીર ઉભો રહે છે,[૫] અને અસલ (ક્રાજ) પેદાયશના (વખતમાં) જે જગ્યા ઉપર તેને પેદા કરવામાં આવ્યો હતો[૬] તે જગયા ઉપર પાછો ફરીને આવે છે, જેથી કરીને ચાર સ્થળોમાંથી[૭] એક સ્થળમાં તે રહે છે, અને સાતે કેશવરો ઉપર (પોતાની) બલતી રોશની ફેંકે છે.[૮] (૫૯) અએ ઝરથુસ્ત્ર! તેઓને માટે, પણ, એમજ છે; એવી હાલતોમાંથી[૯] તેઓનું જાહેર થવું છે, જેથી કરીને તેઓ (લોકો) જાણે કે આ તે હઝારો છે જે તેઓને માટે ઠેરવવામાં[૧૦] આવ્યો છે જેઓ આ ઉંચ (**મદમ**) દીન સાંભલવાએ કરીને જાણીતા થયલા[૧૧] છે; આમ તેઓ પણ (છે) જેઓને માટે તે વેળાએ લોકો જાણતા નથી[૧૨] કે તે એક અજાયબ જેવી ચીજ છે[૧૩].

(૬૦) ત્યાર પછી, જ્યારે તે (માહન) પુરૂષ ત્રીસ વર્ષની ઉમરે પુગે છે, ત્યારે ભલી પાદશાહીવાલા અને ખરી ઉદારતાવાલા[૧૪] **અમષાસપંદો**

---

૧. **ક્રૂજેદ;** જુવો, **ક્રૂખ્તન** યા **અક્રૂખ્તન,** "સલગાવવું."

૨. **વક્ષીદાર-ઇ-યશરાએઇહુ;** અવસ્તામાં આવતું **ઉશ્યત-એરેત** નામનો એ બીગડેલો આકાર છે.

૩. એ "ઉમરે પુગવાનો વખત" તે વાર ધારતા હતા. ૫૦દર વર્ષની ઉમરે એક માણસ પુર ખીલેલો આદમી તરીકે ગણાતો.

૪. **લેવતા ગબરાઆન બરા વિક્રયીદ** ૫. **બરા યેગવીમૂનેદ.**

૬. **ક્રતૂમ ક્રાજ બરહીનીદ,**

૭. **મોલેમોલ** તરજુમો, "ચાર આંગલમાંની એક આંગલ."

૮. **તાપેદ.** ૯. **મિન અએદુન.** ૧૦. **બરીન.**

૧૧. **પવન વશમમૂનિશ્ન વશમમૂન્ત.**

૧૨. જ્યારે આ નીશાનીઓ ન દેખાય, ત્યારે લોકોએ જાણવું જે એ ક્રષેાર્ગદ કરનારના આવવાનો ખરો વખત હજી આવ્યો નથી.

૧૩. **મ-દવમ-ઈ ઈ જવીતર હુઇત.**

૧૪ **હુ-દહુગાન;** અવ૦ **હુ-દાઓ;** સરખાવો અસલ ફારસી **હુદેહ.**

સાથે તે ગોફ્તેગો કરે છે; તે બીજે દીવસે[૧], જે એક પ્રકાષિત દીવસ છે, ત્યારે આ જાહેર થાય છે કે જણે, શારીરીક દુ-યાં (અહૂ) સંકટથી રહીત[૨] અને કવી તથા કરપનોથી છુટી છે [યાને કે, યઝદાનને લગતી બાબદોમાં બેહુરી યા આંધલી નથી], અને સંકટ વગરની[૩] (છે) [એટલે જે, યઝદાનને લગતી ચીજોથી તેને પોતાને છુટી કીધી નથી], અને તે જીંદગીથી ભરપૂર થાય[૪] છે [એટલે જે, તે વરષાદવાલી થાઇ છે], અને ભલી દાઇતિ નદી[૫] ઉપર આવેલાં ઇરાનવેજમાં જુદે જુદે સ્થળે પાણી[૬] ફરીને દેખાવ દીએ છે[૭].

(૬૧) નવમી અને દસમી એ બન્ને મોટી સદીઓની આ બાસીઅતો છે; જે બનાવો બનવાના છે તે વીષેની ભવીષ્ય વાનીઓનું બરાંપણું, જે બનાવો (દેના) બની ગયા છે તે ઉપરથી નક્કી થાય છે; અને એ બે મોટી (સદીઓ)માં બનવાના બનાવો જે નઝદીક આવી પુગા છે તે ઉપર વર્ણવામાં આવ્યા છે તેઓ વીષેની (ભવીષ્ય વાનીઓની,) શાબેતીઓ (આપણી પોતાની) આંખે નજરે પડે છે[૮].

બાબ ૮ મો.

મોજેજા કે જે ઝરથુસ્ત્રના હજારાના બતમ થવા, અને હુશેદરના આવવા પછીથી, તે હુશેદરના હજારાના બતમ થવા તુલીક (થયા હતા), તે વીશેનું (બયાન) તે વખતના[૯] જ્ઞાનમાંથી (આ બાબમાં આપવામાં આવ્યું છે.)

---

૧. ક્રદાગ; એટલે જે, તેની ૩૧ મી સાલગરેહના દીવસ ઉપર; "કયામતના દીવસની સહવાર."

૨. અમૂસ્ત. ૩. અ-નસહોનિશ.

૪. પૂર બયાદાદીગ યેગવીમૂનેદ; દે. વેસ્ત એને પૂર બયા દાદીગ વાંચે છે, "જીંદગીથી ભરપૂર પેદા થયલો."

૫. ઇરાનવેજની એક નદીનું એ નામ છે; અવસ્તામાં એને વંઘહુ દાઇતિ, એટલે "ભલી પેદા કીધેલી" કહી છે.

૬. મયા. ૭. યેગવીમૂનેદ. ૮. ગએોકાસ; ફ્રાસી ગવાહ, "શાક્ષી."

૯. મિન આગાસીહ ઇ હમ જિમાનગ.

પુસ્તક ૭ મું; ઝરથોશ્ત-નામાંનો બાબ ૭ મો, ફ. ૬૧, બાબ ૮ મો, ફ. ૧. ૮૭

(૧) હુશેદરના ચમતકારો શારીરીક આકારમાં (તેના) જનમ વેલાએ, (તેનો) પ્રકાશ અને વચનો અને કાર્યો;[૧] દસ દીવસ સુધી આકાશના મધ્યમાં ખોરશેદનું રેહવું;[૨] ચાર ભયંકર[૩] જાતોના દરૂજોનું નાશ પામવું; ઝાડપાન માટે વાદલ વીનાનાં[૪] ત્રણ ઝરાઓનું ઉત્પન થવું; બદફેલી અને ખામી[૫] તરફના શોખનું નબલું થવું[૬]; જોડાનના[૭] બંદોનું મજબુત થવું; પારકા મુલકોની ભલી મીત્રાચારી ભોગવવી[૮]; દીનની ફીલસુફીમાં પુષકલ વધારો થવો[૯]; અને માઝદયસ્ની દીનની સંપત્તિની મોટાઈની બુલંદી પામવી,[૧૦] (જે દરવંદીને) હોશેદરથી મારવા કાજે કેટલીક જાતના શીક્ષા કરવાના કોરડાઓ[૧૧] (છે.)

---

૧. વેસ્ત: "જનમ માટે, તનનો પ્રકાશ, વચનો તથા કાર્ય".

૨. વેસ્ત: "ખડો રેહતો".

૩. સરખાવો ફારસી ઝન્દહુ, "ભયંકર", "દૂષ્ટ"; વેસ્ત એને ઝંગ વાંચે છે, અવસ્તા ઝંઘ્ર, "પગ"; અસલ નકલમાં ૪-ઝંગ છે, "ચોપગુ".

૪. વાંચો: **અન-અવર-ગીરીહુ**, અવ૦ **અભ્ર** અને ગઇર્ય; સરખાવો ફારસી **બ અબ્ર** ગિરિફ્ત, "વાદલાંવાલું"; એ ઉપરથી આખા શબ્દનો અર્થ "વાદલાં વગરનું".

૫. **ક્રેહી-ખૂત વ અઇબી-ખૂત**, સરખાવો અવ૦ **ખુઇતિ**, "મુર્તિ"; અસલ અર્થ "અતીષ્યતાની મુર્તિ અને બદીની મુર્તિ." વેસ્ત: "પુષકલતા અને તંગી".

૬. **નિઝારીહુસ્તન**, સરખાવો અવ૦ ઝર, "બુદું થવું;" ફારસી **નિઝાર**, "દૂબલું", "દૂકાલીયું".

૭. **પતમાન**, ફારસી **પએમાન**; એટલે, "શાંતીનો વધારો."

૮. **રામીહુસ્તન**, "મોજ લેવી"; કદાચ "અન-આર્ય દેશોને ભલી મીત્રાચારીને મોજ".

૯. **એહુ-વક્ષિશ્નીહુ**, અસલ અર્થ, "(વીદ્યામાં) પુષકલ વધ".

૧૦. **મઝૂનીહા ઇ ચારાન**, જુવો અવ૦ **મઝેન (મઝ**, "બુલંદ") "મોટાઇ", અને ફારસી **ચાર** જે **લા-ચાર**માં આવે છે.

૧૧. **માર-જન**, સરખાવો અવ૦ **અસ્ત્રાંમ-મઇરીમ**, "ગુનેહગારોને શીક્ષા કરવાનું હથીયાર". હોશેદરે પોતાનાં દીનીક હથીયારોથી ગુનાહ અને બદીને દૂનીઆંમાંથી મારી કાઢીઆં.

(૨–૩) તેજ હજારની પાંચમી સદીમાં સાત સાલના મહરકૂષ (નામના) જાદુગરનું[૧] જાહેર થવું (હતું); તે જાણવાજોગ[૨] સાલમાં આ સઘલાં કેશવરો જે સાત છે તેમાં મહરકૂષના શયાલાનું આવવું અને નઝદીક

૧. અવ૦ મર્હકૂષ (જુવો વેસ્તરગાર્દનાં છુટાં મલેલાં અવસ્તાના લખાણોનો સંગ્રહ ૮, ફકરો ૨). પહલવી મરકૂસ શબ્દ નીચલાં લખાણોમાં મળે છેઃ–વંદીદાદનો પહલવી તૂરજુમો, ફ્રગર્દ ૨, ફકરા ૨૨ વગેરે; મીનો ખેરદ, બાબ ૨૭, ફકરા ૨૪ થી ૩૩; દાદીસ્તાન–ઇ–દીની, બાબ ૩૭, ફકરા ૯૪ થી ૯૬; અને એ ઉપરાંત અવારનવાર દીનકર્દમાં મલે છે. મોટી ખુનદહિશ્નમાં તેને માટેનું લખાણ આ પ્રમાણે છેઃ—

અમત હઝારગ ઇ અઉષીદર રોએષા ચેહવૂનેદ, મરકૂસ સીજ–ચીહરીહ મિન તએાખમગ ઇ તુર–ઇ–ઞાતુગરએષ, ઇ ખુનીહ ઇ ઝરતુહશ્ત્ર ચેહવૂન્ત, ઓલ પએદાગીહ ચેહમતૂનેદ; પવન યાતૂગ દએન–ઇહ વ પરીગ–કામગીહ સહમગૂન મત્રા, ઇ મરકૂસાન કરીતૂનદ, વખીદુનેદ; ૩–શનત પવન ઝિમિસ્તાન ઝક ઈ સર્દ, વ પવન હુમીન ઝક ઈ ગર્મ, લેવતા અમર વકૂ વ તકૂર્ગ દહિશનીહ અવસાઇનીદાર; આનગુન હમાગ મર્દમાન અચારગ આતાશ અવિસાએન્દ; વ આખર લખવાર આરાયિશ્નીહ ઇ મર્દમ વ ગએારપેન્દ મીન વર–ઇ–યિમ–કર્દ ચેહવૂનેદ, દેના કાર રાએ પવન નીહૂકૃતગીહ કર્દ ચેગવિમૂનેદ. અર્થઃ–"જ્યારે હોશેદરના હજારનો છેડો આવે છે, ત્યારે ઝરથુસ્ત્રના ખુની તુર બરાદરગ–રએષનાં કુટુંબનો (નબીરો), મરકીના દેખાવવાળો (નાશકારી) મરકૂસ દેખાવ દેશે; જાદુગરોની દીનથી અને ખુતપરસ્તીથી તે સખત વરસાદ વરસાવશે, જેને તેઓ મહરકૂસાનના નામથી ઓલખે છે; ત્રણ સાલ લગી બરફ અને બંધાયલા વરસાદના ચાલુ પડવા સાથના થંડા શયાલાઓ તથા તપતા ઉનાલાઓથી તે પાયમાલી કરનારો થશે; આ પ્રમાણે તમામ માણસો ગરમીના તપોટાથી લાઇલાજ મરણ પામશે, અને આખરે માણસજાત તથા ગાય ઢોરનું ફરીને સમારવું વરે જમ કરદ થી થશે; આ સઘળ સર તેને એક છુપી (જમીનની સપાતી હેઠલની) જગયાએ બાંધવામાં આવયો છે."

પહલવી મરકૂસાનને બાલદી **મલકૂસ**, "પાનખર ઋતુનો વરસાદ" ઉપરથી નામ સાધીત વીશેષણ તરીકે આવેલો ધારવામાં આવ્યો છે, અને સેમીતીક લોકોની જગરેલની દંતકથા સાથ ઇરાની લોકોની શીયાલાથી દુનીઆ નાશ પામવાની કથાની સરખામણી કરવાની કોશેશ કરવામા આવી છે. આ વીચાર સામને મોસીઓ હાલેવી તરફથી બે વાંધા ઉઠાડવામાં અવ્યા છેઃ એક આ કે, /"મલકૂસ" એ મૂલેજ હીબ્રુ શબ્દ છે, અને એરેમેક નથી; અને બીજો આ જે, "મલકૂસ" નામથી જણાયલો વરસાદ ફાયદાકારીક છે અને તે ઋતુની પછવાડે પડે છે; જે ક્રિયામાં એ વરસાદ આવતો જાહેર કીધો છે તેમાં કીરતારનો આભાર માનવામાં આવ્યો છે કે તેને એ વરસાદ પેદા કીધો. એ વરસાદને જગરેલ સાથ સીધો યા આડકતરો સંબંધ નથી. વલી સર્વથી મોટો વાંધો તો આ છે કે ઇરાની કથામાંતો **મહરકૂસ** એક આદમી યા જાદુગરનું નામ છે જે ત્રાસદાયક શયાલાઓમાં કરાં તથા બરફ વરસાવે છે.

૨. **અએન શનત ઝક ઇ ચૂબ** (**ચૂબ** એટલે "જણીતુ", અવ૦ **ચૂ**, "સાંભલવું")

પોહચવું, ત્રણ શયાલામાં અને તે ચોથામાં, મહરકૂષ જાદુગરના[૧] પેલા શયાલાઓની સખતીથી[૨], માણસ જાત તથા ગાય ઢોરનું મોટે ભાગે મારીઆ જવું[૩]; અને ભલા યઝદોની[૪] બરકતથી તે ચોથા શયાલામાં મહરકૂષની મરદ[૫] ઔલાદનું[૬] મરણ પામવું (હતું.) (૪) જમશેદના વરનું[૭] ઉંઘડવું[૮], તેમાંથી[૯] માણસ જાત તથા ગાય ઢોર (જાનવરો)નું બાહર આવવું, અને (એથી કરીને) માણસ જાત તથા ગોસપંદોનું ઘણીજ સરસ રીતે[૧૦] તેઓમાંથી[૧૧] તમામ[૧૨] સજીવન[૧૩] થવું.

---

૧. અત્રે **યાતૂગ**-ઈની વટી **યાતૂગીહ** વપરાયો છે. અસલ નકલ પ્રમાણે વાંચીએ તો તરજુમો આ પ્રમાણે થાયઃ "મહરકૂસની જાદુગરી (માંથી નીપજતાંપરીણામ)નું."

૨. **શકફ્તીહ.** ૩. **અવિસાધ્રન.**

૪. **દહુમાન આફ્રીન**નો એ બોલેબોલ તરજુમો છે. "**દહુમાન આફ્રીન** વલી એક ફ્રાયદેમંદ ભણતરનું નામ છે, જે બીજી રીતે **આફ્રીને અમશાસ્પંદ**ને નામેબી ઓલખાય છે."

૫. એને **ગૂશ્ન** બી લખવામાં આવે છે, અવ૦ **વશિર્ન** ("નર પ્રાણી"), ધાતુ વરેશનો એ ઘણો ખરો પહલવી તરજુમો છે.

૬. વાંચોઃ **ઝાગાન**, સરખાવો ફારસી, **ઝાગ** ઉ **ઝીક**, "છોકરાં બચ્ચાં" અસલ નકલ પ્રમાણે એને **ઝાધ્રન**, "**જનમ**" બી વાચી શકાય; પહલવી **ઝાદન**; અવ૦ **જન**, "**જનમ**" આપવો.

૭. અવસ્તા વંદીદાદ ફરગર્દ બીજી, ફકરા ૨૫ થી ૪૨ માં એ વરને માટે લંબાનથી બ્યાન આપીઉં છે તે વાંચો. એ લખાનમાં અહુરમઝદ યિમ (જમશેદ) ને એક "વર" બનાવવા કાજે નીચે મુજબ હુકમ કરે છેઃ—"**આઅત તેમ વરેમ કેરેનવ, ચરેતુ-દ્રાજો કેમ-ચિત પઇતિ ચથ્રુશનાંમ, હુથ્ર તઓખમ ઉપ-બર પસ્વાંમચ, સ્તઓરનાંચ, મઘ્યાનાંમચ, સૂનાંમચ, વયાંમચ, આથ્રાંમચ સુખ્રાંમ સઓચેન્તાંમ. આઅત તેમ વરેમ કેરેનવ ચરેતુ-દ્રાજો કેમ-ચિત પઇતિ ચથ્રુષનાંમ, નરાંમ અઇવિ-ક્ષોઇથને; ચરેતુ-દ્રાજો કેમ-ચિત પઇતિ ચથ્રુષનાંમ, ગવાંમ ગાવયનાંમ.....**" અહુરમઝદ જમશેદને એક સાર્વત્રી જગતની મુસીબત જે ભવીષ્યમાં બનવાની છે તેને માટે સાવચેત કરે છે, કે જે મુસીબત માણસોના પછાત ભાગને આ દુનીઆંમાથી સાફ કરી નાખશે. એટલા માટે માણસો, જનવરો, ઉરવરો વગેરે જેઓ સખત શયાલાઓથી નાશ પામશે તેઓની જગ્યા રાખવા ભલી પેદાયશના ચુંટી કાઢેલા નમુનાઓ રાખવા કાજે આસરા તરીકે એક વર બાંધવાને જમશેદને હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮. **અખ્રુમબિશ્ન**; પહલવી **ખ્રુમબિશ્ન**, "એક બરણીમાં (**ખ્રુમબ**) ભરવું અથવા સંતાડવું."

૯. એટલે જે, તે વરમાંથી. ૧૦. **અવીરતર.**

૧૧. **મિન ઔલા-શાન યેહવૂન્તન.** ૧૨. **પૂરી**, પૂરીગની વટી.

૧૩. **રૂબિશ્નીહ**, "પંથરાવવું," "ફેલાવવું," "આગલ વધવું."

(૫) એ શયાલાઓ પછી ગોસપંદોના દુધ બાબે[૧] પુષકલ અને પુરતો વધારો[૨], અને (તે) દુધમાંથી માણુસને મોટા જથામાં ખોરાકનું પોંહચવું[૩], અને ગોસપંદોના તનમાં દરદનું[૪] નહી થવું[૫], દુનીઆનું ભરપુર થવું અને ફરાખી[૬], અને એક થઇ ગયલી[૭] માણુસ જાતની કીર્તી[૮], તથા સખાવતનું બુલંદ (રબા) વધવું (હતું). (૬) અને માણુસ જાતમાં તંગીનું ઘટવું (નિઝારીહ) (હતું), જે પ્રમાણે દીન જાહેર કરે છે, કેઃ—આ પ્રમાણે, વલી, અએ ઝરથુસ્ત્ર! તે (માણુસ), જે (પોતાની ભેટોને) કબુલ રાખનાર[૯] (છે) તેના કરતાં જોકે (અમત) વધારે કમનસીબ[૧૦] હોય, તોપણ તે બખશેશના કરનાર જેવો છે કે જે, હાદમંદ દુનીઆમાં, પોતાની ભેટોથી (બરા) સખાવતમાં આટલો આગલ (છે;) તે (પુરૂષ)ને યાદ કરવામાં આવે છે."[૧૧]

(૭) અને આ પણ, તે (દીન) જાહેર કરે છે, કેઃ—"જ્યારે તે શયાલો ખતમ થશે,[૧૨] જેને માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે તે ભારે ઝાંકલથી ભરપુર[૧૩] થશે અને નાશકારક[૧૪] (નીવડશે), ત્યારે આમતેમ ભટકતાં[૧૫] અને કાળા રંગના વેહશી જાનવરો[૧૬] માઝદયસ્નો તરફ આગલ વધશે, અને તેઓ એમ ખયાલ

---

૧. મદમ ઝક ઇ.

૨. કબદ વ રબા અવઝૂન; વેસ્તઃ "પુષકલ અને મોટો વધારો."

૩. જુવો અવ૦ થ્રા, સૌં ત્રા "ઉછેરવું," "પોષણ કરવું."

૪. ખૂનિનગીહ, સરખાવો ફારસી ખૂચીદન, "વીલાપ કરવો."

૫. કમ; "થોડું," "ઓછું."

૬. ફ્રાખૂઇહ, જુવો ફારસી ફરાખ, "ઓહલું," "પુષકલ."

૭. હુમબાજીદગ, સરખાવો ફારસી હમ-બાજ, "સાથી;" અસલ અર્થ "માણુસ જાતનો જોથીઓ."

૮. ખનીદીહ, અવ૦ ખન "પ્રકાશવું." ૯. પતીરફ્તારતર.

૧૦. દૂશત વખ્ત-તરની વટી દૂશ-વખ્તર, ફારસી બદ-બખ્ત-તર.

૧૧. ઝક પવન મીનિસ્ન કનૂનેદ, અસલ અર્થ, "તે મન યા વીચારમાં રહે છે." અસલ નકલ પ્રમાણે ઝક પવન માનિસ્ન કનૂનેદ, "તે મકાનમાં રહે છે."

૧૨. સચેદ, અવ૦ સચ, "જવું," "ગુજર પામવું."

૧૩. વસ-તકર્ગ, "ઘણું ઝાંકલવાલું," "ટીપાતાં બરફથી ભરપૂર;" સરખાવો વંદીદાદ, ફ્રગર્દ ૨, ફકરા ૨૨ નો પહલવી તરજુમોઃ મદમ ઓલ અહૂ ઇ અસ્તાઓમંદ ઝક ઇ સરીતર ઝિમિસ્તાન યેહમતૂનેદ, મૂન મિન ઝક સ્તહુમગીહ ઝીઅશ વસ-તકર્ગ મૂતગ ઝિમિસ્તાન. એનો અસલ અવસ્તા વાકય આ પ્રમાણે છેઃ-અવિ અહૂમ અસ્તવન્તેમ અધેમ ઝેમો જંઘહેન્તુ, યહમત હચ સ્તઓ મૂરો ઝયાઓ.

૧૪. મરેન્ચીનીદાર, "નાશ કરનાર," અવ૦ મૂરો. ૧૫. ફ્રાખૂ-રફ્તાર.

૧૬. દદાન વાંચવો વધુ દરોબસત દીસે છે; સરખાવો ફારસી દદ.

કરશે કે હવે પછીથી માઝદયસ્નો હમને વધુ વાર ધીક્કારશે નહી, (પણ) એક કે જે તેઓનું પોતાનું ફરજંદ[૧] (છે) તેની માફક, એક બેટા માફક, માઝદયસ્નો આ પ્રમાણે ગોસપંદોને ઉછેરશે[૨] કે જેઓ ઘણો (ખોરાક) આપનાર અથવા ઉપયોગી, (તથા) ધીક્કારથી રહીત પયાર સહીત[૪] છે.

(૮) "તે પછી, (બેહેસ્તના) સર્વથી બુલંદ ભાગમાંથી, અરદીબેહેસ્ત (અમશાસ્પંદ) માઝદયસ્નોને મોટે સાદે બોલાવશે[૫] અને (તેઓને) આ પ્રમાણે કહેશે[૬]:—'તમો માઝદયસ્નો (અહુરમઝદને પુંજનારા) છો[૬]; (તમારામાંનો) કોઇ જેમ ગોસપંદોને અગાઉ જબે કરતો હતો તેમ હવે કરશે નહી. (૯) યઝદોને સારી ભેટો અરપન કરવા તમારે સલાહ આપવી જોઇએ[૭], તે પુરૂષને માટે તમારે કીર્તિની સલાહ આપવી જોઇ; [૮] તમો માઝદયસ્નો થઇ[૯] ગોસપંદોને જબે કરો છો? (અને) જેઓથી તમને ફાયદો થાય છે[૧૦] તેઓને તમો કાપો છો? (અને) તે[૧૧] તમને આ પ્રમાણે કહેશે [યાને કે, તમારી મદદને લીધે તે તમને આ પ્રમાણે કહેશે]:—"તમો માઝદયસ્નો છો, તમારા (તનની) સુખાકારી માટે મને તમો (માત્ર) તેજ (વખત) અગાઉ આશો, કે જ્યારે [૧૨] મને દેડકાઓ અને લોહીઆર ગીલોરીઓ[૧૩] આશે.[૧૪] (૧૦)

---

૧. ઝાક, જુવો ફારસી ઝાક. ૨. અદમ દેખ્શૂન્દ.

૩, હૂ-દાગ, એટલે દુધ વીગેરે જેવી દુનીઆંને ફાયદો આપનારી ચીજોને પુષકલ પેદા કરનાર.

૪. અકીનીહુ ઝૂશારમ, "કીનાના સેજ પણ અંશ વીનાનો પ્યાર," સરખાવો અવ૦ કએના અને ઝએશા.

૫-૫. અદમ બરા કરીતૂનેદ વ અએદૂન યેમલેલૂનેદ.

૬. વેસ્તઃ "તમો અહુરમઝદની પરસ્તેશ માટે છો."

૭. વાંચોઃ વહુ-દહિશ્ન પયન યેઝત. અસલ નકલ પ્રમાણે વક્ષિશ્ન પયન યેઝત, "યઝદો માટે વધારો." વેસ્તઃ વક્ષિશ્ન પયન દાત, "ભેટોમાં વધારો."

૮. સરખાવો અવ૦ અહુમાઈ તન્વો વઝદવરે, "તેનાં તનને માટે કિર્તિ યા પ્રકાશ;" અવ૦ ધાતુ વંઘહ, સૈા૦ વસ, "પ્રકાશવું."

૯. માઝદયસ્ન હુવા-ઇતની વટી માઝદયસ્ન-ઇત.

૧૦. ઝક, મિન ઓલા-શાન ઓલ લકૂમ અઇયયારીનીદ.

૧૧. એટલે જે, સધલાં ઢોરોની જાત.

૧૨. યાને કે, ઝેહરી સર્પો મને ખાવાનું શરૂ કરે તે અગાઉ.

૧૩. ગઝ વ ખૂન-કુર્બા, "વીછુ તથા લોહીયાર ગીલોરીઓ;" સરખાવો. અવ૦ વઝગ, અને કહપુ, ફારસી ગઝ અને કુબ્.

૧૪. જુવો અવ૦ ગંઘ, સૈા૦ ઘસ, "ખાવું;" પોતાના હજારની પાંચમી સદી પછી કોશેદર દુનીઆંને નવી કરવાને શરૂ કરશે, જ્યારે ઢોરોનું માણસોથી જબે થવું અટકશે, તથા ઢોરો પોતાને ખુદરતી મોતે મરશે, અને તેઓના મુરદાં માણસો ખાશે નહી, પણ પૃથ્વી ઉપરના ઝેહરી સર્પો તેઓનો ભક્ષ કરશે.

તમો (માઝદયસ્નો તરીકે) ભલી ભેટો આપવાની સલાહ આપો છો, (તનને માટે) સુખાકારીની સલાહ આપો છો અને માઝદયસ્નાનો તો ગોસપંદોને જબે કરે છે, અને તેઓમાંના જેઓથી તમને ફાયદો હાંસલ થાય છે તેઓને પણ તેઓ કાપે છે; તમો માઝદયસ્નો છે, (તમારા તનની) સુખાકારી માટે મને તમો (માત્ર) તેજ (વખત અગાઉ) ખાશો કે જયારે મને દેડકાઓ અને લોહીઆર ગીલોરીઓ ખાશે.''

(૧૧) માઝદયસ્નો ખુશીથી[1] ઢોરોને કાપે છે, અને માઝદયસ્નો ખુશીથી ઢોરોને જબે કરાવે છે[2], અને જયારે તેઓ[3] (તેમને) જબે કરે છે ત્યારે તે ઢોરો (પોતાની હાલત ઉપર) સંતોશથી (રહે છે)[4]; અને માઝદયસ્નો વગર આંચકીએ ગોસપંદોને ભક્ષ કરે છે, અને જયારે તેઓ તેમને ભક્ષ કરે છે ત્યારે ઢોરો સંતોશથી (રહે છે.) (૧૨) અને ત્યાર પછી જયારે ભલા યઝદો (ઇનસાફ માટે) ઉભા રહે છે[5], ત્યારે, જબે કરનારા અને જેબી કાંઇ તેઓએ જબે કરીયું હોય તે, તથા ખાતકીઓ અને જેબી કાંઇ તેઓએ કાપીયું હોય તે, તથા ભક્ષ કરનારા અને જેબી કાંઇનો[6] તેઓએ ભક્ષ કરીઓ હોય તે સઘલાંનો (તેઓથી) સામતો ઇનસાફ[7] કરવામાં આવે છે.''

(૧૩) અને આ પણ તે જાહેર કરે છે, કે:—''તે સદી જે પાંચમી (છે) તેનો છેડો[8] આવશે, ત્યારે માઝદયસ્નોના ધર્મને માટે, બીજા હજારામાં, જેઓ ધરતી ઉપર તે વેલા જીવતા[9] હશે તેઓમાંના સઘલા, દુષ્ટ[10] તેમજ અશો બન્નેમાંથી, ઇરાન દેશના બે ત્રતીઆંશ ભાગ[11] જેટલા અશો થશે, અને એક ત્રતીઆંશ ભાગ જેટલા દુષ્ટ રહેશે, અને તે પ્રમાણે તુરાનીઓ પણ જેઓ ઇરાનની આસપાસ (છે), અને ઇરાનની આસપાસના જે લોકો ઇરાનીઓ નથી તેઓ પણ રહેશે[12]; (જેઓ) હાદમંદ દુનીઆમાં

---

૧. ખૂર્સન્દીહા.

૨. ખૂરીનેન્દ, અવ૦ બર ''કાપવું,'' ''નાકું પાડવું;'' ફારસી ખૂરીદન.

૩. એટલે, મઝદયસ્નીઓ. ૪. ખૂર્સન્દ.

૫. યેહવૂન્દ. ૬. મૂન–ચેશ, ''કંઇપણ ચીજ.''

૭. પાયીદ, જુવો ફારસી પાયીદન, ''તપાસવું,'' અથવા પાય, ''પદવી,'' ''પગથીઉં.'' વેસ્તઃ ''(તેઓથી) તપાસવામાં આવે છે.'' ૮. બરા સચેદ.

૯. વાંચોઃ અહૂઇગ; અહૂઇ જે અસલ નકલમાં છે તે કદાચ અહૂ ઇ અસ્તાઓમન્દની વટી હોય.

૧૦. એને દ્રવન્દાંનીચ વાંચવો વધુ દરોબસ્ત દીસે છે.

૧૧. સરખાવો અવ૦ દ્રુ–થ્રિશ્ચ. ૧૨. એટલે જે, તેઓ હાલ છે તેમ તેઓ રહેશે.

(હસ્તી ભોગવશે) તેઓના રેહડાણોમાં અત્રે[૧] જે વધારો[૨] (છે તે) હાલ-નીજ પેઠેજ એક સરખો રેહશે.”

(૧૪) અને આ પણ તે[૩] જાહેર કરે છે, કેઃ—“તે હજારો કે જે માઝ-દયસ્નોની દીનને માટે પેહલો છે તેનો છેડો આ છે, ત્યારે (તેની) પહેલી સદીની અખેરીએ[૪] શું સરજેલું છે[૫] ? (૧૫) તે ઉપરથી અહુરમઝદે કહયું કેઃ—‘ખોરશેદ ઢંકાઈ જશે[૬], (૧૬) અને બીજી અને ત્રીજી અને ચોથી, પાંચમી, છથ્થી, સાતમી અને આંથમી, નવમી તથા દસમી સદીને છેડે શું સરજેલું છે? (૧૭) તે ઉપરથી અહુરમઝદે જવાબ આપીઓ કેઃ—‘ખોરશેદ ઢંકાઇ જશે.’

(૧૮) જે વેલા દસમી સદીના (છેલ્લાં) ત્રીસ સાલ[૭] બાકી રહે છે,[૮] ત્યારે એક કુમારીકા[૯] જેનું (નામ) શપીરઅબુ (છે), યાને કે, તે (કે જે) ભલા હુશેદર માહુની માતા (છે), તં પાણી તરફ આગલ ચાલે છે વોહુ-ક્રયાનનો બેટો વોહુ-રઓચ,[૧૦] જેનો ઇસદવાસતરનાં કુટુંબ[૧૧] સાથ સંબંધ

---

૧. આ દુનીઆંમાં. ૨. **મસ-અવઝૂનીગીહ.**

૩. દીન. ૪. **આખર,** એટલે જે, “(પહેલી સદી) પછી.”

૫. જુવો **દીના-ઇ-મઇનુગ- ઇ-ખ્રતૂ,** બાબ ૨૭, ફકરો ૧૦:- **પવન બરીહ વ ઝિમાનગ વ વચેર ઇ બરીન સાતૂનેદ.** પહલવીમાં **બરીન** નો અર્થ “ખુદા,” “નસીબ,” “સરજત,” “ખુલંદ,” થાય છે.

૬. **મદમ નિહૂમ્બેદ,** આ અસલના દસતુર સાહેબોનું વાંચન છે; જબાં-સનાશીને આધારે હાલ એને **નિ-ખૂમ્બીત** વાંચવામાં આવે છે, અવ૦ **ખૂમ્બ,** “બરણી.” પોલ હોર્ન એને **નિહેમ્બીદન** અથવા **નૂહૂમ્બીદન** વાંચી, **નિહૂકૃતન**માંથી નીકલેલો ધારે છે.

૭. અસલ અર્થ “ત્રીસ શીયાલા.”

૮. **અ-રાન્દગ,** “રહયું હશે” ની વટી **અ-રાનગ** આવેલો છે; વેસ્ત “પસાર નહી થઇ ગયલાં”. સરખાવો ફારસી **રેઝ રાન્દન,** “દીવસ પસાર કરવા.”

૯. એ કુમારીકા અત્રે જણાવેલી અવસ્તામાં જણાવેલી **વંઘહુ-ફ્રેક્રા** છે, જેનાં નામનો પહલવીમાં **શપીર-અબૂ** તરજુમો કીધો છે, ફારસીમાં તેણીને **વેહુ-પદ** અથવા **વેહુ-અદ** નામ આપવામાં આવ્યું છે. એ અવસતા નામનો અસલ અર્થ “સારાં બાપાપની” થાય છે. એમાં **ફ્રેક્રી** શબ્દ **પતર,** પિતર, “પીતા”ની નારી જાતી છે. **શપીર-અબૂનો** અસલ અર્થ “એક ભલા પીતાવાલી”. **વંઘહુ-ફ્રેક્રી** તે **ઉક્ષ્યત-નેંમઘહ** (પહલવી **અઉશીદર-માહ**)ની માતાનું નામ છે, જે ભવીષ્યના ત્રણ પેગમબરો જેઓ દુનીઆને નવી કરવા જનમશે તેઓમાંનો એક છે. (જુવો **ફ્રવરદીન યશ્ત,** § ૧૪૨.)

૧૦. **વોહુ-રેચો ઈ ફ્રહાનીઆન,** જેને **ફ્રવરદીન યશ્ત,** ફકરા ૯૭ માં **ક્રયાનના** બેટા **વોહુ-રઓચહ** તરીકે જણાવવામાં આવ્યો છે. ક્રયાનને બે બીજા બેટા પણ હતા, જેઓના નામો **અશો-રઓચ** તથા **વરેસ્મો-રઓચ** છે. **ચાઇશ્ત (ગોશ્ત ક્રયાન)** પણ તેજ કુટુંબનો હતો. એઓ દીનના પેહલા શીખવનારાઓમાંના હોય એમ લાગે છે. ૧૧. વાંચોઃ **ઇ અઓન દદગ.**

છે, જે (ઇસદવાસતર) ઝરથુસ્ત્રનો બેટો (છે), અને જે (પેગામબર સાહેબની બાયડી) અઉર્વિજથી[૧] ઉતરી આવેલો છે તેનેથી તેણીની ઓલાદ ઉતરી આવી છે[૨] (૧૯) ત્યાર પછી તે પાણીમાં તેણી બેસે છે અને તે[૩] પીએ છે; તેણી (પોતાના) તનમાં[૪] પેલું ઉંચ (**મદમ**) બીજ સારી પેઠે ગ્રહણ કરે છે જે હવોવીને[૫] માટેના તેના છેલ્લાં બીજ, જે પવીત્ર ઝરથુસ્ત્ર બાહર કાઢી નાખે તેમાનું બીજું છે[૬]; **અને તે** (બીજ તેના)માં[૭] તે બેટો પેદા કરે છે જેનું નામ **વક્ષીનીદાર ઇનિયા-યિશ્ન** (અહુરમઝદની "આરાધનાનો ખીલવનાર") છે, [યાને કે, (બેાદા માટે) લેટો[૮] (ત્યારે) વધે છે]. (૨૦) જો કે તે ૧૫ વર્ષની ઉમરની છે,

---

૧. ઝરથુસ્ત્રને ત્રણ બાયડીઓ હતી, જેઓના નામો, **ઉર્વિજ**, **અર્નિજ** અને **હવોવિ** હતાં; એમાંની પેહલી તથા છેલ્લી **પાદશાહ ઝન** હતી, અને બીજી **ચકર ઝન** હતી. ઉર્વિજ, જે એક પાદશાહ ઝન હતી તેનેથી ઇસદ વાસતર જનમીઓ હતો એ ત્રણ ભવીષ્યનાં પેગામબરોનાં ચમતકારીક જનમો વીશે પહલવી ખુન્દહિશન મોટી આવૃત્તિ)માં બાબ ૩૨, ફકરા ૮ માં નીચલું લખાણ મલે છેઃ—**અદીન ૩ બરા** (બેટાઓ) **ઝરતૂહુશ્ત્ર, ચીગૂન અઉશીદર, અઉશીદર-માહ વ સઓગશા-નસ, મિન હવોવી યેહવૂન્ત; ચીગૂન યેમલેવૂનેદ અધ્ય: "ઝરતૂહુશ્ત્ર ૩ યાવર ઓલ નઝદીગીહ હવાવી નીશા હુમાઇ વઝવૂન્ત, કેાલા યાવર ઝક તઓખમ ઓલ ઝિમીગ વઝવૂન્ત; નધ્યોંસંગ યેઝત રૂશનીહ વ ઝૂર ધ ઝક તઓખ્મ મેકખ્વૂન્ત, વ પવન નિગાસ દારિશનીહ ઓલ અનાહીત યેઝત અવિસ્પાદ; અવગામ નકૃશા ઓલ માતર ગુમીજેન્દ; લલલલલ ક્રવાહર ધ યશરોબ્યાન પવન પાનગીહ ગૂમાદ યેગવીમૂન્દ** (જુવો S. B. E., પુસતક ૫ મું, સફે ૧૪૪), સરખાવો દીનકર્દ, પુસતક આઠમું, બાબ ૧૪ મો, ફકરો ૧૩ વીગેરે).

૨. **ક્રાજ-તઓખમગ**, "આગલ થઈ ગયલું વંશ".

૩. એટલે જે, કાંસવ સરોવરના પાણીને.

૪. **મદમ લાલા પરૂ-તનુ મૂન યેહવૂન્ત**, સરખાવો અવ૦ પરૂ, "ભરપૂર" તથા **તનુ; પરૂ-તન**, "હમેલદાર". અથવા ઝક શૂસ્ત (જુવો અવ૦ **ક્ષુદ્ર**) **મદમ લાલા ક્રવર્દ**, "(ઝરથુસ્તના) બુલંદ કરોહરને લગતાં પેલાં ઉંચ બીઓ તેણી પીએ છે." વેસ્ત પ્રમાણે: **ઓલા ઝક શસ્ત મદમ લાલા ક્રૂન્ત.** "તેણી તે તોખમો બહુજ પ્રકાશાવે છે."/

૫. **અશ ઓલ હવાવ ખૂન**; અત્રે **હવોવી** એ ઝરથુસ્ત્રની **પાદશાહ-ઝન** (હકદાર બાયડી)નું નામ છે. વેસ્ત: **અશ ઓલ અવો ખૂન ઝક ક્રાજ શેદગૂનાં**, "(તે) અસલ નાંખતો હતો."

૬. અત્રે **ક્રાજ શેદકૂનેદની** વટી **ક્રાજ શેદકૂનાં** આવ્યો છે.

૭. **બએન યેહવૂનેદ.** અત્રે આ સઘલાં દીનને લગતાં લખાણો તથા આગાહી-ઓમાં ભવીષ્ય કાલની વટી ઇતિહાસીક વર્તમાન વાપડીઓ છે.

૮. **રાદીહ**; એની સાથે અવસ્તા **રાઇતિ** શબ્દનો અર્થ સરખાવો.

તોપણ આદમી જાત સાથ તે ક-ચાએ તે વખત અગાઉ સોબત કીધી નથી[૧]; તે વખત પછી પણ, જ્યારે તેણીને હમેલ રહે છે[૨] ત્યારથી તે તેણી જનમ આપે છે ત્યાર પછી પણ [૩](તેણી તેમ કરતી નથી).

(૨૧) "જ્યારે તે પુરૂષ ત્રીસ વર્ષની ઉમરનો થાય છે, ત્યારે વીસ દીવસ તથા રાતની દરાજી સુધી ગગનનાં[૪] મધ્ય ભાગમાં ખોરશેદ સઘલાં કેશવરો (ખંડો) જે સાત છે તે ઉપર પોતાની બલતી રોશની નાખતો સ્તંભ ખડો રહે છે.[૫]"

(૨૨) આજ [૬] પ્રમાણે વલી જેઓ આ ઉંચી દીન ઉપર ધયાન પુગાડવાએ કરી જાણીતા થયલા છે તેઓનું જાહેર થવું છે[૭] [યાને કે, (લોકોએ) જાણવું જોઇએ કે (તેઓ માટે) એક હજારો સરજેલો છે [૮]; આજ પ્રમાણે, વલી, તેઓ[૯] જેઓને માટે (છે), ત્યારે (લોકોએ) જાણવું જોઇએ કે એ એક જુદી ચીજ છે[૧૦].

(૨૩) "જ્યારે[૧૧] તે પુરૂષ ત્રીસ વર્ષની ઉમરનો થાય છે, ત્યારે અમશાસ્પંદ સાથે[૧૨] મીજલસમાં બેસે છે, જે ભલી પાદશાહીવાલા ખરા ઉદાર[૧૩] છે; બીજો દીવસ[૧૪], જે એક પ્રકાશીત દાહડો છે, તેમાં જાહેર છે કે જણે[૧૫] તનોમંદ દુનીઆ ગુંચવાડાથી રહીત[૧૬] અને ક્રીક તથા કરપનની[૧૭] (હાજરી) વીનાની છે [યાને કે, યઝદાનને[૧૮] લગતી ચીજો તરફ આંધલા તથા

---

૧. વાંચો: લેવતા ગબરાઅાન બરા વિપયીદ; સરખાવો અવ૦ ધાતુ વિપ.

૨. આપૂસ્તન; સરખાવો અવ૦ આપુથ્ર, અપુથ્રો–જન; ફારસી આબસ્તન "હમેલદાર." ૩. પીશ મિન ઝક વદ અમત ઝક લાલા ઝેરખૂનેદ.

૪. પવન બાલેસ્ત ઇ ઝક આસીમાન, બોલેબોલ તરજુમો, "આસમાનના સર્વથી ઉંચાં ભાગમાં;" અવ૦ બરેઝીશ્ત, તથા આસમાન. ૫. બરા ચેગવીમૂનેદ.

૬. દીનમાં આગમજથી જાહેર થયલા ભવીષ્યના ત્રણ પેગામબરોનું જાહેર થવું અને જનમવું.

૭. અત્રે, ફકરા ૨૨ માં, વેસ્તનો તરજુમો તદન જુદોજ છે.

૮. હઝનગ્રેાગ–ઝિમ બરીન. ૯. ભવીષ્યના પેગામબરો.

૧૦. એટલે કે, તેઓનો જન્મ જે એક જુદીજ ચીજ છે, (યાને બીજા શબ્દોમાં) જે એક ચમતકારીક બનાવ છે.

૧૧. અત્રે "આ પણ તે (દીન) કહે છે કે :–" લખવામાં આવ્યું નથી.

૧૨. હમ પૂર્સેદ. ૧૩. હૂ–દાગાન. ૧૪. ફ્રદાગ અઐન યોમ.

૧૫. પઐદાગ બરા અમતની વટી બરા પઐદાગ અમત.

૧૬. અ–મૂસ્ત, એ કદાચ અ–મર્સ્ત હોય; સરખાવો અવ૦ મરેદ, "દાબવું," અથવા ફારસી મૂસ્ત "કંગાલ."

૧૭. એટલે જે, હમનબરદો, દુશમનો. ૧૮. મનદવમ યૂ યઝદાન.

બેહરા[૧] (માણસો વીનાની છે)], અને સંકટ વીનાની[૨] [યાને કે, યઝદાનને લગતી ચીજોથી તેને[૩] પોતાને છુટી કીધી નથી], અને જીંદગીથી ભરપુર થાય છે[૪] [યાને કે, તે ઉપર વરસાદ વરસતો થાય છે][૫], અને ઈરાન-વેજ, જ્યાં ભલી દાઇતી નદી (છે), તેમાં ફરીને જુદી જુદી જગ્યાએ પાણી (આવે છે)[૬].

બાબ ૯ મો.

જે મોજેજાઓ હોશેદરના હજારાના ખતમ થવા અને હોશેદર માહના આવવા પછીથી, તે હોશદર માહના હજારાના ખતમ થવા તથા સોશીઓ-સના આવવા તુલીક બનીયા હતા (તેનું બયાન) તે જમાનાના જ્ઞાનમાંથી (આ બાબમાં આપવામાં આવ્યું છે.)

(૧) હોશેદર માહના શારીરીક આકારમાં (તેના) જનમ [૭]વેળાના ચમત-કારો, (તેની) કીર્તિ તથા શબ્દો તથા કાર્યો, વીસ દીવસની દરાજી સુધી આકાશના મધ્યમાં ખોરશેદનું રેહવું; [૭] અને ઢોરોમાં સર્વથી મોટા પ્રમાણમાં[૮] દુધનું[૯] આવવું[૧૦], જે પ્રમાણે તે (ફકરો)[૧૧] કહે છે કે એક હજાર આદ મીઓ માટે માત્ર એકજ નાની ગાયને[૧૨] દોહવામાં આવશે [યાને કે, એક હજાર આસામીઓને (પુરૂં પડે) એટલું દુધ તે આપશે]; અને ભુખ અને તરસની તંગી માટે તે કહે છે કે માત્ર એક પીણામાં[૧૩] ત્રણ શત સુધી એક

---

૧. લા કૂર વ લા કર, સરખાવો ફારસી કૂર તથા કર; અવ૦ કુ, કેવીતા અને કરેન. ૨. અ-નસહોનિશ્ન. ૩. હાદમંદ દુનીઆં યા તનહોમંદ હસ્તી.

૪. વ પૂર બયા દાદ યેગવીમૂનેદ; બોલેબોલ તરજુમો, "અને જીંદગીઓ મોટી સંખ્યામાં પેદા કરવામાં આવે છે."

૫. વેસ્તનો તરજુમો આ પ્રમાણે છે: "કે તે બોહલુ થયું છે, અને ઇરાનવેજ જ્યાં ભલી દાઇતિ નદી છે તેમાં જુદી જુદી જગ્યાએ ફરીને મોટું થયું છે."

૬. જુવો પુસ્તક ૧૩ મું, સફો ૫૮, નોટ ૨.

૭-૭. જુવો બાબ ૮ મો, ફકરો ૨ જો, ફૂતનોટો. ૮. ઓલ અવરતૂમ અવઝૂન.

૯. સરખાવો અવ૦ પએમન, પયઘંહુ; ફારસી પીમ.

૧૦. યેહમતૂનીદન. ૧૧. દીનનો.

૧૨. અઝ, સરખાવો અવ૦ અઝિ (વંદીદાદ, ફરગર્દ ૯, ફકરો ૩૭, અઝેયાઓ), ધાતુ અઝે, "ચરવું"; પહલવી શરેહ મુજબ એનો અર્થ "ત્રણ વર્ષની ઉમરની ગાય" થાય છે.

૧૩. વાંચોઃ પયન, અવસતા પિ, "પીવું," "પોષણ કરવું"; અથવા પિશ્ન, "ખાણું", અવ૦ પિથ્વ.

(શખ્સ) સંતોશ પામે છે[૧]; (અને) જેથી કોઇ એક સીના (છાતી)ના[૨] કદનો માંસનો કડકો ખાય તો તેને માટે તે ત્રણ દીવસ અને રાત્ર સુધી જોઇએ તે કરતાં પુરતો છે. (૨) ખુઢાપાની[૩] નબળાઇનું ઓછું થવું, અને જીંદગીની લંબાઇ યા વધારો[૪], ઉમરાવી ખવાસ (અઇરીહ) અને શાંતીનું વધવું, તથા દુનીઆમાં સખાવત અને ખુશાલીની ઝેસ્તાઇ.[૫] (૩) જે પ્રમાણે દીનનો આ (ફકરો) કહે છે, કેઃ "તારા છેલ્લા હજારામાં પેહલાં દસ સાલ[૬] ગુજરશે[૭], ત્યારે અહુરમઝદની ભક્તિ કરનારા એક બીજાને[૮] આ પ્રમાણે પુછવાને લલચાશે; 'ગોસપંદો કે જેઓ સારી રીતે પેદાયશ આપે છે તેઓને લીધે આપણે આગલ હતા[૯] તેનાં કરતાં શું (હાલ) આપણને આપણે વધારે લાંબો વખત સુધી ટેકવી રાખીએ છીએ[૧૦], જેથી આપણને થોડા ખોરાક અને વધારે ઓછા (ક્રમ) લુગડાંની અગત પડે છે? આ ઢોરોને લીધે, આપણે આગલ પ્યાર (ગ્રહણ કીધો) હતો તેનાં કરતાં શું (હાલ) વધારે સંપૂર્ણતાથી[૧૧] મેલવ્યો છે? ખુઢાપાને લીધે (વાળ જે) આગલ ઉગી ગયા હતા (તેમાંના) કરતાં વાળ જે (હાલ) ઉગયા છે તેમાં શું આપણે વધુ ઉદાર (છીએ)? શું આપણી બાઇડીઓ તથા છોકરાંઓના વીચાર અને વચનો અને કાર્યો આગલ હતાં તેના કરતાં હાલ વધારે નીરમલ[૧૨] (છે)? (૪) અને શું એવી પણ એક ચીજ હતી કે જે કોઇ સ્વચ્છ કાર્યોને માટે તૈયાર છે તે (પોતાનાં) બાલકની કેળવણીમાં પછાત

---

૧. **સીર યેહવૂનેદ.** ૨. **સીનગ મસાઞે;** ફારસી **સીનહ,** "છાતી".

૩. વાંચોઃ **કમીગીહુ ઝેરમાનીહુ,** બોલેબોલ તરજુમો, "ખુઢાપાનું ઓછું થવું".

૪. **વેશીપ.** ૫. જુવો અવ૦ વહિશ્ત, "સર્વથી શ્રેષ્ટ."

૬. અસલ અર્થ "શયાલા". ૭. **અરા સચેદ,** અવ૦ **સચ,** "આગલ વધવું".

૮. **અવો હુમપૂરસીનેન્દ,** બોલેબોલ તરજુમો, "તેઓને એકમેકને પુછાવવામાં આવશે". ૧૪ **ચીગૂન પાશ યેહવૂન્ત.**

૯. **દેર-વરેસ્પતતરની** વટી **દેર-વરેસ્પતર** લખીઓ હોય તેમ વાંચો; સરખાવો અવસ્તા દરેઘો-**વારેથમન; વારેથમન** એટલે "ઢાલ" યા "બંચાવનું સાંધન", ધાતુ **વર,** "બંચાવવું"; એ ઉપરથી એ શબ્દનો અર્થ "લાંબો વખત બંચાવ આપતુ" થાય છે; પહલવી **વરેસ્પત** એટલે "બંચાવનો ધણી." એ વાક્યનો બોલેબોલ અર્થ આ જે: "આપણે આગલ હતા તેનાં કરતાં જીંદગીને લાંબા વખત સુધી બંચાવના શું વધારે સારા ધણીઓ છીએ". વેસ્તનું વાંચણઃ **સર-વસિ ચતર,** "વધારે વાળવાળા માથાંના".

૧૦. ખૂન્દગતર, "વધારે સંપૂર્ણ રીતે".

૧૧. **ફરહીહાતરની** વટી, અસલ અર્થ, "વીચાર શક્તિ તથા મોટાઇથી ભરપૂર".

૧૨. **અવીઝ-કાર** (**અવીઝગ-કારની** વટી) **આરાઇહેદ.**

પડી ગયેા છે[૧], અને (તે માટે તેની) શીક્ષા કેડવવામાં આવી છે? શું (હાલ) કેાઇ (શખસ) એક કરપનને દ્રુજની[૨] પેઠે ગણે છે; (તે કે જે) અષેાઇ વગર, અષેાઇના કાંઇ પણ પ્યાર વગર (છે), તેને તેની સર્વથી બુરી મનશકિતને લીધે શું કેાઇ મારી નાખે છે? (૫) જેમ સાચા સખુન બેાલનારા[૩] અસલી અહુરમઝદ પરસ્તેા તરફથી સાંભલવામાં આવ્યું હતું[૪] તેમ, શું અત્રે આ જગતમાં નઝદીકમાંથી (નઝદ) મરકી દફે[૫] થશે? (૬) અને હવે જ્યારે આપણામાંના મેાટેા ભાગ[૬] પણ આ શીક્ષણના[૭] આટલા બધા ટેકેા આપનારા[૮] છીએ, ત્યારે શું આપણે અષેાઇને[૯] સર્વથી વધુ દ્રઢતાથી[૧૦] તથા સર્વથી વધુ ઉતકથાથી[૧૧] પવિત્ર રાખીએ છીએ [યાને કે, શું આપણે ધાર્મીક અને ખુબીવંત કાર્યેા કરીએ છીએ]?

(૭) તે[૧૨] આ પણ જાહેર કરે છે કે જેઓને તેઓ માંચડા[૧૩] ઉપર ફાંસી ચઢાવી મારી નાખશે તેઓ સીવાય[૧૪], તથા જેઓ બુઢાપાને લીધે મરી જશે તેઓ[૧૫] સીવાય કેાઇ પણ (મા) તે છેલ્લા હજારામાં (આ દુનીઆંમાંથી) ગુજર પામશે નહી (લા). (૮) જ્યારે તેનાં હજારના ત્રેપણ વર્ષ બાકી રહે છે, ત્યારે દુધ અને તરકારીમાં મીઠાશ અને ચરબી એટલાં સંપૂર્ણ[૧૬] છે કે માણસેાને માંશની[૧૭] કાંઇ પણ જરૂર ન પડવાને લીધે, માંશ ખાવાનું છેાડી[૧૮] દેશે, અને દુધ અને તરકારી તેઓનેા ખેારાક થશે. (૯) જ્યારે ત્રણ

---

૧. સરખાવેા અવસ્તા ઉરૂઝ્દ, "ગંદીલાઇ".

૨. દ્રુજ-આઇનીનગ; અથવા દ્રુજના વર્ગનેા.

૩. રાસ્ત ક્રાજ ગૂફ્તારાન. ૪. પવન વસ્તમૂનિશ્ન વસ્તમૂન્ત.

૫. અ-સીજગીહ યેહમતૂનેદ, બેાલેબેાલ તરજુમેા, "મરકી વીનાની હાલત આવી પેાંહચે છે".

૬. મરક, "સંખ્યામાં", અવ૦ મેરે, "ગણવું"; ફારસી મર.

૭. દાદિસ્તાન.

૮. મસ-દાસ્તાર, "જેઓએ દીન ટેકવી રાખવાને સર્વથી વધુ મેહનત કીધી હેાય તેઓ". ૯. યશરાએઇહ યશરાયીનમ.

૧૦. વાંચેા: અરૂશગ-આએામંદીહાતર; જુવેા હુઝવરેશ શબ્દ અરૂજ અથવા અરૂશ, "દ્રઢ," "મક્કમ." વેસ્ત એને ખરૂશગ-આએામંદીહાતર વાંચી "વધારે ગઝબડયા" અર્થ કરે છે.

૧૧. ત્વક્ષાકીહાતર, સરખાએા અવ. ત્વક્ષ, "મેહનત કરવી." ૧૨. દીન.

૧૩. દાર-સ્નેશ, સરખાવેા અવ૦ દાઉરૂ તથા સ્નઇથિશ. એનેા અર્થ "ભેાકવાના હથીઆરથી" અથવા "ભાલાએાથી (અવ૦ દાઉરૂ, 'ભાલેા') ભેાકીને."

૧૪. ઝકાએ મિન ઝક. ૧૫. મૂન મિન ઝેરમાનીહ બરા વદીરેન્દ.

૧૬. રૂપૂરીગીહેદ. ૧૭. બસયાર્ "ગેાસ્ત," "માંસનેા ખેારાક."

૧૮. શેદગૂનાંન્દ.

વર્ષ બાકી રહે છે, ત્યારે દુધનો ખોરાક પણ તેઓ તજી દેશે, અને તેઓનો ખોરાક અને પીણું પાણી અને તરકારી થશે.

(૧૦) અને તેના તે હજારના અરસામાં ઝોહાકનું [૧] બંદીખાનામાંથી છુટવું [૧], ઝોહાકને ઠાર મારવાને માટે કેરસાસ્પનું ઉઠવું,[૨] (જગતને) નવી કરવાના કાર્યમા[૩] સોશીઓસને મદદ કરવા સારૂ કએખુસરો તથા તેના સાથીઓનું આવવું, અને ગાથામા[૪] જાહેર કીધેલા ખવાસ અને કાયદાથી માણસ જાતનું મોટે ભાગે સુધરવું [૫]; અને બીજા કેટલાક ચમતકારો અને અજાયબીઓ કે જેનું તેના તે હજારામાં પ્રગટ થવું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે[૬] (તે સઘલું થશે).

(૧૧) અને આ પણ તે જાહેર કરે છે, કેઃ "જ્યારે તે હજારો, કે જે માઝદયસ્નની દીનને માટે[૭] બીજો છે, તેનો છેડો આવે છે[૮], ત્યારે તેની પેહલી સદીને છેડે શું સરજેલું છે? (૧૨) તે ઉપરથી અહુરમઝદે આ પ્રમાણે કહયું કેઃ 'ખોરશેદ ઢંકઇ જશે.' (૧૩) અને બીજી અને ત્રીજી અને ચોથી અને પાંચમી, છઠ્ઠી અને સાતમી અને આથમી, નવમી તથા દસમી સદીને છેડે શું સરજેલું છે? (૧૪) તે ઉપરથી અહુરમઝદે કહયું કેઃ 'ખોરશેદ ઢંકઇ જશે.'

(૧૫) અને જ્યારે તેની દસમી સદીના ત્રીસ સાલ બાકી રહે છે[૯] ત્યારે તે કુમારીકા જેનું (નામ) ગૂબાક–અબુ[૧૦] છે, જે (દીનનો) ગવાહી આપનાર[૧૧] સોશીઓસ છે તેની માતા છે, એટલે જે (તે) રસ્તાનો દેખાડનાર

૧.–૧. **રાનગ બંદી ઇ દહાગ**, સરખાવો ફારસી **રાન**, "હાંકતું," "બાહેર કાઢતું." જુવો **ઝંદ ઇ વહૂમન યશ્ત**, બાબ ૩ જો, ફકરા ૫૫ થી ૬૧; **યુન્દ-હિશ્ન**, બાબ ૨૯ મો, ફકરા ૭ થી ૯; **દાદિસ્તાન ઇ દીનીગ**, પુર્સેશ ૩૬ મી, ફકરો ૯૭ મો; એ ફકરાઓમાં ઝોહાક, કેરસાસ્પ વીજેરેને લગતું લંબાનથી બયાન આપયું છે.

૨. સરખાવો અસલ ફારસી **ઉદ્પતતા**; અવ૦ **ઉઝ તથા પત.**

૩. **પવન ક્રપ–કેરદીહું કેરદારીહુ**; અવ૦ **ક્રષ્વ–કેરેતિ**, "સજ્જન કરવું."

૪. **ગાસાનીગ**, "ગાથામાં આવેલું યા ગાથાને લગતું."

૫. **નીવારિશ્ન**, "શણગારવું"; અવ૦ **નિ–વર**, "સોભાયમાન કરવું."

૬. **પએદાગ. ૭. પવન દએન મઝદયસ્નાન.**

૮. **બરા સચેદ**, "સપુંર્ણ રીતે પસાર થઇ જાય છે."

૯. **અ–રાનગ**, "નહી પસાર થયલું," "રહી ગયલું."

૧૦. અવ૦ **અરેદત–ફેધ્રિ**, "ગવાહી આપનાર પીતાવાલી"નો આ પહલવી તરજુમો છે. જુવો વેસ્તનો તરજુમો, સફો ૧૧૫, નોટ ૧. ૧૧. **ગૂબાર.**

છે [૧] જેથી તે એબના બબશનારનું સામે થવું [૨] તદ્દન દૂર થાય છે [૩], તે પાણી તરફ આગલે ચાલે છે; તેની ઓલાદ [૪] કૂયાનોથી ઉતરી આવેલા વોહૂરઓચથી (છે), જે ઝરથુસ્ત્રનો (બેટો ઇસદવાસ્ત્ર) જે (પેગામબર સાહેબની બાયડી) અઉર્વીજથી પેદા થયલો છે તેની સાથ સંબંધ રાખે છે. (૧૬) તે કુમારીકા, જેનું નામ જબરદસ્ત[૫] છે, તે એટલી તો જબરદસત છે કે એક પ્રસવથી[૬] તેણી તેને જનમ આપે છે કે જે સઘલી ચીજોને જેરદસત કરે છે, (જેવી કે) માણુસ જાત તેમજ[૭] દેવે તરફની ઇજા." (૧૭) ત્યાર પછી જયારે તે કુમારીકા પંદર વર્ષની (ઉમરની) થાય છે ત્યારે તે પાણીમાં તેણી બેસે છે, અને તે[૮] તેણીને તે આપે છે[૯] કે જેનું નામ[૧૦] ફતેહમંદ ફાયદો કરનાર (છે), વલી (તેનું) નામ શરીર બનાવનાર પણ (છે)[૧૦]; એવો ફાયદો કરનાર કે જે તમામ તનહોમંદ જીવોનું ભલું કરે છે, અને એવો શરીર બનાવનાર કે જે તનહોમંદ આદમીઓને માટે, શરીર ધરાવતાં અને જીવવાલાઓને, એકસરખી

---

૧. **નિમૂદાર**, "એક કામ કેમ કરવું તે "દેખાડનાર;" યા "બતાવનાર."

૨. **અફ્શ-દત પઇત્યારગ.**

૩. **બરા બૂર્દન**, "તદ્દન યા સંપૂર્ણ રીતે લઇ જવું".

૪. **અફ્શ ફ્રાજ તઓખમગ**, ઓલેઓલ તરજુમો, "તેણીની આગલી વંશાવલી.' જુઓ બાબ ૮ મો, ફકરા ૧૮–૧૯, ફૂટનોટો.

૫. **હુવિસ્પ તરવીનીદાર**, સરખાવો અવ૦ વીસ્પ તઉર્વધરિ, "તમામ નાશ કરનાર," જુવો અવસતા **ફ્રવરદીન યસ્ત**, ફકરો ૧૪૨:—**ફ્રન્યાઓ અરેદત ફ્રેધ્રયો અષઓન્યાઓ ફ્રવષીમ યઝમઇદે, યા વીસ્પ તઉર્વધરિચ નામ; અવથ વીસ્પ તઉર્વધરિ યથ હા તેમ ઝીઝનાત, યો વીસ્પ તઉર્વયાત દએવા–અતચ ત્બએશાઓ મપયાઅતચ, પઇતિશતાતેએ જએ–કુર્પતહે ત્બએશંઘહો.** દીનકર્દમાં જે પહલવી લખાન આ ફકરામાં મલે છે તેમાં અવસતાના છેલ્લા ત્રણ શબ્દોનો અર્થ કીધો નથી.

૬. **પવન ઝેરખૂનિશન**, અસલ અર્થ, "જનમ આપવાએ કરીને."

૭. **ઝક–ઇચ..... વ ઝક–ઇચ.** ૮. પાણી.

૯. **ઝક બએન દહેદ**, "તે (કન્યા)માં દાખલ કરે છે."

૧૦–૧૦. સરખાવો અવસતાં **ફ્રવરદીન યશ્ત**, ફકરો ૧૨૯: **યો અંઘહુત સઓષ્યાંસ વેરેથ્રજ નામ, અસ્તવત–એરેતસચ નામ. અવથ સઓષ્યાંસ યથ વીસ્પેમ અહૂમ અસ્તવન્તેમ સાવયાત; અવથ અસ્તવત–એરેતો યથ અસ્તવાઓ હા ઉશ્તનવાઓ અસ્તવત–ઇથ્યેજંઘહેમ પઇતિશતાત.....**વલી જુઓ વંદીદાદ, ફરગર્દ ૧૯, ફકરો ૫ મો. તનૂ–કેરદાર, એ અવસતા **અસ્તવત–એરેતો** ને માટે છે

રીતે[૧] મોટી[૨] ફરાખી[૩] ધરાવે છે[૪]. (૧૮) તે વખત અગાઉ[૫] અથવા તો ગર્ભ રહયા પછી; અથવા તો તેણી જનમ આપે છે તે અગાઉ, તેણીએ માણસો સાથે સંબંધ રાખીઓ હતો નહી.[૬]

(૧૯) જયારે તે પુરૂષ (સોશીઓશ) ૩૦ વર્ષની (ઉમરનો) થાય છે, ત્યારે ખોરશેદ આસમાનની સર્વથી ઉંચી ટોંચ ઉપર ત્રીસ દીવસ અને રાત સુધી સ્તંભ થઇ ઉભો રહે છે, અને તે જગયા જે તેને માટે સરજેલી છે ત્યાં તે પાછો આવે છે.[૭]

— —

બાબ ૧૦ મો.

હોશેદર માહના હજારાના છેડા અને તે ફાયદેમંદ ફતેહ મેલવનારના[૮] આવવા પછીથી, તે સોશીઓસનાં[૯] ૫૭ સાલ સુધી, અને દુનીઆમાં ક્રષોગર્દની[૧૦] બખશેશ (થઇ ત્યાં) સુધી, જે મોજેજાઓ થયા હતા (તેઓનું બયાંન આ બાબમાં આવેલું છે.)

(૧) સોશીઓસના મોજેજાઓ તેનાં તન, પ્રકાશ અને કીર્ત્તિ બાબે તે[૧૧] આ પ્રમાણે કહે છેઃ—"જયારે હોશેદર માહના જમાના (સાલો)ની ગરદેશોમાંથી છેલ્લી ગરદેશનુ[૧૨] બનવું (મોજુદ થાય છે), તે વેળાએ તે શખસ સોશીઓસ જનમશે[૧૩], જેનો ખોરાક મીનોઇ થશે, જેનું તન ખોરશેદના

૧. ચીગૂન હુમ. ૨. મદમ.

૩. અ-સિજીહુ, અસલ અર્થ, "બલલ વીનાનું," "ધજા વીનાનું," એટલે સેહલાઇ યા સુખ.

૪. ઉપર જે અવસતાનો ફકરો ટાંકીઓ છે તે પ્રમાણે એ તમામ શારીરીક પ્રાણીઓના નાશની સામે થશે, અને તેઓની બાકી તેમજ મીનોઇ સંપત્તિ આગલ વધારશે. ૫. તેણી કાંસવ નદીના પાણીમાં બેઠી તે અગાઉ.

૬. જુઓ બાબ ૮ મો, ફકરો ૨૦, ફૂતનોટો.

૭. અસલ અર્થ, "જે સરજતથી નકકી થયું હોય તે."

૮. સૂતાઓમંદ પીરૂજગર.

૯. દુનીઆની કેઆમત તથા ક્રષોગર્દ કરનારા ત્રણ પેગામબરોનો છેલ્લો.

૧૦. અવ૦ ક્રષો-કેરેધતિ જેને વીશે ક્રવરદીન યસ્ત, ફકરા ૫૮ અને યશ્ન હા ૬૨, ફકરા ૩ માં ધસારો છે. ૧૧. દીન. ૧૨. વર્દિશનીહુ.

૧૩. એટલે કે, બાબ ૯, ફકરા ૧૫ થી ૧૯ માં સુચવેલી તારીખ કરતાં ૨૮ સાલ પછી.

જેવું (થશે) [યાને કે, તેનું શરીર જેટલો ખોરશેદ પ્રકાશીત છે તેટલું પ્રકાશીત થશે]; આ પણ, કે "તે સઘલી બાજુએથી છ આંખોથી[૧] જુવે છે, (અને) દુજથી (ઉત્પન થયલાં) સંકટોનો ચારો તે આબાદ પામી જાય છે."

(૨) અને આ પણ, કે[૨] "તે કયાની ખોરેહ ધરાવશે[૩], જે ફતેહમંદ (છે), અને જે બાહદુર ફરેદુન[૪] જ્યારે તેને ઝોહાકને[૫] મારીઓ ત્યારે ધરાવતો હતો;" અને ક્રંગ્રસ્યાન તુર[૬] (અફરાસીઆબ)ને જ્યારે તેને મારીઓ ત્યારે કએ ખોસરો[૭] તે ધરાવતો હતો; અને ઇવે ઝઆનાગાગને[૮] ક્રંગ્રસ્યાને મારીઓ ત્યારે તે (ક્રંગ્રસ્યાન) તે (ખોરેહ) ધરાવતો હતો; (અને) અશોઇ કે જેની મદદથી અશોઇની દુનીઆમાંથી દુજને કએ વીશ્તાસ્પ[૯] હાંકી કાઢશે તે (અશોઇ)ને તે સંપૂર્ણ રીતે વલગી રહેશે[૧૦] ત્યારે તે (કએ વીશ્તાસ્પ) તે ધરાવશે.[૧૧]

(૩) અને આ પણ, કે "તેના ૫૭ સાલમાં બે પગવાલી જાત[૧૨] તથા બીજાઓની આહરેમંદીનો[૧૨] નાશ થશે, અને માંદગી તથા બુઢાપો, મોહત તથા દુખ[૧૩], અને જુલમાત, નાસ્તીકપણું તથા બુરાઇના બીજાં સઘળાં સંકટોનો નાશ[૧૪] (થશે); તાજી તરકારી[૧૫], (અને) તમામ જગતમાં ખુશાલીનો ચાલુ વધારો થશે; સત્તર વર્ષ સુધી તરકારીનો ખોરાક, ત્રીસ વર્ષ સુધી પ્રવાહીનો ખોરાક તથા દસ વર્ષ સુધી મીનોઇ ખોરાક બાધામાં આવશે."

---

૧. એટલે કે, સાધારણ માણસજાત કરી શકે તેનાં કરતાં ત્રણ ગણું વધારે પૂરતી રીતે તે જોઇ શકે છે.

૨. આ, પણ, દીન જાહેર કરે છે.

૩. **લેવતા યેહવૂનેદ**, ખોલેખોલ અર્થ, "સાથે થશે."

૪. જુવો દીબાચો, ફકરો ૨૫. ૫. જુવો દીબાચો, ફકરો ૨૬.

૬. જુવો દીબાચો, ફકરા ૩૧ અને ૩૯. ૭. જુવો દીબાચો, ફકરો ૩૯.

૮. મોટી **બુન્દહિશન**, બાબ ૪૧ ના દાર્મસ્તેતેના તરજુમા પ્રમાણે "તે એક અરબ સરદારનું નામ છે કે જેને અસલના વખતમાં ઈરાન ઉપર ચઢાઇ કીધી, અને જ્યાં સુધી ઇરાનીઓએ તેનો નાશ કરવા અફ્રાસીઆબને બોલાવ્યો નહી ત્યાં સુધી તેને ઘણાઓને દુષ્ટ નજરથી મારી નાખીઆ." (જુવો વેસ્ત, સફા ૧૧૫-૧૧૭.).

૯. જુવો દીબાચો, ફકરો ૪૧. ૧૦. **હુખ્તેત.**

૧૧. જુવો **ઝમયાદ યશ્ત** ફકરા ૯૨-૯૩.

૧૨-૧૨. **દોઝંગાન તઓઝમગ દૂજીહુ.**

૧૩. **અન-આવિશ્ન**, અસલ અર્થ, "પ્રકાશ વીનાનું," અથવા "અશક્ત થયલું." સરખાવો ફારસી **આબ**, "ઝલકાટ," હીરાનું "પાણી."

૧૪. અવ૦ **ત્બિશ**, "દુખ દેવું." ૧૫. **હુમીશગ અઉર્વ૨ ઝરીન વાક્ષિશ્ન.**

(૪) અને જેઓ વીખ્યાત, કીર્તિવંત તથા શક્તિવાલા હતા તે સઘલાઓની મોટાઇ, કીર્તિ તથા શક્તિ તેમાં ભેગી મલશે કે જે તેઓ કરતાં[૧] ઉંચે દરજજેનો થશે, અને તેઓમાં કે જેઓ તેના (થશે); જ્યારે ઘણાં ઇનસાફી[૨] અને કુશળ (પુરૂશો)ને આગલ મદદ કરવામાં આવશે[૩] અને (તેઓને) ઝલકતા તથા શક્તિમંદ (બનાવવામાં આવશે); અને તેઓની શક્તિ તથા કીર્તિથી તમામ દુનો અને (તેઓનાં) પેહલવાનોને[૪] હરાવવામાં આવશે.[૫] (૫) દાદારની મરજી પ્રમાણે, તેના[૬] (સોશીઓસના) ફરમાન મુજબ અને તેના હમશરીકોની મદદથી[૭] સઘલી આદમ જાત એકયતાના એખલા પાયા ઉપર[૮] ઉભી રહશે.

(૬) (તે) ૫૭ સાલને છેડે, નાપાક અહરેમનનો નાશ થશે, અને ભવીષ્યની તનહોમંદ હસ્તીનો ક્રષોગર્દ થશે.[૯] (૭) તમામ ભલી પેદાયશો અશોઇ અને પૂરતાં સુખથી[૧૦] ભરપુર થશે.[૧૧]. (૮) જે પ્રમાણે દીન જાહેર કરે છે, કે, જ્યારે તે હજારો પુરો થશે કે જે અહુરમઝદ પરસ્તોના દીનનો ત્રીજો છે, ત્યારે તે અહુરમઝદ પરસ્ત, જેનું નામ ફ્રતેહમંદ છે, તે શ્રેષ્ટ ખસલત,[૧૨] સદગુણી હાલત[૧૩] (તથા) ભલી

---

૧. ઇ મદમ આન. ૨. સરખાવો કઇ, "ન્યાયી," "નીરદોષ," "ઉમદા."

૩. હૂ-સોચીહસ્ત, અવ૦ સચ, "આગલ વધવું."

૪. ગૂર્દ-અશ, સરખાવો ફારસી ગૂર્દ, "પેહલવાન."

૫. વાનીહેદ, અવ૦ વન, "જીતવું."

૬. ઓલાની વડી અત્રે ઓલ વપડાયલો છે. ૭. અવઝારીહ.

૮. મદમ અએવગ હમીહ યેગવીમૂન્દ. અએવગ હમીહ, "એકયતા."

૯. ક્રષકેરેત તનુ-ઇ-પસીન યેહવૂનેદ. ૧૦. અવ૦ પોઉરૂષએત.

૧૧. નિવારી-હેન્દ, "સણગારથી યા આભૂષણથી ભરેલું થશે."

૧૨. પવન વંદ હુએમની વડી પ વન્દ હુએમ વાંચીઓ છે; ઓલેઓલ તરજુમો, "ફ્રતેહમંદ ખસલતવાલું."

૧૩. વાંચોઃ નોગ વરિચ, સરખાવો ફારસી બર, "દેખાવ."

ચાલચલનવાલા[૧] એક હજાર હમશરીકો તથા કુમારીકા[૨] સહીત કાંસુ (નદી)[૩] માંથી આગલ ચાલશે; જે બુરા માણસો તેઓ ઉપર જાસ્તી ગુંજારે છે અને તેઓને પાયમાલ કરે છે તેઓને તેઓ મારશે.

(૯) "ત્યારે તે અહુરમઝદ પરસ્તો મારશે, અને તેઓનો કોઇ મારનારો નહી (થશે). (૧૦) ત્યારે તે અહુરમઝદ પરસ્તો દુનીઆમાં ફ્રેષોગર્દના (થવા) માટે તતપર થશે[૪], હમેશ લગી જીવતા (થશે), અને હમેશ વૃદ્ધિ કરનારા (થશે). અને તે સાહેબ[૫] માટે હમેશાં આતુર (રહેશે). (૧૧) ત્યારે હું જે અહુરમઝદ છું તે (મારી) મરજી મુજબ દુનીઆમાં, અમર્ગ, હમેશ વૃદ્ધિ કરનાર અને દાદારને માટે આતુર ફ્રેષોગર્દ કરીશ.

પુસ્તક ૭ મું પુરૂં.

---

૧. હૂરાસ, અસલ અર્થ, "ભલા રસ્તાનો."

૨. વાંચોઃ બેગર, સરખાવો અરબી બિગર યા બાગરહુ, "એક કુમારીકા."

૩. એક દરીઆનું નામ છે જેને સીસ્તાનમાં આવેલા હામૂન દરીઆ સાથ સરખાવવામાં આવ્યો છે. જુવો બુન્દહિશ્ન, બાબ ૧૩, ફકરો ૧૬; બાબ ૨૦, ફકરો ૩૪; બાબ ૨૧, ફકરા ૬–૭. ૪. કામગ યેહવૂન્દ. ૫. અહુરમઝદ.

Glossary of Select Words.

𐬀𐬌𐬀 (aînâ) Bk. VII, Chap. III, § 84, p. 32, l. 4; *n.*, "spring," "ઝરો;" comp. Pers. Ar. عين (*ain*) "A spring."

𐬀𐬎𐬎𐬀𐬵𐬀𐬙𐬌𐬀 (aêvâŋhih), Bk. VII, Chap. IV, § 11, p. 40, l. 9; *n.*, "praise," "વખાણ;" Pers. ايواز (*aêvâz*) "praise," "fame;" Av. 𐬵𐬀𐬙 "to speak."

𐬀𐬒𐬀𐬭𐬌𐬵𐬌𐬛 (agirâyîd), Bk. VII, Chap. IV, § 3, p. 37, l. 7; *v.*, "free," "uninvolved," "નહિ સપડાયલા," "છુટો" comp. Pers. گرايیدن (*girâyîdan*). "to involve;" "to wrap round".

𐬀𐬜𐬭𐬎𐬀𐬴 (a-gurûh), Bk. VII, Chap. III, § 89, p. 34, l. 7; *n.*, "a retinue of followers," "crowd," "ખીદમતગારનો રસાલો," "ટોલુ;" Pers. گروه (*gurôh*) "a squadron."

𐬀𐬛𐬀𐬭𐬜𐬀𐬵 (andarg-gasht), Bk. VII, Chap. III, § 60, p. 21, l. 8; *n.*, "interior opening;" "અંદરનુ છિદ્ર."

𐬀𐬌𐬀𐬎𐬀𐬒𐬀𐬯 (aîyâvagân), Bk. VII, Chap. V, § 5, p. 43, l. 7; *adj.*, "talkative," "ટહેલાં બોર," Pers. ياوگي (*yâvagî*) "talkativeness."

𐬀𐬌𐬎𐬌𐬎𐬀𐬵𐬀 (ayîvyâsta), Bk. VII, Chap. VI, § 11, p. 51, l. 10; *n.*, "high-girt," "ઉંચે કપડાં બાંધેલાં," "લડાઇને માટે તૈયાર;" Av. 𐬀𐬌𐬎𐬌𐬎𐬀𐬵𐬀, rt. 𐬎𐬌𐬎 "to put on."

𐬀𐬭𐬒𐬌𐬴𐬀 (argîhâ), Bk. VII, Chap. IV, § 10, p. 40, l. 4; *n.*, "(medicinal) essences," "extracts," "અર્કો;" comp. Pers. عرق (*ark*), a technical expression for a certain class of medicinal essences.

𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 (avîbars), Bk. VII, Chap. III, § 14, p. 6, l. 1; *n.*, "distraction," "બેધ્યાનપણું;" see Vol. XIII, Bk. VI., E, Chap. XXVII., p. 12, l. 1; and the glossary, s. v.

𐬀𐬎𐬀𐬭𐬀𐬵𐬌𐬰𐬌𐬴 (avar-âstishnîh), Bk. VII, Chap. III, § 75; *n.*, "divine guidaance," "ખીનોઇ રેહનુમાઇ;" comp. Pers. براستا (*bar-âstâ*) "a skilful guide."

𐬀𐬎𐬀𐬭𐬵𐬀𐬰𐬌𐬴 (avarkhastishnih), Bk. VII, Chap. III, § 68, p. 25, l. 5; *n.*, "heavy affliction," "સખત સંકટ;" Av. rt. خستن "to beat," "to extirpate," Pahl.—Persian خستن (*khastan*) "to wound"

𐬀𐬯𐬀𐬵𐬎𐬀𐬭 (aspânvar), Bk. VII, Chap. III. § 66, p. 24, l. 1; *n.*, "શરતનુ મેદાન;" "race-course," comp. Pers. اسپانور (*aspânvar*); Av. 𐬀𐬯𐬀 "horse."

𐬀𐬵𐬵𐬌𐬵 (âkhezêsh), Bk. VII, Chap. III, § 18, p. 7., l. 4; *v.*, "attract," "ખેચવું," "ધ્યાન ખેચવું;" better *hakhzêsh*; comp. Av. 𐬵𐬀𐬵𐬌𐬵𐬌𐬵, rt. 𐬵𐬌𐬵, "to guide."

𐬀𐬵𐬵𐬀𐬐𐬹𐬵 (âkhûmbîhast), Bk. VII, Chap. IV., § 1, l. 7, *v.*, "were made to leap," કુડયાં," "ખુશાલી દેખાડી;" Pers. خمب (*khamb*) "a trumpet," hence lit., "were summoned to good rejoicing."

𐬀𐬵𐬌𐬵𐬌𐬵 (aûspîshna), Bk. VII, Chap. IX, § 10, p. 94, l. 12; *n.*, "the rising," "ઉગવું;" Av. ـئ and 𐬵𐬌𐬵 "to fall."

𐬀𐬵𐬌𐬵𐬌𐬵 (â-gazishnîh), Bk. VII, Chap. III, § 4, p. 2, l. 11; *n.*, "denouncement," "તીરસકાર જાહેર કરવો;" comp. Pahl. 𐬌𐬵𐬌 (gaziḍan), Pers. گزیدن (*gazîdan.*)

𐬀𐬵𐬵𐬌 (âdrang), Bk. VII, Chap. V, § 6, p. 44, l. 2; *n.*, "calamity," મુસીબત;" Pers. آدرنگ (*âdrang*) "grief."

𐬀𐬵 (az), Bk. VII, Chap. IX., § 1, p. 92, l. 4; *n.*, "young cow," "નાની ગાય;" Av. ـئ, rt. 𐬀𐬵 "to graze."

𐬀𐬵𐬵𐬌𐬵 (a-râna*g*), Bk. VII, Chap. VII, § 55, p. 81, l. 7; *v.*, "not passed," "પસાર નહિ થયલાં," for 𐬀𐬵𐬵𐬌𐬵 (a-rândag), "un-elapsed;" Pers. راندن (*randan*), "to drive."

𐬀𐬵𐬌𐬵 (âzandîh), Bk. VII, Chap. VII, § 8, p. 66, l. 7; *n.*, "passing away," "ગુજર પામવું," નાશ પામવું;" Av. 𐬵𐬌𐬵, Pers. پزدي (*pazdî*) "a worm;" hence, "consumption, or destruction"

𐬀𐬵𐬵𐬌 (arûî-îg), Bk. VII, Chap. IV, § 6, p. 38, l. 8; *n.*, "beyond (all) doubts," comp. Pers. روي *rûî*, "doubt."

𐬀𐬵𐬵𐬀𐬌𐬵𐬌𐬵 (kaḍûgmasâê), Bk. VII, Chap. III, § 41, p. 14, l. 11; *n.*, "as big as a gourd," "દોધી જેવડું;" Pers. کدوک (*kadûg*) "gourd."

𐬀𐬵𐬵 (karkû), Bk. VII, Chap. VII, § 12, p. 67, l. 7; *n.*, "meeting," "સભા," "મંડલ;" Av. 𐬵𐬌𐬵 "a thick crowd;" Pers. گروه (*gurôh*) "a crowd."

𐬀𐬵𐬵𐬌𐬵 (kargâs), Bk. VII, Chap. III, § 82, p. 31, l. 5; *n.*, "vultures," "ગીધ;" Av. 𐬵𐬌𐬵𐬌𐬵, Pers. کرگس (*kargas*) "a vulture."

𐬀𐬵𐬵𐬌𐬵 (kîrûgih), Bk. VII, Chap. III, § 8, p. 39, l. 5; *n.*, "secrets," "ભેદો," "મર્મ;" comp. Pers. کیرو (*kirû*) "memory."

𐬀𐬵𐬌𐬵 (khanjînag), Bk. VII, Chap. III, § 16, p. 7, l. 1; *n.*, "treasure" "ખજાનો;" comp. Av. 𐬵𐬌, to shine;" mod. Pers. خزانه (*khazânah*); perhaps *khanjîvak*, "a place or depository of riches."

𐬀𐬵𐬌𐬵𐬌𐬵 (âkhpishna), Bk. VII, Chap. III, § 57, p. 20, l. 5; *adj.*, "belong-

ed to himself," "જે પોતાનું તે;" comp. Av. ·مـ·ـوسـوسـ or ·مـ·ـوسـوسـ ·مـ·ـد (see Yasht V, § 62.)

ખૂનીશ (khûnishna), Bk. VII, Chap. VI, § 15, p. 53, l. 2; *adj.*, "murderous," "ખુની;" Pers. خون (*khûn*) "blood."

ખૂનકરબા (khun-karbâ), Bk. VII, Chap. VIII, § 9, p. 87, l. 7; *n.*, "bloody-lizards," "લોહીયાર ગીલોડીઓ;" Av. ·وهـ·ـ Pers. كرپ (*karba*).

ખૂશીનેંદ (khûshînênd), Bk. VII, Chap. VII, § 23, p. 71, l. 9; *v.*, "wither," "કરમાવી નાંખે છે;" Pers. خوشيدن (*khûshîdan*), "to wither;" comp. Av. ·وهـ·ـ "dry."

ખૂનુશગ (khûn-nûshag), Bk. VII, Chap III, § 5, p. 3, l. 6; *n.*, "relations, "સગાં વહાલાં;" lit., "those who had sucked the breasts of of women of the same family." Pers. خون (*khûn*) "blood and نوش (*nûsh*), "to drink"

ખૂપગશ્ત (khûp-gasht) Bk. VII, Chap. III, § 90, p. 35, l. 2; *v.*, "much perverted," "ઘણો જુરસામાં આવી ગયો; " comp. Pers. خوب (*khûb*) "much" and Av. rt. ·ثـ·ـ "to turn."

ખૂશ્ફ્ત (khshûft), Bk. VII, Chap. III, § 90, p. 35, l. 1; *v.*, "disturbed" "વમાસણમાં પડીઓ;" Av. ·ـ·ـ "to decay."

ગૌકાસીહ (gaôkâsîh), Bk. VII, Chap. V, § 13, p. 46, l. 4; *n.*, "evidence," "witness," "ગવાહી;" originally gaô-âkâsîh, Pers. گواهي (*gavâhi*)

ગર્દીહેદ (gardîhêd), Bk. VII, Chap. III, § 76, p. 29, l. 2; *v.*, "tumbled down," "became dizzy," "ગબડી પડીયો," "બેસુદ થઈ ગયો;" comp. Pers. گرديدن (*gardîdah*), "revolved;" Av. rt. ·ثـ·ـ "to turn."

ઝદ (zad), Bk. VII, Chap. III, § 19, p. 8, l. 4; *adv.*, "possessed of the devil," "આંગમાં આવેલું;" comp. mod. Pers. زدن زد (*zada-bûdan*) "to be possessed of the devil."

ઝીરીહ રેગલ (zîrîh regalâ), Bk. VII, Chap. III, § 54, p. 19, l. 4; *n.*, "shoe," "જોડો;" comp. mod. Pers. زيرپا (*zîr-pâ*), "a shoe," Av. ·ـ·ـ and ·ـ·ـ

ઝાયે (zâyâê) Bk. VII, Chap. 3, § 54, p. 19, l. 5; *v.*, "thou shouldst produce," "તારે પેદા કરવું જોઈએ;" comp. Av. ·ـ "to produce," Pers. زاييدن (*zâyîdan*) "to bring forth."

જદ્યીમ (jadyîm), Bk. VII, Chap. III, § 50, p. 17, l. 10; *v.*, "solicit," "માંગવું;" comp. Av. ·ـ "to request"; Pers. جستن (*justan*) "to seek."

તાખર (tâkhal), Bk. VII, Chap. III, § 90, p. 35, l. 2; *adv.*, "bitter" "કડવું" "દુખ દાયક;" comp. mod.

Pers. تلخ (*talkh*) "bitter"; probably from Av. 𐬠𐬌𐬑𐬀 "sharp."

𐬚𐬎𐬎𐬌𐬯𐬀 (tvishtar), Bk. VII, Chap. III, § 23, p. 9, l. 7; *n.*, "vigorous," "તાકાત વાળું;" comp. Av. 𐬚𐬎𐬎𐬌𐬯𐬀 "strength," "vigour;" rt. 𐬚𐬎, "to be strong."

𐬛𐬁𐬭𐬯𐬁𐬭𐬱𐬀𐬙 (dêr-varespatar), Bk. VII, Chap. IX, § 3, p. 92, l. 11; *adv.*, "longer-preserving," "વધારે લાંબો વખત રહેતું;" Av. 𐬛𐬁𐬭𐬯𐬁𐬭𐬱𐬀𐬙-𐬯𐬁𐬭𐬱𐬀𐬙, in which 𐬯𐬁𐬭𐬱𐬀𐬙 means "a shield,"

𐬛𐬵𐬎𐬯𐬌𐬋𐬑 (dûshvift), Bk. VII, Chap. VII, § 14, p. 68, l. 6; *v.*, "disseminated," "બીજ નાંખીઆં;" Av. 𐬛𐬵𐬎𐬯𐬌𐬋𐬑 "to emit seed."

𐬛𐬌𐬯𐬡𐬀𐬎𐬀 (dibzagtar), Bk. VII, Chap. III, § 73, p. 27, l. 6; *adj.*, "more deceitful," "વધારે ઠગાઈ ભરેલું;" comp. Av. 𐬛𐬌𐬯𐬡𐬀𐬎𐬀 "fraud," rt. 𐬛𐬌𐬯𐬡, "to deceive."

𐬛𐬵𐬰𐬌𐬯𐬀𐬍𐬀𐬎𐬱 (dûsh-vaîlagkash), Bk. VII, Chap. III, § 68, p. 25, l. 1; *adj.*, "evil-vindictive," "દુષ્ટ ફીનાખોર;" comp. mod. Pers. ویل کش (*vail-kash*) "a vindictive person."

𐬦𐬀𐬋𐬎𐬀𐬌 (naftagân), Bk. VII, Chap. VI, § 18, p. 54, l. 2; *n.*, "offspring," "છોકરાં બચ્ચાં," "વંશજો;" Av. 𐬦𐬀𐬋𐬎𐬀𐬌 "descendants;" 𐬦𐬀𐬋 "origin;" Sans. नाभ.

𐬦𐬀𐬋𐬀𐬥 (nâfân), Bk. VII, Chap. VI, § 18, p. 54, l. 2., *n.*, "descendants;" "વંશજો" "બાલાદથી ઉતરી આવેલા;" Av. 𐬦𐬀𐬋𐬎𐬀𐬌 "descendants;" 𐬦𐬀𐬋 "origin;" Sans. नाभ.

𐬦𐬌𐬰𐬌𐬥-𐬜𐬵𐬥 (nishîn-gûn), Bk. VII, Chap. VII, § 15, p. 68, l. 10; *n.*, "an associate," "સોબતી;" Pers. نشین (*nishîn*) "to sit."

𐬦𐬌𐬯𐬀𐬜 (nîvâg), Bk. VII, Chap. VII, § 35, p. 76, l. 6; *n.*, "champions," "મદદગાર પહેલવાનો;" Pers. نیو (*nêv*) "a hero."

𐬦𐬌𐬯𐬌𐬛𐬌𐬰𐬥𐬀 (nivîdishna), Bk. VII, Chap. VII, § 3, p. 2, l. 6; *n*, "request," "એલતેમાસ;" comp. Av. 𐬦𐬌𐬯𐬌𐬛𐬌𐬰𐬥𐬀, Skr. निविद्, "to invite," "to request the company of" (see Yasna 1 §§ 1-19).

𐬨𐬀𐬑𐬀𐬁 (patâê), Bk. VII, Chap. III, § 69, p. 25, l. 11; *n.*, "a guardian," "રક્ષક;" comp. Pers. پد (*pad*) "a guardian," Pahl. 𐬨𐬀𐬑𐬀𐬌𐬬𐬀𐬯 (patâyîdan), "to protect." Av. 𐬨𐬀𐬑 "to protect."

𐬨𐬀𐬑𐬵𐬛𐬀𐬯 (patûdan), Bk. VII, Chap. III, § 69, p. 25, l. 9; *v.*, "to fall," "પડવું;" Av. 𐬨𐬵𐬛 "to fall," comp. Pers. افتادن (*ôftâdan*) or فتادن (*fatâdan*) "to fall."

𐬨𐬀𐬱𐬌𐬰𐬀𐬭𐬎 (pa-fshâred), Bk. VII, Chap. VI, § 27, p. 57, l. 4; *n.*, "applies pressure," "ભાર મેલે છે," "દબાણ કરે છે;" Pers. فشاردن (*fashârdan*) "to press."

𐬯𐬀𐬭𐬌𐬀𐬯 (parnân), Bk. VII, Chap. III, § 28, p. 11, l. 8; *adj.* "mouldy," "ફૂંગાયેલું;" comp. Pers. پرنان (*parnân*) "mouldiness of bread".

𐬨𐬀𐬭𐬐𐬀𐬙 (mârjan), Bk. VII, Chap. VIII, § 1, p. 84, l. 9; *n.*, "scourges," "ફોરદા, " ચાબકા;" Av. 𐬨𐬀𐬭𐬐𐬀𐬙 "an instrument for punishing criminals."

𐬯𐬀𐬭𐬎 (parûn), Bk. VII, Chap. III, § 53, p. 18, l. 10; *adv.*, "closely," "નજદીકથી," "ધ્યાનથી;" comp. Av. 𐬯𐬀𐬭𐬎, 𐬯𐬀𐬭𐬎𐬀𐬥𐬎 "abundant," "much." Pers. پر (*pur*) "full."

𐬯𐬀𐬰-𐬛𐬀𐬭𐬌𐬰𐬀 (pas-darishna), Bk, VII, Chap. III, § 83, p. 31, l. 11; *n.*, "defeat," "હાર;" Pahl. 𐫔𐫗𐫏𐫔 (darîtan) "to tear;" Pers. دریدن (*daridan*), Av. rt. 𐬛𐬌𐬭𐬎 "to tear."

𐬯𐬌𐬎𐬀𐬯-𐬯𐬀𐬯 (pistân-pân), Bk. VII, Chap. III, § 56, p. 19, l. 10; *n.*, "a bosom protector," "છાતીને બંચાવવાનું સાધન. " Av. 𐬯𐬌𐬎𐬀𐬯𐬀𐬯, mod. Pers. پستان (*pêstân*) "the breast," and پان (*pân*), بان (*bân*) "protector."

𐬨𐬁𐬭𐬀𐬜𐬛𐬀𐬜 (fragardag), Bk. VII, Chap. III, § 10, p. 40, l. 5; *n.*, "mixtures," "મેળવણીઓ;" comp. Pers. فرگرده (*fragardah*) "mixture;" Pahl. 𐫔𐫗𐫏𐫔𐫀𐫗𐫄 (a-fragart) "unmixed" (used in the Dinkard, Bk. IV, § 12).

𐬨𐬁𐬚𐬚𐬀𐬵 (frâjyâd), Bk. VII, Chap. III, § 41, p. 14, l. 11; *v.*, "lifted up," "ઉંચે કરવું;" from Pahl. 𐫔𐫗𐫏𐫔 (frâ-jîtan), 𐬨𐬁𐬚𐬚𐬀𐬛 (*frâj-dât*) "gave back," "put forth."

𐬨𐬀𐬵𐬎𐬀𐬥𐬀 (mazûnîha), Bk. VII, Chap. VIII, § 1, p. 84, l. 10; *n.*, "greatness," "મોટાઈ;" Av. 𐬨𐬀𐬵𐬎 exalted.

𐬨𐬁𐬭𐬌𐬈𐬛 (frûnîd), Bk. VII, Chap. III, p. 15, § 44, l. 9; *v.* "passed away," "પસાર થઇ ગયું," "નીકળી ગયું;" comp. Av. rt. 𐬨𐬌𐬈 "to go or pass away."

𐬠𐬀𐬐𐬀𐬚 (bagatar), Bk. VII, Chap. III, § 25, p. 10, l. 5; *adj.* "a better God," "વધારે સારો ઓદા;" Av. 𐬠𐬀𐬐𐬀, old Persian *baga*; Av. rt. 𐬠𐬀𐬐, "to divide," Sans. भज्.

𐬠𐬀𐬈 (bâj), Bk. VII, Chap. III, § 77, p. 29, l. 8; *n.*, "tribute," "કર," "ખંડણી;" comp. Pers. باج و ساو (*baj va sâv*); probably from Av. rt. 𐬠𐬀𐬚 "to divide."

𐬠𐬀𐬵𐬀𐬭 (bâtar), Bk. VII, Chap. III, § 60, p. 21, l. 8; *adv.* "behind," "પછવાડે;" Chaldaic, *bâtil*, "behind," Arabic *bâtin*, "interior."

𐬠𐬀𐬥𐬌𐬭 (Bâvîr), Bk. VII, Chap. III, § 72, p. 26, l. 11; *n.*, "Babylon," "બાબીલોન;" comp. Av. 𐬠𐬀𐬥𐬌𐬭𐬌 "Babylon," Yasht V § 29, and Yasht XV § 19.

𐬯𐬀𐬎𐬎𐬀𐬌 (bâstân), Bk. VII, Chap. VI, § 27, p. 57, l. 4; *adv.*, "certainly," "ખચીત;" comp. Av. 𐬯𐬀𐬎𐬎𐬀𐬌𐬨𐬀𐬌𐬎 "most assuredly," Pers. باستان (*bâstân*). "in olden times."

𐬚𐬌𐬵𐬀𐬙𐬀 (bikhedra), Bk. VII, Chap. III, § 70, p. 26, l. 3; *n.*, "an ungelded bull," "ખસી નહિ કીધેલો ગોધો;" comp. Av. 𐬚𐬌𐬵𐬀𐬙𐬀𐬉𐬙𐬀 Pahl. 𐬚𐬌𐬵𐬀𐬙𐬀 (bûkhedrak) "not castrated."

𐬯𐬎𐬀𐬌𐬞𐬀𐬌𐬐𐬌𐬀𐬉𐬎 (pûr-tagînidâr), Bk. VII, Chap. VII, § 13, p. 67, l. 11; *adj.*, "enigmatical," "ગુચવાડા ભરીઆ," Pers. پردک (*pardak*) "an enigma," or comp. Av. 𐬯𐬌𐬎 "full," and 𐬞𐬀𐬎𐬎 "flowing," *i.e.*, fully flowing," or "very eloquent."

𐬠 (bar), Bk. VII, Chap. VI, § 25, p. 56, l. 6; *n.*, "young woman," "જવાન અબલા;" Pers. بر (*bar*) "a young woman," probably, from Av. 𐬠𐬀𐬭𐬀

𐬠𐬀𐬭𐬀𐬨𐬀𐬐 (barhâmag), Bk. VII, Chap. VII, § 16, p. 69, l. 4; *n.*, "garment," "પોષાક;" Pers. برهم کردن (*barham kardan*) "to put on together," "to wear."

𐬠 (bîgar), Bk. VII, Chap. X, § 8, p. 100, l. 4; *n.*, "maidens," "કુમારિકાઓ;" Arabic, *bigar* "a maid"

𐬠𐬌𐬵𐬎 (parû-tanu), Bk. VII, Chap. VIII, § 19, p. 89, l. 12; *n.*, "conceives in her body," "પોતાના શરીરમાં ગ્રહણ કરે છે." Av. 𐬠𐬌𐬵𐬎 "full of.

𐬨𐬀𐬐 (mang), Bk. VII, Chap. III, § 85, p. 32, l. 12; *n.*, "narcotic," "કેફી વસતુ" "ભાગ;" comp. Pers. منگ (*mang*), Av. 𐬨𐬀𐬐𐬀

𐬨𐬀𐬌𐬀𐬎𐬀𐬴𐬐 (mayâ-vakhdûn), Bk. VII, Chap. VII., § 33, p. 75, l. 9; *n.*, "cesspools of water," પાણીના આબેચીઆ;" comp. Pers. آبگیر (*âbgîr*).

𐬨𐬎𐬀𐬴𐬐 (mûshêd), Bk. VII, Chap. III, § 53, p. 18, l. 19; *v.*, "laments," "સંતાપ કરેછે"; see Vol. XIII., Bk. VI., E., Chap. XLV, § 21, p. 35, l. 10; mod. Pers. موش (*mûsh*) "grief," "lamentation."

𐬌𐬀𐬉𐬐 (yaonamîg), Bk. VII, Chap. III, § 83, p. 31, l. 11; *adv.*, "continuously," "ચાલુ," "હમેશનું;" comp. Av. 𐬌𐬀𐬵𐬀𐬨𐬌𐬐𐬀𐬌𐬎 "constantly" from rt. 𐬌𐬀𐬵 "to last."

𐬌𐬀𐬈 (yâna), Bk. VII, Chap. III, § 80, p. 30, l. 7; *n.*, "gift," "offering" "ભેટ;" comp. Av. 𐬌𐬀𐬵𐬀𐬈 "a blessing."

𐬯𐬎𐬀𐬵𐬐 (sûpt), Bk. VII, Chap. VII, § 46, p. 79, l. 5; *n.*, "shoulders," "ખભાં," Av, 𐬯𐬎𐬀𐬵𐬐𐬀 Pers. سفت (*sôft*), "shoulder."

𐬭𐬀𐬎𐬞𐬀𐬐𐬌𐬎 (rastagtûm) Bk. VII, Chap. III, § 78, p. 29, l. 12; *adj.*, "most liberal," "most unpreju-

diced," "છુટા વીચારનું," એક તરફી નહિ તેવું;" comp. Pers. رستہ (*rastah*) "liberal;" Av. rt. ·اسـ "to give."

𐬭𐬀𐬯𐬀𐬙𐬀𐬜-𐬀𐬴𐬀𐬨𐬀𐬢 (raspatag-âômand), Bk. VII, Chap. III, § 11, p. 5, l. 6; *n.*, "glutton;" comp. 𐬭𐬀𐬯𐬀𐬙𐬀𐬜 used in Vol. XII., C., Chap. IX, p. 57; Pers. رس "a glutton."

𐬯𐬁𐬎-𐬚𐬁𐬨𐬀𐬰 (vaḍ-jamâs), Bk. VII, Chap. III, § 72, p. 26, l. 10; *n.*, "vicious delusion," "ખુરા ખયાલો;" comp. Pers. بد جماش (*bad-jamâsh*) "*evil*," "wicked."

𐬯𐬁𐬎𐬀𐬵-𐬎𐬀𐬭 (vaǰîr-dâr), Bk. VII, Chap. III, § 5, p. 3, l. 6; *n.*, "obedient ones," "તાબેદારો;" lit., those who abide by decisions or orders; in other words, "staunch followers."

𐬯𐬀𐬵𐬜𐬀𐬭-𐬙𐬀𐬵𐬑-𐬀 (vashgar-dasht-*i*), Bk. VII, Chap. III, § 49, p. 17, l. 4; *n.* "desert-plain," "વેરાન મેદાન;" 𐬯𐬀𐬵𐬑𐬀𐬭 (vishkar) "a jungle," see Bk. VI, E, Chap. XXX, § 11, p, 18, l. 3; Vendîdâd, Frag. VIII, § 95.

𐬯𐬀𐬵 (vâz), Bk. VII, Chap. III, § 85, p. 32, l. 8; *adv.*, quickly," જલદીથી;" comp. Av. ·واسی "strength" "quickness," from rt. ·واسی "to carry" Sans. वह., L. *veho*.

𐬯𐬀𐬭𐬀𐬴𐬑𐬀𐬵 (vîrakht). Bk. VII, Chap. III, § 5, p. 3, l. 5; *v.*, "fled away" "નાસી ગયા;" comp. Pers. گراخت (*gurâkht*) "fled."

𐬯𐬀𐬴𐬀𐬑𐬀𐬵-𐬀𐬭 (sakhun-châr), Bk. VII, Chap. III, § 30, p. 12, l. 1; *n.*, "those who follow one's words," "કોઈના સખુન પ્રમાણે ચાલનારા;" Av. 𐬴𐬁 "to pass," "to proceed on;" Pers. سخن (*sakhûn*) "word."

𐬴𐬁-𐬙𐬀𐬙𐬀𐬜 (hû-dahagan), Bk. VII, Chap. VII, § 60, p. 83, l. 4; *adj.*, "sincerely liberal," "ખરા દીલનો," "ઉદાર;" Av. ·𐬴𐬎𐬀𐬙𐬀 old Pers. *hûdah*.

𐬴𐬀𐬑 (sâk), Bk. VII, Chap. III, § 77, p. 29, l. 8; *n.*, "offerings," "ભોગ આપવો," comp. Persian باج و ساو (*bâj va sâv.*)

𐬱𐬀𐬭𐬌𐬵𐬑 (sârîhêḍ), Bk. VII, Chap. III, § 5, p. 3, l. 4; *v.*, "fell upon;" "ઉપર તુટી પડીઆ;" comp. Av. 𐬴𐬎 "to torment," "to break into pieces."

𐬴𐬀𐬭𐬌𐬙𐬀𐬜 (sârḍag), Bk. VII, Chap. III, § 14, p. 6, l. 1; *n.*, "excitement," "ઉશ્કેરાવું;" comp. Pahl. 𐬱𐬀𐬭𐬌𐬙𐬀𐬜; see Vol. XII, Bk. VII, Chap. I, § 9, p. 23, l. 4; and the glossary s. v.

𐬴𐬁𐬩-𐬌𐬰𐬀𐬜 (srûb-dîsig), Bk. VII, Chap. III, § 70, p. 26, l. 7; *n.*, "sacred text," "પવિત્ર કલામ;" comp. Av. 𐬴𐬁𐬩𐬌𐬰𐬀𐬜 "sacred text," and 𐬌𐬰, Sans. दीश्, "to show."

𐬱𐬀𐬑𐬀𐬴𐬀𐬨𐬀𐬱𐬀𐬙 (shakbahônast), Bk. VII, Chap. III, § 87, p. 33, l. 4; *v.*, "lay down," "સુઈ જવું," "પડવું;" Semitic

shakbah "to acquire," Av. 𐬱𐬀𐬐𐬹𐬨𐬀 "he lies down," rt. 𐬱𐬀 "to lie down."

𐬱𐬀𐬐𐬹𐬀𐬯𐬀𐬦 (shkast-sân), Bk. VII, Chap. III, § 30, p. 12, l. 3; *adj.*, "broken," "ભાંગેલું;" comp. mod. Pers. شکست (*shikast*), "broken," and سان (*sân*), "back."

𐬵𐬀𐬎𐬀𐬐𐬀𐬭 (haênigḍâr), Bk. VII, Chap. VI, § 28, p. 57, l. 12; *n.*, "leader of armies," "લશ્કરનો સરદાર;" Av. 𐬎𐬀𐬐𐬀𐬭𐬯𐬀, Sans. सेना "army."

𐬵𐬀𐬯𐬚𐬀𐬥𐬀 (han-chaptan), Bk. VII, Chap. IV, § 4, p. 37, l. 9; *n.*, "the fall," Av. rt. 𐬯𐬀𐬥 or 𐬯𐬀𐬥𐬹 "to break down."

𐬵𐬀𐬴𐬹𐬨𐬭𐬀𐬱𐬐 (hîkhrasuft), Bk. VII, Chap. III, § 60, p. 21, l. 8; *n.*, "hard *nasâ* matter," "સખત નસો;" comp. Av. 𐬵𐬀𐬴𐬹𐬨𐬭𐬀𐬱𐬐 and Pers. سفت (*suft*) "hard."

𐬵𐬀𐬵𐬀𐬛 (hû-paḍag), Bk. VII, Chap. III, § 11, p. 5, l. 7; *v.*, "guided towards," "દોરવાવું;" comp. Pers. پذ (*pad*) "a guardian."

𐬵𐬀𐬴𐬹𐬀𐬭𐬜𐬎 (hû-pargûn), Bk. VII, Chap. III, § 58, p. 21, l. 1; *n.*, "front," "આગલ;" comp. Av. 𐬵𐬀𐬴𐬹𐬀𐬭𐬜𐬎𐬀𐬦𐬀, "before," "in front of."

𐬵𐬀𐬯𐬀𐬴𐬹𐬀𐬵 (ham-akhagîh), Bk. VII, Chap. V, § 7, p. 44, l. 6; *n.*, "companionship," "દોસ્તી," "સોબત;" Pahl. 𐬀𐬴 (akh) "brother;" Pers. هم (*ham*) and اخ (*akh*).

𐬵𐬀𐬯𐬂𐬛𐬀𐬛𐬭 (ham-bûḍ-dîḍ), Bk. VII, Chap. V, § 4, p. 43, l. 2; *adv*, "simultaneously," "તેમ વખતે;" comp. Pers. هم بوده است (*ham-bûdeh ast*) "has come together."

𐬵𐬀𐬯𐬀𐬌𐬎𐬀𐬯𐬀𐬒 (ham-ayâvag), Bk. VII, Chap. VI, § 6, p. 49, l. 5; *adj.*, "all desolating," "તમામ વેરાન કરનાર;" comp. Pers. یاوگی (*yâvagî*) "loss."

𐬵𐬀𐬴𐬹𐬯𐬀𐬴 (hu-vakhsh), Bk. VII, Chap. III, § 49, p. 17, l. 5; *n.* "sunrise," "સુરજનું ઉગવું;" comp. Av. 𐬵𐬀𐬴𐬹𐬯𐬀𐬴𐬹𐬀𐬦𐬀-𐬐𐬀𐬯

PRINTED AT THE BRITISH INDIA PRESS, MAZGAON, BOMBAY.

00048298

Digitized with financial assistance from

Ms.Vaidehi Thakar

on 06 November, 2019